

ÉSZAKI MAGYAR PORTRÉK

Szerkesztette: Madarassy Enikő

Stockholm –2023

A Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társasága (SMKTT) könyvek

ÉSZAKI MAGYAR PORTRÉK

Szerkesztette: Madarassy Enikő

Korrektúra és nyomdai előkészítés: Veress Mária

Borítóterv: Madarassy Enikő

A borítón szereplő kép Moritz Livia munkája

© Madarassy Enikő

ISBN 978-91-989270-0-9

Nyomda: SC GRANJON SRL

Str. 1 Mai 4–5, 400141 Cluj-Napoca Romania

A kötet megjelenését támogatta a

MINISZTERELNÖKSÉG NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁGA

melynek kivitelezője a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

Stockholm – 2023

ELŐSZÓ

„...minden magyar azon a helyen ahová őt a sors állította, munkájának legjavát adja, mert így kívánja ezt – a magyar felelősségtudat, a magyar nemzeti becsület és a magyar jövő”

– Esterházy János –

A Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társaságának (SMKTT-nek) egyik fő feladata a Skandináviában, így Svédországban is élt és élő magyar írók, költők, művészek, alkotók, egyházi személyek, tudósok, orvosok, a magyar közösségi munkát teljesítők összefogása és bemutatása. Ezzel kapcsolatosan idejében és több helyen is népszerűsítettük a Felhívásunkat, amely megjelent a *Stockholmi Magyar Ház* levelezési oldalán, és felkértük a *Svédországi Magyar Orvosok Egyesületét* (SMOE) is ugyanerre, majd feltettük a *Svédországi Magyar Szervezetek* Facebook-oldalaira is.

Felhívás

A Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társasága (SMKTT) egy tanulmányt szeretne készíteni a Svédországban, de egész Skandináviában élő magyar írókról, költőkről, művészekről, tudósokról, orvosokról, egyházi személyekről, film- és színházvilágban dolgozókról, a különböző műfajokban alkotó személyekről, tanárokról, vagyis minden olyan személyről, aki a magyar kultúra, tudomány területén tevékenykedik/tevékenykedett és munkájával hozzájárul/hozzájárult a magyar–svéd kapcsolatok fejlesztéséhez is. Fel szeretném hívni azon testvéreink figyelmét is, akik ismerősi körében a fent említett olyan személyek is szerepelnek, akik már eltávoztak közülünk, őket is mutassák be a számunkra.

Kérjük, hogy küldjenek egy kb. 1–2 oldalas Bemutatókozást magukról és a kifejtett munkásságukról az SMKTT elektronikus postacímére: albt.svedorszag@gmail.com

A Tanulmány a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága támogatásával fog megvalósulni.

Az SMKTT Vezetősége

<http://www.hirado.smosz.org/index.php/35-felhivasok/felhivasok/1796-felhivas-2>

A Svédországi Magyarok Országos Szövetségének lapja

Jelen kötetünk elsősorban a közzétett Felhívásra jelentkező személyek bemutatkozásán alapszik, de nagyjaink közül bemutatunk néhányat a róluk előzőleg már megjelent írások, említések, valamint más források felhasználásával is.

Az egyes bemutatkozások formai tekintetben jócskán eltérnek egymástól, mivel nem volt erre nézve semmiféle kikötés azon kívül, hogy a Felhívás népszerűsítésének utolsó szakaszában 1–2 oldalas fényképes bemutatkozásokat kértünk. Voltak ugyan, akik azt javasolták, hogy legyen egy előre megadott vázlat, amit követve készüljenek az életrajzok, de arra gondolva, hogy a formailag kötetlen bemutatkozások jobban tükrözik az egyének személyiségét, eltekintettünk ettől a követelménytől. Ezért aztán egyesek a szakmai életben szokványos curriculum vitae formában küldték be életrajzukat, míg mások elbeszélő stílusban mondták el magukról azt, amit fontosnak tartottak másokkal is megosztani. Reményeink szerint ezzel változatosabb, színesebb lett ez a könyv.

Előre bocsájtjuk, hogy az itt bemutatott honfitársaink a valamilyen területen jeleskedő, Észak-Európában élő magyarság hosszú-hosszú sorának csak egy egészen kis töredékét teszik ki. Sajnálatos módon nem kaptuk meg idejében a finnországi magyarokról szóló beszámolót, de hiányoznak a dániaiak is. Kötetünk így csak a jéghegy csúcsát villantja fel. Bár az északi diaszpóra hírességeiről jelentek már meg igen alapos és átfogó munkák¹, úgy véljük, további adatgyűjtésre, kutatásra és szakszerű adatfeldolgozásra lenne szükség ahhoz, hogy még teljesebb képet alkothassunk a svédországi, finnországi, norvégiai, dániai és végül, de nem utolsó sorban, az észtországi magyarokról, nem feledkezve meg az Izlandon élő honfitársainkról sem.

Az északi magyar diaszpóra számbavétele egy soha véget nem érő folyamat, hiszen állandóan érkeznek újabb honfitársak, akik ugyan már nem menekülteként jönnek ide Északra, hanem mert itt tanulnak, itt kutatnak, itt kaptak munkát, vagy mert egyszerűen csak itt szeretnének élni. Az eredeti elgondolás szerint éppen az ő bemutatásuk lett volna jelen kötetünk célja, de egyelőre nem sikerült őket kellő számban felkutatni, mozgósítani és bemutatkozásra ösztönözni. Ezért is tartottunk fontosnak bemutatni néhányat az idősebb nemzedékhez tartozó, vagy a már elhunyt honfitársaink közül, hogy tudatosítsuk a fiatalokban: az északi országokban élő magyarok becsülettel megállták a helyüket a befogadó országokban, méltán lehetünk büszkék teljesítményükre. Példaképpül állhatnak a fiatal nemzedék előtt is.

Végezetül hadd köszönjük meg minden itt szereplő bemutatkozónak, hogy eleget tett felhívásunknak, megköszönve egyúttal azok közreműködését is, akik e kötet létrejöttében bármi módon részt vettek.

---

¹ **Blomqvist, T.** 2017. Mellan två stolar. Författarskap i Sverige med ungerskspråkig bakgrund 1945–2015. Studia Uralica Upsaliensia 40. 226 pp. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. ISBN 978-91-513-0004-7.; **Tar Károly:** A magyar kultúra követői Skandináviában, 2021, <https://mek.oszk.hu/22700/22787>

SVÉDORSZÁGI MAGYAR PORTRÉK

Összeállította: Madarassy Enikő

Magyarok Svédországban

Svédországban kb. 33–35 ezer magyar él. Már a 16. századtól folyamatosan érkeztek magyarok a Svéd Királyság területére. Az első letelepedők vagy kézművesek, vagy pedig a különböző megtorlások elől menekülő magyarok voltak. A huszadik században aztán felgyorsult a kitelepedés. Az első számottevő csoportot a második világháború végén, az ún. „fehér buszos” menekültek tették ki, ők a német koncentrációs táborokból érkeztek.

1947-ben – államközi megállapodás keretében – néhány ezer mezőgazdasági munkás utazott ide. Ők eredetileg ideiglenes svédországi tartózkodást terveztek, de a magyarországi politikai átrendezés miatt többségük végleg Svédországban maradt.

Az 1956-os forradalom leverése után 9–10 ezer menekültet fogadott Svédország. Ők fektették le a svédországi magyar közösségi élet alapjait, egymásután hozva létre a világi szervezeteket. Akkor alakult meg a *Svédországi Magyar Katolikus Misszió* és a *Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet* is. A következő jelentősebb magyar bevándorlócsoporthat a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején a régi Jugoszláviából, mint munkavállaló érkezett. A nyolcvanas évek közepétől a Ceaușescu-rezsim elől 7–8 ezer magyar bevándorló menekült ide Erdélyből.

E három jelentős nagyságrendű csoporton kívül a hatvanas évek második felétől folyamatosan érkeztek Magyarországról kiteleplők, valamint néhányan Felvidékről és Kárpátaljáról.

2003 után jelentősen megnőtt a magyarországi kiteleplők száma, ők vendégmunkásként elsősorban a svédországi hiányszakmákban helyezkednek el.

A kilencvenes évek végén a *Växjöi Főiskola* szociológiai felmérést végzett, amelynek tárgya a bevándorlók beilleszkedése Svédországban. E szerint a tanulmány szerint a magyar és a cseh bevándorlók beilleszkedése sikerült a legjobban a vizsgált több mint 40 etnikum közül. Iskolázottságuk, munkahelyi karrierjük átlaga messze meghaladja a svéd átlagot.

Jelenleg több mint 8 ezer műszaki felsőfokú végzettségű, körülbelül másfél ezer orvos és körülbelül 350 egyetemi, főiskolai előadó és kutató dolgozik Svédországban, de jelentős a magyarok részaránya a tanügyben, a kulturális és képzőművészeti területen is.

Ez a felmérés az első generációs bevándorlóakra irányult. A második, illetve a harmadik generáció esetében ez az arány tovább javult, mert a Svédországban születettek és tanultak számára könnyebb a munkahelyi elhelyezkedés. Érdekes adat: a svédországi magyar fiatalok több mint 90%-a folytatja tanulmányait főiskolán vagy egyetemen.

A svéd lakosság 80 százaléka az ország déli részén lakik, az itt élő magyarok is szinte kivétel nélkül ezen a részen élnek. A svédországi magyarok nem élnek tömbökben, hanem szétszórtan, és így beilleszkedve, a svéd struktúrában telepedtek meg, de természetesen a három nagyvárosban és környékükön jelentősebb a létszámuk.

Mint minden emigráns csoport esetében, úgy a svédországi magyarok első generációjánál is, a nemzeti gyökerekhez való kötődés igen erős. Különbség tapasztalható a kényszerből vagy politikai okokból kivándorlók, illetve a jobb megélhetés miatt Svédországba érkezettek között. A második, illetve harmadik generáció esetében ez a kötődés már sokkal gyengébb. Az itt születettek számára a szülőháza már Svédország. Azonban itt sem lehet általánosítani, mert ezekben az esetekben rendkívül sok függ a családok és a magyar szervezetek nevelésétől.

Összességében megállapítható, hogy a svédországi magyarság kötődése a nemzeti gyökerekhez erős, és sikeres beilleszkedésüknek köszönhetően, szerencsésen párosul a választott hazájuk iránti lojalitással.

Szervezeti élet

Mint már említettük, a svédországi magyarság szervezeti életének alapjait az 56-osok rakták le. A szervezeti élet iránti igény sokkal nagyobb a kiérkezés első periódusában, hisz ezek a közösségek pótolják azokat a közösségeket, amelyeket a kivándorlók hátrahagytak. Később, amikor az egyénnek már sikerült beilleszkednie a befogadó társadalomba, ez az igény már nem olyan jelentős. Mindegyik nagy menekülthullám esetében megfigyelhető egy kezdeti nagy fellángolás.

Svédországban a két egyházi szervezet – a *Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet* és a *Svédországi Katolikus Misszió* – mellett jelenleg 30 önálló jogi státusszal rendelkező magyar egyesület működik a *SMOSZ* keretén belül. Míg jelenleg a *Katolikus Misszió* lelkészhiány miatt szünetelteti működését, az országos *Protestáns Gyülekezetet* 14 helyi gyülekezet alkotja. A világi egyesületek 18 körzetben működnek, egyenként általában 130–150 km-es sugarú területekre kiterjesztve hatáskörüket.

Az egyesületek zöme hagyományos egyesületi életet él. Kulturális programokkal, klubestéssel, gyermekfoglalkoztatásokkal igyekeznek szolgálni a tagságot. Vannak olyan egyesületek, amelyek „szakosodtak”, mint például az *Őrszavak*, az *Otthon és iskola*, a *Lencse Tibor Baráti Társaság*, az *Északi Magyar Archívum*, a *SOMIT*, a *Svéd–Magyar Segélyszervezet*, a *Magyar Ház Közösség*, a *Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társasága* stb.

A hetvenes évek elejére a svédországi magyar egyesületi élet nagyságrendje indokolttá tette, hogy az addig egymástól függetlenül működő szervezetek egy országos szervezetet hozzanak létre. Így 1974-ben megalakult a *Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ)*

– Bihari Szabolcs, a *SMOSZ* elnöke –

Forrás: <https://www.nyeomszsz.org/index.php/hu/tagszervezeteink/svedorszag>

SMOSZ

A *Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ)* jogelődje 1974-ben alakult, amikor az 1956-os Forradalom és Szabadságharc után Svédországba menekült, stockholmi és vidéki magyar egyesületi vezetők elhatározták, hogy megalakítják az *Országos Bizottmányt*. A kezdeményezés és a folyamat elindítása Pákh Ervinnek, a *Södertäljei Magyar Egyesület* elnökének nevéhez fűződik. Itt kell még megemlíteni néhány olyan személyt, akik komoly munkát végeztek a Bizottmány kialakításában: Szendrői Bálint, Berkovits Tivadar, Polgári Sándor, Kellner Pál és Ásvány Endre.

A *Bizottmány* megalakulásának egyik fontos célja az volt, hogy a svéd bevándorlási politika formálásában részt vehessen, és ott befolyása legyen. Továbbá, hogy megfeleljen a svéd állami támogatásban részesülő egyesületekkel szemben támasztott minden követelménynek. Egyik ilyen követelmény egy demokratikusan választott felelős szervezet létrehozása, amely képviselni tudja a hozzá csatlakozó többi bevándorló-egyesületet.

Az 1976-ban megalakult *SMOSZ* a svédországi magyarság civil társadalmi egyesületeinek országos szervezete. Első választott elnöke dr. Rezsőfi Alajos volt 1983-ig. Őt követte Jakabffy Ernő 1994-ig. Jakabffy Ernő elnöksége egybeesik a magyarországi változásokat megelőző, majd az 1989-es demokratikus átalakulás korszakával. Jakabffy Ernő 1993-ban a *Magyarok Világszövetségénél* vállalt alelnöki teendői miatt nem kívánta tovább jelöltetni magát a *SMOSZ*-ban. Így esett a választás az 1994. évi közgyűlésen Bihari Szabolcsra.

Forrás: <https://www.smosz.org/index.php/smosz/tortenet>

Bálint Endre-Levente

1965. április 27-én születtem Kolozsváron. Immár 35. éve élek Svédországban.

A *Malmői Tanárképző Főiskola* elvégzése óta pedagógusként dolgozom. Matematika/ fizika/kémia/biológia szakos tanárként keresem meg a napi kenyeremet.

Szabad időmben a természetet járom, írogatok, rajzolok és edzem.

Bán Ferenc

1949-ben születtem Kolozsváron, szülővárosomban nőttem fel, itt jártam a mai *Apáczai Líceumba* iskolába és a *Babes-Bolyai Tudományegyetem* nyelvészeti karára, ahol angol–magyar szakon végeztem 1973-ban. Ezután egy nagybányai bányaiipari kutatóintézetben dolgoztam fordítóként egy ideig. Mivel az életkörülmények és az én saját élethelyzetem mind nehezebb lett, és végül lehetetlenné vált, 1987-ben Svédországba emigráltam, ahol azóta is Göteborgban élek.

Már az első évben elmentem dolgozni a Greenpeace skandináviai központjába, amely akkor még itt, Göteborgban volt, először mint önkéntes, körülbelül másfél évig, majd alkalmazást nyertem mint aktivista, valamint a technikai felszerelésekért felelős karbantartó és irodai ügyintéző. 1994-ig dolgoztam itt, amikor az iroda átköltözött Stockholmba, ahová az akkori családi helyzetem miatt nem tudtam követni, így megszűnt az alkalmazásom. Ezután 4 év munkanélküliség következett, amely idő alatt, az állandó munkakeresés mellett, sokféle tanfolyamot végeztem el, főleg a nyelvtudásom tökéletesítése érdekében, meg azért is, hogy az emberi, a szociális kapcsolatokat életben tudjam tartani.

1998-ban az akkori *Good Morning Hotel Göteborg Citynél* (később *Ibis Hotel Göteborg City* lett a neve) alkalmaztak, mint éjszakai recepcióst (mindenféle szakmai tapasztalat nélkül), ahol végül 17 évig dolgoztam ebben a minőségben. Ugyanekkor (1998) kezdtem el (magyar–román–angol–svéd) szabadúszó tolmácsként dolgozni két közvetítő irodával együttműködve. Ezt a munkát mind a mai napig folytatom. 2015-ben nyugdíjba mentem a szállodától. Nem sokkal ezután, 2017-ben felkérésre elvállaltam, önkéntesként, anyagi juttatás nélkül, a *Tångagärde Gyülekezeti Otthon Alapítvány* gondnokságát, amit remélhetőleg még sokáig lesz erőm, egészségem folytatni és az ezzel járó munkákat legjobb tudásom szerint végezni.

1998-ban az akkori *Good Morning Hotel Göteborg Citynél* (később *Ibis Hotel Göteborg City* lett a neve) alkalmaztak, mint éjszakai recepcióst (mindenféle szakmai tapasztalat nélkül), ahol végül 17 évig dolgoztam ebben a minőségben. Ugyanekkor (1998) kezdtem el (magyar–román–angol–svéd) szabadúszó tolmácsként dolgozni két közvetítő irodával együttműködve. Ezt a munkát mind a mai napig folytatom. 2015-ben nyugdíjba mentem a szállodától. Nem sokkal ezután, 2017-ben felkérésre elvállaltam, önkéntesként, anyagi juttatás nélkül, a *Tångagärde Gyülekezeti Otthon Alapítvány* gondnokságát, amit remélhetőleg még sokáig lesz erőm, egészségem folytatni és az ezzel járó munkákat legjobb tudásom szerint végezni.

Svédországba érkezésem első heteiben bekapcsolódtam a Göteborgban már működő magyar közösségi életbe. Beléptem a *Göteborgi Magyar Egyesületbe*, valamint az itt aktívan működő *Protestáns Gyülekezetbe* is. 1997 novemberétől beválasztottak a gyülekezet presbiterei közé is.

1991-ben többedmagammal megalapítottuk a *Kőrösi Csoma Sándor Művelődési Kört*, ahol, főleg az első néhány évben, különböző tisztségeket vállaltam, amire sajnos az utóbbi években már nem maradt időm, de mind a mai napig támogató tagja vagyok a Körnek, valamint, amikor időm megengedi, látogatója vagyok rendezvényeinek.

A Svédországban eddig leélt közel 37 év alatt nagyon sokféle jótékonyági segélytevékenységben vettem részt, gyűjtésekben, a rászorulókat megsegítésére szervezett adakozó rendezvényekben is

tevékenykedtem, részt vettem az évek folyamán a tãngagãrdei gyũlekezeti otthonban rendezett-szervezett sok tevékenységen, és az utóbbi években – gondnoki minőségemből adódóan is – aktívabban is részt veszek az ott megrendezett, megtartott tevékenységekben, nem utolsó sorban a gyermekeknek, fiataloknak szánt rendezvényekben, remélve, hogy ezzel is hozzájárulhatok a Svédországban élõ magyar közösség fenntartásához, bővítéséhez.

2022 tavaszán abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy felvettek a *Szent György Lovagrend Skandináv Nagypriorátus* tagjainak soraiba, amely főleg jótékonyági tevékenységet folytat.

Dr. Bartha István ***kutatómérnök***

Erdélyben, Marosvécsen született 1925-ben a báró Kemény János kastélyának udvarán épült kis paraszt-barokk tanítói házában.

Eleinte a *BME Technológiai Tanszékén* volt tanársegéd, majd később más vállalatoknál is dolgozott. 1955 májusában vallásos meggyőződése miatt letartóztatták, és megjárta a bukaresti Secu és a pesti Ávó börtönét, 1955 novemberében szabadult.

1956 decemberében búcsút vett Magyarországtól és Svédországba disszidált.

A malmói *Kockums* hajógyárban, a géptervező osztályon kapott állást. Két évig dolgozott, mint szerkesztő, ám később a rozsdá iránti érdeklődése új perspektívát nyitott előtte. A hajógyár elfogadta javaslatát egy korróziós-laboratórium, valamint egy műanyag-bevonó üzem felállítására, s így teljes idejű korróziós kutató lett, sok érdekes feladattal. A laboratóriumban 8–10 fővel dolgozott és jó eredményeket tudtak felmutatni a korrózióvédelemben.

1983-ban, Bertram Broberg professzorral létrehozták a *Nemzetközi Ökológiai Konstruktív* nevű társaságot (ökonstrukció = természeti modellek után készült műszaki konstrukciók).

1983 és 2001 között tizenöt nemzetközi kongresszust és több mint 2500 oldalnyi előadás tartottak e témakörben. Az ökonstrukciókkal kapcsolatban benyújtott disszertációjáért a *Magyar Tudományos Akadémia* Fil. Dr. címmel ajándékozott meg.

A debreceni *Református Kollégium* pedig tiszteletbeli professzorává avatta a *Természettudomány és Isten Igéje* című előadásai elismeréséül. 1966 és 78 között meghívott előadó volt a *Chalmers* és a *Lundi Műegyetemen*, 1978 és 1992 között nyugdíjaztatásáig lektorként tanított a malmói *Pauli Mérnökképzőn*.

Egyházi vonalon az 1960-as évektől kezdve aktív volt Svédországban is; elvi szerepe volt a tãngagãrdei ház megvásárlásában.

„1974-ben feleségül vettem Erdély kiváló drámai színésznőjét, Erdős Irmát, akivel az Isten majd három évtizedet engedett együtt élnem a legboldogabb házasságban.”

Irmának sokat köszönhetett: *„...mindenben támogatott és biztatott. Igazi alkotótársam volt”.*

Forrás: <https://hirado.smosz.org/index.php/portre/643-dr-bartha-istvan-a-kockum-volt-kutatomernoek-e-a-korroziovedelem-szakembere-mesel-eleterl-palyafutasarol>

Bartha Magdolna

1955-ben születtem az erdélyi Aranyosszéken, gyönyörű környezetben, Kolozs megyében, a Tordától tizenkét kilométerre fekvő Várfalva nevű községben. Már iskolás koromban felfigyelt rajzolókészségemre Radu-Anton Maier, a később Kolozsvárról Németországba kivándorolt festőművész, aki annak idején a várfalvai iskolában tanított. Ő hívta fel szüleim figyelmét arra, hogy adjanak be Kolozsvárra a képzőművészeti iskolába. Sajnos, nem úgy alakult, hogy ez megtörténhetett volna, de már akkor feltettem magamban, hogy ha valaha lehetőségem adódik rá, akkor megpróbálok akvarellfestéssel foglalkozni.

1989 óta élek Svédországban és csak 2000-ben jutott időm arra, hogy immár felnőtt fejjel kipróbáljam és belevágjak a festészetbe. Annyira beleszerettem, hogy attól kezdve nem bírtam abbahagyni, rengeteget tanultam, tanfolyamokra jártam – egy új, csodálatos világ kapuja tárult ki előttem. Komoly biztatást kaptam az azóta elhunyt Simon József keramikustól is.

Az életem azóta folyamatos harc a siker meg a kudarc között. Úgy érzem, hogy a tehetség Isten ajándéka és hálás vagyok, hogy ezt a rátermettséget felfedeztem magamban. Merem remélni, hogy nem herdáltam el a nekem juttatott tántumokat. Több egyéni kiállításom volt már, és festményeim szerepeltek csoportos tárlatokon is. Minden alkalommal sok biztatásban, pozitív értékelésben volt részem. A munkáim sikert aratnak, tetszenek a közönségnek, ami kedvet és erőt ad ahhoz, hogy folytassam a festést. A rátermettség, a tehetség minden bizonnyal segít az alkotásban, de a szépség iránti vágy az, ami megihlet, rávesz arra, hogy dolgozzam és ne adjam fel akkor sem, ha nem mindig vagyok tökéletesen elégedett az eredménnyel.

Bartha Magdolna néhány festménye:

Bartosiewicz László

Bartosiewicz László 1979 óta dolgozik archeozoológusként. Különböző régészeti korszakokban és térségekben vizsgálja az állat–ember kapcsolatokat az Európa több országában, illetve a Közel-Kelet és Latin-Amerika egyes területein előkerült csontleletek alapján.

Dolgozatai gyakran kulturális antropológiai irányultságúak, a régi idők állatait a mindenkori anyagi kultúra részeként tárgyalják. Az utóbbi időben behatóbban foglalkozott a régi korok csontleletein megállapítható állatbetegségek vizsgálatával.

2022-ben nyugdíjba ment, azóta a *Stockholmi Egyetem* emeritus professzora.

Both Barna

1958 január 17-én születtem Marosvásárhelyen. A *Zeneigimnáziumot* és a *Gheorghe Dima Zeneakadémiát* zongoraszakon Kolozsváron végeztem. A főiskola után Zilahon zongoratanár voltam 3 évig. Tanítványaimmal díjakat nyertünk a besztercei és suceavai ifjúsági zenei versenyeken.

1986-tól Svédországban élek. Kezdetben tánczenekarokban dolgoztam, hajókon, szárazföldön, mint billentyűs. 5 évig dolgoztam a *Teatteri Kipinä* nevű kétnyelvű svéd–finn magán színháznál, ahol alkalmam adódott színpadi zenét írni, feldolgozni, játszani, rögtönözni. Három egész

estét betöltő előadásunk született: Antoine de Saint-Exupéry: *Lille Prinsen*, Dan Andersson: *Kolvaktaren*, és Eino Leino: *Jag sjunger för dig*.

Az *Ersta Sköndal Főiskolán* elvégeztem az egyházzenei szakot, majd mind kántor dolgoztam a svéd egyháznál a nyugdíjazásomig 16 évig. Ebben a minőségemben kamatoztattam a korábbi színházi tapasztalataimat és négy egyházi zenés darabot (musical) vittem színre: Johan Westre/Kristina Westre: *Albertus bilderbok*, Felicity Laurence: *African Madonna*, Lars Collmar/Georg Riedel: *Fiskmässan* és Daniel Bergström/Daniel Engström: *Petrus*.

A kezdeti zilahi keréketört tanári pályámat pótoltam valamennyire, mint kántor, gyermekkorú-saim érdeklődő tagjainak ének és zongoraórákat tartottam. Sokan közülük a zenei pályát választották.

A mindenkori állásom mellett koncerteztem, mint szólista, kamarazenesz és kíséző.

A „magyar munkából” is igyekeztem kivenni a részemet: Gyakran zongoráztam, orgonáltam, zenészeket kísértem ünnepeken, nemzeti ünnepeken, istentiszteleteken, Magyar Heteken (Södertälje, Jönköping, Göteborg). A *Verbunkos* című zongorás előadásomat az Önképzőkörben és a *Södertäljei Magyar Héten* tartottam magyarul és svédül. A *SMOSZ* lapjában, a *Híradóban*, zenei írásom jelent meg Liszt Ferencről. A *Kyrkblad* nevű svéd egyházi lapban Beethovenről és Lutherről, a zenésről jelent meg zenei írásom.

Mint nyugdíjas többet szeretnék zongorázni, felújítani és kibővíteni a repertoáromat, mindazt amire eddig nem volt időm.

Benczedi Zsuzsanna

Bemutakozásomat Wass Albert szavaival kezdem: „*Végzem, amit végeznem kell, amit végeznem jó és illő, mert a bennem lévő nyugalomérzés igazolja, hogy helyes úton járok. Szeretném, ha hitem akkorára növekedhetnék, mint egy mustármagocska, hogy hegyeket mozdíthassak vele.*”

És ha hegyeket nem is mozdíthatnék, akkor is belevágnék újra e csodálatos munkába. Hiszem, hogy nem volt hiábavaló e munkában eltelt 30 esztendő.

Zenetanári oklevéllel érkeztem Svédországba, hátam mögött 20 év tanári tevékenységgel – így mint gyakorló zenepedagógus és nyelvoktató nagyon korán foglalkoztatott a gondolat, hogy a magyar közösséggel foglalkozzam.

Számomra nagyon fontos, hogy használjam az adottságaimat és úgy fejezzem ki szeretetemet, hitemet, hogy ezekkel szolgálok! Ezeket az értékeket a szülői házból hoztam. Nagypám és édesanyám zeneértő emberek voltak.

A kultúra és zene egyaránt fontos szerepet tölt be az életemben, mert ahol a kultúra és az emberiség találkozik, csak jó dolgok születhetnek, mindamellettt stabilitást ad az ember életében, hogy tudja mit csinál – épít és másokat is felemel.

A székelyföldi Olaszteleken születtem, gimnáziumi tanulmányaimat Baróton végeztem, hétvégeken Székelyudvarhelyre jártam hegedű órákra. A *Marosvásárhelyi Pedagógiai Intézet* zenetanári szakán végeztem. Homoródalmáson éltünk állatorvos férjemmel és két gyermekünkkel. Építgettük, javígtattuk a családi kúriát reménykedve egy jobb, normálisabb életben, de a vásárhelyi pogrom után féltünk, és nehéz szívvel a kivándorlás mellett döntöttünk.

Svédországban a nyelvtanulás elengedhetetlen a társadalmi és szakmai beilleszkedéshez, mi viszonylag hamar megtanultunk a megfelelő szinten svédül. Ennek ellenére nehéz volt az új egzisztencia felépítése. Az elismeréshez bizonyítani kell, s bár 20 éves gyakorlatom volt, sok újdonságot kellett megtanulni a szakmán belül: így két év pszichopedagógiát, Suzuki-módszert (hegedű) és a Canto-hangképzést tanultam (*Linné Universiteten* és *Sankt Sigfrids folkhögskola*). Sokat hegedültem különböző zenekarokban – ezek jó alkalmak voltak a szakmai fejlődésre, nyelvgyakorlásra és főleg az önbizalom növelésére.

Svédországi pályafutásom kezdetén magyart tanítottam, mint második nyelvet (Växjö/Alvesta) 18 iskolába/óvodába jártam ki, ahol egyénileg találkoztam a gyermekekkel. A következő évben megalapítottam a *Vasárnapi magyar iskolát* Växjöben majd Ljungbyben, és zeneiskolai alkalmazást nyertem, mint hegedűtanár.

Gyerekeket oktatni a világ legszebb dolga, de nem könnyű idegenbe az anyanyelvi oktatással foglalkozni. Rengeteg munka, akarat, kitartás, ellenszél, küzdelem, sokszor hálátlanság, közömbösség párosul e munkával. Én hoztam magammal fáradhatatlan munkaszeretetet, anyanyelvünk csodáját, gyermekdalaink, népdalaink szépségét. Szeretek kézműveskedni, vagy ha kell, sütni/főzni. Énekelünk, táncolunk, mondókázunk, mesélünk – vissza-mesélünk, bábozunk, ünnepekre készülünk... és beszélünk, de „csak magyarul”.

Egy ljungbyi templomozás alkalmával oly csodásan szólt a hálaének, hogy mint szakember éreztem, itt kórust kell alapítani, olyan énekanyag van, ezt nem szabad kihagyni. A 80-as években 101 tagú kórus volt Homoródalmáson, mi alapítottuk, tehát volt gyakorlatom (ekkor ünnepeltük a kórus 100 éves évfordulóját, melynek elődjét a férjem felmenői alapították).

A közös éneklésnél csodálatosabb közösség teremtő erőt alig ismerünk! Az éneklés eleve nemesíti a lelket, s az, hogy közösen szépet tudunk teremteni, a közösségért való személyes felelősségvállalást is meghozza. Az énekhang mindenki számára elérhető hangszer.

Kórusunk rendszeresen próbál minden héten, csodálatos magyaros ruhában énekelünk Bartók, Kodály vagy éppen Verdi mellett középkori egyházi műveket, népdalokat, Kossuth nótákat, csíksomlyói szent énekeket. Énekelünk Växjöben, Lundban, Göteborgban, Helsingborgban, Kristianstadban, Sölvesborgban, Tångagärdén, és persze Ljungbyben – karácsonykor, húsvétkor, március 15-én, anyák napján, augusztus 20-án.

Én is szívesen énekelek templomokban „itthon és otthon is”. Egy-egy mű megszólaltatása ugyanúgy hat az előadóra, mint a hallgatóra, és a végtelen folyamatban, az egymásra hatásban, a Mindenséget szólítja meg, oda ad hírt az élet minőségéről.

Minden nyarat otthon töltünk, feltöltődünk lelkileg – testvéreinkkel nagyokat muzsikálunk, énekelünk, improvizálunk és mindannyian valljuk:

„... csak az a miénk igazán, amiért megdolgoztunk, esetleg megszenvedtünk. A zene is csak úgy száll belénk, úgy él meg bennünk, ha munkával szántjuk fel a lelkünket alája” – Kodály Zoltán –

Fontos munkái elismeréseként Benczedy Zsuzsannát a *SMPEK Díszoklevéllel* tüntette ki [a szerk.]

Bereczky Veress Rebeka Margit

Stockholmban születtem 1994-ben. Iskolai tanulmányaim az előkészítő nulla osztálytól érettségig a *Lilla Akademien* nevű zeneiskolában végeztem zongora, valamint csembaló szakon, ahol több ösztöndíjjal is kitüntettek. Tanulmányaimat, tanárnőm reménye ellenére, nem konzervatóriumban, hanem először a *Stockholmi Egyetem* jogi szakán folytattam, majd miután nem éreztem semmilyen elhivatottságot a szakma iránt, az egészségügyi szakmák felé fordultam. Dolgoztam Stockholmban, Sundsvallban, Östersundban, egy évet még Tunéziában is, Szúszában. Közben fordítottam magyarról svédre, svédről magyarra. Jelenleg a mesterszintű vizsgadolgozatomat írom, mint dietetikus. Közben két munkahelyen is dolgozom online, mint dietetikus, vezetőségi tagja vagyok a svédországi dietetikusok országos szövetségének, valamint diáktagja a dietetikusok egyesületei európai szövetségének. 2022-ben az *Európai Magyar Ifjúsági Tanácsának* alelnökévé választottak.

Bereczky Sándor

Székelyudvarhelyen születtem 1963-ban. Iskoláimat szülővárosomban kezdtem, az utolsó éveket Marosvásárhelyen végeztem el. A kolozsvári *Mezőgazdasági Intézetben* szereztem állattenyésztő mérnöki diplomát, ezt követően három évig a Kolozs megyei Gyulatelke nevű faluban dolgoztam. 1989 karácsonyára érkeztem feleségemmel Svédországba. A *Kabi* nevű gyógyszergyár volt a munkahelyem néhány éven keresztül, aztán tanulással folytattam. Molekuláris biológiából szereztem diplomát a stockholmi *Södertörn Főiskolán*. A *Karolinska Intézetben* doktoráltam maláriakutatásból, ami után a *Járványvédelmi Intézetben* alkalmaztak, mely később a *Svéd Népegészségügyi Hivatallá* alakult. Jelenleg is ott dolgozom.

Bereczky-Veress Biborka

Kolozsváron születtem 1956-ban. A híres-nevezetes *Apáczai Csere János kollégiumban* érettségiztem, aminek akkor már rég *Ady-Sincai* volt a neve. Egyetemi diplomámat a kolozsvári *Mezőgazdasági Főiskolán* szereztem meg, amit követően egy évig a Duna-Delta közelében fekvő Tulcea nevű városban, majd a Kolozsvártól 4 kilométerre fekvő Szászfenes nevű községben dolgoztam ameddig 1989 végén Stockholmba érkeztem férjemmel szüleimhez és két fiamhoz, alig három nappal a romániai drasztikus változások előtt. Kezdetben a *Karolinska Intézet* egy kutatólaboratóriumában dolgoztam szakképzetlen alkalmazottként, majd a *Stockholmi Egyetemen* számítógépes vállalatvezetést tanultam, amelyet követően a Karolinska Intézetben hallgattam toxikológiát. Éveken keresztül a *Karolinska Intézet* GMO részlegén dolgoztam, ahonnan egy magánvállalat vezetésére fejevadásztak. A *Karolinska Intézetben* doktoráltam a herpeszes agyvelőgyulladás genetikai hátteréből, ami után a *Karolinska Intézet* egyik kutatócsoportjának voltam a tagja. 2020. óta a *Stockholmi Egyetemen* dolgozom.

Bihari Szabolcs

A SMOSZ elnöke Szatmárnémetiben született 1955. június 23-án. Alap- és középfokú tanulmányait szülővárosában végezte. 1962-től a *Kölcsey Ferenc Magyar Elméleti Líceum* tanulója volt, ahol 1974-ben érettségizett. 1976-tól 1978-ig az *Elektrotechnikai Technikumban* tanult. 1979-től a *Kolozsvári Műszaki Egyetem* gép- és üzem-mérnöki szakán folytatta tanulmányait, ahol 1983-ban üzem-mérnöki diplomát szerzett.

1986-ban Svédországba költözött és ott telepedett le. 1987-től máig egy épületgépészeti, lámpatesteket gyártó cégnél dolgozik. Az elmúlt több, mint harminc évben különböző munkaterületeken tevékenykedett: gépészeti részlegben, tervezési osztályon, jelenleg ipari programozással foglalkozik.

Közéleti munkássága:

Svédországba érkezését követően – a segítségül hozzá kirendelt tolmácsnak köszönhetően, aki a helyi magyar egyesület elnöke volt – szinte azonnal belecsöppent a civil szervezeti munkába.

- 1986-tól a *Svédországi Magyarok Szövetségének* tagja, 1992-től vezetőségi tagja, koordinátora, 1994-től máig elnöke. Legfontosabb célkitűzéseik között megtalálható a magyar gyökerek megőrzése, a második és harmadik generációs magyarok identitásának erősítése, választott hazájuk és a Kárpát-medence magyarsága közötti híd kiépítése, megtartása, magyar oktatás, cserkészlet, hétvégi iskolák fenntartása.
- 1995-ben a szövetség az addig bérelt székházát megvásárolta Stockholmban, így már saját tulajdonú székházzal rendelkeznek.
- 2013-ban Hälleberga helyiségben megvettek egy ingatlant, ahol megalakították a *Svédországi Ifjúsági Központot*.
- 2020-tól elnöke a *Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének* is, amelynek korábban alapító elnökhelyettese volt (2001–2020).
- Jelentős szerepe volt a *Magyarok Világszövetségében*, melyben 1996 és 1998 között a nyugati régió alelnöke, 1998 és 2000 között pedig a nyugati régió elnöke volt.
- 2011-től a *Nyugat-Európai Diaszpóra Tanács* elnöke. 2023 november 16-ig.
- 1996 és 1997 között a *Duna Televízió* kurátora volt.

Kitüntetései:

- *A Magyar Érdemrend lovagkeresztje* (2004),
- *Magyar Országgyűlés Elnökétől Elismerő Oklevél* (2009)
- *Magyar Érdemrend Tisztikeresztje* (2021)

Ars poeticája: *Maradandót alkotni!*

Mottója: *Túl értékes a Nyugati Magyarság, hogy veszni hagyjuk!*

Csatlós János **irodalomtörténész, műfordító** (1920 – 1993)

Rákosszentmihályon született 1920. május 16-án.

1943-ban szerzett diplomát a *Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetemen* francia, német és latin nyelvből és irodalomból.

Az *Új Magyar Könyvkiadónál* helyezkedett el szerkesztőként, ott dolgozott egészen 1956-ig, amikor a forradalom leverése után Svédországba emigrált. Itt újból diplomát szerzett, hogy tanárként munkát kaphasson.

1964-től 1985-ös nyugdíjazásáig latint, németet és franciát tanított svéd középiskolákban. Az 1950-es években francia regényeket fordított magyarra, az 1960-as, 1970-es és 1980-as években magyar irodalmi műveket ültetett át svéd nyelvre, az 1970-es évek második felétől haláláig a svéd irodalmat közvetítette a magyar olvasóknak.

Stockholmi magyar értelmiségiek kezdeményezésére 1990-ben létrejött az *Erdélyi Könyv Egylet (EKE)*, melynek megálmódói közt ott találjuk Csatlós Jánost is. Részt vett a magyar közösségi életben, de a svéd irodalmi körökben is nagyra értékelték munkásságát.

Hetvenedik születésnapjára 1990-ben *Csatlós János 70* címmel jelent meg egy könyv, melyet Gyulás Miklós szerkesztett. Az előszóban ez áll:

Szerep és szolgálat magatartásformái közül a műfordító önként választja az utóbbit. Nem is igen tehet mást: az olvasó nem kíváncsi rá. Más tájak, más társadalmi viszonyok, más lelkiségek talaján termett művekre, más népekből kiemelkedett alkotókra kíváncsi, aki külföldi irodalmat – anyanyelvén szóló külföldi irodalmat – vesz a kezébe, s a műfordító munkáját körülbelül olyan mértékben értékeli, mint egy film nézője a mozigépészét.

Folyton megismétlődő, némi fanyar szájjal tudomásul vett tapasztalata a szakmának, hogy az olvasó többnyire akkor figyel fel a műfordítóra, amikor valami nem tetszik neki a szövegben, netán éppen hibát lel benne. S ez, bár mélyen igazságtalan, így van rendjén. Minél jelesebb művész a műfordító, annál észrevétlenebb. Minél nagyobb tökélyvel alkot újra valamely művet egy más nyelv szavaiból, annál inkább úgy kell tűnnie: a mű azon a nyelven született. „Erős várunk nekünk az Isten” – ki magyarnak jutna eszébe, hogy ez eredetileg nem magyarul íródott, s ki svédnek, hogy nem svédül?

Kitüntetései:

- A Svéd Akadémia fordítói díja 1976
- A *Samfundet de nio* fordítói díja 1980;
- *Déry Tibor-jutalom* 1991.

Művei:

- *Moderna ungerska berättare*, szerk. [Thinsz Gézával], 1966
- *Fredman Carl Michael Bellmann: Episztolái és dalai*, 1993

Műfordításai:

- Szabó, Magda: *Rådjuret*, 1967. Eredeti cím: *Az őz*
- Szabó, Magda: *I all oskuld*, 1968. Eredeti cím: *Pilátus*
- Szabó, Magda: *1 Mos. 22*, 1969. Eredeti cím: *Mózes egy, huszonkettő*
- *Szédítő táj: tizenegy svéd költő* [válogatta Thinsz Géza], 1974
- Juhász, Ferenc: *Kärleken till världsalltet*, 1976
- Sven Delblanc: *Heréltek*, 1977, eredeti cím: *Kastrater*
- *Megzavart nyugalom. Svéd elbeszélők*, 1977
- Eyvind Johnson: *Kegyves urunk, Carolus*, 1978, eredeti cím: *Hans nådes tid*
- Artur Lundkvist: *Az ég akarata*, 1978, eredeti cím: *Himlens värld*
- Kassák Lajos: *Hästen dör, fåglarna flyger ut*, 1979
- Ingmar Bergman: *Színről színre, forgatókönyvek*, 1979
- Tomas Tranströmer versei, 1979
- Sven Delblanc: *Kirándulások*, 1980, eredeti cím: *Gunnar Emmanuel*
- Illyés Gyula válogatott versei: *Ögon skrämnda men trotsiga*, 1981
- Artur Lundkvist: *Vigasztaló varázsige*, 1982
- Sven Delblanc: *Jelenkori történet*, 1983, eredeti cím: *Speranza*
- Sara Lidman: *Hallja a te szolgád*, 1983, eredeti cím: *Din tjänare hör*
- Alexandre Dumas: *A három testőr*, 1984
- V. Vennberg: *Utolsó jelentés Sziszifuszról* [ford. másokkal], 1986
- Nagy László: *Den gröna ängeln*, 1986
- Lars Gustafsson: *Egy méhésztész halála*, 1986, eredeti cím: *En biodlares död*
- Sven Delblanc: *Primavera*. [Klimó Károly közrem.], 1986, eredeti cím: *Primavera*
- Sven Delblanc: *Jeruzsálem éjszakája*, 1986, eredeti cím: *Jerusalems natt*
- Eszterházy Péter: *Hjärtans hjälperb*, 1988, eredeti cím: *A szív segédigéje*
- Torgny Lindyren: *Bethsabé*, 1989, eredeti cím: *Bat Seba*
- Csoóri Sándor: *Med grön kvist in min hand*, 1990
- J.-P. Sartre: *Exisztencializmus*, 1991
- Eszterházy Péter: *Buyatererna*, 1993
- J. Verne: *Nyolcvan nap alatt a Föld körül*, 1993

Források: Kortárs magyar írók, Enciklopédia kiadó, 1998–2000; Författare i Sverige meg utländsk bakgrund: <https://immigrant.org/forfattare/C/csatlos.htm>

Csikós Tibor

1957-ben született Martonoson (Jugoszlávia). Újvidéki tanulmányai után Gerzson Pálhoz került Budapestre, a *Képzőművészeti Főiskolára*. A Francia Kormány 8 hónapos művészeti ösztöndíját elnyerve a szakmát francia mestereknél mélyítette el Párizsban (*Atelier 63, Atelier 17*).

Első figuratív korszakában bohócok majd motorosok jelennek meg tusrajzain. Akvarelleket is fest, népi motívumok, fej variációk, aktok jellemzik munkáit. Később képei geometrikus ábrákból, körökből, halmazokból, vonalakból épülnek fel logikus rendszerben.

A Zebegényi Szőnyi István Képzőművészeti Szabadiskola tanára (tűzzománc, kerámia, rajz, festés)

2002-ben Göteborgba (Svédország) költözött és családot alapított. Tevékeny tagja a *Göteborgi Magyar Művészek Körének*. 2007 tavaszán elnyert ösztöndíjjal a Kínai Népköztársaságban folytatott tanulmányokat.

Tanulmányok:

- 1972–1976 Újvidék, *Bogdan Suput Iparművészeti Szakközépiskola*
- 1977–1981 Budapest, *Magyar Képzőművészeti Főiskola*, mestere Gerzson Pál
- 1986–1987 Párizs, „*Atelier 63*” sokszorosító grafikai műhely, mestere Joelle Serve
- 1987–1988 Párizs, „*Atelier 17*” sokszorosító grafikai műhely, mestere S.W. Hayter

Válogatás egyéni kiállításaiából:

- 1984 Magyarkanizsa, (Jugoszlávia), *Amatőr színház*
- 1984 Pécs, *Ifjúsági Ház*
- 1985 Szezsana (Szlovénia), *Mala Galerija*
- 1987 Párizs, *Bernanos Galéria*
- 1990 Szabadka, *Városi Könyvtár Galériája*
- 1992 Budapest, *Galéria 11*
- 1993 Budapest, *Mű-terem Galéria*
- 1994 Budapest, *A HÁZ Galéria*
- 1995 Szeged, *IH Galéria*
- 1996 Budapest, *FMK Galéria*
- 1996 Budapest, *Grafikai Galéria 22*
- 1997 Budapest, *Duna Galéria*
- 1997 Szeged, *IH Galéria*
- 1998 Budapest, *Merlin Színház Galériája*
- 1998 Zenta, *Városi Könyvtár Galériája*
- 1999 Budapest, *Újlipótvárosi Klub-Galéria*
- 2000 Magyarkanizsa, *Munkásegyletem Galéria*
- 2003 Budapest, *Galéria IX*
- 2004 Budapest, *Art9 Galéria*

- 2004 Göteborg (Svédország), *Cosmopolitan Galleri*
- 2005 Göteborg, *KCV Galleri*
- 2007 Kunming (Kínai Népköztársaság) *Nordica Gallery*
- 2008 Szabadka (Szerbia) *Képzőművészeti Találkozó Galériája*
- 2009 Magyarkanizsa (Szerbia) *Dobó Tihamér Galéria*
- 2009 Budapest, *Art9 Galéria* (Åke Staffanssonnal együtt)
- 2011 Lerum (Svédország) *Dergårdsgalleriet*
- 2011 Budapest, *Galéria IX*, „Talált formák”
- 2012 Újvidék. *ULUV Galéria*
- 2014 Zenta, *Városi Múzeum Galériája* „Három évtized történései”
- 2018 Magyarkanizsa, *Dobó Tihamér Galéria* „Rétegek”
- 2022 Törökbálint, Faluház Galéria, „Körök kertjei”

Nyilvános gyűjtemények:

- Szabadka, (Jugoszlávia) *Likovni Susret* – Képzőművészeti Találkozó
- Novi Pazar, *Sopocanska vidjenja gyűjtemény*
- Djevdjelija, (Macedónia) *Graficka kolonija gyűjtemény*
- Budapest *K+K Hotel Opera gyűjteménye*
- Szabadka (Subotica, Gradski Muzej) *Városi Múzeum gyűjteménye*
- Zenta (Senta, Gradski Muzej) *Városi Múzeum gyűjteménye*

Publikációi:

- 1980 – "Új Symposion" Újvidék (Jugoszlávia) Csikós Tibor: *AESOPUS MESÉI, Szabó Vladimir kiállítása a budapesti Múcsarnokban*
- 1990 – "Új Symposion" n. 296. Újvidék (Jugoszlávia) Csikós Tibor: *A kínai fametszet technológiája.*

Díjai, elismerései:

- 1990 Budapest, *II. Digitart nemzetközi számítógépművészeti pályázat elismerés/Honoray Mention*
- 1986–87 A francia kormány 8 hónapra szóló művészeti ösztöndíja
- 2012 Zenta, *Művésztelepi akvarell festés, III. Díj*

Festményei:

Képfolyamat

Folyamat, 1998

Objektum
pasztell, 1993

Pillangó hatás IV
vizskozitás nyomat, 2005

Blue process, 2007

Csillag István

Születési helye Zilah (1950. november 24.), Szilágy vármegye, Románia. Iskoláit Zilahon, Ady Endre egykori „Alma Materében” végezte.

Egyetemi tanulmányait a kolozsvári *Babes-Bolyai Egyetem* újonnan létesült atomfizika karán végezte, ahol híres tanárai Gábos Zoltán, Farkas Anna, Bódi Sándor voltak. Egyetemi tanulmányaival párhuzamosan folytatta a már korábban elkezdett vívást.

Fiatal kardvívóként az országos válogatott határát súrolta. Szintén a vívásnak és az abból adódó kapcsolatoknak köszönhetően sikerült 1974 nyarán Stockholmba utaznia, ahol távoli rokonai éltek és ahol politikai menedékjogot kapott.

Három hónap intenzív svéd tanulás után elkezdhetette doktorátusi tevékenységét a *Stockholmi Egyetem* Magfizika kutató csoportjában. 1978-ban svéd ösztöndíjjal a Seattle-i *University of Washington* egyetemen folytatta kutató munkáját. Mentora és tudományos vezetője E. A. Stern professzor volt. A kutatómunka egy részét a *Stanfordi SLAC* lineáris gyorsítónál végezte.

Később, professzorával együtt, kidolgozott egy új, EXELFS néven ismert anyagszerkezet vizsgálati módszert, ami az ő nevéhez kapcsolódik.

1980-ban megvédi a *Stockholmi Egyetemen* a doktori disszertációját. Ezt követően több amerikai egyetemi ajánlatot kap, melyek közül a Seattle-i *University of Washington* egyetemet választja. Állandó letelepedést kap az Egyesült Államokban.

A *Stockholmi Egyetemtől* időközben igen kedvező állásajánlatot kap. 1982-ben érkezik vissza Stockholmba, ahol az új anyagszerkezet vizsgálati módszert meghonosítja, majd állami és egyetemi támogatással elindítja kutatócsoportját.

1984-ben docensi címet kap.

1985-ben összeházasodik Maros Magda háromszoros olimpiai érmes világbajnok törvívónővel.

Széleskörű, EU finanszírozással támogatott nemzetközi kutatóhálózatot épít ki. Mindeközben tanít és több svéd egyetemen tart kurzusokat doktoranduszoknak.

1997–2007 között több EU-keretprogram által támogatott, 15 svéd és nemzetközi kutatóközpont felöllelő hálózat koordinátora.

2004-ben a *Stockholmi Egyetem* fizika professzora lett. Időközben három évet töltött félidős alkalmazásban az *uppsalai Ångström laboratórium* meghívott professzoraként. Pályafutása alatt 13 doktorandusz tézisvezetője volt.

Kitüntetései között megemlíthető: *Zilah város diszpolgára, Báthory díj, Magyar Érdemrend Lovagkeresztje*.

2020-tól a *Stockholmi Egyetem* Emeritusz professzora.

Csillag-Maros Magda

*Maros Magda férjével, Csillag Istvánnal
Ady Endre felújított síremléke előtt
(Fotó: MTI/Beliczay László)*

Csillag-Maros Magda 1951. október 4-én született Budapesten.

Az 1976-os montreáli és az 1980-as moszkvai bronzérmes női törccsapatnak is tagja volt, utóbbin egyéniben ezüstérmét szerzett. 1973-ban a göteborgi világbajnokságon győztes magyar női törccsapat tagja volt. Kilencszeres magyar bajnok, ebből háromszor egyéniben (1973, 1978, 1980). 1980-ban az év női sportolójának választották. 1986 óta Svédországban él.

A nyolcvanas évek közepe óta Stockholmban élő Maros Magda elmondta, hogy az egész életét meghatározta mestere hozzáállása: Mendelényiné vitte a BVSC-be, s Maros mindvégig a vasutas-klub sportolója maradt. „*Már régen abba hagytam a vívást, amikor Dömölky Lídiától hallottam, Judit mondta nekik, hogy talált egy kislányt, aki sokra viheti.*”

A kétlaki életet élő Maros Magda tartja a kapcsolatot a honi női törvívás nagyjával, akik közé ő is tartozik. Már az 1973-as göteborgi VB-n aranyérmes lett a csapattal. Az akkor 22 éves Maros Magda így emlékezett a Rejtő Ildikóval, Bóbis Ildikóval, Tordasi Ildikóval és Szolnoki Máriával kivívott sikerre: „*Nekem nagy megtiszteltetés, hogy ennek a csapatnak a tagja lehettem.*” (Kő András: *Pengevilág*) Azért lehetett csapattag, mert abban az évben megnyerte a magyar bajnokságot.

Férjét, a román színeken versenyző zilahi Csillag Istvánt egy bécsi versenyen ismerte meg, utána ugyanazon a vonaton utaztak Budapestre, a kardvívó benyitott a kupéba, amelyben lányaink ültek – nem sokkal később elvette Magdát feleségül, 36 éve házasok.

Férjét a munkája Stockholmhoz kötötte. Rendszeresen részt vesznek az ottani magyar klub rendezvényein, Magda *Villámló pengék, szárnyaló versek* című előadása nagy sikert aratott.

A magyarsága megőrzését szinte missziónak tekintő korábbi törvívó főleg Ady Endre verseit szavalta.

A Csillag-Maros házaspár nemcsak azért érez Ady iránt különösebb vonzódást, mert a költő Zilahon járt gimnáziumba, hanem azért is, mert később Csillag István is ugyanannak a tanintézménynek a padjait koptatta – talán éppen ugyanazt, amelyet a költő.

Erdélybe utazva sosem hagyták ki Érmindszentet, Ady szülőhelyét, Ady emléke miatt abba a szállodába is ellátogattak Párizsban, amelyben a költő lakott. Nem véletlen, hogy a 2010-es években felújították a Fiumei úti temetőben lévő Ady-síremléket.

„Egy családi sír meglátogatásakor pillantottam meg a sírhelyet, belém villant, ez az! Mindig is bennünk volt, tehetnénk valamit, amit a magyarság szempontjából fontosnak tartunk. Azt kértük, a nevünk ne szerepeljen, mert a cselekedet volt a fontos, tisztelgés a költőfejedelem emléke előtt, nem a mi személyünk. Más kérdés, hogy kiderült a kilétünk.”

De vissza a víváshoz: a moszkvai olimpián egyéniben ezüstérmes, csapatban (Tordasi Ildikó, Kovács Edit, Stefanek Gertrúd, Szőcs Zsuzsa, Maros Magda) – Montrealhoz hasonlóan – bronzérmes lett. A *Népsportban* Maros Magda ezt nyilatkozta:

„Ha valaki azt mondja az olimpia előtt, hogy második leszek Moszkvában, valószínűleg kinevetem. Most viszont kicsit másként látom a történeteket, hiszen megérintett az arany szele...”

A hatos döntőben a későbbi aranyérmes francia Trinquet-től 5:4-re kikapott, s ugyanilyen arányban szenvedett vereséget a román színekben versenyző magyar Stahl Jencsik Katalintól. Ha az utóbbi asszót megnyeri, holtverseny alakul ki...

„Visszatekintve sem mondom mást, nevezhetjük elszalasztott lehetőségnek, de nem is volt, és most sincs bennem csalódás. Egyáltalán: egy ilyen születésnap mérföldkő az ember életében, s ha összegeznem kellene, azt mondom, nagyon jó életem volt.”

Az 1980-as olimpián szerzett második helye óta női tőr egyéniben magyar sportoló nem nyert medáliát.

Forrás: https://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/vivas-maros-magda-70-eves-2853161

Deák Csaba **zeneszerző** (1932 – 2018)

A Nagy Karmester 2018. február 26-án, intette be örökre Deák Csabát, akit a svédek egyik legnagyobb kortárs zeneszerzőjüknek tartottak! A nagyobb veszteség azonban bennünket, Svédországban élő magyarokat sújt, hiszen a 85. évének végét taposó Deák Csabát a svédek már korábban egyik klaszszikusuknak tartották. Távozását megrendüléssel fogadták barátai, ismerősei.

Budapesten született 1932. április 16-án, s már kora ifjúkorában a zene mellett kötelezte el magát: az akkori *Állami Konzervatórium* – ma *Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium* – diákjaként klarinétot és zeneszerzést tanult, amit később a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen* folytatott. Farkas Ferenc zeneszerző, majd 1957-től, a forradalom leverését követő árhullám által világgá sodort kétszázézer egyikeként, Svédországba érkezve, Hilding C. Rosenberg kiváló tanítványa volt.

Rövidesen a *Svéd Zeneszerzők Egyesületének* tagjai közé választották, majd a *Királyi Zeneművészeti Főiskola* zeneelméleti pedagógia diplomája megszerzését követően a *Stockholmi Táncművészeti Főiskola* oktatójaként, később – nyugdíjazásáig – zenei igazgatójaként dolgozott. Időközben a *Göteborgi Egyetem* zenei tagozatán is oktatott, a *SÄMUS* – különleges zenei képzés – programjában. A *Svéd Koncertintézetnek*, valamint az Egyesült Államokban, Minnesotában működő *Gustavus Adolphus College* vendégzeneszerzője volt.

Gazdag és változatos alkotói munkássága mellett részt vállalt zenei szervezetek tevékenységében, sőt vezetőségi feladatainak ellátásában is, például hosszú éveken keresztül a *Svéd Zeneszerzők Egyesületében*. Alapító tagja volt a *Szimfonikus Zenekarok és Együttesek Világszövetségének* (*World Association for Symphonic Bands and Ensembles*), tanácsadója a *Svéd Koncert Szövetség* fúvószenei tagozatának, a *Samtida Musik* nevű kortárs kamarazene társaságnak és vezetőségi tagja a *Táncművészet Zenészei Nemzetközi Műhelyének* (*IGMID – International Guild of Musicians in Dance*), hogy csak néhányat említsünk elkötelezett vállalásai közül.

Zeneszerzői életművét, amelyet számos lemezfelvétel őriz, több jelentős kitüntetéssel jutalmazták, például 1989-ben az amerikai *Gustavus Adolphus Fine Art Award*-ot, majd 1992-ben a svédországi *Atterberg-díjat* ítelték neki. Szerzeményei a vokális és hangszeres zene minden ágát magukba foglalják, legtöbbször fúvós és szimfonikus zenekarra írt mű. Deák Csaba munkásságáról a stockholmi *Peregrinus Klubban* és a *Magyar Ház Szabadegyetem*-rendezvényén is beszámolt zenei betétekkel gazdagon tarkított előadásai során.

Munkáiból gyakran jól ismert magyar motívumok csendülnek ki, édes-keserűen dobbantva meg az idegenbe szakadt magyar hallgató szívét. Zenéje legalább akkora figyelmet érdemel szülőhazájában, mint amekkorát kényszerűségből választott hazájában kapott.

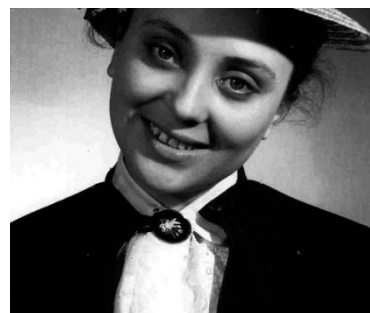

Forrás: <https://hirado.smosz.org/index.php/gyaszhir/1300-deak-csaba-zeneszerzo-1932-2018>

Erdős Irma ***színművésznő*** ***(1929 – 2002)***

1929 szeptember 8-án született Nyáradkarácsonyfalván. Kereskedelmi középiskolában érettségizett Marosvásárhelyen, Kolozsváron 1952-ben végezte a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolát. Negyedévszázadig a marosvásárhelyi Székely Színház tagja és főiskolai tanár.

Már főiskolás korában kiugró sikert aratott *Csehov Sirály* című darabjának főszerepében. Bródy Sándor *Tanítónőjében* a Flóra szerepét kétszázszor alakította. Játszott minden erdélyi színházban, de Budapesten is. Emlékezetes szerepei: Bese Anna (Kós Károly: *Budai Nagy Antal*), Roxan (Rostand: *Cyrano de Bergerac*), Ellen (F. Wolf: *Mamlock professzor*), Kicses Zsuzsika (Sütő András: *Tékozló szerelem*), Szonya (Csehov: *Ványa bácsi*), Rachel (Gorkij: *Vassza Jeleznova*) Tóthné (Örkény István: *Tóték*), Elektra (Gyurkó László: *Szerelmem Elektra*), Stella (Williams Tennessee: *A vágy villa-mosa*).

Svédországban a *Svea-Matea* nevű társulattal színre vitte Gideon Wahlberg: *Tolskallar och högfarsblasor* (*Bolond fejek, gőgös hólyagok*) című komédiáját, számos előadói estén aratott sikert az

itteni, de az otthoni és külföldi magyarság előtt tartott előadásain. *Tüzet vegyenek* (Tamási Áron novellájára alapozva), *Nagyenyedi fügevirág* (Sütő András esszéje), *Jónás könyve* (Babits Mihály poémája), *eretnek ima* (Illyés Gyula versére azonos című versére építve) voltak főbb előadásai.

Lászlóffy Csaba egy Márai regényből készült monodrámáját ajánlotta fel a művésznőnek, amit hosszas mérlegelés után, betegsége miatt már nem vállalhatott.

Svédországban megtartott előadóestjei során, a sokoldalú képességekkel rendelkező művésznő mély átéléssel tolmácsolta irodalmunk nagyjainak verseit és az erdélyi elbeszélő irodalom remekeivel pedig különösen megdöbbentő élethűséggel hozta elénk az erdélyi élet, az erdélyi ember jellemét, akarataét, rendíthetetlen elhatározó erejét – írta róla Muhi János a lundi magyar egyesület alapítója.

Az élettárs búcsúja (részletek)

Drága feleségem, élettársam és legjobb barátom hosszas betegség után, melyet példás fegyelemmel viselt, május 2-án a trelleborgi kórházban istenben megnyugodva, imádkozva és mosolyogva, a kezemet fogva visszaadta lelkét Teremtőjének. [...]

A színpadról emeltem le 1973-ban, amikor isten összehozott bennünket. Úgy gondoltam akkor, hogy tizennyolc év nyugatoskodás után nekem kéne hazatelepülnöm, de az okos politikus magyarok mindkettőnk érdekében jobbnak látták, ha Irma Svédországba jön. Így lett belőle svéd állampolgár. Valóban rengeteget áldozott a szerelem oltárán, otthagyta az általa annyira kedvelt színpadot, a nagyszerű erdélyi közönséget, a főiskolai tanítást, és megpróbált mérnök-feleség lenni egy idegen országban, ahol aztán meleg tekintetével, kedves modorával lenyűgözte és felvillanyozta a svéd közönséget is.

A verstanulás tartotta benne a lelket, a különféle előadói körutazásokkal az irodalmi estekkel bejártuk Erdélyt, Magyarországot, a felvidéket, Németországot, még Amerikát is. Olyan ragyogó esze volt, hogy idős korában, öt hét alatt megtanulta és művészién kidolgozta Babits Mihály *Jónás könyvét*. Abban bíztam, hogy betegségéből felépülve képes lesz „csahos ebként hajsolni az Úr nyáját.” Ebben bíztunk valamennyien, akik életéért naponta imádkoztunk, istentiszteleti alkalmakkor megemlékeztünk róla. Az Úr, aki sorsunkat irányítja, másként döntött. Áldott legyen az Úr, és kérem, hogy adjon nekünk türelmet és alázatot, hogy bölcs döntését elfogadhassuk. Erdős Irma hazatért oda, ahova majd magam is követem, munkám végeztével.

– Dr. Bartha István –

Forrás: *Magyar Liget*, 3. évf. 11. sz. 2002/2

A kép forrása: *Marosvásárhelyi Nemzeti Színház*, <https://nemzetiszinhas.ro/actor/erdos-irma/>

Eriksson Veronika

Budapesten született. 1973-ban Svédországba költözött, hogy orvosnak tanuljon.

1996-ban szerzett diplomát a *Karolinska Intézetben* majd ezt két év AT Smålandban követett. A legitimációját 1988-ban kapta meg.

A klinikai patológia területét szerette volna választani, amiből halottkémi állás lett. Tudományos asszisztensi pozíciót töltött be a *Karolinska Intézetben*, ahol orvos-tanhallgatókat, jogászokat oktatott.

Mivel Stockholmban a 90-es évek elején 3–4 évig még nem alakult klinikai patológia szakirányú képzés, ezért ajánlatot kapott a *KS-től (Karolinska kórháztól)* egy általános pszichiátriai szakorvosképzésre. Kezdetben a *Megyei Tanács* fekvő- és járóbeteg-ellátásában, majd az ezredfordulótól magánorvosként dolgozott.

2016 óta tagja a *Rotary*-nak. Mint a Svédországi Régió Hadnagya, aktív tagja a *Magyar Legitim Vitéz Rendnek*.

„A magyar nyelv tudójaként azon dolgozom, hogy kulturális hálózatot építsek ki a közép-európai és a skandináv történelem, hagyományok és művészeti örökség tiszteletére, hogy bővítssem Magyarország megismerését és hozzájáruljak a két nemzet közötti tiszteletteljes eszmecseréhez!”

Két harmincas éveiben járó gyermeke van, akik Stockholmban születtek és nőttek fel, középiskolai tanár, illetve fogorvos.

Fábián László

Engedtessek meg nekem, hogy röviden bemutatkozzak. A nevem Fábián László Árpád, Kolozsváron születtem.

1983 februárjában léptünk a stockholmi vasútállomás peronjára, és ezzel elkezdődött életünk kálváriája. Azért elég hamar sikerült bejutnom és meggyökereznem a *Karolinska Klinika* orvostechnikai osztályán, mint orvostechnikai műszermérnök. Volt időm elcsodálkozni és összehasonlítani az otthoni és az itteni szintet.

Majd jött a kelet-európai változás (1989). Arra már megvoltak az összeköttetésem, hogy a jó állapotú és jól működő felszereléseket el tudjam küldeni Magyarországra és az elcsatolt területekre. Az első szállítmány már 1990 januárjában indult a *Csíkszeredai Megyei Kórházhoz*. Nagyon fűtött a segítő láz, sok fiatal magyar kutató segített a felrakásban de meg kell említenem a svéd kollégákat is.

Ezen a képen Hans Ringerz professor és jómagam egy film-előhívó gép előtt. Javaslatomra a *Miskolci Kórháznak* ajánlottunk fel 4 db. gépet. A lavina elindult, a hír elterjedt a kórházon belül és a határon kívül is. A munkatársaim is éberren jártak, hallgatóztak.

Az adományok csak gyűltek.... Azok a lelkes fuvarozók, akik korábban ingyen szállítottak, később ugyanazt már pénzért tették. Így felvettem a kapcsolatot a *Magyar Nagykövetséggel* és az ő segítségével folytatódott tovább a korábban beindított lelkes munka. Köszönjük Szentiványi Gábor, Makkay Lilla, Müller Adrien nagyköveteknek és stábjuknak a lelkes, odaadó segítséget.

Orvosi műszereket, kis és nagy gépeket, kéziműszereket küldtünk Magyarországra: Budapestre, Miskolcra, Debrecenbe, Pécsre, Gyulára, Hévízre, Szegedre, továbbá Kárpátaljára, Beregszászra, Ungvárra, Munkácsra, Husztra, Técsőre, Ökörmezőre, Volórcra...több 100 milliós értékek.

Ruházat, teljes iskolaleltár indult az erdélyi Székelyvarságra és Kárpátaljára is.

Kárpátalján Bocskai József főkonzul segítségével zajlott a pontos kiszállítás, köszönjük!

Ezeken a munkákon kívül kötelességünknek tartottuk, hogy a magyar gasztronómiát, népművészetet, népzeneét, operettet és minden magyarral kapcsolatos fontosabb dolgot megismertessünk a svédekkel. Kirándulásokat szerveztem a történelmi Magyarországra, Bécsen keresztül át a csángókig.

A klinika udvarán felszenteltük a *Magyar Parkot*, ahol magyar művészek, népzeneészek énekeltek, zenéltek miközben magyar ételeket kóstoltak és magyar borokkal oltották szomjukat a nagykövetek jelenlétében.

Megalapítottuk a „*Da bibere*” *Zalai Borlovagrend Stockholmi Konzulátusát* 12 taggal és jártunk különböző Borrendezvényre.

Ez volna röviden a svédországi szabadidős tevékenységem. Örömmel tettem mindent!

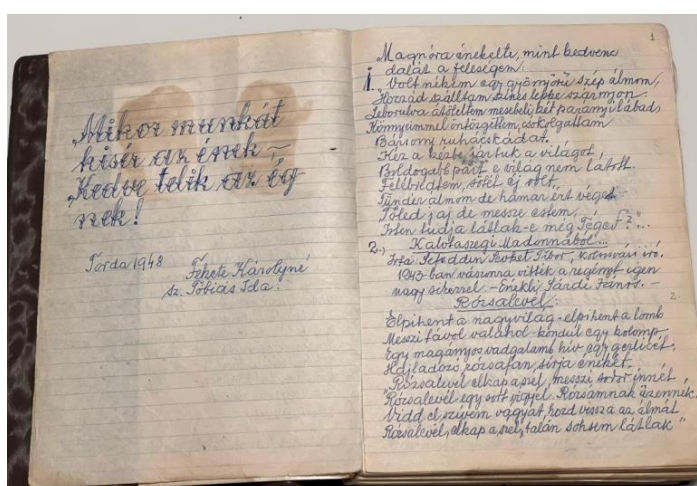
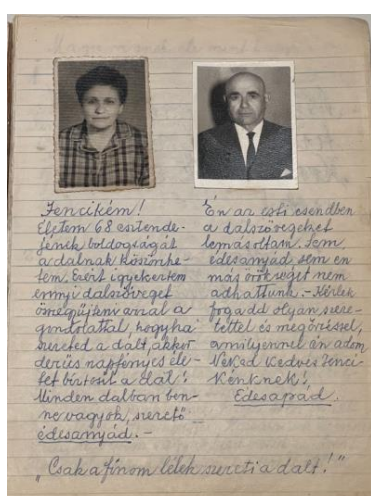
Fekete Jenő

Fekete Jenő családja társaságában

Születtem 1943. július 19-én a Szamosújvár rajonhoz tartozó Bádok nevű faluban, ahol édesapám, a székelykocsárdi születésű Fekete Károly (1900 – 1989) lévőita tanító volt, ami azt jelentette, hogy ő volt a tanító és a pap is egy személyben. A *Nagyenyedi Kollégiumban* végezte a tanítóképzőt és palástviselési joggal rendelkezett.

Édesanyám, Tóbiás Ida (1906 – 1974), Alsó-Fülén született, ahol anyai nagyapám, kézdiszentléleki Tóbiás József (1872 – 1939) közjegyző volt 1919 októberig, amikor is nyugdíjazták, mert nem tette le az esküt az új román hatalomnak. Édesanyám a *Kolozsvári Marianum Leánynevelő Intézetben* tanult. Nagyon szép énekhangja volt és munka közben mindig énekelt. Emellett gyűjtötte a dalszövegeket függetlenül attól, hogy népdalról vagy műdalról volt szó. Halála után Édesapám ezeket a dalszövegeket összegyűjtötte és átírta őket két füzetbe, amelyeket nekem dedikált, a mellékelt fénykép tanúsága szerint.

Anyai nagyanyám, Hidvégi Mikó Anna (1876 – 1951), távoli rokona gróf hidvégi Mikó Imrénének. Mint érdekesség, mellékelem nagyanyám és édesanyám névjegykártyáit.

Apai nagyszüleim, Fekete Miklós (1871 – ?) és Fekete Katalin, szül. Török (1875 – 1965).

Négyen voltunk testvérek, születési sorrendben: Károly, Zoltán, Éva és én. 1945-ben Tordára költöttünk mivel édesapám az ótordai református elemi iskolához lett kinevezve igazgató-tanítónak. 43 évet laktam Tordán, itt jártam iskolába, gimnáziumba majd 3 évet építőanyagipari technikumba. Itt kaptam munkát az itteni *Betonelem Gyár* műanyag részlegén egészen 1988 őszéig, amikor is feleségemmel együtt kivándoroltunk Svédországba.

Feleségemmel, Szilágyi Anna-Máriával, 1980-ban házasodtunk össze, 81-ben megszületett Anna, a kislányunk. Életem egyik emlékezetes eseményére 1984-ben került sor, amikor is 4 hónapot kiküldetésben dolgoztam Észak-Koreában, mint technológus, egy új műanyag gyár beindításán. Repülővel mentünk, de vonattal jöttünk vissza. A vissza út Moszkváig öt és fél napot tartott.

Imádott költőm, Petőfi Sándor, egyik versében azt írja: „Az ember sorsát vágyai vezérlik”. Az én esetemben ezt úgy módosítanám, hogy: „Az ember sorsát asszonyok vezérlik.”

A nyolcvanas évek végén sok barátunk és ismerősünk hagyta el Erdélyt, okkal vagy ok nélkül, kényszerből, divatból vagy virtusból, döntse el mindenki. Tény az, hogy a fent említett sorstársakban van egy közös jellemző, éspedig az, hogy mindegyik érezte magában azt az erőt, azt a tehetséget és leleményességet, amivel majd megalapozza a jövőjét és a sikerét az új hazában. Legtöbbnek sikerült is!

1988 novemberében, a feleségem akaratát elfogadva, menedékjogot kértünk és kaptunk Svédországban. Az akkori román törvények szerint a gyerekeknek otthon kellett maradniuk, ezzel biztosítva a szülők visszatérését külföldről. A mi esetünkben is a 7 éves Annácska szeretett anyósomék gondozásában maradt otthon. A svéd hatóságok és a svájci vöröskereszt segítségével egy éven belül sikerült a család egyesítés és Annácska is újra velünk lehetett. A Romániából való távozása nem volt éppen zökkenőmentes, mert a bukaresti repülőtéren a vámosok ki akarták venni a füléből a két kis arany fülbevalót, mivel az akkori törvények szerint nem vihetett ki aranyat az országból. Anyósom hősiességének köszönhetően, mondván, hogy azokat ő vette az unokájának, a vámosok elálltak az embertelen szándékuktól.

Eskilstuna város neve már korábban ismerős volt a számunkra azért, hogy a tordai Fodor család, Bandi és Annus, akikkel nagyon szoros barátságban és távoli rokonságban voltunk, 4 évvel korábban ide disszidáltak. Ők a már Eskilstunában élő és orvosként dolgozó, ugyancsak tordai kötődésű Dr. Székely László és Teréz sikeres helytállása, valamint régebbi ismeretségük okán, szintén Eskilstunában telepedtek le. Mi az első években nagyon sok és hasznos segítséget kaptunk a Fodor és a Székely családtól. Számptalan emlékezetes családi és baráti eseményen vettünk részt, nagy társasági életnek voltunk résztvevői. Mindezért nagyon hálásak vagyunk nekik.

Ittlétünk első periódusában, mi is voltunk menekülttáborban Mohedán, mesterséget tanultunk az „AMU”-ban és ezzel párhuzamosan bedolgoztunk egy takarító cégnek. A sorsunk úgy hozta, hogy végül ennél a cégnél maradtam nyugdíjazásomig.

Több mint 35 éve élek Svédországban. Ezalatt az idő alatt a következő nagyobb családi eseményeket szeretném felsorolni, nem pontosan időrendi sorrendben:

Anna leányunk elvégezte az iskoláit és az *SEB* nevű bankban dolgozik. 2011-ben férjhez ment Martin Karlssonhoz, és van két szép kislányuk: Emma 11, Sophie 9 évesek, futballedzésre járnak. 1996 február 2-án, a család nagy örömeire megszületett a második kislányunk, Erika. Azóta már ő is kirepült a családi fészekből és az egészségügyben dolgozik. Jelenleg Emil Eklund nevű barátjával él együtt.

Sok rokont, jó barátot és az *Eskilstunai Magyar Közösség* meghívottjait láttuk vendégül és biztosítottunk nekik szállást, valamint éjszakába nyúló, pálinkagőzös vidám estét a 28 év alatt.

Sajnálatos módon, a kis családom egy súlyos tragédiát is át kellett éljen. Szeretett feleségem, lányaink anyja, Anna Mária, hosszú és súlyos betegségben, 2006 március másodikán visszaadta lelkét Teremtőjének. Sokszor a sors kegyetlen is tud lenni.

Eskilstunában sok magyar emberrel ismerkedtem össze, egy részük ún. 56-os volt, Magyarországról, mások meg a nyolcvanas évek végén Erdélyből vándoroltak ki. Egy hazafias érzelmű kis csoport ötleteként, 1989 kora tavaszán, a Barra Regina lakásán született az elhatározás, hogy alakítsunk egy *Magyar Egyesületet*. Ezen a találkozón a vendéglátón kívül részt vett Person M., Kollarik György, Burda Judit, Kovács Gyula, Bokor I. és én. A nagy lelkesedést követően, 1989 május 7-én, nagyobb létszámú résztvevő jelenlétében megtartottuk az alakuló gyűlésünket, amelyen jelen volt a *Svédországi Magyarok Országos Szövetségének* akkori elnöke, Jakabffy Ernő is. Az otthonias hangulatot a *Barozda* népzene együttes biztosította.

Ez a közösség már 35 éve fennáll, köszönhetően a mindenkori vezetőség hivatástudó munkájának és a sok segítőkész tagnak. Én már a megalakulás óta benne voltam a vezetőségben, sok éven át alelnök, Kollarik Gyuri mellett, majd 2005-től, mint választott elnök.

Elmondhatom, hogy ezalatt a sok év alatt megközelítőleg 200 összejövetelt szerveztünk és bonyolítottunk le és mindegyik sikeres volt, kudarcról nem tudok beszámolni.

1998. szeptember 26-án az eskilstunai magyarok számára is lehetővé tettük a magyar nyelvű protestáns lelkigondozást, és Molnár Veress Pál lelkész megtartotta az első Istentiszteletet. Megalakult a presbitérium Nagy Varga Andrea felügyelősége alatt. 2001. május 26-tól ezt a tisztséget is én töltöm be, mint egy becsületes templomszolga.

Az idén betöltöttem a 80. életévemet, szép nagy ünnepséget rendeztünk a család és a sok jó barát részvételével Budapesten. Egészségileg nem vagyok a legjobban, mert már régen cukorbetegséggel bajlódom és három évvel ezelőtt a kegyetlen Parkinson-kór is megtalált. Ebből adódóan szeretném ezeket a vezetői tisztségeket valakiknek átadni, de egyelőre nem találok jelentkezőt egyik feladatra sem.

– Fekete Jenő, Eskistuna, 2023. 12. 06. –

Feldőtő Emese és Feldőtő Sándor

1957. június 17-én Szentegyházán láttam meg a napvilágot Molnár Anna és Vánky Szabolcs Zsombor első gyermekeként. Napsugaras gyerekkorom volt. Nem messze a házunktól folyt a Nagyküüllő, ami azt jelentette, hogy a gyermekesereg a környékről ott fürdött és játszott a végtelennek tűnő nyári szünidők alatt.

Elemi iskoláimat a házunkkal szemben álló általános iskolában végeztem. Negyedikes, vagyis tíz

éves koromban Segesvárra írtattak be szüleim az ottani magyar iskolába, de román magyar és német bentlakásba. Ott jártam ki a 8 osztályt, majd a *Marosvásárhelyi Építészeti Líceumba* felvételiztem. Fel is vettek a műépítészeti karra, ami öt éves gimnáziumi végzettséget jelentett. 1977-ben érettségiztem, utána a *csíkszeredai Tervező Intézetben* dolgoztam műszaki rajzolóként. Ugyanabban az évben férjhez mentem Feldőtő Sándorhoz.

Feldőtő Sándor: születtem 1952. május 18-án Gyergyószentmiklóson (Maros Magyar Autonóm tartomány, Románia). A *marosvásárhelyi 1-es számú általános iskolában* tanultam 1967-ig, majd bejutottam a *Marosvásárhelyi Építkezési Szakgimnáziumba*. 1972-ben érettségiztem és egy sikertelen egyetemi felvételi vizsga után Brassóban dolgoztam, mint építkezési technikus. 1975-ben bejutottam a *Kolozsvári Babes-Bolyai Műszaki Egyetem* építkezési szakára.

Első gyermekünk Zsombor 1979-ben született. Ekkor már tombolt a Ceausescu-éra, és a hurok egyre inkább szorult a nyakunk körül. Úgy éreztük, hogy megfulladunk. Kilátástalan volt nemcsak a mi, de a gyermekünk élete is. Elhatároztuk, hogy megszökünk. Ez így most egyszerűen hangzik, de körútra kaptunk útlevelet, persze gyermek nélkül. Így aztán Zsombort a szüleimnél hagytuk, mi pedig nyakunkba vettük a világot, a jó szerencse reményében. 1981-ben érkeztünk Svédországba.

Amint lehetett, lemondunk a román állampolgárságunkról. Zsombor sok utánajárással, kilenc hónap elteltével érkezett Svédországba. 1984-ben megszületett Ágnes lányunk.

Emese folytatja: 1985 őszén beiratkoztam a *Stockholmi Tanárképző Főiskola* magyar szakára. Akkor még ilyen is volt. Miután végeztem, magyar anyanyelvi tanárként dolgoztam teljes idős állásban tizenöt éven át. Lassan lecsökkent a diákok száma, ugyanis a nebulók kinőttek az iskolapadból, és megcsappant a menekültek száma is. Ezért újra tanulni kezdtem, és tanulmányaim befejeztével tanítónéiként dolgoztam svéd iskolában.

Nyelvüinktől és kultúránktól soha nem szakadtunk el. Fontos volt számunkra, hogy gyerekeink magyarok maradjanak. A *Magyar Házban* élénk cserkészélet zajlott, ami nagyon vonzó volt számunkra, ezért már megérkezésünkkor bekapcsolódtunk a *Magyar Ház* életébe és a cserkészmozgalomba gyermekeinkkel. Férjemmel együtt részt vettünk a cserkésznapok és a táborok megszervezésében, valamint azok lebonyolításában.

Az 1990-es évek elején indult a hétvégi magyar iskola, aminek az elindításában részem volt, és gyermekcsoportok oktatását vállaltam. Mindkét gyerekünk kétnyelvű és otthonos mindkét kultúrában. Zsombor fiunk a *Királyi Műszaki Intézet*, kémia szakán végzett, majd ugyanitt felületkémiaiából doktorált és szakmáján belül helyezkedett el. Ágnes lányunk 2008-ban Angliában elvégezte a *Kirópraktikai Egyetemet* és azóta is saját vállalkozásában dolgozik.

2011-ben választottak meg a *Magyar Ház* elnökévé és a *SMOSZ* alelnökévé. A *Magyar Ház Közösség* új vezetősége változatos programokat szervezett, ilyen volt a *Magyar Ház Szabadegyeteme*, a *Főzőtanfolyam*, *Babaringató*. Szintársulatokat hívtunk meg, szüreti bált, gulyáspartit szerveztünk a tagtársainknak. Ezenkívül megtartottuk nemzeti ünnepeinket, ahova ünnepi előadókat, képzőművészeket hívtunk meg és közös vacsorával és együttléttel zártuk az ünnepeket. Férjem, Sándor a ház technikai csoport tagja 1982-től majd 2011-től a *Magyar Ház* házkezelőségének gondnokaként tevékenykedik.

A *Magyar Kormány* és a *Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság* által meghirdetett pályázatokat sikeresen megpályáztuk, aminek köszönhetően megújult a stockholmi *Magyar Ház*. A pályázatok révén megszépült a *Magyar Ház* udvara, új parkolókat létesítettünk. Nyílászárókat, földémet cseréltünk. Felújítottuk a színpadot és előadótermet két fürdőszobát modernizáltunk és sor került a konyha felújítására is.

Nyugdíjazásunk után visszavonultunk és negyven év svédországi létünk után kétlaki életet élünk. Ez nem azt jelenti, hogy teljesen elszakadtunk a Svédországban töltött életünktől. A *Magyar Ház* életében úgy és ott, ahol lehet természetesen segítünk. Szeretnénk, ha tudátok, hogy mindig minden körülmények között számíthatok ránk.

– *Feldőtő Emese és Feldőtő Sándor, 2023. december 13. –*

Fónyad Péter

1941. január 20-án születtem Iharosberényben, egy kis Somogy megyei faluban, ahol Apám evangélikus lelkész volt

A háborús évekből, 4 éves korom ellenére, sok maradandó emléket őrzök. Körülöttünk kemény harcok dúltak, kisgyermek koromnak egy részét bűvőhelyen, a pincékben töltöttem több sorstárssal együtt.

Tanulmányaimat a falusi evangélikus osztatlan iskolában kezdtem, első-től a negyedikig minden diák egy közös tanteremben kapott helyet. Később iskolánk felköltözött a bártól elvett kastélyba. Ötödik osztálytól érettségig Nagykanizsán tanultam.

Az 56-os forradalom meghatározó lett életemben. Orvos szerettem volna lenni, ezt a reményemet a gimnázium igazgatója könyörtelenül kioltotta. Nem javasolt továbbtanulásra, „*Apjának az 56-os események alatt kifejtett tevékenysége miatt!*” Nem is miattam!

Két évet téglagyárban dolgoztam, vasas szakmunkás lettem, így mint dolgozó káder, felvettek egy felsőfokú szakiskolába. A műszaki pálya nem érdekelt, de ezáltal felmentést kaptam a katonaság alól és ez nekem mindent megért.

A későbbiekben a munkahelyemen összeütközésbe kerültem a „dolgozó népünk erős bástyáival”, a kommunista párt vezetőivel!

Barátok javaslatára 1967 júniusában elhagytam Magyarországot, a hazámat! E döntést nagyon nehéz vívódással töltött napok után hoztam meg. Jugoszlávián keresztül, körülményes és veszélyes úton szöktem át Ausztriába. Ezért a tettemért otthon másfél év letöltendő börtönbüntetésre ítélték. Héthónapi bécsi tartózkodás után, 1968 februárjában érkeztem Svédországba, mint politikai menekült.

A kezdeti megpróbáltatások után leérettségiztem svédül is és felvételt nyertem a *Stockholmi Karolinska Egyetemre*, orvos lettem. Megkésve, de elértem eredeti célomat!

A kórházi idők után „szabadúszóként” nagy vállalatoknak lettem orvosa. Több éven keresztül voltam a *Svéd Parlament* orvosa!

70 éves korom után mentem nyugdíjba. Több időm maradt a családra, utazásokra, magyar egyesületekben való részvételre. Fiatalkori hobbit, az írást, folytattam. Küzdelmes életemmel kibékültem. 82 évemből 55-öt Stockholmban töltöttem.

Írásaim itt jelentek meg:

- *Új Horizont*: kulturális folyóiratban (2006)
- *Új Kéve*: svédországi protestáns folyóiratban
- *Ághegy*: skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóiratban
- *A CÉH* folyóiratban (2022)
- Barátoknak elektronikus formában

18 előadást tartottam magyarul, svédül, egyet New-Yorkban angolul. Ezek magyar vonatkozásúak voltak és az irodalom és történelem témákról szóltak.

Várom a rövidesen megjelenő, több száz oldalas önéletrajzi regényem debütálását *Odaát szóltak a harangok* címmel, mely tartalmaz többek között korhű történelmi eseményeket, irodalmi kuriózumokat, utazási naplókat, novellákat...

– Fónyad Péter, Stockholm, 2023. november 12. –

Gergely Tamás

1952-ben Brassóban születtem. A *Kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem magyar szakán* végeztem, majd magyar szakos tanár voltam a Szatmár megyei Tamásváralján, később újságíró Bukarestben.

1987-ben feleségemmel együtt Svédországba jöttem.

Könyvtárosként mentem nyugdíjba hat évvel ezelőtt, a *Stockholmi Internationella Biblioteketben* dolgoztam.

Prózát írok, 1981-ben mutatkoztam be a *Kriterion Könyvkiadónál* megjelent *Módosítás* című kötetemmel. Már abban is szerepeltek egyperces novelláim.

Második kötetem kizárólag egyperceseket tartalmaz (*Latorcza kontinens*, *Mentor*), és az utóbbi években többnyire ezeket a rövid, tömör novellákat írom, és közlöm, főként a Budapesten szerkesztett *Lenolajban*, illetve az *Újnépsszabadságban*.

Egyperces válogatásaim jelentek meg a vajdasági *zEtna kiadónál*, az *Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában*, illetve a szászhalombattai *Üveghegy kiadónál*.

Az *Üveghegy kiadónál* rendszeresen jelentek meg könyveim az utóbbi időben:

Szépivölgyi mesék; Vadmalac és a kitartott magas Cé; Ki eteti a sirályokat?; Fifi; Az én Koreám; Vérhárs; Mälar-parti séták.

A *Szépivölgyi mesék* és a *Fifi* gyerekek számára íródott, a *Fifit* Csete Katalin mutatta be Budapesten a *Korona Színházban*, illetve több svédországi városban.

Többet rólam, illetve a munkásságomról a nemrég kötetben is megjelent interjúból lehet olvasni: <https://e-nepujsg.ro/articles/seta-a-maeler-partjan-evaval>

Gulyás (Gottlieb) Miklós **író, könyvtáralapító**

1938-ban született Budapesten, Óbudán élt 1956-ig. Anyja kiskőrösi gazda fogadott lánya, apja órás az óbudai piacnál. 1956-ban az óbudai Árpád gimnáziumban érettségizett, a leverett forradalom után elhagyta az országot és néhány napos bécsi tartózkodás után Svédországban telepedett le.

2006. december 14-én élte meg svédországi tartózkodásának ötvenedik évét. Népfőiskolán tanulta a svéd nyelvet, pékeknél dolgozott, mint kisegítő, szállodában és kórházban mosogatótt. Hitte, hogy ennél jobb életet érdemel, és ezért kitartóan kopogtatott könyvtárról könyvtárra, míg végül a svéd nemzeti

könyvtár alkalmazta is, mint kisegítőt, majd a cirill betűk ismerete révén Stockholm egyik legnagyobb könyvüzlete kelet-európai osztályának vezetésével bízták meg. Ez a könyvüzlet orosz művészek, költők, a forradalom után idemenekült politikusok és arisztokraták találkozóhelye volt, de mindennapos látogatók voltak a svéd hadsereg tolmácsiskolájában szolgáló fiatalemberek is. (Ide a legtehetségesebb diákok juthattak be, ma már professzorok, újságírók, fordítók). Rendszeresen látogatták a könyvesboltot a szovjet ügynökök és kémek, diplomaták, oroszul tanuló kommunisták, továbbá a balti menekültek százai; volt színházigazgatók, egyetemisták, volt katonatisztek, írók. Természetesen voltak magyar vevők is: Thinsz Géza, Markos Imre, Libik György, Rosenberg Ervin. És itt vásároltak a közművelődési és egyetemi könyvtárak, de főleg a katonaiak. Az amerikai könyvtárak is felfedezték a könyvüzletet. (Észrevették, hogy Stockholm csak egy kis ugrásra van Leningrádtól.)

Gulyás Miklós a stockholmi főiskolán orosz és lengyel tanult, majd közművelődési könyvtárosi képzést kapott. Könyvtárosként első munkahelye a húszezres lakosú nyugat-svéd kisváros, Säffle könyvtára volt, később egyik nemzetiségi negyed könyvtárfiókjának lett a vezetője.

Rosengard. „Rózsák kertje”. Ez a bevándorlóktól nyüzsgő malmői városrész neve. Svédok is laknak ott. Nem ritkán munkanélküliek, kivetettek, alkoholisták, vagy a svéd egyhangúságból önkéntes száműzöttek. És cigányok, akik a lépcső legalsó fokán állnak. A cigányokat a majdnem cigányok vetik meg a legjobban, örömeikben, hogy van valaki alattuk is. Gulyás cigánygyerekekkel együtt készítette – velük értelmezve a mesét – egy dán mesekönyv roma változatát, amely később Norvégiában is megjelent.

A könyvtárosság Gulyás Miklósnak nem pusztán foglalkozása, hanem hivatása lett s komolyan kezdte vizsgálni, kutatni, elemezni a kisebbségek helyzetét – majd írni róla. Tanított a könyvtárosokat képző főiskolán. Johan Neumans-szal könyvet állított össze Stockholm város nem svéd nyelvű újságjairól és folyóiratairól, s könyvet írt a svédországi könyv nélküli gyerekekről (lappokról, cigányokról, kurdokról, arámi nyelvűekről). A vakok hangoskönyv-ellátásáról és a lappok könyvtári helyzetéről tanulmányokat készített. 1977 és 1990 között állami megbízásból fő tevékenységi területe a különböző bevándorolt csoportok könyvellátása volt. Svéd és angol nyelvű cikkei szaklapokban jelentek meg. Néhány könyvtár vonatkozású cikke magyarul is megjelent. (*A svédországi kisebbségek könyvtári szolgálata*. Regio. Kisebbségi szemle. 1992/4. Budapest.)

1985-ben Gulyás Miklóst könyvtárosi munkásságáért *Bengt Hjelmqvist-díjjal* tüntették ki. Nyugállományba vonulásakor szakmai munkásságáról könyvben emlékezett meg a *Stockholmi Városi Könyvtár*. 1993-ban Gulyás Miklós erdélyi utazását követően a marosvásárhelyi *Látó* című irodalmi

folyóiratban kezdett publikálni, majd a szintén marosvásárhelyi *Mentor könyvkiadó* jelentette meg két könyvét, az önéletrajzi *Hazatérést* (1998) és a reformkorban játszódó *Találkozások és búcsút* (2003). 2005-ben a *Látó* folyóirat *nívódíjával* tüntették ki a folytatásban megjelent *Gyűlevész történetekért*.

Forrás: https://web.archive.org/web/20100210064359/http://www.kaiserotto.hu/gulyas_miklos

Heldal Ilona

Nagyváradon született. A *Temesvári Egyetemet* elvégezve és egy budapesti tartózkodás után Skandináviába költözött, ahol 1989-től él. A *Chalmers Egyetemen*, Göteborgban ledoktorált 2004-ben a *virtuális valóság-környezetek felhasználhatóságáról* témakörében.

Jelenleg az informatika professzora Norvégiában, Bergen városában a *Nyugat-Norvég Alkalmazott Tudományok Egyetemén (HVL: Høgskulen på Vestlandet)*, a *CIG (Collaboration, Interaction and Graphics)* kutatási csoport vezetője.

Aktuális projektjei az ember-számítógép interakció (*HCI: Human-Computer Interaction*) és a technológiai management és felhasználhatóság területein belül vannak.

Egy általános kérdés, szinte a legtöbb vállalatnál, hogy hogyan lehet az új technológiákat, mint például a virtuális valóságot, szemkövető rendszereket, komoly játékokat (serious games) beiktatni a különböző munkafolyamatokba, avagy az oktatásba úgy, hogy értéket termeljen.

Új, vagy – komplex innováció esetén – nemcsak új technológiákra van szükség, hanem tudásra is! Egy új, innovatív rendszert nem elég megvenni, de módosítani is kell rajta ahhoz, hogy értéket termeljen egy vállalatnál. A technológiát a munkafolyamatokkal is harmonizálni kell az új célokhoz. Néhány példa olyan kérdésekre, amikre a választ Ilona projektjei adják meg:

- Hogyan lehet a szemkövető rendszerekkel és számítógépes játékokkal látási problémákat diagnosztizálni? Ehhez a HVL-en az Ilona csoportja fejlesztett ki egy technológiát és egy módszert, amivel már iskolákban, komoly játékok (serious games) segítségével diagnosztizálni lehet, sőt néhány problémát javítani is, játszás közben.
- Hogyan használják a tűzoltótanulók a virtuális valóságot olyan havária gyakorlatokhoz, amit nem lehet elvégezni a valóságban? Nem lehet felégetni egy üzletközpontot vagy egy iskolát, vagy lezárni egy nagy kikötőt ahhoz, hogy a tűzoltók tréningezhessenek. Ehhez olyan grafikai alkalmazások kialakítására és azoknak az oktatásba való beillesztésére van szükség, ami eredményt ér el. A projekt eredménye egy munkafolyamat kifejlesztése a svéd Katasztrófavédelmi oktatási iskolával (MSB) és különböző vállalatokkal, amelyek a számítógépes grafika alapjait fejlesztették ki.
- Hogyan lehet megtanulni vért venni anélkül, hogy feleslegesen embereken próbálkozzunk? Erre is ígérnek megoldást virtuális valóság alkalmazások és a komoly játékok.

Ilona nagyon büszke arra, hogy több magyar egyetemmel együttműködhet, és hogy magyar kollégákkal is együtt dolgozhat.

A *Nyugat-Norvég Alkalmazott Tudományok Egyetemén* belül két olyan projektnak a vezetője, amelyben magyar kollégák is dolgoznak. Az *EMPOWER projekt* autista és más idegrendszeri fejlődési problémákkal küzdő gyerekeknek készít komoly játékokat, amelyek segítenek analizálni a

figyelemkövetést, ez elsősorban a gyerekek tanárainak nyújt segítséget (<https://project-empower.eu>).

A *B-Prepared projektnek* a célja játékos módon megtanítani a fiatalokat arra, hogy mit kell tenni katasztrófa-helyzetekben, amíg a professzionális elsősegély megérkezik (www.b-prepared-project.com).

Dr. Herczeghné dr. Juhász Edit

Kisvárdán születtem 1972. december 14-én. 1997-ben a *Debreceni Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Karán* szereztem orvosi diplomát.

Ez évben kezdtem orvosi tevékenységemet a *Debreceni Egyetem Szívsebészeti Klinikáján*, mint aneszteziológus. Tudományos diákköri témavezetőm, Dr. Horváth Sándor kardiológus adjunktus és Prof. Dr. Péterffy Árpád klinikaigazgató meghívására.

2002-ben szereztem szakvizsgát aneszteziologia- és intenzív terápiából, majd *háziorvostanból* szakvizsgáztam. 2006-ban egészségügyi szakmenedzseri diplomát szereztem a *Debreceni Egyetemen*. 2008-ban „kiválóan megfelelt” minősítéssel szakvizsgáztam sürgősségi orvostanból.

Tanulmányokat folytattam a *Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karán* mester fokozaton. Családommal együtt Svédországba települtünk 2009 januárjában.

2010-ben az *Uppsalai Egyetem (Akademiska Sjukhuset) Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Osztályán* kezdtem el dolgozni aneszteziológusként.

2013 szeptemberében kineveztek a *Központi Műtő Posztoperatív (operáció utáni) Osztályának* szakmai vezetőjévé. 2014-ben a *Svéd Aneszteziológus és Intenzív Terápiás Szövetség Posztoperatív Szekciójának* egyik alapító tagjaként alelnökké választottak, ugyanennek a szövetségnek 2020 óta elnöke vagyok.

2014. óta az orvostanhallgatók elméleti egyetemi oktatásában is részt veszek az *Uppsalai Egyetemen*. 2015 májusától az *Uppsalai Akademiska Preoperatív (operáció előtti) Osztályának* élére is kinevezést kaptam, mint szakmai felelős.

2023 februárjától a *Sebészeti Intermedier Osztályt* is irányítom. Kezdeményezésemre indult el az *Uppsalai Egyetemen* a Skandináviában egyedülálló képzés posztoperatív és intermedier ellátás területén. Társadalmi élet tekintetében fontosnak tartom az itt élő magyarság összefogását, kultúránk megtartását.

2011 májusa óta az *Uppsalai Magyar–Svéd Egyesület* alelnökeként számos kulturális program tervezésében, szervezésében vettem részt.

2012-ben lelkészünk, Molnár-Veress Pál jóvoltából, aki elfogadta meghívásomat, újra van rendszeres gyülekezeti élet Uppsalában, melynek felügyelője vagyok.

Megtiszteltetésként ért, hogy a *Skandináviai Szent György Lovagrend*, mint első lovagdámát ezen a területen sorai közé választott. Visegrádon avattak lovaggá 2016-ban.

A *SMOSZ* vezetőségének tagja vagyok 2020. óta. A *SMAPEK* főfelügyelői posztját 2021. óta töltöm be. Felemelő, amikor tenni, alkotni és előre vinni tudok.

Hitvallásom „Orando et laborando!” Imádkozzál és dolgozzál! – a *Debreceni Református Kollégium* homlokzatán olvasható.

Családi élet tekintetében 1999. májusában házasodtunk össze férjemmel, Dr. Herczegh Ferencel, aki háziorvosként dolgozik. Öt gyermekünk van: Péter (2002), Ferenc (2003), Emília (2005), Anna (2007) és István (2008), akikre, mint Isten áldására tekintünk.

Kalocsi Miklósné

(szül. Zierer Margit)

A Stockholmi Magyar Ház története

A svéd kormány az 56-os menekültáradat megindulásával elhatározta, hogy befogad menekülteket. Felkérte az akkor már itt élő magyarokat, hogy alakítsanak egy egyesületet, amelyik segíteni tudja az ideérkezőket. Így alakult meg 1956 őszén – a svéd egyesületek mintájára – a *Szabad Magyarok Tömörülése*, dr. Bakos Károly elnökletével. Először az Óvárosban (Gamla Stan) kapott az egyesület helyiséget, később egy a Slussen melletti régi házban évekig működött. Idővel ők is a *Magyar Házban* folytatták munkájukat.

A magyar egyházak is tevékenykedtek. Egy katolikus és egy protestáns lelkész járta az országot és heti/havi rendszerességgel tartott magyar misét/istentiszteletet. Ezek az alkalmak mindig közös kávézással, baráti beszélgetésekkel zárultak a templom közelében. Stockholmban a katolikus hívek a miséken kívül minden héten rendszeresen találkoztak P. Szőke János lakásán. Itt készült stenzillen egy katolikus havi kiadvány. Itt tartottak előadásokat, megbeszéléseket. Ezekből a találkozásokból született a *Stockholmi Magyar Katolikus Kör* az ötvenes évek végén.

1960/61-ben Zimmermann József kezdeményezésére megalakult a fiúcserkészcsapat (*29. sz. Mikés Kelemen cserkészcsapat*). Nyáron már részt vettek a hollandiai Maarsenben rendezett európai magyar cserkész táboron.

1961-ben az *Európai Magyar Cserkészszövetség* felkérte Zierer Margitot, hogy alakítson leánycsapatot is. Ez meg is történt és a *61. sz. Gizella királyné cserkészcsapat* néven működött sok-sok évig.

A *Szabad Magyarok Tömörülése*, működése kezdetétől fogva megszervezte a magyar nemzeti ünnepeket az egyházak és a cserkészlet bevonásával. Sok előadást, kiállítást, koncertet szervezett külföldön élő magyar írókkal, előadókkal és művészekkel. A nagyobb rendezvényekre, az egyre több érdeklődő miatt, mindig bérelni kellett helyiséget valahol Stockholmban. Ez elég sok nehézségbe ütközött és kiadást is jelentett.

A 60-as évek végén a stockholmi önkormányzat megszervezte a *Bevándorlási Hivatalt (Invandrarämbud)*. Ennek a hatáskörébe kerültek a bevándorlók egyesületei. Ezért, amikor tarthatatlannak találtuk, hogy nincs egy állandó helyiségünk, kéréssel fordultunk az akkori vezetőhöz, Sonja Khölerhez. Ő kedvelt bennünket és nagy készséggel igyekezett segíteni. Több helyet megmutatott Stockholmban, de egyik sem volt igazán megfelelő a számunkra. Végül kikötöttünk a Lövåsvägen 12 szám alatt álló háznál.

Ez a ház az 1880-as években épült és mint paplak szolgált a brommai svéd egyházközségben. Az 1960-as évek végén – mivel túl sokba került volna a házat felújítani –, eladták Stockholm városának és új helyre költöztek. Ezután a ház évekig üresen állt. Sonja Khöler felajánlotta a magyar

egyesületeknek, hogy ha akarják, „csináljanak vele valamit”. A magyarok örömmel mondtak igent. Így 1970-ben ebből a házból lett a *Magyar Ház*.

Mi nekiálltunk magyar hévvel festeni, javítani, berendezni, használható állapotba hozni – először a földszintet, majd az emeletet. Amikor a *Város* látta, hogy jó kezekben van a *Ház*, tataroztatta, tetőt, ablakokat cseréltetett és rendbe tetette a villanyhálózatot. A *Ház* a stockholmi önkormányzat tulajdonában volt. Minden álhír ellenére egyikünk sem vette meg! Az *Invandrarnämnd* annyi támogatást adott a magyar egyesületeknek, amennyi lakbért fizettünk Stockholm önkormányzatának. A fűtés, világítás, személtelordás, biztosítás költségeit az egyesületek fedezték.

Közben egyre több magyar egyesület alakult. Voltak évek, amikor 14 kisebb-nagyobb egyesület működött a *Házban*. Ezeknek megvolt/megvan a maguk története.

Az 1970-es évek elején az *Invandrarnämnd* kérésére alakult meg a *Magyar Ház Közösség*. A város nem tudott volna, és nem is akart 10–15 egyesülettel külön-külön tárgyalni. Így a *Magyar Ház Közösség* képviselte a *Házban* működő egyesületeket kifelé és koordinálta az egyesületek munkáját a *Házban*, valamint felelt az épület fizikai állapotáért és intézte az anyagi jellegű ügyeket. Itt íródott a mindenki által csak *Sárga újságnak* nevezett hírlap, vagyis a *Magyar Ház Híradója*, amit évente négyszer postáztunk minden tagtársunknak. Ez a lap 100 kiadást ért meg, tehát 25 éven keresztül tükrözte a munkánkat.

Az *Invandrarnämndnek* minden év végén beszámoltunk a *Házban* történt évi működésről és az anyagi helyzetről. Ezeket a beszámolókat, revizori jelentéseket, taglétszámot az *Invandrarnämnd* rendszeresen ellenőrizte. Volt olyan év, hogy több mint 110 eseményről számoltunk be. Tehát a *Magyar Házat* maximálisan kihasználtuk. Ezekben az években volt működése a csúcson. Sokat jelentettek a 80–90-es években az Erdélyből idemenekült magyarok is. Tele voltak energiával, ötletekkel, munkakedvvel. Pezsgő magyar kultúrát hoztak magukkal. Beálltak közénk. Örömmel fogadtuk őket.

Itt kell megemlíteni, hogy a *Magyar Házban* mindenki tagdíjat fizetett – aki több egyesülethez is tartozott, mindegyiknek külön-külön fizetett –, ezen kívül mindenki fizetés nélkül dolgozott a vezetőségekben, a rendezvények lebonyolításában, a főzésben és takarításban, az évi nagytakarításban és a kert rendben tartásában és minden munkában, ami a nagy házzal és a sok látogatóval járt. Ez, a *Magyar Ház* több mint 50 éves fennállása óta, sok ezer dolgozó kezét jelent! Nagyon sokan nem élnek már e szorgalmas és igazán magyar szívű honfitársaink közül. Hálás köszönet munkájukért! A Jó Isten nyugosztalja őket és adjon nekik Országában örök nyugodalmat!

Időközben gyűltek a felhők a fejünk felett... Anyagi helyzetünk a 80-as évek végére egyre aggasztóbbá vált. Mint a *Magyar Ház Közösség* elnöke, beleláttam az anyagi problémák sűrűjébe. Úgy láttam, hogy vagy megpróbáljuk megvenni a *Házat*, vagy más helyet kell keresnünk. (A *Város* eddig többszörös kérésünkre sem akarta eladni nekünk a *Házat*.) Az anyagi támogatások évről évre csökkentek, s egyre több olyan szabályt hoztak, amiket nem tudtunk teljesíteni, ugyanakkor rendszeresen emelték a lakbért is. A világítás és a fűtés is egyre drágább lett. Közben a városi önkormányzat 1993-tól megszüntette az „öreg” egyesületek támogatását. Mi is ilyenek számítottunk. Mindez arra készítetett, hogy lépjunk. Keresni kezdtünk más helyet. Körülnéztünk nagy-Stockholm területén, de bizony nem találtunk megfelelő ingatlant. A földalatti közelsége, a parkolási lehetőségek, a szomszédok velünk szembeni jóindulata, na meg a sok éves munkánk a *Házban* mind arra mutattak, hogy valahogy meg kellene tartanunk ezt a házat. Ebben van a szívünk-lelkünk! Ez a **Magyar Ház!** Megtartására a megvétele bizonyult az egyetlen lehetőségnek. Léptünk!

Abban hamar megegyeztünk, hogy a *Svédországi Magyarok Országos Szövetsége* lesz a tulajdonos. 1993-ban megkezdtek a tárgyalásokat a *Várossal*. Jókor kopogtattunk, mert pont akkoriban több ingatlantól is meg akartak szabadulni. Az első fordulóban nagyon magas árat kértek, de sok tárgyalás után 1995-ben kész volt a megállapodás. Három év állt rendelkezésünkre, hogy

kifizessük. Svédország összes magyar egyesülete összefogásával sikerült megtenni azt, amiben nagyon sokan nem hittek! 1998-ban befizettük tartozásunk utolsó részét!

Ezekben az években a magyar összefogásnak nagyon sok szép példájának voltunk tanúi. A *Magyar Ház* előszobája falán volt egy két méteres fehérmárványból készített „hőmérő”, amin láthattuk a begyűlt összeg növekedését. Elsőként a kanadai, *Torontói Magyar Színtársulat* jelentette be, hogy átjönnek turnéra, és az összes bevételt a *Magyar Ház* megvásárlására ajánlják. Ezt meg is tették! Két hét alatt körbejártuk velük a svédországi magyar egyesületeket. Hálával és szeretettel gondolkodunk rájuk. A Svédországban működő magyar egyesületeknek az volt a célkitűzésük, hogy minden rendezvény plusszal bevétellel záruljon, és a plusz a házmegvételre menjen. Ezen kívül nagyon sok tagtársunk egyénileg, nagy összeggel támogatta a Ház megvételét. Így aztán megvalósult az álom. A *Magyar Ház* a magyaroké lett! Reméljük, hogy még nagyon sokáig az is marad!

Néhány szó magamról:

Életemnek meghatározó része volt a magyarságom. Amikor cserkész lettem 1961-ben, arra esküdtem, hogy kötelességemet teljesítem Isten, Haza és embertársaimmal szemben. Ez az eskü egy életre szólt. Minden munkámnak vezérfonala volt és most is az. Különben a cserkészlet szeretete apámnak köszönhető. Ő fiatal korában cserkész volt, és a cserkészlet szellemét belém oltotta úgy kilenc-tíz éves koromban.

Ez veszélyes volt az 50-es években Magyarországon, de itt Svédországban én is cserkész lehettem. Először tini-lányként segitettem Szőke Atyának, majd apámon keresztül a *Szabad Magyarok Törmörülésében* segitettem, rendeztem álarcosbált a gyerekeknek és ezután jött a cserkészlet, majd a *Magyar Ház*.

Nagy köszönettel tartozom volt férjemnek, Miklósnak, aki mindig mellettem volt és minden munkába segített. Istennek hála! Két lányunk is kivette részét a magyar munkában. Mindketten cserkészvezetők voltak, minden munkámban segitettek.

Nagyon sok időt töltöttünk a *Magyar Házban* – ők jóformán ott nőttek fel, a Magyar Ház volt a második otthonuk. Bizonyára kaptak valami maradandót, mert mind a ketten vallják: jobbat nem is adhattunk volna számukra! Ez a rövid visszatekintés egy nagyon hepehupás visszaemlékezés az elmúlt több mint hat évtizedről. Remélem visszatükröz valamit a svédországi menekült éveinkből.

– *Szeretettel az olvasóknak, Kalocsi Miklósné (szül. Zierer Margit), Tullinge, 2023. december 12.* –

U.i. Neveket tudatosan hagytam ki a beszámolómból, ugyanis nagyon sok száz munkatársat kéne megemlíteni, és biztosan kifelejtjenék valakit!

Keresztesi György

1955-ben születtem. Nagybányán nőttem fel. A Kolozsvári Orvosi Egyetem gyermekgyógyászati részlegén végeztem 1981-ben Sepsiszentgyörgyön orvosként dolgoztam.

Az államvizsgám után 1986-ban Svédországba kerültem, ahol elvégeztem a Stockholmi Egyetem Általános Orvosi szakát. Később pszichiáter lettem.

Néhány éve nyugdíjas vagyok, azóta magánrendelőm van.

Az orvoskodásom javarészt a Stockholmi Pszichiátriában folytattam.

Kiss Mózsi

Kolozsváron születtem 1982-ben. 1986-ban érkeztem Svédországba nagyszüleimmel. Iskoláimat Stockholmban végeztem, az egyetemi diplomámat technikai fizikából, majd a doktori diplomámat asztro-részecskefizikából a stockholmi székhelyű *Királyi Műszaki Főiskolán* szereztem meg, amelynek mind a mai napi kutatója vagyok. Polarizált röntgensugárzással foglalkozom. A csoportunk által japán és amerikai együttműködésben épített PoGO és az XL-Calibur készülékeket, amelyekkel távoli csillagokat figyelünk meg, a kirunai *Esrange Space Centerből* bocsájtjuk fel, amely a *European Space Agency* része. Családommal, amely feleségemből és két gyermekemből áll, Stockholmban élek.

Kiss Nimród Gergely

Kolozsváron születtem 1980-ban. Nagyszüleimmel érkeztem Svédországba 1986-ban. Iskoláimat Stockholmban végeztem, ami után tengeri régészetet tanultam. A *Karolinska Intézetben* szereztem meg az egyetemi diplomám, itt is doktoráltam humángenetikából. Posztdoktorként az *Aucklandi Egyetem* kötelékében az Antarktisz jege alatt élő élőlények génjeit tanulmányoztam, amelyek lehetővé teszik a szervezeteik tökéletes működését a fagypon alatti sós vízben. Új Zélandon ismerkedtem meg feleségemmel, ott született a két gyermekünk is. 2020-ban Magyarországra, Győrbe költöztünk, majd onnan Helsinkibe. Jelenleg is ott élünk.

Lipcsey Emőke

Andersson Lipcsey Emőke író, költő, műfordító, orgonista Budapesten született. Az *Egri Tanárképző Főiskolán* (ma *Eszterházy Károly Főiskola*) magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett. Ezzel egyidőben zenei tanulmányokat folytatott.

1984 óta Svédországban él. A *Göteborgi Egyetemen* bölcsész diplomát szerzett, irodalomtudományból doktori előkészítő tanulmányokat folytatott, és elvégezte a számítógép-nyelvészeti mesterképzést. *Rueil-Malmaisonban* közzépfokú hangverseny orgonista diplomát kapott.

Rendszeresen publikál képverseket, esszéket, verseket, szövegirodalmi alkotásokat, valamint számítógépes hang-kép-vers művekkel kísérletezik.

1981–1995 között a *Párizsi Magyar Műhely* avantgárd irodalmi- művészeti folyóirat állandó munkatársai közé tartozott. Az *Indigó csoport* tagja volt 2011–2014 között.

Vizuális munkáival önálló és csoportos kiállításokon vett részt Magyarországon, Franciaországban, Svédországban és az Egyesült Államokban.

Az utóbbi időben főleg a prózáírás és a műfordítás felé fordult. Művei főként a *Bárka*, a *Kalligram*, az *Alföld*, a *Tiszatáj*, a *Spanyolnátha*, illetve a *Szépirodalmi Figyelő* című folyóiratokban jelennek meg. Publicisztikai írásai korábban főként a *Magyar Nemzetben* és a *Heti Válaszban* jelentek meg.

Svéd – magyar kulturális csereprogramokat is szervez. Néhány példa:

- A *Nemzetközi Göteborgi Könyvvásár* magyar koordinátora volt 2012–2015
- A *Magyar Műhely* svéd modernizmusról szóló számának összeállítója

- Szkárosi Endrével, a svédnyelvű anyag fordítója, s a *Svédcsavarok* című program szervezője Szkárosi Endrével együtt a *Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon* 2017-ben. A programot a *Swedish Arts Council* és a *Svéd Akadémia* támogatta
- Kerstin Ekman: *A víznél történt* című regényének bemutatója a *Svéd Nagykövetség* szervezésében a 2018-as *Ünnepi Könyvhéten*. A programot a *Swedish Arts Council* és a *Svéd Akadémia* támogatta
- Színpadi beszélgetés Steve Sem-Sandberggel a W. szerzőjével a *Margó Fesztiválon* 2023. október 14-én az *Európa kiadó* megbízásából. Szervező és beszélgetőtárs. A programot a *Swedish Arts Council* és a *Svéd Akadémia* is támogatja

Tagságok, díjak, támogatások:

- Tagja a *Magyar Írószövetségnek*, a *Svéd Írószövetségnek* (*Sveriges Författarförbund*), a *Szépírók Társaságának* és a *Svéd Pen klubnak*
- 2013-ban a *Swedish Authors' Fond* ösztöndíját és *Mankell-ösztöndíjat* kapott
- 2015-ben és 2018-ban a *Swedish Authors' Fond* ösztöndíját nyerte el
- 2017-ben és 2018-ban a *Swedish Academy* és a *Swedish Arts Council* ösztöndíját kapta meg
- 2020-ban az *NKA Szépirodalom Kollégiuma* pályázatát nyerte el
- 2020-ban *Göteborg Város* kulturális ösztöndíjjal jutalmazta munkásságát

Magyar nyelven megjelent saját könyvei:

- *Szıklarajzok* (versek, szövegek, képversek), Magyar Műhely kiadó, Budapest, 1999
- *Ördöghinta* (regény), Kortárs kiadó, Budapest, 2009
- *Kés, villa, sms* (ifjúsági regény), Helikon kiadó, Budapest, 2010
- *taurus blogja* (blogregény), Helikon, Budapest, 2011
- *A vadnyúl bukfencet vet* (regény), Kortárs kiadó, Budapest, 2017 (első és második kiadás)
- *Ugyanaz a folyó* (novellák), Kalligram Kiadó, Budapest, 2021

Svéd nyelven megjelent saját könyvei:

- *Haren slår en kullerbytta* (regény), Bokförlaget Korpen, Göteborg, 2020
- *taurus blogg* (blogroman), Bokförlaget Ekström
- amp; Garay, Lund, 2022

Műfordítói tevékenysége

Svédről magyarra fordított művek:

- Kerstin Ekman: *Egy gyilkos praxisa / Mordets praktik* (regény), Orpheusz, Budapest, 2012
- Néhány Tomas *Tranströmer* vers, Ághegy Könyvek, 2012 és Magyar Nemzet Magazin, 2012. március 19.
- Magyar Műhely (nr. 179): *Svéd avantgárd és modernizmus*, Magyar Műhely, Budapest, 2017. A tematikus számban a következő svéd írók és költők munkái szerepelnek: Christer Boberg, Lars-Gunnar Bodin, Torsten Ekbohm, Öyvind Fahlström, Jörgen Gassilewski, Anna Hallberg, Johannes Heldén, Åke Hodell, Jonas Ingvarsson, Göran Palm és Sonja Åkesson
- Kerstin Ekman: *A víznél történt / Händelser vid vatten* (regény), Orpheusz, Budapest, 2018
- Kristina Lugn: *Lopott ékszerek / Stulna juveler* (dráma) 2017
- Steve Sem-Sandberg: *W.* (regény), Európa kiadó, Budapest, 2023

Magyarról svédre fordított művek:

- *Pilinszky János versek*, Lyrikvännen 2015/5 és Ord& Bild nr 2016/5

- Lipcsey Emőke: *Haren slår en kullerbytta / A vadnyúl bukfencet vet* (roman), Bokförlaget Korpen, Göteborg, 2020

Válogatás antológiákban, folyóiratokban megjelent művekből:

- *Miserere Nobis* (novella), Kalligram 2023 július-augusztus
- *Mikor a Hold eltűnik az égről* (novella), Alföld, 2023/2
- *Férfi maradok* (novella), ÉS, 2023. március 17.
- *Fastnad blick* (dikt), *En antologi för Ukraina*, Bokförlaget Korpen, Göteborg, 2022
- *Virtuális haza* (képvers), Magyar Műhely, 2022/2
- *Árnyéklakók* (novella), Alföld, 72. évfolyam, 2021/4
- *Frász az avaron és Kívül meg belül* (versek), Spanyolnátha, 2020/5
- *Párhuzamos valóságok* (novella), Kalligram, 2020 február, Budapest
- *Kéz a kézben, Virtuális médiacsont / Virtuel chewbone*, (versek, hangköltészet magyarul és angolul) a *Mind túl vagyunk a határon, Balti Költészeti Fesztivál antológiában*, Szépirodalmi Társasága, 2019. szeptember 18-19. Budapest
- *Anett és Erik* (novella), Kalligram, 2017. december, Budapest
- *Európai tavasz* (novella), Lyukasóra, 2017/1, Budapest
- *Örökkévalóság és Ha eljön a sötétség* (versek), Bárka, 2016/4, Békéscsaba
- *latyakos lobogás, Kéz a kézben, indigókék szarkofágok* (versek), Kalligram, 2016. július-augusztus, Budapest
- *hangokká izzik* (vers), Tiszatáj, 2015. január. 20. Szeged
- *advent anno 2013, antiarspoetika, virtuális médiacsont, tabularáza* (versek), Spanyolnátha 2014/4, Budapest
- *Csak egy emlék* (vers), Szépirodalmi Figyelő, 2014/3, Budapest
- *Csak egy emlék, Illatok tükre* (vers), Bárka 2014/2, Békéscsaba
- *Tuggar på det virtuella mediabenet* (vers svédül), *Om man säger „A” får man säga „B”* (képvers svédül), *Dikt an*, Författarcentrum Väst, 2014 / 1, Göteborg
- *virtuális médiacsont* (dikt), Magyar Műhely, 165. sz. 2013/3, Budapest

Publicisztika, cikkek (válogatás):

- *A viking markolós esete*, Alföld, 2023. augusztus 8.
- *Az úrlakók nyelve*, 1749, 2022. március 17.
- *Göteborg, avagy a szürke ezer árnyalata*, SzifOnline, 2021. március 21.
- *Van-e az avantgárdnak kezdete és vége?* Magyar Műhely, 2017/1. Budapest
- *Nobel díj és vidéke, a király meztelen*, Magyar Nemzet, 2017. december 13. Budapest
- *A kultúra gyarmatosítása*, Magyar Nemzet, 2017. október 5. Budapest
- *Svédországban tabu volt a számik sorsa*, Magyar Nemzet, 2016. augusztus 7. Budapest
- *Csend ég és víz között, látogatás Tomas Tranströmernél (Tystnad mellan himmel och vatten, – ett besök hos Tomas Tranströmer)* (intervju och reflektion) (Svédről magyarra fordítva), Ághegy Könyvek, 2012 és Magyar Nemzet Magazin, 2012. március 19. Budapest
- *Az utazó Hamlet (Den resande Hamlet)*, Heti Válasz, 2008. december 25. Budapest
- *Tystnad mellan himmel och vatten, – ett besök hos Tomas Tranströmer (intervju och reflektion på svenska). I boken Tomas Tranströmer, En bibliografi, del 3. Sammanställd av Lennart Karlström. (interjú Tomas Tranströmerrel svédül)*, Carlsons, 2015

Madarassy Enikő

Tekén, Beszterce-Naszód megyében (Erdély) születtem. Gyermekkoro-
mat és iskolás éveimet Székelyhídon, Érmihályfalván és Nagyváradon
töltöttem.

Nagyváradon érettségiztem a mai *Ady Endre Gimnáziumban*. Később,
Kolozsvárott a *Babes-Bolyai Tudományegyetem (BBTE)* fizika szakán vé-
geztem tanulmányaimat és ezt elvégezve matematika és fizika tanárnő-
ként dolgoztam középiskolai és gimnáziumi szinten Érmihályfalván,
Nagyváradon, Budapesten és Stockholmban, majd megszereztem a
mesterfokozatot (filozófia magisterexamen, *Stockholmi Egyetem*,

Svédország, 2002). Svédországban, a *Stockholmi Egyetemen* (Vetenskapslaboratorium) tanárse-
gédként dolgoztam középiskolás, gimnazista és egyetemista diákokkal. Angliában ledoktoráltam a
Newcastle Egyetemen a *Bose-Einstein Kondenzátum* témakörben (PhD 2008): *Vortex motion in
trapped Bose-Einstein condensates*.

Tudományos publikációk:

- E.J.M. Madarassy and C. F. Barenghi: *Vortex Dynamics in Trapped Bose-Einstein Condensate* (J. Low Temp. Phys. 152, 122-135, 2008)
- Eniko J. M. Madarassy: *Vortex Lattice in a Rotating Bose-Einstein Condensate* (The Postgraduate Magazine, Third Edition, United Kingdom, 2008)
- E.J.M. Madarassy and C.F. Barenghi: *Disordered Vortex Arrays in a two-dimensional Condensate* (Geophysical and Astrophysical Fluid Dynamics, 103, 269-278, 2009)
- E.J.M. Madarassy: *A method to create disordered vortex arrays in atomic Bose-Einstein condensates* (Can. J. Phys. 87, 9/1013-1019, 2009)
- E.J.M. Madarassy: *Decay of soliton-like perturbations into vortex-anti vortex pairs* (Rom. J. Phys. 55. Num. 3-4, 2010)
- Enikő J. M. Madarassy and Axel Brandenburg: *Calibrating passive scalar transport in shear-flow turbulence* (Phys. Rev. E, 82, 016304, 2010)
- T. Harko and E.J.M. Madarassy: *Finite temperature effects in Bose-Einstein condensed dark matter halos* (Journal of Cosmology and Astroparticle Physics 01/020,2012)
- E.J.M. Madarassy and V.T. Toth: *Numerical simulation code for self-gravitating Bose-Einstein condensates* (Computer Physics Communications, 184(4), 1339-1343, 2013)
- E.J.M. Madarassy and V.T. Toth: *Evolution and dynamical properties of Bose-Einstein condensate dark matter stars* (Physical Review D, 91(4), Article ID 044041, 2015) 2
- T. Harko and E.J.M. Madarassy: *Bose-Einstein Condensate dark matter models in the presence of baryonic matter and random confining potentials*, European Physical Journal C., 2022

Előadások/szemináriumok és konferenciák:

- Postgraduate Forum, Newcastle University, UK, *Vortex lattice formation and configurations in a rotating Bose-Einstein condensate*, 14th Oct 2004
- Applied Maths Informal Seminar Series (AMISS), Newcastle University, UK, *Vortex lattice formation in a rotating Bose-Einstein condensate*, 28th April 2005
- Third National Meeting on Quantum, Atomic, Molecular and Plasma Physics, Warwick Turbulence Symposium, University of Warwick, UK, *Universal features in turbulence: from quantum to cosmological scales*, December 5-10, 2005
- Collingwood College, Durham, UK, *Reconnections and Turbulence in atomic BEC*, September 18th-22nd 2006
  - Department of Physics / Durham University, UK, *The angular momentum L_z and the rotation history of Bose-Einstein condensates*, 23rd Feb 2006
  - Department of Physics / Durham University, UK, *Dark Soliton, Reconnection Process and Acoustic Emission in atomic Bose-Einstein Condensate*, 7th June 2006
  - EUROMECH Colloquium 491, University of Exeter, Exeter, UK, *Vortex dynamics from quantum to geophysical scales*, 11 – 14 September 2007, *Vortex motion in trapped Bose-Einstein condensate*
  - EWM: European Women in Mathematics Centre for Mathematical Sciences (CMS), University of Cambridge, Cambridge, UK, *Connection between the dissipation gamma and the friction coefficients alpha and alpha_prime for a trapped BEC*, 3-6th September 2007
  - 13th Young Atom Opticians Conference, Collingwood College, Durham, *Vortex motion in trapped Bose-Einstein condensate*, March 27th-31st 2007
  - Department of Physics / Durham University, UK, *The Gross-Pitaevskii equation and related topics*, 30th March 2007
- Porquerolles/ FRANCE (Workshop), *Inertial-Range Dynamics and Mixing*, October 12-17th, 2008
- Isaac Newton Institute for Mathematical Sciences, Cambridge, UK, *Vortex dynamics in finite temperature Bose-Einstein condensates*, 29 September – 3 October 2008
- Royal Holloway University of London, London, UK, *Frontiers of Low Temperature Physics, Vortex dynamics in Bose-Einstein condensates*, August 14-17, 2008
- Neutron stars – The crust and beyond, NORDITA/Sweden (Workshop), *Passive scalar transport in shear-flow turbulence*, September 14 – 26th, 2009
- NORDITA/Sweden, *Vortex motion in trapped Bose-Einstein condensate*, June 16th, 2009
  - NORDITA, Sweden, *Bose-Einstein condensate as a candidate for dark matter*, September 14-26th, 2009, (Workshop)
  - Department of Physics and Astronomy, Division of Astronomy and Space Physics, Uppsala University/Sweden, *Bose-Einstein condensate as a candidate for dark matter*, 2011 September 30th,
  - Babes-Bolyai University, Romania, *Bose-Einstein kondenzátum alapú Sötét Anyag modellek a barionikus anyag és a véletlenszerű korlátozott potenciálokban, Találkozásom Teller Edével*, 2022-04-29

Irodalmi témájú tanulmányok/könyvek

- Madarassy Enikő: *Beszámoló egy Teller Edénél tett látogatásról*, Új Horizont, 2005
- Madarassy Enikő: *Egy álom beteljesülése-Találkozás Teller Edével*, Magyar Liget/Svédország, 2010.
- Madarassy Enikő: *Dr.Torma Zsófia, az első magyar régész nő zsenialitása*, Ághegy/Svédország, 2012
- Madarassy Enikő: *Dr. Andrásy Ernő, Érmellék nemzetközileg elismert tudós embere és régésze*, ÁLBT könyv, folyamatban
- *Madarassy Enikő és T. Károlyi Margit: Legyünk büszkék Érmellékre – Érmellék népi és nyelvi értékei*, SMKTT könyv, 2022

Tisztségeim

Elnöke vagyok a *Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társaságának (SMKTT)*, vezetőségi tagja a *Svédországi Magyarok Országos Szövetségének (SMOSZ)* és alelnöke a *Stockholmi Magyar Ház Közösségnek (SMHK)*.

Előadásokat tartottam a magyarság felemelését szolgáló témákban, például a *Legyünk büszkék Érmellékre – Érmellék népi és nyelvi értékei*, mely tanulmánnyal példaképpül szeretnénk szolgálni más tájegységek számára is, hogy ezek a régiók is mentsék meg az ottani magyar népi értékeket!

Előadások az érmelléki könyv népszerűsítésére: Nagyváradon (2022), Érmihályfalván (2023) és Székelyhídon (2023).

2023-ban tagja lettem a *Magyarország Barátai Közösségnek*. Szintén 2023-ban megkaptam az *Egyetemmes Kultúra Lovagja* címet. Jelölve vagyok a 2024-es évben a *Skandináviai Szent György Lovagrend* tagjai soraiba.

Mayer Hella

1976-ban született Kolozsváron.

Tanulmányai és munkássága:

- 1996 és 1999 között a *Stockholmi Gerlesborgsskolanban* tanultam képzőművészetet;
- 1999-ben kezdtem tanulmányaimat a *Magyar Képzőművészeti Egyetemen* festő szakán. Mesterem Szabados Árpád volt. 2006-ban diplomáztam;
- 2006 és 2009 között az *Octogon Art Galéria* művésze, 2009-től 2014-ig a *Várfok Galéria Spiritusz Szekciójának* tagja voltam;
- 2022 szeptemberében megkaptam az *MMA* hároméves ösztöndíját. Jelenleg két-lakiként Budapesten és Stockholmban felváltva élek és alkotok.

Egyéni Kiállítások:

- 2002: *Újlipótvárosi Pince Galéria*, Budapest. „Klorofil”, *Szófiai Magyar Intézet*, Bulgária
- 2006: *Octogonart Galéria*, Budapest. „Álomba zárt terek”
- 2008: *Octogonart Galéria*, Budapest. „Krimi az autóparádén (és egyéb katasztrófák)”
- 2011: *Spiritusz Galéria*, Budapest. „Traumák” (Jahoda Réka festőművésszel) *Magyar Ház*, Stockholm
- 2012: *Ericsson Galéria*, Budapest
- 2014: *Magyar Nagykövetség*, Stockholm (Zsombori Erzsébet festőművésszel)
- 2015: *Zsimbi Studio Galéria*, Budapest
- 2017: *Jósa András Múzeum*, Nyíregyháza (Zsombori Erzsébet festőművésszel)
- 2018: *Bánffy kastély*, Bonchida (Zsombori Erzsébet festőművésszel). „Hazatérés / Revenire”; *Jósa András Múzeum*, Nyíregyháza (Zsombori Erzsébet festőművésszel)
- 2019: *Kolozsvári Szépművészeti Múzeum* (Bánffy palota), Kolozsvár (Zsombori Erzsébet festőművésszel). „Ég és Föld között”; *Aranytíz Kultúrház*, Budapest (Zsombori Erzsébet festőművésszel). „Ami közös, ami nem”
- 2020: *Budapesti Unitárius Egyházközösség* tanácsterme. „Hétköznapi csoda”
- 2023: *Nádor Galéria*, Budapest. „A hegyen túl”; *Kányafő Galéria*, Kolozsvár. „Csend a hegyen túl”

Tagságok:

- *MAOE (Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete)*
- *FKSE (Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesülete)*
- *Belvárosi Művészek Társasága*
- *Magyar Festők Társasága*

Festmények gyűjteményekben:

- *Kovács Gábor (KOGART) gyűjtemény*
- *Kiss Tamás gyűjteménye*
- *Start Kft., Budapest*

Ösztöndíjak

- 1999: *Gerlesborgsskolan* ösztöndíja
- 1998, 1999, 2000: *Konstes Vänner i Djursholm* ösztöndíja,
- 2022: *MMA (Magyar Művészeti Akadémia)* hároméves ösztöndíja

Mayer Hella: Festészetemről

Láthatóvá kívánom tenni azt, amit nem látok, – mindezt festői eszközökkel. Az a határ érdekel, ami a tudattalan és a tudatos között húzódik: különösképpen ezen a határmezsgyén való egyensúlyozás, átmenet, átlépés. Térből térbe vándorolok a képeken. Belső tér lehet egy falak közé zárt helyszín vagy a lélek bugyraiban elképzelt világ. Külső tér lehet a szabad ég alatti tág táj vagy az, ami szemmel látható. A belső, a külső, és a kettő képi megjelenítése egyszerre váltakozik: sejtet és feltár.

Ha van egy kapu, képzeletben áthaladok rajta és elrévedzem azon, mi lehet mögötte. Egy mélyedés a földben vezethet fénybe, egy fekete árnyékba nyíló alagút új ösvények labirintusához. Az elbújó, szövedő utak hálóját kutatom.

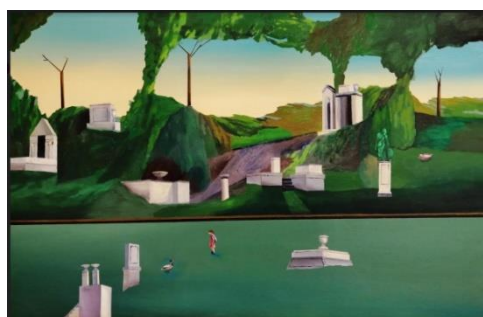
Emberek lenyomatát hordozó tárgyakat szeretek festeni: egy ruhadarabot, amit valaki leejtett; egy függönyt, amit elhúztak, finom falatot egy tányéron. Ha megjelenik élőlény a képen, nem néz a festő szemébe, hanem el van foglalva a maga ügyeivel: járkal, ül, babrál, lebeg. Képsorozataim összefonódnak, mint egy történet képkockái, majd darabokra hullnak szét, mint egy történet szétválasztott és összekevert képkockái. A történet nem volt és nem is lesz összeszőve általam.

Fellegvár

A hegyen túl, 202

Ami közös, ami nem

Lenn az ég

Mervel Ferenc
nyelvész, esszéista, műfordító
(1936 Vecsés – 2004 Västerås)

1936-ban született Vecsésen és 2004-ben a svédországi Vesteråsban hunyt el.

Az általános iskolai tanulmányai után Budapesten a *Steinmetz Miklós Gimnáziumban* érettségizett. Ezt követően az *ELTE Bölcsészettudományi Karának* a hallgatója lett, s magyar irodalmat és skandinavisztikát tanult. Az 1956-os forradalom előtt a *József Attila Irodalmi Kör* egyik megalakítója és a kör lapjának, a *Pestszentlőrincnek* felelős szerkesztője volt.

Az 1956 októberében, a magyar forradalom és szabadságharc idején megjelenő *Lőrinci Újság* főszerkesztőjeként és az újság vezércikkének szerzőjeként írta be nevét a magyar történelembe. A forradalom leverése után a rendőrség kereste, és a saját biztonsága érdekében sikerült disszidálnia.

Svédországban telepedett le és az egyetemi tanulmányait a Stockholmi *Népegyetemen* fejezte be. Élénk figyelemmel kísérte Magyarország forradalom utáni sorsának alakulását. Az 1956-os emlékeiről nyugati lapokban, rádióműsorokban is beszámolt. Tehetségét és skandináv elkötelezettségét a svéd fővárosban felismerték és 1969-től a *Stockholmi Népegyetemen* svéd nyelvészetet tanított. A svédországi svéd és magyar nyelvű irodalom kiemelkedő alakja. Sokat publikált és fordított.

Kiemelkedő munkája a *Rendszeres svéd nyelvtan* című könyve, amely egyetemi jegyzetként is megjelent Svédországban. 1993-ban *Pillanatképek* címmel jelent meg Budapesten az első novelláskötete. Több szépirodalmi könyvet fordított magyarról svédre és svédről magyarra, amelyek közül kiemelkedik Móricz Zsigmond *Árvácska* című regényének svéd fordítása. Élete során 72 svéd, dán, norvég, izlandi és Feröer szigetek szerzőitől fordított magyar nyelvre, és 41 magyar költőnket, prózaírókat mutatta be a skandináviai olvasóknak.

A finnországi Vasában megjelenő *Horizont* című irodalmi folyóirat 1998-ban egy különszámot szentelt Mervel Ferenc erdélyi összeállításának, és a 2000. évi 2. számában pedig kárpát-medencei magyar szerzők írásaiból készült válogatást jelentetett meg. 2003 őszén jött egy újabb különszám az ő fordításaival *Gränslös ungersk lyrik / Határtalan magyar líra* címmel. Egyéb fordításai 1994-ben egy önálló kötetben, *Északi verscsokor* címmel svéd, dán, norvég, izlandi és Feröer szigetek nyelvjárásokban jelent meg Stockholmban. A *Légyott északi fénnel* című skandináv elbeszélőktől fordított kötete 1997-ben, a *Kék fjord, ezüst sirály* című skandináv költők verseinek fordítása 1998-ban, a finnországi svéd írók irodalmi alkotásainak fordítása *Fehér éjszakák* címmel 1999-ben Marosvásárhelyen a *Mentor Kiadónál* jelentek meg. A *Széphalom Könyvműhely* a 2004. évi *Nemzetközi Könyvfesztiválra* további három Mervel fordítású verseskötetet adott ki.

A *Magyar Írószövetség* Mervel Ferencet felvette tagjai sorába és 2004-ben a *Pro Cultura Hungarica* díjjal tüntette ki! A Vesteråsban bekövetkezett haláláig az *Ághegy* című nyugati emigráns magyar irodalmi folyóirat munkatársa volt. A budapesti *Eötvös Kollégium* hallgatói által alapított *Északi Fény Kulturális Társaság* skandinavisztikai könyvtárát róla nevezték el.

Forrás: http://www.vecsesikonvnyvtar.hu/index.php/kikicsda/item/1711-mervel_ferenc

Mészáros László **balettművész**

Fotó: Bánkuti András

Tele van a világ magyar balettművészekkel – állíthatjuk kis túlzással egy korábban napvilágot látott lista nyomán, mely akkor csaknem ötven magyar táncost sorol fel.

Mészáros László huszonöt évig volt a *Svéd Királyi Balett* balettmestere.

Harmincéves voltam, amikor 1981-ben felújítás miatt bezárt az Operaház, ahol szólista voltam, s tudtam, hogy lenne még öt-hat évem a színpadon. Gondoltam, keresek helyet a világban, ahol letáncolhatom. Az éppen Oslóban dolgozó Róna Viktort hívtam fel, ő ajánlott be a Norvég Nemzeti Balett igazgatójának, aki egy próbagyakorlat után felvett szólistának a Norvég Operához.”

Mészáros útja Oslóból Augsburgba vezetett, onnan pedig már nem táncosnak, hanem balettmesternek szerződött előbb Malmöbe, majd Stockholmba, a *Királyi Baletthez*. Amikor arról kérdezem, mitől olyan szívesen látottak a táncosaink más országokban, azt mondja: Azért, mert jók!

A magyar táncművészet arra az orosz iskolára épül, amit világszerte elismernek, de ez nem jelenti azt, hogy akár az ő aktív idejében, akár ma ne kellene komoly felvételi procedúrákon megfelelniük a jelentkezőknek. Próbátáncok, próbatanítások sora vezet el odáig, hogy valaki egy kinti társulat tagja legyen.

A balettmester cáfolja azt a vélekedésemet, hogy a kemény felkészülés, a balettintézetben töltött nehéz évek úgy összekovácsolják a táncosokat, hogy külföldön kapcsolatban maradjanak. Azt mondja, az ő generációját sokkal inkább a közös munkahely, a magyar *Operaház* hozta és tartotta össze, amely valódi társulatot, a társulatnak pedig otthont adott.

„Egyre kevesebb a régi értelemben vett balett-társulat, s mind több a »company«, ahová produkciókra, rövidebb-hosszabb időkre szerződnek csak a táncosok.”

A korábban Svédországban élő balettmester Hammerstein Judit kultúráért felelős helyettes államtitkártól vette át a *Pro Cultura Hungarica díjat* 2013 július 10-én Budapesten. Mészáros Lászlót a magyar kultúra értékeinek megismertetése érdekében tett erőfeszítései elismeréseként jutalmazta Balog Zoltán miniszter a díjjal.

Fiatalkori kép Szőnyi Nórával és Mészáros Lászlóval →

A kép forrása: <https://www.noklapja.hu/retro/2022/08/03/1972-a-balettmuveszet-fele/>

1986 óta a malmöi városi színház balettmestere, dolgozott például a *Stockholmi Királyi Balettben*, a *Göteborgi Színházban* és a *Cullberg Balettben*, a *Királyi Svéd Balettintézetnek* évtizedek óta állandó munkatársa. A kilencvenes évek elején saját tánciskolát nyitott, tanítványait a legismertebb balettintézetek felvételijére készítette fel.

Évente szervezett nekik nyári kurzust Budapesten, ahol a Magyarországra látogató svéd, norvég és izlandi diákoknak lehetőségük volt megismerkedni a magyar balettművészettel, sokan közülük a *Magyar Táncművészeti Főiskolán* vagy a *Győri Balettiskolában* készültek fel táncos karrierjükre.

„A munkásságáért Pro Cultura Hungarica díjjal kitüntetett mester felkészültségét és kiváló pedagógiai érzékét tanítványainak szakmai sikerei igazolták vissza, ami méltán tette őt népszerűvé választott hazájában. Életműve tehát nemcsak a magyar kultúra jó hírét öregbítette a világban, de fórumot is teremtett a jövő különféle országokból érkező balettművészei számára egymás kölcsönös megismerésére és megbecsülésére” – indokolták a kitüntetést a díj átadói.

A Mészáros család Magyarországra költözött.

← Kép: Mészáros Szentgyörgyi Ágnes és Mészáros László

Elválaszthatatlanok voltak! Mindent közösen végeztek, mint egymás támaszai és segítői. Sok szép és közös emlék jellemezte életüket. Ágnes távozása (2023) sokunkban egy pótolhatatlan úrt hagyott maga után.

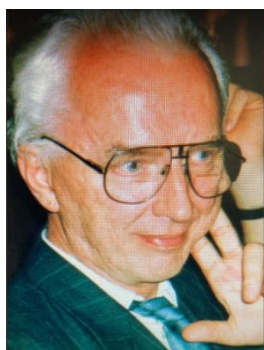
Források:

Hajdú Éva: *Balettművészek a nagyvilágban*, 2016. január 3.

<http://ridikulmagazin.hu/cikk-balettmuveszek-a-nagyvilagban.htm>;

<https://fidelio.hu/tanc/mesaros-laszlo-pro-cultura-hungarica-dijas-49729.html>

Mokos Imre

Mokos Imre, aki, mint zongorista, orgonista, svéd egyházi zenész, önképzőkori előadó, zenei vetélkedő-szervező és mint karnagy ismert, 1940. szeptember 21-én született.

A zenével való ismerkedés mindig egy hangszeren vagy egy kórusban kezdődik. Enélkül üres handabandázás, sőt, kóklerkedés minden későbbi zenei megnyilatkozás. A profi hangszertudás felső határa manapság a csillogos ég; persze, tehetség és sok, végtelenül sok, áldozatos munka függvénye.

Mokos Imre: *„Szakállas, szakbarbár zenész vicc a következő: ha (már) nem tudsz hangszeren játszani, fogd meg a karmesteri pálcát, ha nem megy, taníts, vagy beszélj a zenéről, ha pedig egyikre se vagy képes, írd kritikát! Nos, félre a viccel: ha éppen úgy adódott, a Stockholmi Operettegyüttesel Haparandán vagy Ystadban a Csárdáskirálynőt dirigáltam. Az östersundi nagytemplom hatalmas, új orgonáján Bachot játszottam. Az Önképzőkör egyik előadásán azt kérdeztem: „Szereti Ön Brahmsot?” Mostanában a magyar kórusral gregorián gyökerű Kodály-művel (is) foglalkozunk. Mindez nem az identitás kérdése. Így hozta a Sors – legnagyobb örömömrre. De: kezdetben vala a zongora, húsz éven keresztül!”*

Szülővárosában, Nagyváradon érettségizett a hajdani *Szent László Gimnáziumban*, majd a *Kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán* szerzett zongoraművész- és zongoratanári diplomát. Aztán huszonöt évig ott tanított és koncertezett. Közben elvégezte a karmesterit is.

Megnősült. Szabadidejükben a Kárpátok gerinceit járták (még az eljegyzésük is egy menedékházban volt). Sokat muzsikáltak együtt, és az akkori/ottani bezártságukban habzsolhatták mindazt, amit még annak idején Kolozsvár művészeti, különösen zenei élete nyújtott, mert a város zenei intézményei, a színvonalas hangverseny- és operaévadok, világhírű művészek, együttesek, fesztiválok kivételes hegemóniát biztosítottak a zenének.

Csak a szerzői jog védelme (magyarul: a pénzhiány) korlátozta bizonyos fokig a műsorpolitika változatosságát. Szeretett tanítani, diákzenekarral, operaénekesekkel foglalkozni, de a templomi muzsikálást fővesztéssel jutalmazta a hatalom.

Később aztán a diktatúra még inkább bekeményített: megkezdődött a „nagy megéneklések” korszaka (utalás a *Megéneklünk, Románia* című országos fesztiválokra az egyre erősödő személyi kultusz éveiben) alkotók, előadók, oktatók, diákok és óvodás-sólymok számára egyaránt. A tantervet is ehhez szabták. A nagy „Kármester” sajtóságos kéztechnikája ellenére mindenki egy nótát fújtt.

Ezután kikerült Svédországba családjával együtt. Mélyet szippantott az ismeretlen szabadságból és teli tüdővel, negyvenhét évesen új életet kezdett.

Az ellentétek vonzzák egymást! tartja a mondás. A természetükön kívül sok egyéb „vonzáspont” is van köztük. De, ha egy cselló egy zongorával/orgonával együtt szólal meg, kötelező az összhang, az egymás tisztelete. Egyik sem harsoghatja túl a másikat.

„A kamarazene nagyfokú alkalmazkodókészséget és önfegyelmet követel. Ezért, nem való a zenekar vagy a kórus megrögzött individualistáknak – de a házasság sem! Különben szeretek főzni, szerényen szólva én vezetem a háztartást, mivel Magdi még dolgozik áprilisig. Akkor majd visszaáll a – legalábbis magyar normák szerinti a ’hagyományos’ „rend.”

Életcélként ma már nem vállalná még egyszer a zenész szerepet.

Mokos Imre magyar állampolgárnak született Nagyváradon! Ez akkor még nem tudatosult benne, de később a hiánya annál erősebben sok más honfitársához hasonlóan. Azóta, eltelt hatvan év és csak nemrég sikerült visszaszereznie elorzott jogát. „Visszahonosították”.

Két otthona is van immár (vajon melyik az igazi? – kérdezem magamtól) és mostanában párjával együtt – furcsa vándormadárként – tavasszal délnek repülnek a szelíd velencei tájakra, majd ősszel vissza a Nacka rezervátum tavakkal szabdalta fenyvesei közé.

Az identitás persze nem állampolgárság kérdése, de mindkettő az anyanyelvvél, kultúrával, elődökkel, utódokkal, érzelmi vonzatokkal és hittel együtt nagyon fontos számára. Mit kívánsz magadnak, magatoknak a jövőben Stockholmban és Pázmádon?

„Stockholmban erős kezet és szívet kíván a magyar kórus vezetésére. Gyarapodjon és fejlődjön, hogy tagjai tekintsék önmegvalósításuk egyik közösségi formájának és énekeljenek saját maguk és mindnyájunk örömeire! Pázmádra pedig erős szárnyat kíván, hogy még sokáig bírja a repülést. Végezetül, azt kívánja, hogy az időközben lakhatóvá tett házukban, nagy kertjében ne csak ők, hanem gyermekeik, unokáik is otthon érezzék magukat.”

Forrás: Sántha Judit: *Magyar zeneművész házaspár Stockholmban*, Híradó, 2009. március 27. (Azóta a Mokos család Magyarországra költözött.)

Mokos Magda

Muzsnáki Mokos Magdolna zeneszerető családban született 1942. június 13-án. Édesapja szabadidejében kedvtelésből hegedülgetett. Magda még 4 éves sem volt, amikor zeneóvodába és zongoraórákra kezdett járni. Hétévesen hallott először élő csellóhangot, ami megbabonázta.

Férje, Mokos Imre 22 évesen, gyakornokként kezdett dolgozni a *Kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán*. Első feladatai egyike volt a csellósztály korrepetálása. Így került Magda is a diákjai közé.

Pályája rendkívül változatos volt. Huszonegy évig volt a *Kolozsvári Zenelíceum* tanára, s mint ilyen, több, nemzetközi fórumokon díjazott csellista nevelője, „edzője”, ahogy egyik növendéke fogalmazott.

Emellett aktív hangszeres életet élt: kamaramuzsikált, fellépett szólistaként, tagja volt a zenelíceum tanári zenekarának. A kolozsvári „*Musica Antiqua*” régizene-együttes alapító tagjai közé tartozott. Ilyen minőségben új hangszert, viola da gambát vett a kezébe (ez a reneszánsz és barokk zene jellegzetes hangszere). Az együttes „divatosná” vált. Középkori és reneszánsz témájú filmekben szerepeltek; hangfelvételeket, színpadi zenét készítettek, jelentős zenei fesztiváloknak voltak meghívottai. Így került pl. Lengyelországba egy európai régizene fesztiválra a *Szolidaritás* legforróbb napjaiban. Míg az utcákon tankok húztak el, benn a középkor szelíd zenéje békét sugallt. Megrendítő élmény volt. „1987-ben az együttes fele elhagyta az országot, szétszóródtunk. Így zárult le életem első, Muzsnáki Magdolna néven leélt szakasza.”

Svédországban, 45 évesen elég nehéz volt teljesen ismeretlenül lábra állnia. Ez nem érte meglepetésként, hiszen az ő pályájukon a fiatal tehetségek vannak előnyben, és őszintén be lehet vallani, hogy: Svédország csodálatos, de nem a klasszikus zene paradicsoma.

Végül mégis sok minden jobban sikerült, mint ahogyan remélte. Bekerült a svéd „mókuserékbe”. Sok munkaadója volt. Két évadban csellózott férjénél, Imrénél is az *Operettegyüttesben*. Jó pár évig zenét tanított egy katolikus iskolában.

Három román kollegával vonósnégyest alapítottak. A *Lyra kvartettel* még Kanadába is eljutottak. Végül meghívták szólamvezető csellistának a *Kunliga Akademiska Kapellet-be* (ez az *Uppsalai Egyetem* szimfonikus zenekara). Tíz évig ült ebben a székben. Sajnos, ezen szép alkalmi foglalatosságok nem jelentettek biztos munkát idősebb napjaira, ezért új lehetőségeket, biztonságot kerestett.

Így került be a *Statens Musiksamlingar* nevű zenei könyvtárba. Itt derült ki, hogy nem csak csel-lőzni tud! Ez egy csodálatos intézet: megszerette, megszerették és véglegesen alkalmazták, mint zenekari könyvtárost. Hogy teljes legyen a kép, csellótanárként is újakezdte a *Lilla Akademien* zenei szaklíceumban. Szép volt, de áprilisban ismét új életet kezdett: nyugdíjba vonult.

Gyermekeik, Imola és Ádám, magától értetődően követték mindazt, amit a családban láttak hallottak. Tehetségüknél fogva minden egyszerűnek, simának ígérkezett a *Kolozsvári Zeneiskolában*. Kivándorlásuk, az újakezdés bizonytalansága és a svédországi viszonyokban való tájékozatlanságuk zenei képzésükben is törést okozott. Mindketten elvégezték a *Stockholmi Södra Latin* gimnázium zenei szakát. Jó muzikusok, de nem csak a zene érdekli őket.

Imola Morában él. Kulturális események, tárlatok, előadások szervezésével foglalkozik a helybeli önkormányzatnál. Nem lett hűtlen a zenéhez, mai napig tevékenyen részt vesz a környék zenei életében. Szívesen énekel népdalokat és csellózik.

Ádám elvégezte a Főiskola zongora szakát. Nyolc évig orgonista-, zongorista- és karvezetőként dolgozott Stockholmban a Västerhaninge-i templomban. Most mégis harmadéves joghallgató. A zene továbbra is – bár nem életcélként – kitölti életüket. Ezt választották, jobb így, mi is így gondoljuk.

Szívesen részt vesz a magyar közösségeink életében, amennyire ideje és energiája engedi.

Forrás: Sántha Judit: *Magyar zeneművész házaspár Stockholmban*, Híradó, 2009. március 27.

Molnár Gergely

Molnár Gergely „megjegyzett” ember lett Marosvásárhely fekete márciusa után. Szemet vetettek rá azok, akik mindenáron büntetni akarták a magyart. Hívták, kesergették, de ő nem hagyta magát. Maradásra biztatott mindenkit, akit szemérmetlenül megvádoltak. Akkor még hitte azt, hogy igazság csak egy van, amit immár a hatalom nem forgathat ki kénye-kedvére...

Akkoriban értesült a világ a márciusi eseményeket kivizsgáló bizottság jelentéséről, amelyben bizony a magyarok nyakába varrtak sok mindent. Név szerint ő is szerepelt benne, mint holmi főkolompos. Hát evvel volt szerencséje Svédországban. Mert, a svédek tudták nagyon jól, hogy milyen szerep jutott akkor egy kisebbségnek.

Svédországban olyan alapítvány is volt, amely csak az anyanyelv ápolását szolgálta. A tanárok, tanítók továbbképzésétől a gyermekek nyári táborozásáig és a kisebbek vasárnapi óvodájának megszervezéséig mindenben szerepet vállaltak azok, akik erre alkalmasak voltak. Senkinek el nem engedték a kezét, aki magyar akar maradni.

„Az én gyermekeim már iskolába jártak amikor kivándoroltunk. Kivéve a legkisebbiket. Ő volt a legérzékenyebb az elsvédesedésben, a legtöbb hatás őt érte, mert a szülők dolgoztak, testvérei iskolába jártak, s neki csak a többség gyermektársadalma maradt napközben. Félttem is, hogy velem elvész valami abból, ami velünk született. Ezért, mintegy megelőzéséppen, már az iskola előtt megtanítottuk írni-olvasni magyarul. Mondogattam neki, hogy édesanyánk nyelve mindig a legfontosabb, az első helyen szerepel. Hát ez a legkisebb fiam volt akkor a legnagyobb magyar a családban. Nemzeti ünnepen szavalt, úgy ahogyan senki más, szépen fogalmazott, ő lett a titkára, segített a levelezésben, hiszen neki már a komputer nem volt holmi csoda, mint az apjának.”

Amikor először jött haza öt esztendő után, a stockholmi román követségen ígéretet kapott arra, hogy menjen csak bátran, a határon adják majd a vízumot, ingyenest, mert az jár annak, aki onnan elszármazott. Mégis háromszáz márkát vájtk ki belőle, mert a rendelkezés csak a románoknak kedvezett: a határőrtsízt még mutatta is a papírt, és nem szégyellte mondani, hogy aki magyar származású, magára vessen. Hát milyen haza az ilyen?

Források: https://ungerska.se/index.php?option=com_content view=article id=201:aki-szivet-meg-nem-csereit-molnar-gergely-kristianstad catid=91 Itemid=123; <https://www.bl.se/solvesborg/en-hojdpunkt-i-mitt-liv/>

Moritz László

Kolozsváron születtem és a 79. évemet járom. A Báthory István erdélyi fejedelem által 1579-ben alapított gimnáziumban érettségiztem. Agronómiai és közgazdasági tanulmányok után a kereskedelmiben végeztem. Húsz évig kereskedelmi osztályvezetője voltam Kolozsvár egyik legjelentősebb ipari egységének. Miután a román szekuritáre három osztálytársammal együtt több mint fél évig kivizsgáláson tartott, az első adódó alkalomkor elhagytam Romániát, családotól (nem egyszerre).

1986-ban Svédországban, Stockholmban telepedtünk le. Már a kilencvenes évek elején beléptem a *Stockholmi Magyar Ház* tagságába, és ezen keresztül a *SMOSZ* szövetségébe.

1995-ben, Tar Károly író felkérésére, beindítottuk az *Ághegy Skandináviai Magyar Nyelvű Lapfolyamot*, aminek 16 évig ügyvezető igazgatója voltam, majd a *Magyar Liget* szerkesztésében vettem részt. Párhuzamosan megszerveztük az *Ághegy-Liget Baráti Társaságot*, aminek 18 évig voltam alelnöke. Ezzel párhuzamosan részt vettem az *EKE*, azaz az *Erdélyi Könyvegylet* vezetőségében, mint kuratóriumi tag, segítve az elszakított területeken élő magyar irodalmárok műveinek könyv formájában való kiadatását.

2006-tól a fenti tevékenységemmel párhuzamosan, Veress Zoltán író szerkesztővel megszerveztük és létrehoztuk Skandinávia egyetlen zárandokhelyét, a *Karinthy Frigyes Zárandokhelyet* Stockholmban, majd svéd nyelvre fordítottuk Karinthy Márton *Ördögörccs* című családi regényét, amit ünnepélyes keretek között átadtunk a *Svéd Királyi Akadémia Nobel Könyvtárában*, mint világtörténelmi unikumot, azaz egy írőcsalád három író nemzedéke, egyedi világviszonylatban. Közben választmányi tagja, majd nyolc évig alelnöke voltam a Pomogáts Béla vezette, *Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának* Budapesten. 2010-től megkaptam a *Magyar Kultúra Lovagja* kitüntetést, majd 2013-ban a *Magyar Köztársaság Arany Erdemkeresztjét* Áder János Köztársasági elnöktől.

2012-től rendes tagja vagyok a dr. Vizi Szilveszter akadémikus vezette *Magyarország Baráti Társaságnak*. Tagja vagyok a *Jókai Díj Bizottságnak*, és az *Anyanyelvápolók Szövetségének*, ahol aktívan dolgozom a magyar nyelv népszerűsítése és megőrzése érdekében a *Kárpát Medencében*.

2014-ben családi okok miatt Budapestre költöztünk és ott folytatom küzdelmemet a fenti célokért és az egységes magyar nyelv és irodalom ápolásáért a *Kárpátmedencében* és a szórványban egyaránt.

Moritz Lívia

Pest megyében születtem. Labor- és izotópasszisztensi végzettséggel rendelkezem. 1996-ban kerültem Svédországba, Stockholmba. A férjem mellett azonnal beléptem a *Stockholmi Magyar Ház* tagságába.

Stockholmban lassan újrakezdtém a festéssel kapcsolatos tanulmányaimat, majd két év múlva, mint professzor Britt Qvarnström Ossiansdotter, az *Academi di Capri* rektora, a *Stockholmi Nemzeti Múzeum* előadójának tanítványa végeztem tanulmányaimat. Tagja voltam az *Ághegy skandináviai magyar nyelvű lapfolyam* alkotó műhelyének. Festményeimmel népszerűsítettem Svédországban a magyar,

Magyarországon a Skandináv tájak, természeti szépségeit, hidat alkotva a kultúrák között, az egymás jobb megismerése céljából. Magyarországon tagja vagyok az *Anyanyelvpolók Szövetségének* és a *Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társaságának*.

Első jelentkezésem a *Danderyd Tavasz 2002* tárlatán történt, majd a Gamla Stanban, az *Art Galériában*, Budapesten a *Skandináv Házban*, majd 2014-ben a *Danderyd Fritidsgårdenben* tanítványaimmal egy közös kiállítás alkalmával.

Egyéni kiállítások: (2002 – 2022)

- Budapest, Bercsényi úti Galéria
- Hódmezővásárhely, Art 2000 Szalon
- Kolozsvár, Városi Kultúr Palota
- Zágráb
- Győr, Megyei Művelődési Központ
- Budapest, Karinthy Szalon
- Stockholm, Vallentuna, Szabadidő Központ
- Budakeszi, Kultúr Központ
- Kolozsvár, Minerva Szalon
- Magyar Írószövetség Székháza
- Budapest, Syma Csarnok
- Budapest, Uránia Nemzeti Filmszínház
- Budapest, Háló kiállítóterme
- Budapesti Nemzeti Színház

2013-ban Budapesten, a *Nemzetközi Festészet Kiállításon* (csak zsűrizett képek) a *Még ég a láng*, festményemet a zsűri Elismerő Oklevéllel díjazta, Hencz József író pedig regényben örökítette meg díjazott festményemet.

A mai napig több mint 25 könyvet illusztráltam. Például a Karinthy

Márton: *Ördögörcs* svéd nyelvre fordított családi regényét, amelynek első példánya a *Svéd Királyi Akadémia Irodalmi Nobel Könyvtárában* lett átadva, ünnepéjes körülmények között.

2014-ig több éven át, mint festő oktató dolgoztam a Stockholmi Danderyd Kommun alkalmazásában.

← *Viziboszorkány* -Kemény János regénye alapján írt monodrámá bemutatójának (2023) plakátja

Nemes Endre
képzőművész

(1909 Pécsvárad – 1985 Stockholm)

Nemes Endre (Nágel Endre Imre), a zsidó származású svéd–magyar festő, grafikus, karikaturista 1909-ben született Pécsváradon. Szülei Nágel Ignác pénzügyi tanácsos és Kugel Teréz. A család előbb Lőcsére, majd Iglóra költözött, Endre ott nőtt fel. Ezekben a felvidéki városokban még érintetlenek voltak a reneszánsz kori városközpontok, melyek szépsége felbukkan a későbbi művész emlékképeiben.

Trianon után a család szétszakad, ugyanis az apa Budapestre költözik, míg az anya Szlovákiában marad. Endre 1924-ben követi apját, már azért is, mert a kötelező szlovák nyelv bevezetése miatt nyelvi nehézségei voltak az iskolában. Középiskolai tanulmányait így Budapesten folytatta, ahol 1927-ben érettségizett. A budapesti múzeumok képgyűjteményei nagy hatást gyakoroltak rá, de kezdetben mégis verseléssel és újságírással foglalkozott. Verseskötete kiadása előtt, 1928-ban felvette a Nemes nevet. Kassában újságíróként dolgozott, onnan Prágába ment, ahol hírlapi karikatúrákat kezdett rajzolni, melyek szatirikus élű társadalomkritikák voltak.

Ezután Prágában a *Szépítőművészeti Akadémián* Willi Nowak tanítványa lett. Ekkor ismerkedett meg a modern művészeti irányzatokkal és a prágai kozmopolita jellegű kulturális élettel. Emellett a város gótikus és barokk épületei is nagy hatással voltak rá. Később is felbukkannak ezek a prágai motívumok alkotásaiban, mint ahogy gyerekkori emlékei is.

Mire 1935-ben befejezte tanulmányait, már kiforrott a formavilága. Tagja volt a prágai „*Szecsesszió*” csoportnak, így Klee-vel, Kokoschkával szerepelt együtt kiállításokon.

Később a Kassai Újságnál, mint műkritikus dolgozott.

1938-ban Finnországba települt, és 1940-ig Helsinkiben tanárként dolgozott a *Szabad Festészeti Iskolában*.

1940 áprilisában kiutasították Finnországból, ezért Norvégiába telepedett át, de az ottani német megszállás után kénytelen volt Svédországba menekülni. Első egyéni kiállítására 1941-ben, Stockholmban került sor.

1943-tól a „*Minotaur-gruppen*” (Minótauros-csoport) tagja volt C.O. Hultén, Max Walter Svanberg és Adja Yunkers festőművészekkel együtt. 1943–1944-ben a hazájuktól távol élő művészek csoportosulásának tagja volt, akik Jenő herceg védnöksége alatt kiállíthatták műveiket Stockholmban.

A svéd állampolgárságot 1948-ban kapta meg. Svédországban élt haláláig. Első felesége az orosz származású Hélène Exemplaroff (élt 1906–1960) volt, a második pedig 1963-tól Britt-Louise Sundell (szül. 1928).

Nemes Endre 1947–1955 között a göteborgi *Valand Művészeti Iskola* igazgatója és megújítója volt, ahol bevezette a grafika és a monumentális művészet oktatását. Ezzel egy új korszak kezdődött az iskola történetében. Tanítványai közt volt Acke Oldenburg, Leif Eriksson és Valter Gibson, akik három különböző stílusban, de Nemes Endre szellemében alkottak.

Jellegzetes stílusa vitákat gerjesztett a svéd művésztszociális körökben, ezért néhány volt tanítványával megalakították az *54-es Csoportot*, akik az *54-es Galériában* állították ki műveiket.

Középületek nagyméretű díszítésével tette magát ismertté, ahol úttörő volt a zománc használatával. 1949-ben használta először ezt a technikát. Ekkor készült az a zománcozott óra, melyet a csillagjegyekkel díszített.

Az 50-es években mindinkább eltávolodott a figuratív képközponttól, 1955-től kezdve már teljesen absztrakttá váltak az alkotásai. Ugyanakkor elhagyta a temperát és áttért az olajfestékre és az akrilra.

1958-ban már önálló kiállítással jelentkezett Stockholmban és Göteborgban, 1959-ben pedig meghívták a *Documenta II kiállításra* Kasselbe.

1960-ban felesége súlyos betegsége és halála mélyen megrázta, ez a művészetére is rányomta a bélyegét. Megváltozott a stílusa: kollázsképeket kezdett alkotni.

Magyarországon 1970-ben a *Műcsarnokban*, 1973-ban a *Szépművészeti Múzeumban* mutatta be munkáit.

A halála előtti évben, 1984-ben a *Göteborgi Egyetem* díszdoktorává avatta.

Härryda község önkormányzatának nagy *Nemes Endre-gyűjteménye* van, amely kétszer egy évben látható a Nemes-teremben, a *Mölnlycke kulturális központ* művészeti galériájában. 1984-ben nyitották meg Pécsen a *Nemes Endre múzeumot* a pécsi *Janus Pannonius Múzeumnak* ajándékozott műveiből.

Dekoratív, monumentális alkotásai Svédországon és Magyarországon kívül is ismertek Európában (főleg cseh gyűjteményekben és Helsinkiben), de Amerikában és Japánban is.

Díjai:

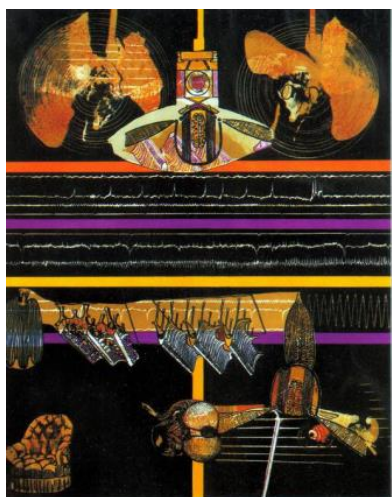
- a Svéd Kormány művészeti díja
- a 6. Tokiói Nemzetközi Grafikai Biennálé díja
- a Friedrichstadti 1. Nemzetközi Grafikai Biennálé 1. díja

Főbb művei (válogatás):

- Zodiac óra, számok és állatok, zománc, készült 1950-ben, az épület homlokzatán Stortloppsvägen 13, Västertorp, Stockholm
- Mennyezeti festmény (170 négyzetméter) stukkó lustro Hotel Lysekil, készült 1951–1952
- Márványintarzia, 820 x 840 cm, készült 1955-ben, polgári épület (Axel ház) Axel Dahlström tér Högsbo, Göteborg
- Homlokzatfríz, zománc, 150 x 1400 cm, 1955 Eriksdalsskolan Skövde
- Rovarok és vegetatív életformák, olajfestmény, vászon, 250 x 675 cm, 1956-ban, a Göteborgi Egyetem tulajdona 1985-től
- Falfestmény, stukkó lustro, 140 x 750 cm, készült 1957–1958, Härryda Általános Iskola
- Hat zománckép, készültek 1958-ban, Skogome Intézet
- Zománccfestmény az önkormányzat épületén Alafor, Starrkärrs, 590 x 290 cm, készült 1960-ban
- Zománccfríz a ház falán, 210 x 1400 cm, készült 1961-ben, Drottningatan 44-60, Örebro
- Zománccfestmény, 250 x 500 cm, készült 1961-ben, Stockholms Sparbank (takarékpénztár), Hötorgscity, Stockholm

- Lap egy naplóból, stukkó lustro, 246 x 485 cm-es, készült 1966-ban, a Pszichiátriai Klinika Norrköping
- Norbotteni ablakok, gobelin, 200 x 700 cm, 300 x 275 cm, 330 x 275 cm, a városháza Luleåban, készült 1976-ban
- Lap egy képeskönyvből, gobelin, 290 x 1435 cm, készült 1977-ben, Östra Sjukhuset (kórház), Göteborg
- Elégia Stockholmnak, gobelin, 440 x 450 cm-es, készült 1982-ben, Művészeti Múzeum, Bochum, Németország
- Két üveglak, 230 x 130 cm, készült 1984-ben, Nemes Endre Múzeum, Pécs

Kardiogram, 1971

Festő a műteremben, 1938

Képeslap Deauvilleből, 1970

Márványintarzia, Göteborg

Források: https://hu.wikipedia.org/wiki/Nemes_Endre, https://www.kieselbach.hu/muvesz/nemes-endre_nagel-endre_nemes-endre__3930, <https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Mobil/Artikel/8830>

Dr. Németh Antal

Budapesten születtem, 1941-ben, orvoscsaládba. Általános iskoláimat és gimnáziumi éveimet Budapesten és Pannónhalmán töltöttem. Orvosi képzésemet a *Semmelweis* (akkor budapesti) *orvostudományi egyetemen (SOTE)* végeztem. Egyetem után a *SOTE 2. Sz anatómiai és szövettani intézetében* kezdtem dolgozni, de egy év után Svédországba jöttem. Itt az első három évben elvégeztem az akkori rezidens programot, Karlskoga városában, félúton Stockholm és Oslo közt. Ez a kiképzés nagyon jó alapokat adott további szakosításom során. Innen ugyanis egy Stockholmi közkórházi gyerekklínikára kerültem, majd két évvel később a *Karolinska kórház* egyik gyermekosztályára jöttem át. Itt tovább szakosodtam, és itt a gyermekgasztroenterológiát választottam.

Az első években főleg a táplálék-allergia által okozott bélnyálkahártya károsodással foglalkoztam. Akkoriban a legnagyobb érdeklődés a liszt- és tejallergia felé irányult. Hamarosan fölfedeztem, hogy a liszt- és tejérzékeny gyerekek egy része májkárosodást is felmutatott, így hamarosan a máj felé fordult érdeklődésem, és kb. 1980 óta először csak fokozottan, a nyolcvanas évek vége óta kizárólag májbetegségekkel foglalkoztam. A máj szervezetünk minden funkciójában részt vesz, de leegyszerűsítve azt lehet mondani, hogy a gyermekkori májbetegségek okai a következő nagy csoportokba tartoznak: a) fertőzések, b) fejlődési rendellenességek, c) anyagcserebetegségek, d) autoimmun megbetegedések, e) testidegen mérgező anyagok (xenobiotikumok), valamint f) daganatos megbetegedések.

Mikor a nyolcvanas években fölépítettem szekciómat, nyilvánvaló volt, hogy szekciónk mindezekkel a betegcsoportokkal foglalkozni fog, kivéve a tumoros betegségeket, ahonnan csak a transzplantálandó gyerekek kerültek védőszárnyaink alá.

Szintén a nyolcvanas években kezdődött a nagy volumenű májtranszplantáció, ami természetesen a mi reszortunk lett, ahol a munkát megosztottuk a transzplantációs sebészekkel. Körülbelül tíz év alatt felépült a szekció, ami azt is jelentette, hogy az ország gyerekklínikái, és egy pár környező ország hozzánk küldte májbeteg gyermekpácienseit. 1982-ben védtem meg akadémiai disszertációmát és lettem PhD. Munkám témája az alfa-1-antitrypszin hiányos csecsemők májbetegsége, annak gyakorisága, klinikai kimenetele. Azóta nagyszámú fiatal orvos szerzett PhD címet a szekcióban, ezek azóta vagy itt maradtak és kutatnak, valamint részt vesznek a klinikai munkában, vagy pedig tovább mentek más intézményekbe, esetleg külföldre. A tudományos munka egy részét a helyi gyerekklínika másirányú szekciójával (hematológia, nefrológia, endokrinológia) bonyolítjuk le.

A tudományos munka nemzetközi kollaborációt is jelent, amit legfőképpen az *ESPGHAN* (európai gyerek bél – máj – táplálkozás) és a *Gyerektranszplantációs szövetség*en keresztül bonyolódik le.

Jómagam egy pár évvel ezelőtt visszavonultam, és akkor adok tanácsokat, ha erre megkérnek. 2011-ben, munkám elismeréseként a svéd királytól 14-es nagyságú aranyérmét kaptam, mélykék szalaggal. Ez körülbelül a legmagasabb királyi kitüntetés, amit „nem kékvérű” polgári egyének kaphatnak.

Neufeld Róbert története

Azt szoktam mondani viccesen, Karinthy Frigyes 1937-ben halt meg, én jöttem a helyébe pont abban az évben. Aztán rájöttem, hogy nem így volt. Az Ő helyébe nem jöhettek, de nem jöhetett senki más sem! De azért mégis megpróbáltam némi kultúrát kicsöppenteni a tollamból. Tetszett, hogy milyen könnyen megy. Hat egész kötet lett a vége. Elfogadható egy nem írónak született gépészmérnöktől, aki melleleg gazdaságtanból is letett vizsgát.

„Ötvenhatos” vagyok! Ötvenhatos vagy? Ez a kérdés sokszor hangzott el amikor az ember itteni magyarok társaságában találta magát. És nekem olyankor mindig Szilágyi György verse jutott eszembe, a „Hányas vagy?” „Hányas vagy? Huszonnyolcas? Mi félszavakból megértjük egymást”

Igen. Mi, akik azokban a napokban, hetekben mentettük azt a keveset, amit cipelni bírtunk, akik árkon, berken, bokron, patakon át csetlettek, botlottak a szabad föld, a szabadság felé, mi félszavakból megértjük egymást.

Igen. Nyolc osztály a Hernád háromban, egy év és két hónap a Kölcseyben, ennyi volt az iskolázottságom, ezt hoztam magammal.

Egy rokon családdal disszidáltunk, Anyám, Apám, Öcsém és én. Kilencen voltunk, akik a bécsi Rothschild Spital mögött várakozó, svéd rendszámot viselő buszoknál váltunk el egymástól. Ők mentek később Amerikába, mi meg ide Svédországba.

Apámnak nem volt szakmája, nekem sem, munkát mégis kaptunk, mindketten a Separators Verktäternél, Tullingében, közel Stockholmhoz. Mint fiatal segédmunkás 3 korona 18 öre volt az órabérem, Apámé 3 korona 90 öre. De megéltünk belőle. A pénzkezelés nemes művészete Jóanyám reszortja lett. Fizetéseink péntekenként nála kötöttek ki. Ő osztotta ki a megengedhető összegeket. Nekem a mozipénzt, apámnak meg a hanglemezzelvalót. Az „Öregemnek” a zene volt az élvezetek koronája.

Rám is kihatott, én az operákban találtam meg az igazi élvezetet, főképpen az olaszokban. Ez később kicsalt az éneklés Elíziumi mezőire és egy korrepetitor zongorája mellé. Három évig csiszolta a hangomat, mégse lett belőlem egy Székely Mihály, nekem be kellett érni azzal a néhány fellépéssel, amelyekre meghívtak. Egyet közülük megnézhet bárki a Youtubon (Robert Neufeldre kell rákeresni). Amikor beláttam, hogy mint énekes nincs jövőm, visszakéredzkedtem egyik szakmámba, a közgazdász, sokaktól kicsit lenézőn mustrált szakmába.

Ekkor lépett egyet a Sors. Utasította Ámort, hogy lője ki nyilát énfelém. Szíven talált. A nyíl meg sem állt az oltárig, sőt egészen a kis leányzóig ment, aki szemünk fénye lett. Akkortájt nem tudtam, hogy még a nyolcvanhatot is meg fogom érni, ezért most meglepetésként hatott rám, hogy mégis úgy lett. Nemrég töltöttem be.

Első és második könyvem szakkönyvnek mondható. Nagy és közepes nagyságú cégek jövedelmezőségét, annak javítását veszi célba. A többi már szépirodalmi munka lett.

Nem sok, csak négy. Többre időt szakítani nem tudtam. Mert, amit szaktudásom területén írtam, levelek, e-mail üzenetek meg hasonlóak, azokra mindig várt valaki, na meg hoztak is a házhoz, amíg egy könyv csak költséget jelentett.

A nyelvet két év után kezdtem folyékonyan, de nem hibátlanul beszélni. A hatvanas évek vége fele már számolásnál is a svéd jött elő hamarabb, akkor már az angolnál tartottam. Aztán jött még hozzájuk a német és az olasz.

Hallottam panaszt egyes honfitárstól. Nem tudták magukat úgy beilleszteni a svédek közé, hogy ne érezzék magukat kirekesztve.

Nekem egy ilyen esetem volt. 1958 tavaszán vettünk egy használt autót. Akkor egy, a tumbai papírgyár tulajdonában lévő, négy, nem komfortos lakással üresen álló villában laktunk. Egy másik lakó, aki a helyi papírgyárban dolgozott és aki első találkozásunk alkalmával köszönt és be is mutatkozott, egy másik alkalommal éppen akkor jött ki a kapun, amikor Apám meg én a kocsit mos-tuk.

Megállt és odavetette: Jó helyre jöttetek, mi? Egy éve, és már van autó. Én itt születtem, de erre nekem még nem jutott.

Egy ideig eltartott mire megtanultam, hogy miről beszélhetünk és miről nem, hogy az ember se szomszédokkal sem munkatárssal nem jön össze, fizetésről, politikai nézeteiről nem beszél.

1998 nagy változást hozott életemben. Szabadúszó lettem. A cég, *Neufelds Kreditinformation* bejegyzése hatósági engedélyt igényelt. Én megkérvényttem, a hatóság megadta. Ügyfeleim többnyire magyar vállalkozók vagy alkalmazottak. Közülük soknak voltam a segítségére. Hasznosnak érzem magamat és ez az érzés erőt ad.

Azt, hogy meddig, nem lehet tudni, de nem is kell. És ha nekem valaki felteszi a kérdést, hogy elégedett vagyok-e az itt eltöltött évekkkel, válaszom csak egy lehet, igen! Remélem, hogy ezt válaszolná az itteni magyarság zöme is.

Pázsit Imre

Budapesten születtem 1948-ban. Egyetemi tanulmányaimat az *ELTE Természettudományi kar (TTK) Fizikus szakán* végeztem 1966–1971 között, ahol fizikusi diplomát szereztem 1971-ben.

1972–1975 között doktori ösztöndíjas voltam a *Központi Fizikai Kutatóintézet (KFKI) Atomenergia Kutató Intézetében a Reaktorfizikai Osztályon*, egyetemi doktori diplomát 1975-ben szereztem az *ELTÉN*. Az akkori kisdoktori fokozat megszerzése után is a *KFKI AEKI Reaktorfizikai Osztályán* maradtam állományban.

1979-ben 11 hónapot töltöttem Angliában, Londonban a *Queen Mary College*-ben egy *NAÜ (Nemzetközi Atomenergia Ügynökség)* ösztöndíjjal. A *KFKI*-s alkalmazásom 1990-ben szűnt meg.

1983-ban külföldi munkavállalással Svédországban kezdtem dolgozni, a *Studsvik Energiteknik AB* nevű kutató-fejlesztő intézetben. Egy négyhónapos megszakítással, amit 1986 októberétől 1987 januárjáig a *KFKI AEKI*-ben töltöttem, 8 évig, 1991-ig dolgoztam Studsvikban.

1991-ben megkaptam a *Chalmers műegyetemen (Chalmers University of Technology)* az akkori *Reaktorfizikai Intézet* kormány által kinevezett tanszékvezető egyetemi tanári pozícióját. Az intézet, mint önálló egység a *Fizikai Szekción* belül megszűnt 2005-ben, amikor a *Chalmers műegyetemet* átszervezték. Egy ideig *Nukleáris Technikai Osztály (Division of Nuclear Engineering)* néven működött tovább, mígnem újabb átszervezések után, 2010-ben a *Magfizikai, Nagyenergiás és Plazmafizikai Osztályon* lett egy csoport.

Az én egyetemi székem (fullmaktspfeffur) 2015-ben, amikor betöltöttem a 67. évemet, megszűnt, de azóta is részidőben (jelenleg 20%) alkalmazásban állok, és lényegében véve aktivitásom a kutatás terén változatlan, viszont a mesteri oktatásban már nem veszek részt, csak doktori diákok témavezetésében.

Kutatási tevékenységem az atomenergetika egy speciális területére koncentrálódik, nevezetesen a mért jelek, elsősorban a neutronfluxus ill. beütésszám véletlen ingadozásaiából („neutronzaj”) kinyert információ használatára a rendszer különféle paramétereinek beavatkozásmentes megállapítására, illetve a rendszer állapotának monitorozására, valamint kezdődő üzemzavar korai megállapítására („zajdiagnosztika” ill. „reaktorzajdiagnosztika”).

Ez a módszer, atomerőművekbeli alkalmazásokon kívül, alapvető szerepet játszik rejtett vagy nem deklarált hasadóanyagok detektálásában, azonosításában, illetve mennyiségének megállapításában („Nuclear Safeguards”).

A neutronfluktuációk elméletéből és alkalmazásaiból publikáltam egy könyvet 2008-ban korábbi egyetemi professzorommal és a doktori vizsgám bizottságának elnökével, Pál Lénárd akadémikus-sal együtt.

A zajdiagnosztikán kívül foglalkoztam transzportelmélettel, atomi ütközési kaszkádok elméletével, kétfázisú áramlás diagnosztikájával, fúziós plazmadiagnosztikával, neutronradiográfiával, valamint a mesterséges intelligencia egyik ágának, a gépi tanulás (machine learning) bizonyos módszereinek, úgymint neurális hálózatok és wavelet analízis alkalmazásával reaktordiagnosztikában.

Munkásságom alapján több elismerésben részesültem mind Svédországban, mind pedig külföldön (Magyarországon és az USA-ban).

- 2004-ben lettem tagja a göteborgi hely akadémiának (*KVVS, Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg*).
- Az *Amerikai Nukleáris Társaság (ANS)* 2006-ban emelt a „Fellow” rangra (mint összesen a 3. svéd kutatót).
- 2008-ban lettem tagja a *Svéd Királyi Mérnöki Akadémiának (Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA)*.
- A *Michigani Egyetem Nukleáris Technikai Tanszékén* 2008 óta vagyok adjungált professzor.
- 2014-ben kaptam meg az *I. MVM (Magyar Villamos Művek) Energetikai Nemzeti Díját*.
- A japán kormánytól kaptam 2016-ban az *„Order of the Rising Sun, Golden Rays with Neck Ribbon”* kitüntetést,
- ugyanabban az évben pedig a *Magyar Nukleáris Társaságtól a Szilárd Leó Érmét*.
- Az *ANS Reaktorfizikai Osztályától* kaptam 2021-ben a *Eugene P. Wigner Reactor Physicist Award*-ot.
- 2021-ben a *Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem* díszdoktorává avatott (*Doctor Honoris Causa*).
- 2022-ben az *ANS Human Factors and Instrumentation and Control* szekciójától kaptam, feleségemmel, Pázsit Máriával közösen, a *Don Miller Award*-ot.

Rusz Julius

11 éves voltam mikor a Magyar Nemzet föllázadt a Szovjet Kommunizmus ellen 1956 október 23-án.

Tanúja lehettem a kéthetes Szabadságnak, mikor azt hittük szabadok lettünk! A sokszoros túlerőben erősödött Szovjet Vörös hadsereg december 4-én megtámadta Magyarországot és leverték a forradalmat. A nyugat hallgatott!!

Több mint 200 000 ember elhagyta az országot, aki maradt, abból ezreket bebörtönöztek. A kommunizmus bosszúja miatt sokak a bifófn végezték! A forradalom alatt, mint tizenéves, tanú voltam a

harcoló oldalán, ami által a kommunizmus ellensége lettem. Ezért nem is mehettem továbbtanulni vagy egy magamhoz illő állást keresni.

Örök életemben az volt a célom, hogy egyetemi tanulmányok által orvos lehessék, amit az akkori kommunista Magyarország megtagadott! Ezért határoztam el, hogy elhagyom az országot és nyugaton próbálok szerencsét. 1969 októberében sikerült átlépnem az osztrák határt, ahol menedéket kértem. Egy svéd delegáció a táborból kiválasztott egy interjú után és 1970 január elsején beutazhattam Svédországba, ahol politikai menedékjogot kaptam.

Nincs különbség a svéd és a magyar munkakultúra között. Így hamar munkát vállaltam először, mint kertész, majd az eskilstunai *Bulten-Kanthal* gyárban, mint segédmunkás. A nyelvet hamar megtanultam az *Eskilstunai Folkhögskolában*, majd gimnáziumi érettségi bizonyítványt szereztem egy év alatt, mielőtt a *Karolinska Intézetben (Karolinska Institutet)* jelentkeztem, hogy orvostan hallgató lehessék. 1979-ben ezt elvégeztem, majd az *Eskilstunai Kórházban* helyezkedtem el, ahol végül szakorvosi diplomát szereztem.

Katonai szolgálatot századosi rangban, mint szakorvos egy *ENSZ kórházban* végeztem. Dél Libanonban az ottani *ENSZ Kórházban* az ortopédiai osztályt vezettem. Hetezer FN katona egészségéért feleltem.

Szolgálatainkért 1985-ben az egész kontingenst *Béke Nobeldíjjal* tüntették ki!

Szolgálataim után visszatértem Libanonból. Először az *Avestai Kórházban*, majd a *Faluni Kórházban* szolgáltam, mint főorvos. Később áttértem a privát praktikum területére.

Nyugdíjállományba helyezésem után végre hazatértem egy szabad Magyarországra, ahol most is képezem magam, de nem az orvostudományban, hanem a szellemi és lelki témakörben.

Végezetül, nagyon hálás vagyok a Svéd Államnak, amiért lehetőséget kaptam álmaim megvalósítására. Köszönet ezért Svédországnak!

Läkare som minns revolten

Födelsedagen den 18 oktober är inte det som är viktigast de närmaste dagarna anser Julius Rusz. Dagen därpå åker han till Budapest för en betydligt angelägnare händelse. Han ska "hem" till den årliga minnesdagen för Ungernrevolten den 23 oktober.

Julius Rusz kom till Sverige som 25-åring och kunde realisera sin dröm om att bli läkare.

—Det är min skicklighet att stå framman för alla andra bredvid de yngre som varit i ett stort politiskt utövande. Det är också min skicklighet att stå framman för alla andra bredvid de yngre som varit i ett stort politiskt utövande.

Julius Rusz var elva år när uppstod den kommunistiska regimen i Ungern. Han var 17 år när den sovjetiska armén invaderade landet den 23 oktober. Över 200 000 ungrare lämnade landet för att söka tillflykt i väst. Julius Rusz var en av dem som kom till Sverige som flykting. Han var 25 år när han kom till Sverige. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest.

Då fick jag en ödda och skadade minnskor på gatorna. Men den här gången var jag läkare och kunde vara med och rädda liv.

—Då fick jag en ödda och skadade minnskor på gatorna. Men den här gången var jag läkare och kunde vara med och rädda liv. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest.

—Då fick jag en ödda och skadade minnskor på gatorna. Men den här gången var jag läkare och kunde vara med och rädda liv. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest.

DE GRÄNSERAS
Julius Rusz
Den 18 oktober är inte det som är viktigast de närmaste dagarna anser Julius Rusz. Dagen därpå åker han till Budapest för en betydligt angelägnare händelse. Han ska "hem" till den årliga minnesdagen för Ungernrevolten den 23 oktober.

Julius Rusz kom till Sverige som 25-åring och kunde realisera sin dröm om att bli läkare. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest.

Julius Rusz kom till Sverige som 25-åring och kunde realisera sin dröm om att bli läkare. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest.

Julius Rusz kom till Sverige som 25-åring och kunde realisera sin dröm om att bli läkare. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest. Han var läkare i ett sjukhus i Budapest.

Sebestyén Gábor

Erdélyben, Tordán születtem, a vallásszabadság törvénybeiktatásának (1568) városában. Édesapám orvos volt, édesanyám a háztartást vezette. Mindketten eltávoztak az élők közül. Iskolai tanulmányaimat szülővárosom egyetlen magyar tannyelvű osztályában végeztem, de az érettségit *a nagyenyedi Bethlen Gábor kollégiumban* tettem le, 1964-ben. Ugyanabban az évben sikeres felvételi vizsga után felvettek a *Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem* általános orvosi karára. Akkor már az oktatás két nyelven, magyarul és románul folyt. Hat év multán, 1970-ben megkaptam az orvosi diplomámat. Következett három év, ami alatt voltam üzemi orvos, körzeti orvos, de ezalatt a katonai szolgálatomnak is eleget tettem.

Alorvosi vizsgámat 1973-ban tettem le sikeresen Bukarestben, ami után elkezdhettem szakorvosi kiképzésemet *Marosvásárhelyen a Szülészeti–Nőgyógyászati klinikán*.

Szakorvosi hivatásomat az erdélyi Besztercén kezdtem el 1976 végén, majd Kézdivásárhelyen folytattam, végül 1981-től Sepsiszentgyörgyön dolgoztam a megyei kórházban.

Velem párhuzamosan ugyanezt az utat tette meg feleségem Kémenes Mária, aki rehabilitációs és fizioterápiás szakorvos lett. Annak ellenére, hogy 1986 közepén osztályvezetőnek neveztek ki, a politikai zsarnokság arra kényszerített, hogy kihasználjam a lehetőséget az ország elhagyására, ami nemvárt módon megadatott mindhármunknak. A fiam, ugyancsak Gábor, akkor 14 éves volt.

A Sors úgy hozta, hogy sikerült Svédországba kerülnünk, ahol intenzív nyelvtanulást követően, egy évvel az érkezésünk után, elkezdhattük feleségemmel együtt a nehéz, hathónapos próbaszolgálatot ugyanazon szakterületen, mint amiben otthon is dolgoztunk. Én Södertäljén, a városi kórházban, feleségem a stockholmi *Vörös Kereszt kórházban*. A próbaszolgálat után mindketten megkaptuk a svéd szakorvosi minősítést ugyanabban a kórházban, ahol addig próbaszolgálatosok voltunk.

Gyakorló orvosként a legnagyobb elismerést a gyógyult betegek jelentették. Foglalkoztattak ugyan egészségügyi kérdések, de igazi kutatásra nem jutott időm. Fél éves onkológiai kiképzésem alatt (*a Karolinska Kórházban*) csábított a gondolat, hogy legyek onkológus. Ez a háttérgondolatom továbbra is érdekelt, ami oda vezetett, hogy egyre inkább a nőgyógyászati onkológiai operációkat végeztem egyre nagyobb tapasztalattal. Aktív kórházi működésem alatt kapcsolatban álltam az onkológiai klinikával, és részt vettem a nőgyógyászati rákos betegségek kezelési programjának a kidolgozásában. Együttműködtem a helyi sebészeti klinikával, amelynek én voltam az onkológiai szaktanácsadója.

Több megbízatást kaptam a megyei egészségügyben, így 2 éven keresztül voltam anyavédelmi főorvos, a nemi betegségeket megelőző megyei bizottság tagja, beosztott szakmai kiképző, kezdő szakorvosok mentora. Az, amivel többet foglalkoztam az onkológia mellett, az endometriózis és adenomiózis volt. Tagja voltam az országos endometriózissal foglalkozó bizottságnak, amely a kezelési programokat dolgozta ki.

Sokáig adtam elő szakorvosi továbbképzőkön ebből a témakörből. Az évek során több endometriózist enyhítő gyógyszer klinikai kipróbálását vezettem a klinikánkon.

Rövid időre kineveztek klinikavezetőnek. 2011-ben elhagytam a klinikai munkát és öt éven át magánpraxisom volt, de 2016-ban, 70 éves koromban nyugdíjba mentem.

A megélhetést biztosító orvosi munkám mellett Svédországba érkezésem után majdnem azonnal bekapcsolódtam a magyar egyházi életbe. Reformátusként a *Svédországi Magyar Protestáns*

Egyházi Közösség stockholmi gyülekezetébe jártam, ahol 1992-ben presbiterré választottak. Elődöm, Juhász Imre hirtelen halála után, 2001-ben a stockholmi gyülekezet engem választott felügyelőjének, majd a rákövetkező évben, 2002-ben az országos főfelügyelő helyettesi (azaz országos főgondnoki) tisztségét is elvállaltam. 2009–2021 között a *Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség* országos főfelügyelője tisztségét töltöttem be.

A stockholmi magyarság kulturális központja a *Magyar Ház*, mely magába foglalja a stockholmi magyar, egyházon kívüli egyesületeket. Több itt működő magyar szervezet tagjai közé is beiratkoztunk feleségemmel, de az, amivel humánus hivatásomnak tudatában foglalkoztam, az orvosi egyesületünk volt, amelynek alapító tagja voltam 18 orvostársammal együtt 1988-ban. Ez az egyesület kezdeti alapszabálya szerint nemcsak orvosokat, hanem minden egészségügyit tömörített magába. A helyes megnevezésünk *Svédországi Magyar Orvosi Egyesület (SMOE)*, svédül *Föreningen Ungerska Medicinare i Sverige (FUMS)*.

Serafin Aliz emlékére

Serafin Aliz nincs többé köztünk. Élt 93 évet. Gyengülő egészségi állapota ellenére továbbra is száguldott permobilján, hogy feladatainak és küldetéseinek eleget tegyen.

Élénk természete, erős akarata felőröltek fizikai testét, egészségét. Egy nagy személyiség távozott közülünk.

A család Nynäshamnbán telepedett le 1963-ban. Az elmúlt évek során sok különböző korú ember vallhatta barátjának, ismerősének.

Budapesten született és nevelkedett a második világháború alatt majd Svédországba menekült az 1956-os forradalom után.

Alapos, magasszínvonalú zenei képzettségének és tehetségének köszönhetően, mint énekes nagy energiával és lelkesedéssel járult hozzá városunk zenei életéhez. Mint zenepedagógus a nynäshamni *Kulturskolan*-ban, az egyházon belül és mint magántanár, generációkhoz juttatta el a zene mágikus világát. Sokan a zenét választották hivatásul.

Eszméiért való elkötelezettsége sodorta hosszú éveken át a helyi politikai életbe a kereszténydemokrata párt képviselőjeként. Egy másik szívéhez közel álló tevékenységét a *Rädda Barnen* keretén belül fejtette ki. A környezete iránti mély és őszinte érdeklődésével rengeteg barátot szerzett mindenféle területről.

Keresztény hite és világnézete jutott kifejezésre a nynäshamni egyházon belül kifejtett tevékenységében mint önkéntes, zenész és egyházpolitikus (*Framtidens kyrka*).

Hiányzol, Aliz. Hiányzik melegséged, kisugárzásod, temperamentumod, kitartásod, történelmi ismereteid és nem utolsó sorban utolérhetetlen, szédületes, sokszínű emlékeid.

Emlékedet örökre megőrizzük.

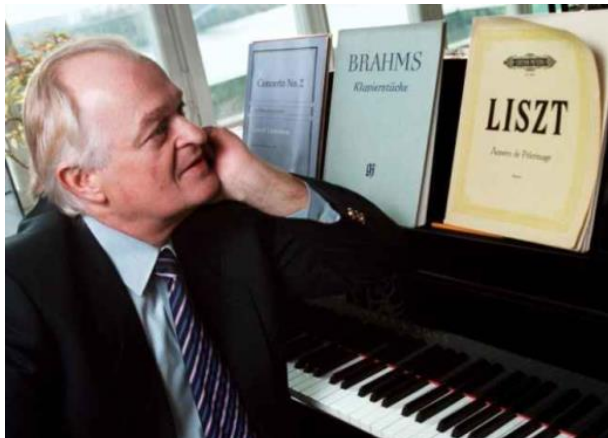
– *Barátaid* –

Megjelent a Nynäshamns Posten 2023. december 12-i számában

Sólyom János
zongoraművész, zeneszerző
(1938 – 2017)

Budapesten született 1938-ban.

Hazájában zeneakadémiákon tanult, így a *Bartók Konzervatóriumban* és a *Liszt Ferenc Zeneakadémián*, de tanult még Genfben, Londonban és Párizsban is.

1956-ban Svédországba menekült.

1958-ban debütált Stockholmban a *Stockholmi Filharmonikusokkal* és Sixten Ehrlinggel.

Turnézott Skandináviában, Európában, az USA-ban, Izraelben és Kínában, és gyakran

szerepelt a rádióban és a televízióban, különösen a brit BBC-n. Felesége Camilla Lundberg zenekritikus, a svéd televízió zenei szerkesztőségének vezetője volt.

Sólyom János az új hazában meglehetősen ismert zenésszé vált. A svéd televízió külön zenei sorozatot indított számára.

Két fontos lemezen játszott. Az egyikben egy Muszorgszkij-album, *A halál dalai és táncai* mellett az *Egy kiállítás képeivel* szerepelt. A másik albumon Birgit Nilssont kíséri, Richard Strauss- és Sibelius-dalokat játszanak.

„Az ember néha úgy érzi magát a hallgatása közben, mintha eloltották volna a villanyt a kiállítóteremben, mintha a vaksötétben szólna egyetlen zongora. Mintha nem a képeket kellene fölidézni, csak a zongorista magányosságát, világba küldött hangjait, odaér-e, ahol az ilyesmi érdekli az értelemmel bíró lényeket. Talán odaér.”

Több rangos díjat is kapott:

- 1971-ben megkapta az év *Grammofon-díját (Grammis)* Stenhammar/Liszt zongoraműveit tartalmazó lemezéért
- 1978-ban ugyancsak *Svéd Grammofondíjat* kapott (*Svenska grammofonpriset*) azért a lemezéért, amelyen Rachmaninov 2. zongorakonzertjét adja elő
- 1981-ben megkapta harmadik *Svéd Grammofondíját (Svenska grammofonpriset)*, Sylvia Lindenstrand operaénekesnővel együtt, a Liszt Ferenc lemezalbumért
- 1986-ben megkapta a *Litteris et Artibus királyi kitüntetését*, amelyet csak a legkiválóbb svéd írók, képzőművészek, színművészek és zeneművészek kapják
- 1993-ban beválasztották a *Svéd Királyi Zeneakadémiába (Kungliga Musikaliska Akademien)*, mint annak 888. tagja

Elhunyt 2017-ben.

Források: https://faymiklos.hu/2017/10/05/solyom_janos); Pianisten och kompositören Janos Solyom är död, SVT Nyheter 3 oktober 2017; <http://www.solyom.com>

Dr. Stuber György
rákimmunológus és népzenekutató

Budapesten születtem 1952-ben. Édesanyám kertészmérnök volt, édesapám orvos. A *Budapesti Piarista gimnáziumban* érettségiztem 1970-ben. A tisztesség oázisa volt az akkori hazugság-sivatagban. Itt tettem életem vezérelvévé József Attila szavait „*miért legyenek tisztességes, kiterítenek úgyis, mért ne legyek tisztességes, kiterítenek úgyis*”.

Hiába rajongtam az irodalomért, és nyertem meg verseimmel a gimnáziumi pályázatot, akkoriban humán szakra még gondolni sem lehetett egyházi iskola diákjaként. Így aztán az *ELTE* kutató-biológus szakán végeztem. Az *Antropológiai tanszék* felajánlott egy állást, de a KISZ vezetősége megvétózta a helyemet, mert nem voltam KISZ-tag.

Ezután a *Semmelweis OTE Biofizikai Intézetében* kutattam, bakteriofágokat tenyésztettünk röntgenkristallográfiás analízisekhez. 1982-ben ledoktoráltam genetikából és mikrobiológiából.

Vallom, hogy kötelességünk egy hasonlóan színes és gazdag világot hagyni az utókorra, mint amit magunk örököltünk. Ez vezérelt a biológiai diverzitás és a kisebbségvédelem terén végzett munkámban és népdalgyűjtő útjaimon. Ez sarkalt a magyar anyanyelv megőrzéséért tett erőfeszítéseimben a svédországi magyar és a moldvai magyar diaszpórában egyaránt.

Eleitől aktívan részt vettem az 1971-ben indult táncház-mozgalomban. A bűvópataként túlélő ellenzék csírája volt ez, a fiatal értelmiség ösztönös válasza a rendszer elnemzetlenítő politikájára.

Azelőtt Erdélyről, Moldváról, Felvidékről még beszélni sem volt szabad, pedig leggazdagabb népi kultúránkat az ott élő magyarok őrizték meg leghűbben. Ezért, amikor csak tehettem, fogtam a hátizsákomat megtöltöttem bibliákkal, szappannal és gyógyszerekkel és irány Erdélybe és Moldvába, vonaton vagy autóstoppal.

Titokban, kertek alatt bujkálva kerestük fel az erdélyi és moldvai csángómagyar falvak diktatúrával dacoló adatközlőit, nem is annyira félve, inkább féltve az ottaniakat. A mai napig is vissza-visszatér ennek a féltő-félelemnek az emléke álmaimban.

Eljártunk a velünk rokonszenvező költőkhöz, Wöeres Sándorhoz, Nagy Lászlóhoz, Csoóri Sándorhoz és tudósokhoz, Martin Györgyhöz, Domokos Pál Péterhez, Lükő Gáborhoz, Keszi Kovács Lászlóhoz. Erdélyben és Moldvában igyekeztem dokumentálni a magyarok életét, sorsát folklorját, kisebbségi helyzetét. Népdalokat gyűjtöttem és gyűjtök máig is, emberi kapcsolatokat, barátokat.

Aztán reagált a hatalom. Először a Securitate vitt be hajnalok hajnalán Marosvásárhelyen s faggatott egy álló napon keresztül. Utána (az államvizsgám előtti napon!) egy magyar BM-es hívatott és faggatott, majd közölte velem, hogy ne járjak Romániába. (Ő is hűségesen „meg-meglátogat” álmaimban még 45 esztendő távlatában is.)

Ez érlelte meg bennem az elhatározást, hogy Svédországba telepedjek. Innen is visszajártam Erdélybe, Moldvába. A moldvai magyarok támogatására hoztam létre a *Petrás Ince János Csángó Alapítványt*. Rendszeresen csángóesteket szerveztünk a stockholmi *Magyar Házban*, nívós nemzetközi előadókkal.

A bevételből eleinte parabolaantennákat szereltettünk föl moldvai magyar falvakban, hogy nézhessék a Duna TV-t, valamint az árvízkárosult moldvaiakat segélyeztük. Később a moldvai magyar

gyermek anyanyelvű oktatását támogattuk. Moldvai gyűjtéseimből négy kazettát és egy CD-t adtunk ki a csángómagyarok javára.

1973-ban moldvai csángó dudásokra leltem, ami addig ismeretlen volt a néprajz számára. A románoktól eltérően a kárpát-medencei duda archaikus formáját használták, amit „sípnek” hívtak. Most dolgozom a moldvai csángó dudásokról és más zenészekről írt könyvem második kiadásán.

Ebben már beszámolok arról is, hogy a rodopei bolgároknál a magyarhoz (kiemelkedően a moldvai csángóhoz) feltűnően hasonló, *lá-pentaton dallamok* százait találtam. Ez a kis ambitusú, pentaton (sőt inkább csak tetraton) zenei réteg, a magyar és rodopei bolgár mellett az óbolgár nyelvű csuvasoknál is megvan. Feltételezem, hogy közös bolgár–török örökségünk lehet. Ezt a lehetőséget igyekszem megvizsgálni egy új fejezetben, a modern archeogenetikai kutatások és a történettudomány tükrében.

Nagy örömöm és sikerélményem volt, hogy egy, a budapesti *Országgházban* a csángóságról tartott előadásom kipattintotta a csángó kultúra védelmének felvetését az *Európa Tanácsban*. Komlóssy József és Tytti Isohookana-Asunmaa asszony, Finnország korábbi kultuszminisztere áldásos diplomáciai munkájával sikerült elérni, hogy a miniszterek tanácsa 2001-ben megszavazta a csángó magyarok kultúrájának védelmét.

A román kormány kénytelen volt engedélyezni a magyar oktatás csíráit. Ráadásul a maroknyi moldvai magyar értelmiség harminc éves szívós küzdelme után, végre engedélyeztek Bákó városában havi egy (...) magyar nyelvű szentmisét 2019-ben.

Még ki sem rúgott Ceausescu, amikor Erdély, mint egy megtépzott karácsonyfa, önpusztító göggel elkezdte szórni magáról maradék díszzeit. Talán, mert hűséges voltam hozzá a hallgatás évtizedeiben, nekem is juttatott egyet legszebb ékei közül. Így született két szép csemeténk, Ágnes és Balázs.

Svédországban 1980–1984-ig zenét tanultam és finnugorisztikára jártam Lundban. Biológia/kémia szakos gimnáziumi tanári diplomát szereztem a malmói Tanárképző főiskolán. Két évig tanítottam. 1986-ban kerültem a *Karolinska Intézetbe (KI)*, a Klein György professzor által vezetett *Tumorbiológiai Intézetbe*, dr.Vánky Farkas jóvoltából. Igaz szívű székely volt ő, kutatóorvos, rákimmunológus.

A stockholmi magyar néptáncsoportban ismerkedtünk meg, bíztatott, hogy jöjjek hozzá kutatni. Dr.Vánky az elsők között mutatta ki, hogy rákos betegek saját (autológ) fehérvérsejtjei (T sejtek) képesek elpusztítani a betegtől vett ex vivo tumorsejteket. A dilemma persze az volt, hogy a páciensben ennek ellenére tumor képződött.

Feltételeztünk tehát olyan in vivo működő mechanizmusokat, amik segítségével a ráksejtek el tudják kerülni az „ölő” T sejtválaszt. Ilyen „escape” mechanizmusokért felelős makromolekulák felde-rítéséért kapott méltán Nobel díjat J. P. Allison és H.Taszuku 2018-ban.

Később Székely László csoportjában folytattam a kutatást a *KI*-ben. Epstein-Barr és Kaposi szarkóma vírusokkal foglalkoztunk. Székely professzor kidolgozott egy automatizált módszert, amivel nagyszámú gyógyszer hatását lehetett tesztelni különböző ráksejtvonalakra. Ezekbe a vizsgált humán sejtvonalakba fluorszcens fehérjéket (GFP, DsRed) vittem be (transzfektáltam) és fluo-reszcens mikroszkóppal értékeltük ki a pusztult és élő sejtek arányát.

Harmincegynéhány cikket tudok magam mögött a rákkutatás területén. Emellett rendszeresen írtam a *Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ) Híradójában* és a *stockholmi Magyar*

Ház Híradóban az erdélyi és moldvai magyarság kisebbségjogi kérdéseiről, valamint az anyanyelv-
oktatás témájában.

Szintén a moldvai magyarságról írtam az *Erdélyi Könyvegylet* „Jelképes jelenléteink” kötetében és
több ízben a *Folkmagazin* hasábjain. Újra ledoktoráltam 1995-ben. Ezúttal rákimmunológiából a
Karolinska Intézetben.

A nyugdíjazásom előtti években epigenetikai témákkal foglalkoztam Rolf Olsson professzornál a
KI-ben. A kromoszómák térbeli mozgásait és a gének be- és kikapcsolásáért felelős mechanizmu-
sokat vizsgáltuk.

Néhány évig a *Greenpeace* tudományos tanácsadója voltam. (A génmanipulált szervezetek ökoló-
giai veszélyeiről írt könyvemet használják magyarországi gimnáziumok szakköreiben).

A kutatás mellett „másodállásban” 35 éven keresztül folyamatosan magyar anyanyelvet tanítot-
tam számos önkormányzati iskolában.

1997-ben létrehoztuk a *Hétvégi Magyar Iskolát* a stockholmi *Magyar Házban*. Magyarságisme-
retre, néptáncre, zenei anyanyelvre és furulyára tanítottam a felső tagozatos és gimnazista növén-
dékeket.

A cél egyértelmű volt: egészséges azonosságtudatú és
önbizalmú fiatalokat nevelni, akik a svéd mellett szív-
ből megszeretik és sajátjuknak érzik a magyar kultúrát
is. Ez elmélyítette a diákok és szüleik közti viszonyt,
ugyanakkor kiegyensúlyozottabb, helyüket jól megálló
állampolgárokat nevelt a befogadó társadalom szá-
mára.

Sok tanítványom tanult tovább magyarországi egyete-
meken. Közülük volt, aki otthon is maradt, mások visszajöttek. E cél megvalósításán ügyködtem az
Anyanyelvünk alapítvány és az *Őrszavak egyesület* alelnökeként is. A *SMOSZ* vezetőségi tagja, az
anyanyelv oktatás felelőse voltam két évtizeden keresztül.

Hobbim a néptánc és népzene (tekerőlant, duda, furulya és rodopei duda, a kaba gajda), az akva-
risztika, a kertészkedés és a könnyűbúvárkodás.

Terveim: erdélyi és moldvai felvételeim és fényképeim adatbázisba rendezése, hogy hozzáférhető
legyen a kutatás számára. A kb. 15–16 Tb anyagot (audiokazetták, DAT, VHS, Video 8, minidisk,
mini DV, majd memóriakártyák, diapozitívok, fényképek, kisfilmek) átadtam a *Néprajzi Múzeum-
nak*, a *Zenatudományi Intézetnek* és a *Hagyományok Házának*.

Esedékes még egy fényképalbum kiadása is, a moldvai és erdélyi magyarokról. Ezzel tartozom a
bátor adatközlőknek, ha őszintén akarom mondani Vörösmartyval, hogy „Köszönjük élet áldomá-
sodat, ez jó mulatság, férfimunka volt”, amikor eljön értem Szent Mihály szekere.

A *KI* stressz megelőzés tanfolyamán a stressz, az alvás és az immunrendszer összefüggéseit válasz-
tottam szakdolgozatom témájául. Sikerült is segítenem jónéhány barátomnak a stresszoldásban.
Kivéve magamat. Amikor kiszámolom, hogy a gyűjtéseim adatolásához és feldolgozásához még
mennyit kellene élnem ebben a nem túl jó irányba kanyarodott világban, akkor alaposan átérzem,
hogy mit értett Selye János a *distressz* fogalmán.

Szabó Mátyás *néprajzos muzeológus*

1932-ben született Gyulán. Egyetemi tanulmányait 1951-ben kezdte a budapesti egyetem *Bölcsészstudományi karán*. Családja Gyuláról került fel Budapestre. Ő maga már a tizenegyedik kerületben járt iskolába, de a kisparaszti magatartását a család nem hagyta maga mögött, így gyerekként már fogalmat alkotott erről a világról. Alig volt 20 éves, amikor 1951-ben egy bukovinai székelyek közötti néprajzi filmezés alkalmával megragadta az archaikus népi kultúra. A következő években elmélyedt a néprajzi tanulmányokban és egyre szélesebb körben szerzett táj- és emberismeretet. Néhány társával, barátjával együtt a *Nép-*

művészeti Intézet kiküldetésében rendszeresen járt az ország legkülönbözőbb részeibe, helyi néptáncsoportok, együttesek, szakkörök közé. Utolsó évesen gyakornok volt a *Néprajzi Múzeumban*. A hazai szakmai nyilvánosság elé is ebben az időben lépett dolgozataival. Ezekben már a hagyományos tárgyi néprajz iránti elkötelezett fiatal kutatót ismerhetjük meg.

Évtizedekkel később, már öszülő fejjel, Szabó Mátyás a migráció és az állampolgárság kutatásában merült el és írt vaskos monográfiát. Ha röviden akarnánk ezt a pályaművet jellemezni, talán azt mondhatjuk, minél előrehaladottabb korban volt, annál inkább távolodott a néprajz hagyományos kérdésselvetéseitől és szakmai határaitól, annál modernebb és aktuálisabb témákba fogott bele.

25 évesen az akkor már Szegeden dolgozó Szabó Mátyás épp katonai szolgálatot teljesített amikor kitört a forradalom. Az egyetemi zászlóalj szinte azonnal a forradalom mellé állt. November 4. után a debreceni laktanya tűzéireivel együtt harcba keveredett a bevonuló szovjet csapatokkal, ez volt az egyik oka, hogy jobbnak látta elhagyni az országot. A másik az, hogy itthon nem sok esélyt látott a néprajzi kutatás további művelésére és vonzotta a megnyílt határ, amelynek túlsó oldaláról addig csak könyvekből és levelezés útján lehetett tájékozódni. Ebben volt gyakorlata, egyebek között svéd kollégákkal már korábban megismerkedett ilyen módon.

1957-ben nagyon hamar Lundba, az egyetem *Néprajzi Intézetébe* került. Itt szerzett doktorátust. 1966-tól a stockholmi *Északi Múzeum (Nordiska Museet)* munkatársa volt, innen is ment nyugdíjba. Kisebb-nagyobb megszakításokat azok az évek jelentettek, amikor az *Uppsalai Egyetemen* adott elő docensként.

A hatvanas évek végéig, hetvenes évek elejéig Szabó Mátyás mondhatni a hagyományos tárgyi néprajz művelője volt egy olyan ország legfontosabb múzeumának gyűjteményében, ahol háborús dúlások vagy kétszáz éve nem pusztították a kulturális örökséget. Érdeklődését szinte magával vitte hazulról, a hagyományos állattartás, a terelés őrzés módjaival, eszközeivel foglalkozott.

A hetvenes évek a múzeumokban őrzött tárgyi gyűjtemények átértelmezésének, jelentőségük újragondolásának az ideje volt. Azt követően, hogy az egyetemi képzéstől a közgondolkodáson át újfajta kérdések kerültek előtérbe, a kortárs társadalmi problémák irányították mások mellett Szabó Mátyás figyelmét is a migrációra, a bevándorlásra, a kettős állampolgárság és az identitás kérdéseire. Az erről írt könyve 1995-ben jelent meg svédül.

A kilencvenes években jött el ismét az ideje annak, hogy személyesen is újra bekapcsolódjék a hazai szakmai közéletbe. Rendszeresen járt haza, előadásokat tartott, bekapcsolódott a *Magyar Néprajzi Társaság* városnéprajzi szakosztályának munkájába. Egyetemi kurzusokat tartott Pécsen.

Kutatásokban vett rész, előadásokat tartott az ELTE-n. Ezekben az években kerültek vele közelebbi személyes kapcsolatba sokan azok közül, akik addig csak hírből ismerték. Ekkoriban jelenhetett meg vele beszélgetés a *Tabula* című folyóirat 2003-as kötetében. Sokakat megragadott széles látóköre, ötleteinek gazdagsága, tárgyi tudása, emberi közvetlensége, személyisége. Az utóbbi években ugyan újra több időt tölt választott hazájában, de kapcsolatai ezzel nem szűntek meg, csak átalakultak.

(A fenti szöveg rövidített változata Mohay Tamás írásának, amely a *Néprajzi hírek* című lap 42. évf. 2013/1 számában jelent meg)

Munkássága:

- *A Körös és a Berettyó alsó folyása vidékének szénagazdálkodása.* /Szakdolgozat, ELTE Tárgyi Néprajzi Tanszék, 1955
- *Fiatal állatok szopását megakadályozó eszközök és eljárások.* Néprajzi Értesítő 37:13 I-I 66., 1955
- *A Körös és Berettyó alsó folyása vidékének rétgazdálkodása.* Néprajzi Közlemények 3-4:1-94. 1957
- *Svältfödingen och dess bakgrund,* 1967
- *Herdar och husdjur.* Stockholm, Nordiska museets handlingar, 1970
- *Die Ziehschaukel in Skandinavien,* Ethnologia Scandinavica, 2:15-41. 1972
- *Föremalstudiernas betydelse inom etnologin.* RIG 55(2):37-54. 1972
- *Boskapsskötsel,* 1979
- *Arbete och redskap: materiell folkkultur på svensk landsbygd före industrialismen,* 1979
- *The Use and Consumption of Things.* Ethnologia Scandinavica, 9:107-1 18. 1979
- *Clearing of Stony Ground and Cultivation in Sweden. An Interplay Between Expertise, Organisation and Technique. Tools and Tillage* 4(1):3-35, 1980
- *Jordbrukets tidiga mekanisering,* 1982
- *Människans plats i tingsamhället.* Fataburen 57-64.1983
- *Hur industriprodukterna kom till landsbygen. Kläder och skor.* Fataburen 89-112. 1984
- *Samdok - a néprajzi jelenkutatás egy modellje Svédországban.* Ethnographia 95(3):475-479. 1984
- *Det sårbara samhället,* 1985
- *Some aspects of museum documentation,* 1986
- *Vit käpp, förstoringsglas, punktskrift : synskadade berättar,* 1989
- *Etniskt liv och kulturell mångfald: en handbok i invandrardokumentation* (Ingvar Svanberg-gel közösen), 1993
- *Vägen mot medborgarskap: studier i medborgarskapsbyte och integration,* 1997.

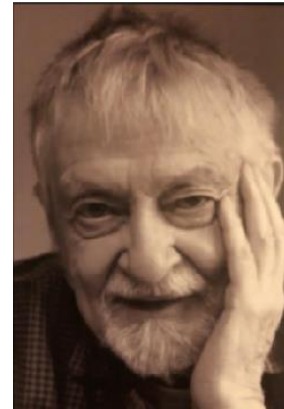

Források: <https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/sz-73AFD/szabo-matyas-gyula-1932-73B1A/>; https://issuu.com/marothicsaba/docs/2013_1;
Kép forrása: Szabó Mátyás Dégh Lindával beszélget 2004-ben az ELTE-n

Szente Imre
író, költő, műfordító, egyetemi oktató
(1922 Celldömölk – 2020 Stockholm)

Az elemi iskolát Alsóság (ma, Celldömölk település része), a gimnáziumot és az érettségit pedig a *Kőszegi Bencéseknél* végezte. Egyetemi tanulmányait magyar-latin szakon a *Pázmány Péter Tudományegyetemen* folytatta. Szakvizsgáját 1947-ben tette le. Később ezt egy angol és orosz nyelvi továbbképzés, valamint tanítási jogosítvány megszerzése követte.

Katona volt 1944 novemberétől 1945 májusáig. Egy évet a csepeli Bencés Gimnáziumban tanított. Az államosítás után 1956 novemberéig az újonnan indult *Celldömölki Gimnázium* orosz- és matematika szakos tanára volt. „*Szente tanár úr ígérete szerint író-olvasó találkozót vállalt a Tapolcai Városi Könyvtár és Múzeum zsúfolásig megtelt nagytermében.*”

A forradalom után elhagyta hazáját és 26 évig nem lépett annak a területére. Rácsodálkozásait gyűjtötte össze a *Szabad Szemmel* és a *Találkozások* című esszéköteteiben.

1956 végétől 1959 nyaráig Ausztriában magániskolákban tevékenykedett.

1967-ben a *Lundi Egyetemen* finnugor tudományokból doktorált Julius Magiste professzornál.

1968-tól a finnországi *Jyväskylä Egyetemen* magyart tanított.

1980-ban finn feleségével és két gyermekével Stockholmba költözött.

A svédországi magyar ajkú gyermekek tanáraként kiváló munkát végzett a magyar irodalom, az anyanyelv oktatása, a magyar múlt és nemzettudat erősítésében, a Rákosi- és a Kádár-rendszer bírálatában, a külföldre szakadt magyarok sorsának a bemutatásában, különféle irodalmi és filmismertetésekben és kritikák ismertetésében, valamint az ünnepi és alkalmi beszédek területén. Hosszabb ideig a müncheni *Nemzetőr* és *Új Látóhatár*, illetve a *Szabad Európa Rádió* munkatársa.

1987-ben nyugdíjba vonult.

Azután, hogy rendszeresen hazalátogatott Magyarországra, aktívan bekapcsolódott a magyarországi irodalmi életbe is. Művei, fordításai, esszéi, kritikái, versei sorban jelentek meg Magyarországon. Aktív tagja lett a *Bárczy Géza Kiejtési Alapítványnak*. A *Magyar Írószövetség* nagy tiszteletnek örvendő személyisége volt. A *Magyarok Világszövetsége* is számított közreműködésére. Rendszeresen részt vett Budapesten, a *Vörösmarty Téri Könyvhét* magyar irodalmat ünneplő rendezvényein.

Legfontosabb alkotásai:

- *Unkarin kielen alkeiskurssi* (A magyar nyelv kezdő tanfolyama finn nyelven) Jyväskyläi Egyetem, München, 1975
- *Saját versek, versfordítások latinból, finnból, németből svédből, oroszból és franciából.*
- Szolzsenyicin, Alekszander: *A GULAG-szigetcsoport 1918-1956 I-II. kötet.* (A. I. Szolzsenyicin művének fordítása oroszról), Danubia Druckerei GmbH – Nemzetőr, München, 1976; Új Idő Kft., Budapest, 1989
- *Magyar szépirodalom svéd fordításban 1980-1995:* bibliográfia/av Maria Müller; Kertész Tomas közreműködésével. – Göteborg: Univ.-bibl., 1996. – xx, 101 s. – (Acta Bibliothecae Universitatis Gothoburgensis; 26)

- *Kalevala* (Finn népi eposz magyar fordítása), Nemzedékek és Nemzetőr, München, 1987; Berzsenyi Dániel Főiskola Uralisztikai Tanszéke, Szombathely, 2001; Bárczi Géza Kiejtési Alapítvány, Apáczai Kiadó, XII. Kerületi Pedagógiai Szolgáltató Központ, 2002
- *„Ajándék, mellyel meglepem...”* (Versek és műfordítások), Magyar Ház, Stockholm, 1992
- *Mentem eprészni erdőre, áfonyázni rengetegbe. Läksin puolahan metsälle, muulle maalle mustikalle* (Karjalai, inkeri és finn balladák), válogatta és szerkesztette Kádár György, Jaakko Kellohalo, Eija Kukkurainen, fordította Sente Imre, Berzsenyi Dániel Főiskola Uralisztikai Tanszéke, Szombathely, 2000
- *Európa és az elsüllyedt Atlantisz, az Erdély Kövei* 10. kötetében, Erdélyi Könyv Egyesület, 2000
- *Szabad szemmel* (esszék, előadások, jegyzetek), Svédországi Magyarok kiadása, Stockholm, 2003
- *Találkozások* (Tanulmányok és esszék), 2005
- *Nyelvünk szebbé tehető! Vidám tanversek nyelvkedvelőknek*, Bárczi Füzetek VI. Bárczi Géza Kiejtési Alapítvány, 2006
- *Itt egy hangzót mentek! Szép hangzásra nevelő tanversek*, Bárczi Füzetek XV. Bárczi Géza Kiejtési Alapítvány, 2008
- *„...megjedsz a macska tőle: / ej, be furcsa nyeevogeek!” Szép hangzásra nevelő tanversek*, Bárczi Füzetek XVII. Bárczi Géza Kiejtési Alapítvány, 2014

Kitüntetései:

- *Magyar Köztársaság Kiskeresztje* (1996): *„A Magyar Kultúra svédországi terjesztéséért”*
- *Berzsenyi-díj* (2001): *„A szétszóratásban élő Magyarság szellemi összefogásáért, kiemelkedő műfordítói életművéért, különös tekintettel a Kalevala tolmácsolására.”*
- *Bárczi-harang-díj* (2004): *„A szép magyar kiejtés megőrzéséért és terjesztéséért”*
- *Márton Áron Emlékérem* (2008. december 5-én) *„A magyar irodalom magas szintű művelése, a Kalevala és Szolzsenyicin művének magyarra fordítása, a skandináviai magyar diaszpóra hat évtizedes szolgálata, írói- és irodalomnépszerűsítő munkássága elismeréseként.”*

Palotai István: *„A nyelvek története, az etimológia és a hangtan legmélyebb bugyrainak tökéletes ismerete szintén a hobbijai közé tartozik. A nyelvi humort is kedveli, sokszor elkápráztatta tanítványait briliáns ötleteivel.*

Leginkább azonban mindig is a magyar népdalok ősi kincseit, nyelvezetét kutatta. Munkássága során több nagylélegzetű művet tett az irodalom és az irodalomtudomány asztalára. Ezek sorából leginkább gyönyörű Kalevala-fordítása, Szolzsenyicin műveinek avatott adaptációja emelkedik ki, de több nyelvtudományi művet, sőt remekbe szabott novellát is írt.

Tanítványai imádták. Óriási tudása és szikrázó humora körükben kapott igazán életre. A hallgatóktól elvárta az odaadást, megkövetelte a tudást, de huncut, pajzán bementésai jótékonyan oldották a légkört, tették a vizgákat szinte szórakozássá.

Tevékeny résztvevője a Stockholmi Magyar Ház életének!”

Tar Károly mondja Sente Imréről: *„Húsz esztendő az Ághegy című skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóirat főmunkatársaként dolgozott szolgálatkészen, nagy kedvvel. A folyóirat közölte elsőként regényfordítását (Hjalmar Södeberg: Jézus Barabbás) és megjelent a Tar Károly által alapított és szerkesztett Ághegy Könyvek sorozatban, valamint a tizenötödik magánhangzónkkal írt Kalevala fordítását is.”*

Szentkirályi Csaga: „Szolzszenyicin Gulág szigetcsoport című könyvének fordításával vált ismertté a Nyugati Magyarság körében.

Kalevala fordítása 1987-ben jelent meg a Nemzetőr és Nemzedékek kiadásában. Esszéi, nyelvészeti, irodalmi, politikai tanulmányai, előadásai, recenziói, olvasónaplója még kiadásra várnak. (...)

Szente Imre a magyar népzene kiváló ismerője és továbbadója, aki csak tiszta forrásból fakasztja a dalt és tanítványaitól is megköveteli a „tisztaságot”. Szente Imre tiszta és igaz volta, szelíd szigorúsága tiszteletteljes szeretetet ébreszt környezetében.

Szente Imre sohasem hajhászta a sikert, kitüntetést. Sok szép előadást tartott Balassi Bálintról, Berzsenyi Dánielről, Mikes Kelemenről, a magyar népdalszövegek képviselőjéről, filmélményeiről a Magyar Házban és a Tångagärde-i táborok alkalmával.

Szente Imre fújta a „hajnali” ébresztőt a tångagärdei összejöveteleken. Imre bácsi mindég az első volt, aki fürdés-fejállás után furulyaszóval költötte fel a táborozó hétalvókat...

Köszönet jár a verseiért, a műfordításáért és a Kalevala rendhagyó és gyönyörű magyar tolmácsolásáért. Azért, hogy lefordítottad Szolzszenyicin könyvét magyarra, amely leleplezte a szovjet rémuralmat, mely a rengeteg munkán kívül kellemetlenséget is okozott neki abban az időben, amikor a szovjet hatalom még Finnországban is félelemben tartotta a hatóságokat!

Példát állított áldozatvállalásból, kitartó munkából és bátorságból. Köszönet a dalos estékért, amikor veled énekelhettünk és megtanított bennünket arra, hogy 'csak tiszta forrásból' merítsük a népdalt.

Köszönet azért, hogy magyarra és irodalomra tanította a magyar gyermekeinket a Stockholmi Iskolákban, a Cserkészkeretben és a Tanárképző Főiskolán keresztül pedig a leendő magyar anyanyelvi tanárokat.”

Forrás: <https://nyelvmuves.hu/friss-hirek/elhunyt-szente-imre>

Dr. Szentkirályi (Júlia) Csaga

Tordán született 1939. március 5-én.

Iskolai végzettsége: Orvosi Egyetem általános kar – Marosvásárhelyen. Pszichiáter szakorvosi, majd főorvosi vizsgát tett Bukarestben.

Munkahelyei:

- Gyergyóalfalu – körzet
- Mikháza – *Elmegyógyászati intézet*
- Bályok – pszichiátriai betegek szanatóriuma
- Csíkszereda – poliklinikai járóbeteg rendelés és kórházi elmeorvosi osztály
- 1978-tól Stockholmban kórházi majd rendelőintézeti pszichiáter
- Rendelőintézetet vezető főorvosként ment nyugdíjba 2006-ban

Férje 1961–1985 dr. Hoványi Gyula, gyerekei: Csaga (sz. 1963), Benci (sz. 1965), Krisztina (sz. 1967). Hat unokája van.

1978-ban, a Ceausescu-rendszer okozta szenvedései miatt családjával Romániából Svédországba emigrált. Itt, rendszeresen részt vett a stockholmi *Magyar Házban* működő egyesületek és a *Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet* munkájában 2020-ig. Vezetőségi tagja volt a *Svédországi Magyarok Országos Szövetségének*, a *Magyar Ház Közösségnek* és az *Önképzőkörnek*.

Feladata elsősorban kulturális rendezvények szervezése, műsorok összeállítása, vendégelőadók meghívása volt. Munkatársaival több-56-os emlékünnepélyt rendezett, valamint szervezője volt a Ceausescu elleni tüntetéseknek, a falurombolás elleni tüntetésnek, majd az 1990-es „marosvásárhelyi véres események” utáni tüntetésnek.

Már a rendszerváltás előtt is bekapcsolódott a Romániába és Magyarországra irányuló segítő és támogató akciókba (gyűjtés és hazaküldés). Kapcsolatot teremtett a Magyarországon már ekkor – titokban – működő segélyszervezetekkel, a samizdat (titkos ellenzéki) irodalom szerzőivel.

1978 óta rendszeresen részt vett az *Önképzőkör* munkájában. 1988-ban Vánky Anikó elnökkel és Went Ida pénztárossal, majd Sántha Judit elnökkel együtt – több mint 20 éven át – szervezték-rendezték az *Önképzőkör* nyári kulturális táborait felnőtteknek Tångagärdén.

Jeles írókat, költőket, néprajzosokat, történészeket, politikusokat stb. hívtak meg – Magyarországról, Erdélyből, Felvidékről, Délvidékről, Nyugateurópából és természetesen Svédországból – előadónak. A skandináviai és észtországi magyarok 20-70 fővel vettek részt, ami 4-8 napig tartott.

2011–2019 között műkedvelő felnőttek és gyerekek részvételével tíz előadást rendezett/állított színpadra a stockholmi *Magyar Házban*. (Magyar népmeséket dramatizált, valamint svéd írók öt frissen megjelent kisregényét – természetesen magyarul, például Jonas Johansson: *A Százéves, aki kilépett az ablakon és eltűnt*; Fredrik Backman: *Egy férfi, a neve Ove*).

Elkészültek Rejtő Jenő: *Pizkos Fred a kapitány* próbáival, de a Covid járvány megakadályozta az előadást és a fertőzés veszélye a további felkészülést.

Szentkirályi Székely Erzsébet

1969. április 12-én Marosvásárhelyen születtem. Az általános iskolát és a gimnázium első két évét Szatmáron végeztem, majd a családkunk Debrecenbe költözött.

A gimnáziumot Debrecenben fejeztem be. Az *Orvosi Egyetemet* Debrecenben végeztem el 1996-ban. Utána férjem, dr. Székely Olivér révén Svédországba, Eskilstunába költöztünk.

1999-től Malmöben élünk. A *Skånei Egyetemi Kórházban* lettem onkológus, azon belül a lymphoma kivizsgálása és kezelése a szakterületen. PhD munkámat is ebben a témában végeztem. 2018-ban ledoktoráltam.

Jelenleg részben az onkológiai klinikán dolgozom és a Lydiagården onkológiai rehabilitációs egységben.

Férjem, Székely Olivér, háziorvos Malmöben.

Három gyermekünk van, Anna orvos az egyetemen Lundban, Balázs orvostanhallgató Lundban és Noémi utolsó éves gimnazista.

Tamás Gábor

„A közönségem öröme az én örömöm. Szeretek szeretni és szeretem, ha szeretnek. Ebben a rohanó világban, amikor mindenki a pénz után szalad, úgy érzem, szükség van az egymásra figyelésre, a megbecsülésre, a szeretetre.”

– Tamás Gábor –

Tamás Gábor Svédország és ezáltal Skandinávia kiemelkedő és népszerű magyar előadóművésze, aki bejárta szinte az egész világot, terjesztve a magyar kultúrát. Küldetésével a magyar kultúra lovagjának és a magyar könnyűzene utazó nagykövetének tekinthető.

Fellépéseivel erősíti nemcsak a kompakt magyarság, hanem a szétszórta és a szórványban élő magyarság megmaradását és összetartozását is.

Kolozsvárott született. Az 1974-ben alapított *Acustic T 74* (Farkas Árpival, Simó Jocóval, Király Ferivel és Streit Pupival) uralta az erdélyi magyar toplistát. Sikeres és befutott művészként fesztiválokra járt és több díj tulajdonosa lett. Bukarestben rádiósként és tévészként dolgozva erősítette az erdélyi közösség kulturális identitását.

Élete első és legnagyobb slágere a kolozsvári *Donát úti orgonák*, ami egymillió példányban kelt el.

Dalait, melyeknek sikere Tamás Gábor előadásmódjában, valamint romantikus és lírikus hangjában rejlik, a közönség a kisebb erdélyi falvaktól kezdve, Kolozsváron, Magyarországon, Felvidéken, Ausztrálián, Svédországon és Amerikán keresztül együtt énekliz az énekesssel.

Az erdélyi, pontosabban kalotaszegi gyökerekkel rendelkező előadóművész abban az időben élt Erdélyben, amikor egy magyar embernek a sikerekért keményen meg kellett, hogy küzdjön, ami sajnos napjainkra is jellemző. A *május száz csodát ígér*, szívet simogató ismert dala az erdélyi magyarság jövőbe vetett hitét erősítette.

Az 1978-as Nobel-díj átadása előtti estén a *Stockholmi Grand Hotelben* énekelt és basszusgitározott, ahol alkalma volt megismerkedni a zenevilág egyik hírességével, Buddy Richel is.

Svédországban egy másik különös találkozása XVI. Károly Gusztáv svéd királlyal történt, amikor a Strand Hotel ölandi vendéglőjében játszott. A király *„Nagyon szépen énekel!”* megjegyzésében minden benne volt. Ugyanazon a helyen hasonló észrevételben részesült Olof Palme svéd miniszterelnök és felesége részéről is, akik gratuláltak a dalaihoz és a hangjához.

Sikerei és népszerűsége számos elismerésben mutatkozott meg.

Kitüntetései:

A *Nemzeti Örökség Minisztériuma* által adományozott: *Magyar Kultúra Lovagja*, valamint *A Világ Magyarságáért*, a *Magyar Arany Érdemkereszt* elismerések. *Tiszteletbeli Székely címmel* is rendelkezik. Arany-, gyémánt-, és platínamezek birtokosa.

Amikor kiderült, hogy a svéd állam nem tudja támogatni a stockholmi *Magyar Ház* bérét és fenntartását, Tamás Gábor egyik koncertje teljes bevételét felajánlotta a meghirdetett gyűjtésre. Jótékonykodásai széles körben ismertek voltak. Kisebbségi településeket Erdélyben, a Partiumban, Székelyföldön vagy a Felvidéken a szívek hívásának és nem a nyereszkesedésnek engedve látogatott!

Tamás Gábor vallja, hogy *„Én nem pénzt viszek haza a zsebemben, hanem tapsot a szívemben”*.

Forrás: Szucher Ervin: *Csak a szívünkben nem száll az idő – Életúton Tamás Gáborral*, Világhírnév Kiadó, Kolozsvár, 2016

Tar Károly **író, szerkesztő**

1935. augusztus 30-án született Kolozsváron. Apja Károly, cipész munkás, anyja, Király Vilma, édesipari munkás. Felesége, született Paizs Margit, szakképzett könyvtáros (1938–1994). Gyerekei: Koppány Zsolt (1964–1982), Zsuzsanna (1967) foghigiénikus.

Tanulmányai: kolozsvári fémipari technikum (1948–1952), bukaresti *St. Gheorghiu Akadémia*, újságíró szak (1961–1963); *Marosvásárhelyi Pedagógiai Főiskola* (1967–1971), Sajtóvezető képző, Bukarest (1972–1974).

Dolgozott lakatosként, műszaki rajzolóként és tervezőként, 1958–1968: a kolozsvári *Igazság* napilap munkatársa. 1968-ban elvi okokból kilép a laptól és fél évig a *Helyiipari Vállalat* technikus, 1968–1970: az utolsó magyar nemzetiségi közművelődési felügyelő Kolozs megyében, 1970-től az *Ifjúmunkás* rovatvezetője, publicistája, az *Ifjúmunkás* Matinéj újraindítója, az *Ifjúmunkás Zsebszínház* egyik alapítója, 1987–1988: a *Napsugár* és a *Haza Sólymai* irodalmi gyermeklapok főszerkesztője.

1990-ben a Kolozs megyei *RMDSZ* szervezőbizottságának vezetője, a *Szabadság* napilap egyik alapítója, külső munkatársa; megszűnéséig a *Szabad Európa Rádió* tudósítója. 1991-ben az *Erdélyi Szépmíves Céh* újraalakításának egyik önkéntes szervezője és törvényes beiktatója, a *Magyar Nemzet* tudósítója, az *Erdélyi Kiskönyvtár* alapítószerkesztője, 1994 végétől 1995-ig az *ESZC* intézője, 1993-tól az *Erdélyi Napló* főmunkatársa.

1995 végén, fia, szülei és felesége halála után, svéd–magyar unokái nevelésére Svédországba megy, 1997-től (megszűnéséig) a *Svédországi Magyarok Országos Szövetsége Anyanyelvünk Alapítványának* kurátora, *könyvsorozatának elindítója* (*Vallomások az anyanyelvről*, Glória Kiadó, 1999, Kolozsvár; *Tar Károly: Svédországi magyarító szószedet*, Debrecen, 2004). 1998-tól a *Lundi Lap* alapítószerkesztője, a *Lundi Lap Társaság* alapítója, 1999-ben a kolozsvári *Krónika* tudósítója, a *Magyar Liget*, a dél-svédországi magyarok családi lapja és az *Ághegy* című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam alapítója és szerkesztője, 2002-től a lundi rádió magyar adásának (*Liget Rádió*) alapítószerkesztője, a *Lundi Magyar Kulturfórum* titkára, 2005-től a bevándorlók svéd nyelvű lapjának az *Över Gränser* főszerkesztője, az *Ághegy-Liget Baráti Társaság* alapítója és tiszteletbeli elnöke, a *Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának* választmányi tagja.

2018 nyarán feleségül veszi Kovács Nemere, egykori munkatársa özvegyét, Dr. József Mária Magdolna nyelvész névkutatót, egyetemi adjunktust, újságírót, a *Családi Tükör* volt főszerkesztőjét. Svéd-erdélyi kétlakiságra berendezkedve írói és szerkesztői munkával szolgálgják hivatásukat.

Tagja a *Román-, a Magyar- és a Svéd Írószövetségnek*, valamint az *Erdélyi Magyar Írók Ligájának*. 2002-ben, a *Magyar Írószövetség* irodalmi pályázatán különdíjat, 2006-ban, a *Várad* folyóirat Horváth Imre pályázatán különdíjat, 2006-ban az *Irodalmi Jelen* regénypályázatán *Szerenád dobra, cintányérra és egyéb ütőhangszerekre* című munkájáért különdíjat kapott-

Kitüntetései:

- 2003-ban a magyar művelődésben végzett munkájáért megkapta a *Magyar Kultúra Lovagja* címet. 2011-től a Lovagrend alapító tagja
- 2013-ban *Ex Libris* díjat kapott
- 2014-ben a *Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével* és a *Magyar Újságíró Szövetség Aranytoll díjával* tüntették ki
- 2016-ban megkapta a *Pro Cultura Hungarica* emléklakettjét

Művei

- *Köszönöm, jól vagyok*, kisregény, Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1969
- *Hazai utakon*, riportok, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1976
- *Nyári mese*, regény, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1981
- *Pléhmadár*, novellák, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1982
- *Szerelmes földrajz*, riportok, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1983
- *Az ismert katona*, regény, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1985
- *Viselkedjünk*, illemkönyv, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1987
- *Vakációs mesék*, meseátdolgozások, Napsugár melléklet, Kolozsvár, 1988
- *Tótágas*, színjáték, Színház, Bpudapest, 1988 és NIS Kiadó, Kolozsvár, 1994
- *Romániai magyar nyelvvédő szótár* (Sztranyiczki Mihálllyal), NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár sorozat 1., Kolozsvár, 1992
- *Erdélyért kiáltom*, közírások, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 2. Kolozsvár, 1992
- *Bíró György aliász Kutya nekifutásai és kutyaolásai a mindig rózsás sportpályákon és a babértalanul is egyetlen életben* (Koppány Zsolt néven), regényrészlet, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 3. Kolozsvár, 1992
- *Bög Viola Társaság*, hármas regény, Erdélyi Szépmíves Céh, Kolozsvár, 1994
- *Faragott fájdalom*, napló, NIS Kiadó, Kolozsvár, 1995
- *Tótágas pillanatok*, egypercesek, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kolozsvár, 1995
- *Gyáspárta*, versek, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kolozsvár, 1995
- *Erdélyi sors*, szociográfiai írások, NIS Kiadó, Kolozsvár, 1996
- *Tanítók nyomában*, riportkönyv, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 20-21, Kv., 1996
- *Illemszótár*, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kolozsvár, 1997
- *Szerenád*, kisprózai írások, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kolozsvár, 1997
- *Üdv.*, versek (a szerző rajzaival), Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár, 1999
- *Létszó*, versek, Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár, 2001
- *Az ismert katona*, különféle cenzúrázás után helyreállított második kiadás, Stúdium Könyvkiadó, 2002
- *Magyar dolgok*, közírások, NIS kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 22., 2002
- *Az Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesület Stockholm*, monográfia, magánkiadás, 2003;
- *Svédországi magyarító szószedet*, LSZM Kiadó, Debrecen, 2004
- *Kollégiumok, Képeslapok* - <http://mek.oszk.hu/01300/01353>
- *És* -versek, jelenetek, töprengések, Stúdium Könyvkiadó Kolozsvár, 2005
- *Tar Károly válogatott írásai*, 22 kötet CD-lemezen, Ághegy-Liget Baráti Társaság kiadása, Stockholm, 2005
- *Kutyatár*, Irodalmi Jelen Könyvek, Arad, 2005
- *Az ismert katona*, színjáték két felvonásban, Ághegy, 11-13 és 14-15. szám
- *Szerenád dobra, cintányérra és egyéb ütőhangszerekre*, különdíjas regény, Irodalmi Jelen Könyvek, 2007
- *Arad és Hangos könyv* az Ághegy-Liget Társaságának kiadásában
- *Száraz oázis*, színjáték sorozat, 2009; Ághegy Könyvek – Erdélyi Szépmíves Céh – Ághegy Könyvek
- *Mesés közlekedés*, gyermekkönyv, Mayer Hella rajzaival, AB-ART, 2010
- *Itt és ott*, versek, Ághegy Könyvek, 2011
- *Erdélyi mézeskalács*, lírai receptkönyv (Lektorálta: Dr. Kós Károly), Méry Ratio, 2011
- *Pánik*, regény, Ághegy Könyvek, 2013, Erdélyi Kiskönyvtár, 2014

- *Táncház*, gyermekversek (Pusztai Péter rajzaival), Ághegy Könyvek, 2012
- *Nem így akartuk* (id. Tar Károly), Erdélyi kiskönyvtár, NIS Kiadó, 2012
- *Firka-irka*, gyermekversek Pusztai Irina rajzaival, 2013
- *Ami eszembe jut*, kisprózai írások, Ághegy Könyvek, 2013, Erdélyi kiskönyvtár, 2013
- *Est* – válogatott versek, 2019, Ághegy Könyvek, második bővített kiadás
- *Kavart kevert* – válogatott kisprózai írások, 2019
- *Voltam* – emlékiratok – pentalógia – *Első könyv: A Boldog utcán innen, Második könyv: Saját lábbon, Harmadik könyv: Ezer kilométerekkel, Negyedik könyv: Északi fényben, Ötödik könyv: Summa summarum*, 2019.

Kis példányszámú ajándékkönyvei:

- *Summa I. A Boldog utcán innen*, önéletrajzi regény, 2013
- *Summa II. Saját lábbon*, önéletrajzi regény, *Summa III. Ezer kilométerekkel-1*, önéletrajzi regény, 2014
- *Hajnalban vadnyuszik ablakom alatt*, regény, Ághegy Könyvek, 2013, Erdélyi kiskönyvtár, 2014
- *Vers-kép* (Moritz Lívia festményeivel), Ághegy Könyvek
- *Játékos torna* (Soó Zöld Margit rajzaival), 2014
- *Titoktár*, jegyzetek, Ághegy Könyvek, 2014
- *Kedves könyveim könyve*, esszék, 2014

Antológiákban:

- *Egyszer mindenkit szólítanak*, Romániai magyar elbeszélők, Dacia könyvkiadó, Kolozsvár, 1984
- *Korunk évkönyv*, 1988
- *Körkép*, Harmincegy mai magyar író kisprózája, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1991
- *Csillagszóró*, Szabadság, Kolozsvár, 1992

Fordítások:

- *Werner Aspeström: Jégjelentés (Israport)*, Ister Kiadó, Bp. 1999
- *Dohi Alex: Altermundia*, versek, Ághegy Könyvek, 2009
- *Dohi Alex: Illatok könyve*, versek, Ághegy Könyvek, 2000
- *Dohi Alex: Definíciók könyve*, 2010
- *Tomas Tranströmer: A nagy rejtély (Den stora gåtan)*, versek, 2013
- *Hommage Tomas Tranströmer*, Ághegy Műhely, 2014

2021-ben megjelent:

- *Az ismert katona igaz története*, tényregény, Erdélyi Kiskönyvtár, 2021, NIS Kiadó, Kolozsvár.
- *Helyőrségben*, publicisztika
- *I. Itthon*, Erdélyi Kiskönyvtár, 2021, NIS Kiadó, Kolozsvár
- *Helyőrségben*, publicisztika
- *II. Otthon*, Erdélyi Kiskönyvtár, 2021, NIS Kiadó, Kolozsvár

---

Forrás: https://szepiroktarsasaga.hu/tagok/tar_karoly.2436.html?pageid=973

Tálas Ernő
(1926 Jászladány – 2018 Budapest)

A Svéd Királyi Opera magánénekes, az európai koncertterem, operaszínpadok ismert magyar énekes. A magyartörténelem szakos tanári diploma megszerzése után a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola* ének szakán tanult, ahol Luigi Renzi tanítványa lett. A forradalom után Ausztrián át Svédországba jutott, ahol szerződést kapott a *Királyi Operánál*. Első nagyobb szerepét egy Magyarországon kevésbé ismert magyar szerző, Romberg Zsigmond (aki Amerikába települt át): *A sivatag dala* című operettjében kapta. A Svéd Királyi Operaház tagjaként egy ideig a németországi *Münsteri Színház* énekes is volt. A svájci St. Gallenben főszerepeket játszott, de koncertezett Ausztriában és Olaszországban is.

Nyugdíjazása után bejárta Európa és Amerika koncerttermeit. Különös szeretettel látogatta az emigráns magyar közösségeket (pl. Torontóban, Clevelandben és Los Angelesben). 1990-ben hazatért Magyarországra. A *Magyarság Kulturális Nagyköveteként* sokat tett a stockholmi *Magyar Ház megvásárlása érdekében*, ahová rendszeresen meghívják hazai művészeket.

Önéletrajzi írása *Énekes életem* címmel jelent meg.

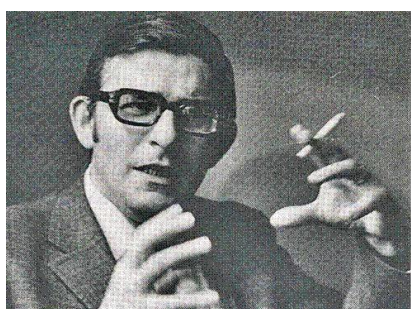
„A zeneirodalom népszerűsítése érdekében végrehajtott életművéért” az *Egyetemes Kultúra Lovagja* címmel tüntették ki.

Megkapta a *Jászságért Díjat* (2005-ben)

Forrás: <https://turul.info/napok/talaserno>

Thinsz Géza
költő, műfordító
(1934 Budapest – 1990 Stockholm)

Budapesten született 1934. június 9-én. A család a Móricz Zsigmond körtéren lakott, ahol az apja cukrászdát nyitott, ezt 1950-ben az államosításkor elkobozták.

Budapesten érettségizett.

Magyarországot az 1956-os forradalom után elhagyta, s Svédországba költözött. Diplomáját 1961-ben szerezte, az *Uppsalai Egyetem* filozófiai karán, majd kiadói munkatárs lett Stockholmban. Szerkesztő volt a *Bonniers*, a *GLA*, az *Almqvistand Wiksell*, valamint a *Norstedts Kiadónál*, számos magyar irodalmi cikket írt olyan svéd lapoknak, mint a *Dagens Nyheter*, a *Svenska Dagbladet*, az *Expressen*, az *Aftonbladet*, és a *Bonniers Litterära Magasin*.

Magyar verseit elsősorban a *Látóhatár – Új Látóhatár*, az *Irodalmi Újság*, a *Magyar Műhely* és a *Szivárvány* közölte. Műfordítói munkássága is jelentős: Petőfi Sándor, Weöres Sándor, Thomas Tranströmer svéd költővel közösen pedig Illyés Gyula, Pilinszky János verseit fordította le és jelentette meg kötetben.

Svéd nyelven írt kritikákat, ismertető cikkeket, regényt és hangjátékot. Modern magyar novella-antológiát is megjelentetett svéd nyelven Csatlós Jánossal együtt. 1966-ban alapította meg a *Magyar Könyvkiadót*. 1974-től műveit Magyarországon is kiadták.

Borbándi Gyula következőképpen méltatta Gézát: „*Thinsz Géza költő, aki a magyar költészet tolmácsolásában és a svéd költészet magyarországi megismertetésében szerzett hervadhatatlan érdemeket. Egymagában irodalmi intézményt testesített meg. Magyar költőként és ebbéli tevékenysége mellett három évtizedet töltött el azzal, hogy a jelenkori magyar költészet számos jelentős alakjának verseit ültette át svédre, helyi költőket nyert meg magyar versek fordításának, kiadókat mozgósított ezek kötetbe gyűjtésére és kinyomtatására, svéd költőket fordított magyarra és tette műveiket magyar nyelven közkinccsé. Tevékenysége csak a párizsi Gara Lászlóéhoz hasonlítható.*”

Izabella Thinsz férjéről, Gézáról: „*Gézával 1959-ben találkoztam, akkor már három éve élt Svédországban. Jól beszélt svédül, sőt nagyon jól. '56-ban, a magyar forradalom és szabadságharc után jött ki Svédországba, huszonkét éves korában. Számomra igazi nagy élmény volt a vele való találkozás; egészen más volt, mint a svéd fiúk, akikkel addig találkoztam. Élénk volt, minden érdekelte, és annyi mindent szeretett volna csinálni. Nagyon fontos feladatának tekintette, hogy be tudja mutatni a magyar irodalmat a svédek számára. Meg akarta mutatni, micsoda hihetetlen kulturális kincs található Magyarországon, amely Svédországban teljesen ismeretlen volt. Emlékszem, amikor legelőször találkoztam vele, szembe jött az utcán, Uppsalában, menet közben írt, egy versen dolgozott. Huszonnégy éves volt akkor. De később is, akármikor találkoztam vele, mindig írt. Szerintem mindenki így ismerte őt, hogy Géza ír. Még az egyetemi előadásokon, munkahelyi értekezleteken is írt. Persze úgy tett, mintha jegyzetelne, de mindenki tudta, hogy verseket ír. Séta közben is írt. Nagyon szeretett úszni. De amint kiért a medencéből, már is rohant feljegyezni, amit úszás közben költött. Mikor aztán beteg lett és kórházba került, akkor is a végsőkig írt...*”

Először csak 1971-ben utazhatott haza. Nagyon sokszor járt Magyarországon. Mindig fáradtan, teljesen kimerülten érkezett vissza. Egyik versében azt írta, hogy Magyarországon svédnek, visszaérkezve magyarnak érzi magát. Kétnyelvű és kétnemzetiségű volt.

Géza sokat fordított. Első sorban Weöres Sándort, akinek verseiből egy önálló kötetet jelentetett meg, és Illyés Gyulát, Pilinszky Jánost. Ezek a költők meglátogatták őt Svédországban, szoros barátság alakult ki közöttük.

Az utolsó éveiben a *Norstedt könyvkiadónál* dolgozott szerkesztőként. Sokan szerették és azt hiszem, sokaknak hiányzik.

Jánosi Antal: „*Mint a Magyar Televízió Magyarország 2000 szerkesztőségének munkatársát régóta foglalkoztatott az az elképzelés, hogy következetes rendszerességgel be kell mutatni a hazánkon túli magyar kultúra legjelentősebb művelőit, íróit, költőit; kultúránk, anyanyelvünk őrzőit, ápolóit és megtartóit. Régi álmom volt, hogy az emigráns költészet egyik legtehetségesebb alakjával, Thinsz Gézával, ismertessem meg a magyar hallgatókat*”.

Határ Győző, 1983: „*Sokan az iróniát tartják Géza költészetének jellemzőjeként. Az igazság azonban az egy fajta misztika és annak egy fajta ritka individuális keveréke, melynek három összetevője van: A víz, a szerelem és az álom. Víz az őselem: az úszás mámorában elélvező, kielégítő mozdulatok versre ihletése. Ha ehhez hozzá vesszük Géza személyiségének harmadik elemét az álmat, álmodjuk, hogy édesen – édes párunkkal egyé fonódva úszunk szerelmeskedve. Itt még hozzátenném a humort, pajkosságot, amit Géza vigyorgásnak nevezett*”.

Egy másik recenzióból kiragadva, a *Vizek távlatai* című művének megjelenése alkalmával: „*Géza verseiben nem csak a kettős nyelvi és honi probléma szólal meg, hanem a svéd hétköznapi is: a szerelem, a magány és a tél*”. Hát igen, a szerelmet, a magányt elviselte, de a telet nem.

Munkái: többek közt húsz verseskötet, melyek 1960 – 1990 között jelentek meg.

- *Még mindig így*, versek, műfordítások, Stockholm, 1960
- *A jó hatványain*, versek, műfordítások, Stockholmi Magyar Intézet, 1964
- *Asszonyáldó*, versek, Magyar könyvkiadó, Stockholm, 1966
- *Moderna ungerska berättare*, elbeszélések, antológia, fordítások, (szerk. Csatlós Jánossal), Stockholm, 1966
- *Sex Ungerska Poeter*, antológia, szerkesztő, 1968
- *Árnyjáték*, versek, műfordítások, 1970
- *Sándor Weöress, Tystnadens torn*, (*A hallgatás tornya*, Weöres Sándor versei) – válogatta és részben fordította, Bonniers, 1973
- *Petőfi – ett minnesalbum (Petőfi emlékkönyv)*, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1973.
- *Stigar (Ösvények)*, Pilinszky János válogatott versei Tomas Tranströmmer és Thinsz Géza fordításában, Författarförlaget, Göteborg, 1973
- *Szédítő táj, Tizenegy svéd költő*, válogatás, fordítások, Budapest, 1974
- *Határsávok*, versek, Stockholm, 1976
- *Konsten att föra dialog*, versek svédül, Stockholm, 1978
- *Gyula Illyés, Ordning i ruinerna (Rend a romokban*, Illyés Gyula versei), válogatta és részben fordította, Fripress Bokförlag, Stockholm, 1978
- *Thomas Tranströmer versei*, válogatott műfordítások, Budapest, 1979
- *Vizek távlatai*, versek, Stockholm 1979
- *Szerelem szűnyognézetből*, versek (Lengyel Zsolt képeivel), München, 1980
- *Rendhagyó látogatás*, versek, Stockholm 1981, svédül: *Besök utanför ordningen*, 1982
- *A párbeszéd művészete*, válogatott versek, Budapest 1983
- *Valaki diktál*, versek, Stockholm 1983, svédül: *Någon dikterar*, Stockholm, 1986
- *Zuhanás közben*, versek, Stockholm, 1985
- *Bodzavirág*, versek, Stockholm, 1987
- *Oförsvartligt dubbelliv*, rádiójáték, Stockholm, 1985, magyarul: *A kétlaki*, Kunos László fordítása, Budapest, 1987
- *Gastspel i tiden, en pikareskroman*, regény, Stockholm, 1987
- *Az ismétlődés misztikája*, Stockholm, 1989
- *Hátha?* Stockholm, 1990

Kitüntetései: *De Nios översättarpris* (1980)

Forrás: <https://hirado.smosz.org/index.php/evfordulo/826-thinsz-geza>)

A kép forrása: https://www.babelmatrix.org/works/all-hu/Thinsz_G%C3%A9za-1934/translations

Tittenberger József

1941. január elsején születtem, Pilisszentiváni lakos voltam 1966. július 10-ig. A *Toldy Ferenc Gimnáziumban* érettségiztem, 1959-ben.

Harmadikos voltam, mikor szeretett történelemtanárom Antall József az *Eötvösből* átkerült a *Toldyba*. Emlékezetem szerint a 80-as évek vége felé látogattam meg őt személyesen a *Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban*. Van egy féltve őrzött ereklyém, egy dedikált fénykép, amit fotós sógornóm, Rásonyi Győzőné (Marika Fotó Pilisvörösvár) készített Antall Józsefről, az *MDF* választási győzelme alkalmából 1990-ben. („Tittenberger József kedves tanítványomnak barátsággal”)

Külföldi állomáshelyek :1966. július 10-től: Batina, Jugoszlávia, (rokonlátogatási engedéllyel), sikertelen szárazföldi határátlépési kísérlet volt. Valdoltra/Koper környékén, két hét fogda után, a tengeri utat választottam – úgy éjfél tájban értem át Olaszországba.

Menekülttáborok: Padriciano, majd Róma alatt Latina.

1966. november 2-án kerültem Svédországba, ahol az alvestai menekülttáborban helyeztek el. A svéd gimnáziumi érettségit 1970-ben tettem le, majd a *Stockholmi Egyetemen Közgazdaságtan szakon* 1975-ben végeztem. 1977-től a *Siemens RT központi gazdasági osztályán* dolgoztam 2010-ig, nyugdíjas korszakom kezdetéig.

Családalapítás: 1977 decemberében kötöttem házasságot a pilisvörösvári Fotós Erzsébettel, akivel „a létért való küzdelem” mellett igen tartalmas közösségi/egyesületi élet részesei lettünk.

Közösségi/egyesületi élet: A 80-as évek végétől tagjai lettünk a *Stockholmi Magyar Ház Közösségnek* és a *Stockholmi Magyar Katolikus Körnek*, ahol vezetőségi tagok is lettünk. Én az egyesület pénztárosi/könyvelői teendőit vettem át.

Heti rendszerességgel voltak pénteki klubesték/vacsorák, a házi konyha művészete címmel, de szerveztünk farsangi, szilveszteri bálakat, irodalmi esték stb. Itt jut eszembe Kun Feri barátom a *Rákóczi Szövetség* volt alelnöke, aki harmadikos gimnazista korában került a *Toldyba*, az én osztályomba, a III. C-be, és aki a focitól az irodalomig rögtönzött búvós húszperceseket tálalt az egybe gyűlteknél. Beajánlottuk a *SMOSZ*-hoz is, ünnepi szónoknak, amit el is fogadtak. Egy március 15-i ünnep alkalmából egy gitáros trubadúr kísért Malmötől Stockholmig. 8 magyar egyesületnek volt ünnepi szónoka a *SMOSZ* szervezésében. Már nincs köztünk...

Jelenleg: Az *SMKTT-nek (Skandináviai Magyarok Kulturális és Tudományos Társasága)* vagyok a pénztárosa/könyvelője, és a *Magyar Ház Közösség* revizora. Tagja vagyok/vagyunk a *Nordiska Föreningen för Naturlig Näring och Metabol Hälsa* (népegészség), és a *Kreaprenör* (politika) internetes közösségnek.

Sport: asztalitenisz, golf

Hobby: „szemléltői tevékenység”

Párommal együtt előfizetői vagyunk egy fősodratú svéd lap (*Dagens Nyheter*) internetes változatának, és két alternatív sajtóterméknek is: *Nya Tider* (hetenként megjelenő hírlap) és *Fria Tider* (internetes változat), valamint a *SIGNUM* (katolikus orientációjú, évente 8 kiadásban, kb. 60 oldalas kiskönyvek formájában megjelenő) kiadványnak is (erkölcsi dimenzió). Ezekon kívül rendszeresen követjük a magyar Tv-csatornák műsorait és olvassuk a *Magyar Hírlap* internetes változatát is.

Dr. Tompa Andrea Anna

1969. július 10-én született Marosvásárhelyen (Románia). Édesanyja, Tompa Vadadi Anna, született 1946. augusztus 15-én Marosvásárhelyen. Édesapja Tompa László Árpád, 1945. május 6-án született Bajánsenyén (Magyarország). 1971-ben édesapja építész mérnökként munkahelyi kinevezést kapott, ezért Kézdivásárhelyre költöztek. Ott élt szüleivel és három húgával.

Elemi- és középiskoláit Kézdivásárhelyen végezte 1976 és 1987 között. Az akkori politikai helyzet miatt családjukat kivándorlásra kényszerítették.

1988-ban édesanyjával és húgaival Svédországban telepedtek le, ahol folytatta iskolai tanulmányait. 1991-ben a *Jönköpingi Egészségügyi Főiskola Orvosi diagnosztikai laboratoriumi* szakán tanult, ahol 1994-ben befejezte tanulmányait. Ugyancsak ebben az évben elfogadott egy tanárségi állásfelajánlást. Később tanári állást töltött be, mint főiskolai tanár. 1995-ben családot alapított Hajas Bélával, aki informatikus és aki 1964. május 29-én született.

Gyermekeik: Hajas Róbert Dániel, aki 1998. február 26-án született. Jelenleg a *Göteborgi Chalmers Egyetem* gazdaságimérnöki szakának hallgatója, valamint Hajas Krisztina Anna, aki 2002. október 3-án született. Jelenleg a *Lundi Műszaki Egyetem* mérnöki karának hallgatója.

2016-ban a tanítás mellett kutatómunkába kezdett a gyermekkori cukorbetegség és cöliakia (glutén érzékenység) témakörében. Doktori tudományos fokozatot szerzett. Jelenleg előadó tanárként dolgozik a Jönköpingi Egészségügyi Főiskolán és vendégkutatóként pedig a *Göteborgi Chalmers Egyetemen*.

„Kutatásaimat folytatva hiszem és remélem, hogy közelebb jutunk sok gyermek egészségének a javulásához, mely életük minőségét emeli majd. E nyomok követésével új utakat találhatunk, melyek elősegítik az orvosi tudományok előbbre jutását.”

Tompa Vadadi Anna

1946. augusztus 15-én születtem Erdélyben (mai Románia) Marosvásárhelyen. Szüleim Szegedi Anna és Vadadi Filep Gyula. Édesapám, az akkori politikai helyzet ellenére is, magánvállalkozó műszerészként, varrógép és kerékpár javító műhelyt vezetett, e szerint kizsákmányolónak számított. Ez a besorolás megnehezítette számunkra a létezést a kommunista rendszerben. Az általános iskola elvégzése után, rajzolásból és festészetből letett sikeres felvételi vizsga eredményeképpen a marosvásárhelyi öt éves *Zene- és Képzőművészeti Iskola* diákja lettem, ahol az iskola tanárai, neves művészek formálták tudásunkat. Később bútór-formatervezést is tanultam. 1967-től, tanulmányaim befejeztével, dolgoztam, mint díszítő művész, tervező, kirakatrendező.

1968-ban házasságot kötöttünk Tompa László-Árpáddal, aki 1945. május 6-án született a magyarországi Bajánsenyén, ahonnan később szüleivel, visszatelepedtek Erdélybe. Férjem a *Kolozsvári*

Műszaki Egyetem elvégzése után építészmérnöki diplomát kapott, és a kézdivásárhelyi építőtelep főmérnökeként dolgozott. Ez a város vált családjuk otthonává.

1975–1985 között a *Kézdivásárhelyi Bútorgyárban* formatervezőként dolgoztam, amit felváltott a magánvállalkozásom: festményeket készítettem. Házasságunk folyamán négy gyermekünk született: 1969. július 10-én Andrea-Anna, 1973. március 12-én Emese-Enikő, 1981. január 22-én pedig iker lányaink, Ágnes-Kinga és Orsolya-Réka.

Romániában az akkori politikai helyzet, a kilátástalanná vált jövőkép és gyermekeink jövője arra késztetett, hogy áttelepülési kérelmet nyújtsunk be a Magyar Népköztársaság hivatalához, ami a román titkosrendőrség tudomására jutott. Ezen lépésünk rengeteg nehézséget okozott. 1987-ben, a zaklatásokkal és nehézségekkel tele négy év után, sikerült kijutni Budapestre, de sajnos egy szétszakított családdal. A gyermekeink édesapja ugyancsak politikai okok miatt nem maradhatott velünk. De ez alkalommal, a személyes áttelepedési kérelmünk ellenére sem kaphattunk lehetőséget a végleges letelepedésre, aminek következtében kényszerültem négy gyermekemmel tovább utazni Svédországba.

1988-ban, a Svédországba való áttelepülésünk idején kapcsolatba kerültem a magyar közösségekkel, költözéseink kapcsán a *Strömsnäsbruki Orbán Balázs Egyesülettel*, ahol 1989-ben elvállaltam az egyesület elnöki tisztségét.

1993-ban bevásárolták a *Svédországi Magyarok Országos Szövetségének* vezetőségébe, amiben a civil munkám mellett azóta is e tisztségben tevékenykedem. Ezzel egyidejűleg részt vállaltam az országban működő *Protestáns Egyházi Közösség* munkájában, megalakítva a stömsnäsbruki gyülekezetet. 1995-ben a jönköpingi gyülekezet presbiterjeként a *Tångagärdei Gyülekezeti Otthon* gondnokaként is tevékenykedtem.

1994-ben a családi, valamint a magyarságért végzett munkám során szerzett tapasztalataimból kiindulva, de főként látva az újonnan érkezett ifjak „helykeresését”, megalapítottam a *Svédországi Magyar Ifjak Társaságát (SOMIT)*.

1997-ben a *Kékvirág Anyanyelvi tábor* 7–17 éves gyerekek részére szerveztük. Jelenleg az *Órszavak Anyanyelvápolók Egyesületének* elnökeként folytatom az elkezdett munkát. 1998-ban a *Magyarok Világszövetsége* munkájában és törekvéseiben való részvételemért *Ezüst emléklappal* ismerték el tevékenységemet, és a becsülettel végzett munkámért a *Magyar Vitézi Rendjében* kaptam helyet.

A *Kékvirág Magyar Anyanyelvi Tábor* alapításának 15. évfordulóján a *Magyar Kormánytól* a nyugati szórványmagyarságért tett munkámért *Oklevelet és Emléklapok* kaptam, továbbá 2023-ban, ugyancsak a *Magyar Kormánytól*, *Ezüstkereszt Érdemrend* állami kitüntetést kaptam.

Annak reményében, hogy „az elvetett mag nem vész el”, erőm szerint folytatni szeretném a kultúránk megtartásáért, megmentéséért végzett munkát.

Az új hazában hivatalos civil munkámat a legalsó lépcsőfokon kezdve, hat hónapos takarítói képességgel kaptam munkát. Ezen munka mellett az eredeti szakmámtól nem elhidegülve újra festésbe kezdtem, aminek eredményeként, felnőtt képző egyesületeknél festő- és rajzköröket, a festészet oktatását, illetve művészeti képzést (Eductus kurzusvezetést) bíztak rám. A grafika téren szerzett tudásommal alkalmazott grafikai munkákat készítek (a Huskvarna varrógépgyár felkérésére, különböző textil díszítő hímzés-kollekciókat. Továbbá, magyar nyelvoktató könyvek illusztrálását is elvállaltam, de a megrendelések és az oktatási munka mellett a magam örömeire is festek, rajzolok, mikor milyen hangulat készítek a technika megválasztására (akril, olaj, illetve akvarell).

Az akvarell technika hozza számomra a kihívást, mely igazi „terápia” hiszen ebben a technikában sincs visszaút! Csak előre, újra és újra! Kemény évek, de meghozták gyümölcsüket.

Erdei tanyán van a lakhelyem, ami igazi otthont nyújt, felidézve a soha el nem felejtett marosvásárhelyi iskolát, a Kézdivásárhelyen töltött éveim erdélyi tájait, mely meghatározta gyermekkoromat, ifjúkoromat, egész lényemet! A szülész- és gyermekgondozó anyai nagyanyám szakmájából eredendő botanikai tudásának átadása, a szüleimmel való kirándulások, a természetjárás, mind ott rejlenek egy-egy ecsetvonásomban. Mindez a Természetről és annak a Teremtőjéről szól.

Most, amikor a világban terjedő erkölcsi, szellemi, kulturális züllés szemtanúi vagyunk, megpróbálom fölhívni a figyelmet az életet adó és megtartó Természet megmentésére és Kultúránk megőrzésére!

–Tompai V. Anna, Svédország, 2023 –

Tóth Ildikó-Irma

Nevem Tóth Ildikó-Irma, Erdélyben, Kolozsvárott születtem 1941. május 18-án. Édesapám, Tóth Imre József a szilágysági Érszentkirályon, édesanyám a kalotaszegi Mérában látta meg a napvilágot. Kolozsvárott nevelkedtem, a *Brassai Sámuel líceumban* érettségiztem.

Nagyapám földbirtokosi, édesapám református lelkészi, vallásos múltja miatt az akkori politikai viszonyok nem tették lehetővé, hogy felsőbb iskolákat is végezzek, csak a kolozsvári *Népművészeti Főiskolán* szereztem diplomát a színjátszó szakon.

Hamar férjhez mentem, három gyerekünk született. Férjemtől, Bálint Endrétől 17 évi házasság után elváltam. Minden röghöz-kötöttségem, hazám forró szeretete ellenére, 1987-ben disszidálni kényszerültem. Azóta Svédországban élek gyerekeimmel és azok családjával együtt.

Blekinge megyének egyik kicsiny városában, Sölvesborgban telepedtem le, és kenyérkereső munkám mellett (1990–1994 között a város idegen nyelvű gyerekei számára létesített óvodában, majd a *Mozgáskorlátozottak Otthonában* személyi asszisztensként nyugdíjazásomig, 2006-ig) tevékenyen részt vettem az itteni magyarság összefogását célzó tevékenységben.

Egyik összehívója, szervezője voltam az 1990-ben megalakult *Sölvesborgi Magyar Protestáns Gyülekezetnek*, melynek presbitériuma felügyelőjének választott. E tisztséget 2022 decemberéig láttam el folyamatosan. Ekkor, élemedett koromra, meggyengült egészségemre hivatkozva felmentésemet kértem a gyakorlati munka alól.

A *Sölvesborgi Gyülekezet* az 1991-ben megtartott országos tisztújító küldöttközgyűlésen vált hivatalosan is a *Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség (SMAPEK)* tagjává. Ez alkalommal a felügyelőkből álló *Egyháztanács* a főjegyzői tisztséget ruházta rám. Ezt a feladatkört 25 évig láttam el, mikor is koromra, betegségeimre hivatkozva kértem felmentésemet. Kérésemet a Tanács elfogadta, kitüntettek a megtisztelő *Tiszteletbeli Főjegyző* címmel, kérve, hogy míg erőnlétem engedi, szavazati jog nélkül továbbra is vegyek részt a tanácskozásokon.

A *SMAPEK* jegyzőjeként sok éven keresztül szorgalmaztam és megszerveztem a svédországi konferenciák részvételét a *KÉMELM* által évente megrendezett *Húsvét-nagyheti Evangélikus Ifjúsági találkozón*. 1996-ban a *SMAPEK* akkori Főfelügyelője, Veress Zoltán író javaslatára „Ige és

anyanyelv” címmel versmondó és bibliaolvasó versenyt hirdettünk meg a svédországi magyar gyerekek, ifjak számára.

Mivel nagyon kevés tananyag állt a rendelkezésünkre, a világháló használata még nem volt a maihoz hasonló fejlettségű, ahhoz, hogy egyáltalán szavalóversenyt tudjunk összehívni, kis versesfüzeteket állítottam össze. A nem éppen szabályszerű önkéntes versösszeállításomért szerencsére senki nem reklamált, így a „*Gyermekversek*”, „*77 vers a Mikulásnak*”, „*Mikulásköszöntő*”, „*Karácsonyköszöntő*”, „*Könyörgés*” címmel nyomtatott füzetek jó szolgálatot tettek. A verseny két szakaszban zajlott. Gyülekezeti szinten történt a válogató, majd a *Pünkösdi Gyülekezeti Napok* alkalmával, a *Tångagärde Gyülekezeti Otthonban* került sor az országos döntőre. A versenyt 16 alkalommal készítettem elő, 15 alkalommal sikerült meg is hirdetni és levelezni.

1994–2000, majd 2004–2023 között titkára voltam a svédországi *Őrszavak Magyar Nyelvvédők Egyesületének*, ugyanakkor az évente megrendezésre kerülő *Kékvirág magyar nyelvi tábor* egyik szervezője és az óvodáskorú csoport vezetője voltam. A tábor programjában szereplő nyelvi játékok anyagának összeállítója, a pandémia évei előtt a válaszok kiértékelője, elbírálója voltam. Rendhagyó nyelvi játékaim az idegen nyelvi környezetben felnövő másod-, harmadgenerációs gyerekek szókincsének bővítését, színesítését célozza.

A *Kristianstadi Magyar Egyesület* keretében 2000–2008 között a környék magyar gyerekei számára játszóházat indítottam, tanítottam őket magyarul játszani. A Játszóház sikerének titka talán a vegyes korosztály volt, a hároméves, meg a 14 éves kamasz ugyanolyan lelkesedéssel tanulta a kiszámolókat, körtáncokat, a svéd gyakorlattól oly eltérő játékokat.

„Írói” munkásságom hosszú ideig csak magánlevelezésből, az egyházi, egyesületi gyűlések jegyzőkönyveinek vezetéséből, az *Új Kéve* című egyházi lapunkba írott néhány cikkből, a szavalóversenyre összegyűjtött, füzetbe szerkesztett versekből állt. Hogy ezen tevékenységen túlléptem, annak az egyre jobban cselekvésre készítő felelősségérzetem volt az oka.

Egyre sürgetőbb kényszert éreztem arra, hogy elsősorban családom és barátaim számára felelevenítsem, írásban rögzítsem elhagyott hazánkban élt életünket, a múltunkat. Úgy vélem, ebben a rohanó, komputerezált, idegen világban mi, időszedő emberek kötelesek vagyunk unokáink számára felfedni elhagyott hazánk szépségeit, felébreszteni bennük a vágyat annak közelebbi megismerésére. Feladatunk, hogy ápoljuk gyökereinket és ez által lelki egyensúlyt teremtsünk mind a magunk, mind utódaink számára.

Mondhatni, megalakulása óta tagja voltam, vagyok az *Ághegy Skandináviai Magyar Irodalmi és Művészeti Lapfolyamnak*.

Eddig három könyvet írtam, mindhárom a svédországi *Ághegy kiadó* égisze alatt, saját költséggel, és nagyon korlátozott példányszámban jelent meg. Kereskedelembe nem került, de a kiadó mindháromat felvétette a *Széchenyi Könyvtár* elektronikus könyvtárába.

A „*Múltbanéző*”-t 2007-ben Tar Károly író, az *Ághegy* létrehozója segítségével szerkesztett könyvemet családomnak és barátaimnak szántam karácsonyi ajándékkul. Nagyon kezdetleges, sok hibája van, törölni akartam a *Széchenyi Könyvtár* állományából, de a könyvtáros lebeszélte erről. Szerinte sokan olvassák, kár lenne törölni.

Második könyvem, az „*Ajtó, ablak nyitva van...*” apám családjáról, gyermekkori, kamaszkori emlémeimről szól. Harmadik könyvem, a „*Méráról csak álmodom*”, anyám családjáról, a kalotaszegi Tamás „tanítódinasztiáról”, nagyszüleim birtokán megélt gyerekkoromról szól.

Nehéz dolga van annak, aki szeretné műfajilag is meghatározni irományaimat, bolyonghat a történelem-, az emlék-, vagy talán szakácskönyvek útvesztőjében.

Készülő könyvem, melynek ideiglenes címe *Szilágysági gyökerek*, a még létező iratok, családi levelezések alapján, az apai nagyanyám felmenőinek, illetve az általuk lakott szilágysági helységeknek állít emléket.

2008-tól, tehát 15 éve lettem a *Svédországi Magyarok Országos Szövetsége* lapjának, a *Híradónak* egyik, mondhatni állandó munkatársa. Az *Őrszavak Egyesület* „Anyanyelvünk”, a *Gyermekoldalak*, valamint a *Gyerekszáj* rovatoknak vagyok írója, szerkesztője. A *Gyermekoldalak*on eddig megjelent 100 mese közül kilencvenet magam írtam.

–Tisztelettel Tóth Ildikó-Irma, Svédország, Sölvesborg 2023. november –

Írásaim itt jelentek meg:

- *Múltbanéző* – mek.oszk.hu/06300/06354
- *Ajtó, ablak nyitva van...* – mek.oszk.hu/10200/10294
- *Méréről csak álmodom* – mek.oszk.hu/13800/13842
- *Híradó* – hirado.smosz.org
- *Új Kéve* – <http://www.keve.se>

Tóth Károly Antal ***esszéíró, kiadó***

Szatmárnémetiben született 1942. december 3-án. Középiskoláit szülővárosában végezte (1960). A *BBTE*-n, a *Biológia–Földrajz Karon* szerzett tanári oklevelet (1965). Svédországban, a *Göteborgi Egyetemen Környezetvédelmi szakon* újabb diplomát (1994). 1965-től Nagyváradon tanított különböző iskolákban. Tagja (1976–1978 között elnöke) volt az *Ady Endre Irodalmi Kör* vezetőségének. Ő írta a helsinki értekezlet megállapodásait ellenőrző madridi konferencia résztvevőikhez intézett *Memorandumot*. A kiadvány miatt feleségével több hónapon át volt letartóztatásban, majd miután a kihallgatások végeztével szabadon engedték őket, 1984 júliusában áttelepültek Magyarországra. Itt előbb a *Népművelési Intézet* szakalkalmazottja, majd 1988-ig az *Országos Levéltár* tudományos munkatársa volt.

1988-ban Svédországba kerültek, majd 1989-ben Kanadába. 1990-ben visszatértek Svédországba, ahol a göteborgi *Scandiaconsult* keretében környezetvédelmi tanácsadó.

Svédországban 1988-ban jelent meg az *Exaudi* c. göteborgi folyóiratban leleplező írása a romániai magyarellenes üldözésekről. Ezt különlenyomatban több száz példányban eljuttatták az akkori svéd hatóságokhoz.

Svédországba visszatérve 2000–2004 között szerkesztőségi munkatársa volt a *Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Új Kéve* c. lapjának.

Munkássága

Első írása 1967-ben, az *Utunkban* jelent meg, majd a nagyvárad *Fáklya*, az *Ifjúmunkás*, *A Hét*, *Tanügyi Újság*, *Korunk*, *Echinox*, Magyarországon az *ef-Lapok*, *Szabadelvű Unió*, *Életünk*, *Beszélő*, a párizsi *Irodalmi Újság*, az *Új Látóhatár*, az akkor még Montréalban megjelenő *Nyugati Magyarság*, az 1990-es évektől a nagyvárad *Kelet–Nyugat*, az *Európai Idő*, *Keresztyén Szemle*, *Krónika*, *Látó*, *Magyar Kisebbség*, *Székelyföld*, az *Új Magyarság*, *Magyar Nemzet*, *Kapu*, *Hitel*, *Havi Magyar Fórum*, *Magyar Szemle*, a szekszárdi *Átalvető* közölte írásait.

Egy írása szerepel az *Echinox* munkatársait bemutató *Bábel tornya* (szerk. Beke Mihály András és Bréda Ferenc, Bukarest, 1983) c. antológiában. Az *Ady Endre Irodalmi Körre* vonatkozó emlékeit

Egyetlen eszközünk maradt: a szó címmel a Gittai István és Szűcs László szerkesztette kötetben (*Péntek esti szabadságunk. A nagyváradi Ady Endre Irodalmi Kör húsz éve.* Nagyvárad, 1998) közölte; életútjukra visszatekintő, feleségével közös interjúja Tófalvi Zoltán *Északi változatok* (Marosvásárhely, 2000) c. kötetében, ill. Török Miklós könyvében (*Az élet kalandja. Magyarok az emigrációban.* Csíkszereda, 2002) jelent meg. *Út a magányos tüntetésig – egy erdélyi magyar esete a Scania birodalommal* címmel kötetnyi interjút készített Adorjáni Imre Istvánnal (Budapest, 2007).

Az *Ellenpontok* történetét (dokumentumokkal) *Hova tovább?* c. könyvében (Szombathely, 1994) írta meg, majd sajtó alá rendezte a teljes folyóirat reprint-kiadását (*Ellenpontok*, Csíkszereda, 2000). Az *Ellenpontok* szerkesztőivel, köztük vele is, Seregi László 1999–2000-ben dokumentumfilmet készített (amelyet azonban sehol nem mutattak be).

Kötetei

- *Hova-tovább?* Az *Ellenpontok* dokumentumai, esszék, tanulmányok; Magyar Ökumenikus Önképzőkör–Savaria University Press, Stockholm–Szombathely, 1994
- *Ellenpontok*; sajtó alá rend. Tóth Károly Antal; Pro-Print, Csíkszereda, 2000 (Múltunk könyvek)
- *Út a magányos tüntetésig. Egy erdélyi magyar esete a Scania birodalommal. Interjú Adorjáni Imre Istvánnal*; Magyar a Magyarért Alapítvány, Budapest, 2007 (Kapu könyvek)
- *Hol vagy, szabadság?* Esszék, tanulmányok, vitaírások; Kriterion, Kolozsvár, 2015
- *Egy szamizdat az életünkben. Az Ellenpontokról*; Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2017
- *Harc a nemzet érdekében.* Interjú Borbély Imrével, temesvári mérnökkel és erdélyi politikussal; interjú Tóth Károly Antal, szöveggond., dokumentumvál. Borbély Zsolt Attila; Kárpátia Stúdió, Köröstárkány–Kápolnásnyék–Budapest, 2017

Tóth Károly a 2017-ben megjelent *Egy szamizdat az életünkben* című könyv leírásában ezt írja:

Ez a könyv arról szól, hogy miképpen jött létre magyar nyelven Nagyváradon, vagyis a mai Románia nyugati határszélén az ország egyetlen földalatti folyóirata – orosz eredetű megnevezéssel: szamizdat –, hogyan működött annak a szerkesztősége, a lap milyen technikákkal készült, mily módon jutott nyomára és leplezte le a román titkosszolgálat, valamint – és nem utolsósorban – miként befolyásolta mindez egész családunk életét.

Mindaz, ami a szamizdat készítése és leleplezése idején velünk történt, és amit közben megéltünk, mindenekelőtt a feleségemmel, Tóth Ilonával és a velem készített interjúkból, valamint az e témában született önálló írásainkból ismerhető meg. Mindeközben néhány társunk egyéniségéről is gazdagodhatnak az olvasó ismeretei.

A kötet igen fontos írása a magnófelvétel alapján – a teljes hitelesség érdekében – szó szerint lejegyzett budapesti beszélgetés az *Ellenpontokról* (1986), amelyben nem sokkal az események után négyen (vagyis a szamizdatunk szerkesztőségének tagjai) igyekeztünk visszapergetni az eseményeket. Ennek a jelentősége akkor világlik ki jobban, ha az ottani megállapításokat egybevetjük azokkal a szóbeszédekkel és téves kijelentésekkel, amelyek mindmáig szinte meghamisítani törekednek az *Ellenpontokkal* kapcsolatos valós eseményeket.

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%B3th_K%C3%A1roly_Antal; <https://kriterion.ro/termek/toth-karoly-antal-toth-ilona-egy-szamizdat-az-életünkben/>

Ungváry Tamás

Kalocsán született 1936. november 12-én. Miután szülei elváltak, édesanyjával Budapestre költöztek, ahol elkezdett hegedülni tanulni. 1953-ban felvették a budapesti *Bartók Béla Konzervatóriumba*, ahol elkezdett nagybőgőn játszani. 1969-ben fejezte be konzervatóriumi tanulmányait. Közben felvették a *Fővárosi Operettszínház* zenekarába, majd 1956-ban a *Blaha Lujza Színház* nagybőgőse lett. 1957-ben a *Magyar Állami Hangversenyzenekar* művészeként folytatta pályáját, és egészen 1967-ig maradt az együttes tagja. Ezen idő alatt számos külföldi turnén vett részt. 1967-től 1969-ig az *Universität Mozarteum Salzburgban* tanult, és itt is szerezte meg karmesteri diplomáját.

1969 novemberében Svédországba költözött. 1970-ben elvégezte az *Institut für Elektronische Musik Stockholm* egy éves elektronikus komputerzenei kurzusát. Ezt követően még számos mesterkurzuson vett részt. Karmesteri pályájáról mindinkább a zeneszerzés felé fordult. Zeneszerzőként hamarosan nemzetközi figyelmet keltett s komputerzenei műveit az egész világon játszották. „*Gipsy childrens giant dance with Ili Fourier*” című műve első díjat nyert a bostoni *NEWCOMP* komputerzenei versenyén (1987).

A berlini *DAAD* meghívott zeneszerzője (1989), az „*Int. Computer Music Association*” első európai vezetőségi tagja. Ungváry Tamás munkásságának kiemelkedő részét az 1965-ben alapított és a mai napig tevékeny stockholmi *EMS (Electronic Music Studio)* stúdióban töltötte, melynek 1971-ben lett tanára, majd 1991-ig művészeti vezetője. Ezt követően a bécsi *Zene- és Színpadművészeti Főiskola* meghívására elfogadta a „*Számítógépes Zene és Új Média*” kurzusainak a vezetését 1991-ben az *Elektroakusztikai és Kísérleti Zene Tanszéken*.

Fenti munkásságával párhuzamosan 1985-től az általa alapított *KACOR (Kineto Auditory Communication Research)* kutatócsoport vezetője a stockholmi *Királyi Műszaki Főiskola* Sundberg vezette *Beszédkommunikációs és Zeneakusztikai Tanszékén* (1989–2001). Részben a koreográfia és a zene kapcsolata, részben az emberi érzelmek gesztusokon keresztüli megnyilvánulásának intermedialis, számítógépes közvetítése a fő kutatási témája. E kutatás keretén belül fejleszti ki egy új hyperinstrument prototípusát, a *SensOrg*-ot. Nevéhez fűződik Rajka Péterrel együttműködve a *NUNTIUS* rendszer kidolgozása, amely a szerzők megfogalmazása szerint „*az emberi mozgás vagy a hangzó struktúrák bármely típusa*” tervezéséhez, alakításához, vizualizálásához nyújt segítséget. Ez a sokdimenziós kép- és hang-animációs rendszer egyszerre nyújt lehetőséget vizuális és hangzó folyamatok elemzésére, koreografikus és szonikus tervezésére továbbá, a valós időben létrehozható kép- és hangesemények révén kreatív improvizációra.

Számos cikke és publikációja jelent meg. Munkássága elismeréseként professzori címmel tüntette ki az Osztrák Köztársasági Elnök.

A váltások és kihívások embere

A váltások és kihívások embere „Otthon voltam, itthon vagyok, két féltekém bíz gabalyog, zajjal csöndet zavargatok.”

E rövid versike a Stockholm elővárosában, Solnában élő magyar muzikus, Ungváry Tamás fanyar-humoros önéletrajza. Harmadik sora komponista életművére utal, amelyet korán megismert a világ. Annak ellenére, hogy a komputerzene akkor már tért hódított a filmek kísérőmuzikájaként, de a koncerttermekbe igen nehezen tudott betörni.

Ungváry Tamás szívós munkával ugyan, de elérte azt, hogy a legmodernebb zenével bekerült a klasszikusok közé. Egyik elektroakusztikus opusát Kölnben Bach, Mozart és Sztravinszkij műveivel együtt adták elő.

Az első zenei inspiráció még kicsi korában, különös helyzetben érte. Családját Kalocsáról kitelepítették Miskére, ahol egyszer paprikaszedésre vitték őket a földekre. A traktor motorjának monoton dübörgése az éktelen rázkódásban furcsa érzetet keltett a kisfiúban.

Egy óriási orgona hangjait hallottam a hosszas zötykölődés közben, ami szinte katartikus élmény volt. Ez nagyon élénken él bennem ma is. Talán ekkor fonódott össze az életem a zenével.

– Zongorázni és hegedülni tanultál, később a gordon lett a hangszered.

1957 és 67 között a Magyar Állami Hangversenyzenekar tagjaként kezdődött „világjárásom”, amely aztán a további tevékenységem folyamán Tokiótól Pekingen, San Diegon és Bostonon keresztül az Északi sarkkörön túlra is eljuttatott. Karmesteri diplomát – egy spanyol mecénásnak köszönhetően – a salzburgi Mozarteumban szereztem 1969-ben. Közben, Budapesten Simon Albert tanítványa is voltam.

– Hinnénk, hogy a híres zenei intézmény diplomája gyorsan megnyitja az utat egy komoly álláshoz.

Ez viszont váratott magára, Ausztriában ugyanis magyarként nem volt hátországom. A pénzem pedig egyre fogyott. Magyarországon egyedül élő édesanyám nem tarthatott el, így gondoltam egy merészet, elindultam Svédországba szerencsét próbálni. Hamarosan megnősültem, feleségem Ági akkor már hosszú ideje ott élt. Ismeretségünk, s akkor még barátságunk Salzburgban kezdődött. Karmesteri reményeim azonban nemigen teljesültek.

Egy karmester az Északi sarkkörön

A zenei élet a hatvanas évek végén Stockholmban pusztán a rádióra és a filharmóniára korlátozódott. Oda viszont kezdőként esélyem sem volt bekerülni. Végül Svédország egyik északi csücskében kaptam állást. Egy, a külföldiek számára elzárt katonai városban. Sikerélménynek könyvelhettem el, hogy miután kivizsgáltak, és mindent rendben lévőnek találtak, kineveztek karmesternek a katonazenekar élére. Kezdeti örömöm azonban gyorsan lelohadt, a zenészek fele ugyanis alkoholista volt. Enyhén szólva, elégedetlen voltam a maximális teljesítményükkel is. El kellett döntenem, hogy egy sziszifuszi küzdelem töltse-e ki az életem, vagy más utat próbáljak, hogy a saját zenei elképzeléseimet megvalósíthassam. Az ott töltött időnek mégiscsak volt hozadéka, ott kerültem ugyanis először kapcsolatba az elektronikus zenével.

– Érdeklődésedet aztán Ligeti György igencsak felkeltette e furcsa hangzású világ iránt.

Németországban voltam turnén, amikor is Berlinben megláttam, hogy Ligeti tart egy előadást. Akkor jött vissza első amerikai útjáról, és magával hozta és lejátszotta a stanfordi egyetemi komputerstúdió egyik négy hangszóróra komponált művét. Az előadóterem légtérében mozgó, „röpköd” zene, az új hangzások óriási hatással voltak rám. Mondtam is magamnak: „Hát ez az, Ungváry! Ez a jövő zenéje”. Néhány hónappal korábban a szintén Stockholmban élő magyar zeneszerző, Maros Miklós írt számomra egy gordonversenyt. Ezt dirigáltam és egyben játszottam is. Akkor ő már a Stockholmi Elektronikus Zenei Stúdióban dolgozott. Felmentem hozzá a stúdióba, körülnéztem, beszélgettünk, és rájöttem, hogy karmesterként is többet kellene tudnom a hangokról, az akusztikáról. Ezzel egyidőben életemben először, megrendítő élményt nyújtott két elektronikus zenemű hallgatása is. Ekkor már biztosan tudtam, hogy ez a jövő.

Úgy éreztem, most talán behozhatom az otthoni az „átkos”-ból hozott huszonöt-harmincéves hátrányomat, és nekifogtam a tanulásnak.

– Ennek hatására a dirigensi pályádat lassan felváltotta a komponálás, és bár rengeteg nehézség árán, de világszerte ismert elektroakusztikus zeneszerző lettél.

Az elején valóban meg kellett vívnom a magam harcait. Furcsa módon engem mindig az indulat vezetett. Hogy én majd megmutatom... Hogy „csakazértis” lehet ezt még jobban csinálni...

– Ennek a dacos elszántságnak azonban meglett az eredménye.

Már 1972-től az ISCM Világzenei Fesztiválokon játszották a műveimet, a „Gipsy childrens giant dance with Ili Fourie”-vel 1987-ben első díjat nyertem a bostoni NEWCOMP komputerzenei versenyén. Nem sokkal később az International Computer Music Association első európai vezetőségi tagjának választottak, és a Stockholmi Elektroakusztikus Zenei Stúdió (EMS) tanára, majd művészi vezetője lettem.

A fantázia és a hardware lehetőségeinek kompromisszuma

A klasszikus zenésznek képzett zeneszerző a struktúrát a saját maga által megválasztott kompozíciós kereteknek, elveinek megfelelően alakítja. Ezen túlmenően azonban számítógéppel is lehetséges a létező akusztikus hangszerek, valamint emberi hangok hangzását többé-kevésbé tökéletesen újrakreálni. Ezidőben azonban, az elektronikus zene gyermekkorában (1970-es évek), a csak számítógép segítségével előállítható teljesen új hangtextúrák/struktúrák létrehozása és zenévé formálása jelentett nagy kihívást. A komponálás kreatív öröme egy túlélés utáni mámoros élményhez hasonlítható. Sajnos, a zenetörténelmet író eszközüm (PDP-15 kompjuter) és a hozzátartozó szintetizátor ma már csak darabokban létezik, néhány része a Stockholmi Zenetörténelmi Múzeum alagsorában.

– Közben a Stockholmi Királyi Műszaki Főiskolán kutatócsoportot alapítottál.

Ez volt a KACOR (Kineto Auditory Communication Research), kutatási témánk a koreográfia és a zene kapcsolata, másrészt az emberi érzelmek gesztusokon keresztül megnyilvánulásának intermedialis, számítógépes közvetítése volt. A koreográfia és a zene kapcsolatának tanulmányozására, mozgás-paramétereinek számítógépes vizsgálatához kutatócsoportom több kibernetikus eszközt fejlesztett ki, Rajka Péter koreográfus közreműködésével. Ennek köszönhetem, hogy 1991-ben a Bécsi Zeneművészeti Egyetem Számítógépes Zene és Új Média kurzusainak a vezetésével bíztak meg.

– Bécsi munkásságodat igen magas elismerés övezte.

Munkásságomért az Osztrák Köztársasági Elnök személyre szóló professzori címmel tüntetett ki.

– Szerinted miért idegenkednek még a muzsika kedvelői közül is sokan a komputerzenétől? Miközben a filmek java többségében elfogadjuk, sőt szeretjük is ezt a muzsikát.

Míg a hagyományos, akusztikus hangszeres zenék előadásához szorosan hozzátartoznak a karmester mozdulatai, a zenészek mozgása és arcimikája, az elektroakusztikus zene esetében mindezek az előadók távollétében hiányoznak. A csak hangszórókon keresztül sugárzott zene élvezéséhez a hallgató aktív, laza, de mégis feszült figyelme szükséges, hiszen meg kell találnia, sőt esetleg teremtenie egy olyan gondolati, érzelmi szellemvilágot, melyeket a hangzó zenéhez kötni tud. A képzettársításnak ily tevékeny gyakorlatában még csak keveseknek van elég gyakorlatuk. Ha olyan hangokat hallunk, amelyeket nem tudunk „hova tenni” nincs hozzá elraktározott emlékün, akkor legjobb esetben ürzenének, zörejnek, zajnak minősítjük.

Miközben hallgatom Ungváry Tamást, elcsodálkozom, hogy mindennapjaiban a professziók mellett milyen békésen megfér a már-már szenvedélyes verselés, a festés, és az egészségtudatos élet számtalan módozatának elsajátítása. Egyszer büszkén újságotla, hogy hiszem, vagy sem, de ő

kiképzett magyar népi piócateapeuta. És erről diplomája is van. Ki hinné, hogy a professzor úr a különféle kurzusokon szorgalmas diákként tanulja a természetes testi és lelki gyógy módokat. Nemcsak tanulja, hanem alkalmazza is. Hamarosan 80 éves lesz, de ahogy mondani szokták akár tízet is nyugodtan letagadhat.

Források: Magyar Zenei Információs Központ és Könyvtár Művészadatbázisa

<https://info.bmc.hu/zeneszerzok/118-ungvary-tamas>

<https://168.hu/kultura/a-valtasok-es-kihivasok-embere-30846>

Venyike Erzsébet és Venyike Lajos

Magyarországi gyökereink:

Mindkettőnk szülei keményen dolgoztak, hogy fedezzék a család napi szükségletét. Sok nehézségen mentek keresztül életükben („kulák”, „államosítás” = föld- és vagyonekobzás). Mindig segítettek és támogattak céljaink elérésében. „A tudás legyen életed vezérlő csillaga!” Ezt kaptuk útravalóul.

Mindketten diplomát szereztünk Magyarországon: Erzsébet a tanári pályán biológia-földrajz szakon Szegeden, Lajos pedig a növényvédelmi szakon, Keszthelyen.

„1978-ban jöttünk Svédországba. Új életünkkel egy nagyon küzdelmes, eseménydús időszak kezdődött. Legfontosabbnak a nyelv (svéd és angol) mielőbbi megtanulását tartottuk. Volt értelme a küzdelemnek, a lehetőségeket megkaptuk a svéd államtól. Csak tőlünk függött, hogy tovább ápoljuk a szülői ház szellemét itt idegenben is. Ambíciónk az volt, hogy bárhogy is alakul a sorsunk, megálljuk a helyünket és tudjunk teremteni egy egzisztenciát.

Első munkahelyünkön anyanyelvi tanárként dolgoztunk, ezzel bekerültünk a svéd munkapiacra. Eredeti szakmánkban azonban nem tudtunk elhelyezkedni, mivel magyar diplománkat nem, vagy csak részben fogadták el. Ezért teljesen új szakmát választottunk. Így kerültünk mindketten a *Vårdhögskola Laboratóriumi asszisztens szakára*.

Felváltva tanultunk, egy közülünk mindig dolgozott. A *Huddinge kórház* laboratóriumában kezdtük pályafutásunkat. Itt sok segítséget kaptunk kedves magyar kollégáinktól is.”

Elmélyülés a szakmában, valamint jó kapcsolat a laboratórium orvosaival eredményezte, hogy Lajos 40 évesen elkezdte orvosi tanulmányait, Erzsébet pedig molekuláris biológiát és biotechnikát tanult a *Karolinska Institut*-ben.

Lajos geriátriára szakosodott és sok évig dolgozott, mint osztályvezető főorvos Södertäljében. Erzsébet a *Huddinge kórház Metabol-laboratóriumában* különböző kutatási projekteken vett részt. Később az *ASTRA-SENECA gyógyszergyárban* laboratóriumi kutatómérnökként dolgozott a molekuláris farmakológia területén.

„Szakmai tevékenységünkön kívül gazdag kulturális életben vettünk részt. A *Södertäljei Magyar Egyesületen* belül gyermekfoglalkozásokat, gyermekszínházat vezettünk. Lajos ismert meséket dolgozott föl a gyerekek számára.

Zenei-művészeti érdeklődésünk segített kibővíteni svéd–magyar kapcsolatainkat.

Lajos sok évig énekelt a *Södertäljei Kamarakórusban*. A kórus vendégszerepelt Ausztriában és Magyarországon is.

Az itt töltött évek alatt kitárult a világ előttünk. A Magyarországon szerzett kulturális alapunk segített keresni és észrevenni az összekötő szálakat Svédországban. Például ki gondolta volna, hogy a *Svéd Nemzeti Múzeumot* és a budapesti *Magyar Tudományos Akadémia* épületét ugyanaz az építész, Friedrich Stühler tervezte?

Ha összegezni szeretnénk az itt töltött éveket, úgy érezzük, hogy szellemi életünk kibővült, megismerve más kultúrát, ugyanakkor magyarságtudatunk is megerősödött. Soha nem tagadtuk meg magyar identitásunkat, és sikereink a magyarság hírnevét is öregbítik.”

Veress Mária

Bár a tanult szakmám szerint biológus lennék, az irodalom műzsája is megkísértett. Rövid prózai szösszenetek, novellák írásában lelem örömet, amiket gyakran megosztok másokkal is.

A mesterséges intelligencia térhódítása folytán világunk egyre inkább egy valóra vált sci-fihez kezd hasonlítani, de bármilyen okosak is legyenek ezek a csodamasinák, egyvalamit nem tudnak hitelesen művelni, és ez a humor. Olcsó, elcsépelte poénkodást, sablonvicceket biztosan szakmányban tudnak gyártani, de igazi szellemes fordulatokra csak az emberi agy képes. Nos, ezért vagyok némileg bizakodó!

Brassó szülőltje vagyok, ahol a múlt század közepén láttam meg a napvilágot. Családomnak hála a történelmi korszak meglehetősen mostoha körülményei dacára is boldog gyermekkorom volt. Emlékeim tárháza kimeríthetetlen, átélt élményeimet gyakran beépítem abba, amit írok. Brassó akkoriban nagyszerű hely volt. Éltre szóló barátokat szereztem, akikkel ma is talál a szó.

Kitűnő tanárok tanítottak, akiknek örök hálával tartozom, mert alaposan feltarisznyáltak az előtttem álló hosszú útra. Emberségből, magyarságból, műveltségéből örök érvényű tudást raktam a tarsolyomba, s ezekből még ma is csipegetek.

Szilárd alapokon álló világnézetemért már inkább a *Kolozsvári Egyetem* oktatóinak tartozom köszönettel, akik által megismerhettem a világ legnagyobb csodáját, az életet. Hatalmas lelkesedéssel vettem bele magam a lét titkainak kifürkészésébe, és ezáltal örökre eljegyeztem magam a természettudományokkal.

A véletlenek egymásutánisága, amit röviden sorsnak szoktunk nevezni, ide, északra sodort, ahol sikerült bejutnom a *Karolinska Intézet* rákkutató osztályára, a kutatás igazi boszorkánykonyhájára. Úgy éreztem magam, mint Ali baba, amikor bent találta magát a negyven rabló barlangjában. Fantasztikus világ nyílt meg előttem, és szívesen elmerültem volna a genetikai kutatások végtelen labirintusában, de csakhamar rájöttem, hogy a kutatás egész embert kíván, és én erre nem lennék képes. A kutatásom talán az egész emberiség számára hasznos lehetett volna, de nekem volt egy

ennél fontosabb feladatomban is: felnevelni három idegenbe szakadt gyermekemet, akik ugyanúgy, mint én magam, a helyüket keresték egy számukra merőben új világban.

Kutatni bárki tud, gondoltam, de a saját gyerekeim nevelése az én feladatomban. Így inkább tovább tanultam az itteni egyetemen, majd a *Stockholmi Természettörténeti Múzeumban* kaptam szakmámhoz illő állást. Ez nagyszerű választásnak bizonyult, mert változatos, érdekesítő munkakörben dolgozhattam, s a gyűjtőutak igazi kalandokkal jártak.

Nos, ekkor kezdtem el írni, mert úgy éreztem, ezekről a kalandos utakról mások is szeretnék olvasni. Első kötetem anyaga jobbra Svédország felfedezéséről szól, beleértve a kiszállásokon átélteket. Veress Zoltán, akinek írásaimat megmutattam, biztatott, hogy rakjak össze ezekből egy novelláskötetbe való. Ugyanakkor elvállalta a szöveg gondozását is. Felbecsülhetetlen a segítség, amit tőle kaptam, nélküle sehol sem lenne a kötet (*Üzenet egy úszó jéghegyről*), mind a mai napig, és valószínűleg a második kötetem (*Életre, halálra*) kiadásába se vágtam volna bele!

Igaz, ezúttal már egy másik honfitársam, Tar Károly volt az, aki biztatott, hogy adjak neki egy második kötetbe való novellaanyagot. Így lettem kétkötetes író. Ezt követően írtam egyet s mást, főleg cikkeket az *Új Kévébe*, a *Híradóba*, de máshová is, utána már új, önálló kötetekkel nem jelentkeztem, mert nagyobb munkákba kezdtem.

Így például évekig dolgoztam a Svédországban élő, de még Kovásznán megismert dr. Szurkos István önéletrajzi kötetén (*Amit nehéz kimondani*). Mint szerkesztő, szabad kezet kaptam, és így a történeti háttér, a helyszínek bemutatása és sok minden más megírásakor felhasználhattam saját emlékeimet, hely- és helyzetismeretemet, de személyes élményanyagomat is. Hiszen honfitársak voltunk, és azok lettünk immár másodsorra is itt, Svédországban.

Egy másik munkám egy emlékkönyv (*Emlékezzünk együtt*), amit ballagásunk 50. évfordulójára szerkesztettem, bevonva a munkába az évfolyamunk színe-javát. A brassói magyar gimnáziumra, diákélményeinkre, tanárainkra emlékeztünk együtt, megosztva egymással az elmúlt 50 év történeteit is. Tartalmas, szép, színvonalas munkát tettünk az asztalra.

Van egy csomó kiadatlan írásom, köztük egy regény is, valamikor talán sor kerül azok kötetbe rendezésére és megjelentetésére is.

Mostanában inkább csak a saját múltam foglalkoztat, a szülőföldem, szűkebb pátriám, Brassó, felmenőim élete, a régvolt világunk bemutatása, mert nem szeretném, ha a múlt végképp eltörlődne! Gyermekem emlékeznek még erre-arra, de az unokák csak az én meséimből ismerhetik meg gyerekkorom megannyi színhelyét és eseményét, a nagyszüleimet, s rajtuk keresztül az én Erdélyemet, az én Brassómat. Úgy érzem, ez az én feladatomban, és nagy örömmel eleget teszek ennek.

Életünk egy izgalmas regény, aminek soha nem tudjuk meg a végét, mert váratlanul félbeszakad. De azok, akik utánunk jönnek, megírhatják regényünk folytatását, így semmi sem vesz kárba. A történelem nem más, mint ezen egyéni történetekből összeálló nagy kép, ezek teszik élővé, igazzá. Arra biztatnék mindenkit, ne habozzon tovább adni azt az egyedi tudást, aminek birtokában van. Utódainknak joguk van ahhoz, hogy megismerjék gyökereiket, családjuk, nemzetünk igaz történelmét! Ne feledjük, hogy apró cseppekből lesz a zápor!

Veress Zoltán (1936 – 2013) és Veress Telegdi Magda (1937 – 2014)

Mindketten Kolozsváron születtek, iskolába is ott jártak. 1952-ben tizenhat más társukkal együtt mindkettőjüket hosszabb börtönbüntetésre ítélték rendszerellenes szervezkedés miatt. 1954-ben szabadultak, 1955-ben házasodtak össze. Mindketten írók; felváltva dolgoztak a kolozsvári *Utunk* és *Korunk* szerkesztőségeiben.

A román titkosrendőrség állandó zaklatása miatt 1986 elején menekültek Svédországba, ahol hamarosan mindketten dolgozni kezdtek, bekapcsolódtak a svédországi magyar kulturális életbe, megalapították az *Erdélyi Könyv Egyletet*, és megjelentették az általuk szerkesztett *EKE*-könyvsorozatot, ami az évi rendszerességgel kiadott, összesen 20 (+1) kötetével mindezidáig a magyar emigráció leghosszabb időtartamú könyvkiadási vállalkozása.

Kép: *EKE* könyvbemutató a stockholmi *Magyar Házban*, 2006 decemberében. <https://hirado.smosz.org/index.php/portre/633-portre-veress-zoltanrol>

Veress Zoltán 1936. február 25-én született Kolozsváron, író, költő, műfordító volt, továbbá könyv- és lapszerkesztő, publicista, kiváló gyermekvers író, az *Erdélyi Könyv Egylet* egyik alapítója és kiadványainak szerkesztője, a svédországi *Peregrinus Klub* megalapítója. Az alábbi részlet a 75. születésnapjára írt cikkből való.

[...] Ki hát valójában Veress Zoltán, ez a sokoldalú literátus ember? Gyermekként biológusnak készült — vallja meg kérdésünkre. Növények, állatok, mezőgazdálkodás érdekelte, mint egyik, agráregyetemet végzett nagyatyját. Honnan tudhatta még akkor, hogy a sors más életutat szánt neki? Mást, sokkal nehezebbet, amely úgy kezdődött, hogy a 16 éves Veress Zoltánt több társával együtt börtönbe csukták rendszerellenes szervezkedés miatt. Amikor két évvel később váratlanul szabadlábra helyezték, először az elmaradt érettségit kellett megszereznie, majd belátnia, hogy az akkor nagyon népszerűnek számító biológusképzésen a múltja nem jó ajánlólevél. Jelentkezett tehát a kolozsvári *Protestáns Teológiára*, ahol nem a múltjába, hanem a jelenébe kötöttek bele, így a *Bolyai Egyetem* magyar szakán folytatta tanulmányait. Itt sem maradhatott sokáig. 1958 Romániájában rendeletbe hozták ugyanis, hogy a politikai elítélteket el kell távolítani a felsőoktatás intézményeiből. Csakhogy ekkorra már neve volt, az *Utunk* című folyóiratnál várhatta ki a jobb időket, a 70-es évek elejét, amikor vissza-iratkozhatott az egyetemre. Minden tanárral tegező viszonyban voltam, mire letehettem a vizsgáimat — mondja a rá jellemző fanyar humorral. Aztán Huszár Sándor *A Hét* című, Bukarestben kiadott hetilaphoz hívta kolozsvári szerkesztőnek, s egészen addig végezte e munkát, amíg a *Korunk* folyóiratnál meg nem ürült a tudományrovat vezetőjének állása.

Aztán gondolt egyet, s unokástul, feleségestül elhagyta Erdélyt. Sokáig visszhangzott literátus berkekben a kapu, amit 1985 karácsonyában jó hangosan rácsukott ceausizmusra és transzilván küldetéstudatra egyaránt. Nyilván nem csak a ceausizmust és a szlogeneket hagyta maga mögött Erdélyben. Az egész elővázolt életépítmény ott maradt, s ha ezért valaki elítéli, hát lelke rajta. Irodalompártoló, tudományt népszerűsítő, felelős értelmiségi önmagát viszont továbbmentette, Stockholmban is megőrizte. Vagy inkább újraépítette? Talán ez utóbbi. Vitte az alapanyagot, s új építményt kreált belőle. Mert senki ne higgye, hogy idegen földön úgy

vagyunk jól, ahogy vagyunk. Az idegen föld mennyországa pőrére vetköztet, úgy enged be a kapuján, a pitvarig esetleg, s az ember kezdheti előlről az önépítést, bizonyítást. Van, aki be-lerokkan, van, aki erősebb lesz tőle, s olyan is akad, aki újonnan szerzett erejével leszakít néhány csillagot, s hazaküldi [...]

Forrás: Kovásznay Enikő: *75 éves az Erdélyi Könyv Egylet kapitánya*, Háromszék, 2011. március 19
<https://www.3szek.ro/load/cikk/37565/75-eves-az-erdelyi-konyv-egylet-kapitanya>

Az Erdélyi Könyv Egylet

Az erről írt cikkek egyikéből idézünk egy részletet:

Az 1989-es romániai forradalmi események nemcsak az erdélyi magyarság társadalmi, gazdasági életében eredményeztek gyökeres változást, hanem ugyancsak érzékenyen érintették a hirtelen összeomlott diktatúra romjai között publikálási és kiadási lehetőségek nélkül maradt magyar szerzőket. Az eredetileg megfogalmazott célkitűzésében ezt az úrt kívánta betölteni az *Erdélyi Könyv Egylet* megalapításával életre hívott kezdeményezés. Az 1986-tól már Stockholmban élő és alkotó Veress házaspár törekvései az erdélyi magyar kultúra és nyelv támogatására irányultak, mégpedig erdélyi írók válogatott írásainak kiadása révén, évente legalább egy könyv formájában.

Az *EKE* formális megalakulása 1990 őszére tehető, a következő évtől kezdve pedig az egylet évente egy könyvet jelentetett meg a toborzott pártolók által befizetett tagsági díjakból. Az *Erdély kövei* nevet viselő sorozat, az *EKE* eredeti célkitűzésének megfelelően, még az erdélyi szerzők munkáinak kiadására összpontosított. A sorozat részeként 1991 és 2002 között összesen tizenkét kötet jelent meg. A publikáló szerzők szimbolikus honoráriumban részesültek; az egylet tagjai pedig támogatásuk viszonzásaként egy-egy számozott példányt kaptak az éppen megjelent könyvből, nevük pedig felkerült a támogatók szolidaritási listájára. A többletpéldányokat ajándék gyanánt Erdélybe, magyar művelődési intézményeknek juttatták el. Több éven át minden megjelent könyvből átlagosan mintegy ezer példány vált így elérhetővé a szélesebb olvasóközönség számára.

Az egylet első évtizedének vége felé közeledve – az évek alatt megszerzett tapasztalat és a kapott visszajelzések alapján – az alapítók, valamint a hozzájuk időközben csatlakozott pártfogók rájöttek arra, hogy korábbi, nemes célkitűzésük módosításra szorul. Az addig ajándékba adott könyvek ugyanis az Erdélyben kiadásra kerülő könyveknek nem csak bővülő kínálatot, hanem egyben konkurenciát is jelentettek. Öröndetes módon az erdélyi szerzők publikálási lehetőségei is teljes mértékben helyreálltak. Éppen ezért az *EKE* kuratóriuma úgy döntött, hogy ha egy-egy könyv kiadása után még marad felhasználható pénzösszeg, azt további példányok nyomtatása helyett pályázatok meghirdetésére fordítja. Így születhetett meg két kötet is az 1848–49-es szabadságharc százötvenedik évfordulójának alkalmából, *Lászlóffy Aladár: A Seregek Ura* című műve 1998-ban, és *Kozma Mária: Asszonyfa* című írása a következő évben.

Az *EKE* számára tízéves jubileumot jelentő kötet megjelenése egybeesett a Magyar Millenniummal – az európai magyar állam fennállásának ezredik évfordulójával. A jeles alkalomból készülő könyv az anyaország, a Kárpát-medencei magyar kisebbségek, valamint a nyugati magyar diaszpóra jeles személyiségeivel készült interjúkból, és az interjúkat kísérő irodalmi szemelvényekből állt össze *Határtalan hazában* címmel. A könyv erkölcsi sikere megmutatta, hogy az egylet tagsága nemcsak az erdélyi magyarság gondjai-bajai, küzdelmei, törekvései iránt érdeklődik, hanem az egyetemes magyarság más „elszakított” és „elszakadt” népcsoportjainak problémái iránt is. Az *EKE* 2000-es őszi stockholmi közgyűlésén ezért az a döntés született, hogy az egylet – magyar és svéd neve megtartásával – a jövőben a Kárpát-medencei

és részben a nyugati magyar kisebbségi írókat és irodalmakat is érdeklődési körébe vonja, könyveiben tőlük származó műveknek is helyet ad.

Az ajándék kötetek biztosította gyakorlati segítségnyújtás mellett a könyvklub alapítói, valamint a kialakult szilárd támogatói kör tagjai úgy vélték, hogy az évente megjelenő kötetek közösségteremtő ereje legalább ugyanekkora jelentőséggel bír. Az alkotók, valamint a rendszeres előfizetők a befektetett munka, vagy éppen az anyagi áldozatvállalás révén tanúbizonyságot tettek arról, hogy továbbra is híven őrzik önazonosságukat, és éljenek bárhol is a világban, polgárai egy olyan közös szellemi hazának, amelyben minden magyar ember otthonra lelhet. A fentiek alapján teljességgel érthető, hogy a 2003-ban indult új sorozat miatt a *Határtalan hazában* címet kapta. A sorozat részeként, ismét egy évtizednyi áldozatos munkának köszönhetően, nyolc újabb kötet került kiadásra.

Az eddig megjelent utolsó könyv 2012-ben látott napvilágot. A sorozatot haláláig megszállottan szervező és szerkesztő Veress Zoltán író utolsó óhaja az volt, hogy az *Erdélyi Könyv Egylet* munkássága ne maradjon abba, hiszen abban nem pusztán önmaga megvalósítását, hanem a Svédországban, valamint a földkerekség számos országában élő magyarság összefogásának példás megnyilvánulását látta.

Az egylet támogatóinak összefogása, a szerzők és a szerkesztő munkája, valamint a megjelent kötetek pozitív fogadtatása szélesebb körben is elismerést váltott ki. 2004 decemberében az erdélyi magyarság legrangosabb kulturális egyesülete, az *Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) díszoklevelet* adományozott a stockholmi székhelyű *Erdélyi Könyv Egyletnek*. Az oklevél eredeti példányát az *EKE* stockholmi központjának irattárában helyezték el. [...]

Források: Dobos Tamás, *Az Erdélyi Könyv Egylet negyed százada a világ magyarságának szolgálatában*, Híradó, 2018. december 15. <https://hirado.smosz.org/index.php/cimlap/gyujtopontban/1303-az-erdelyi-konyv-egylet-negyed-szazada-a-vilag-magyarsaganak-szolgalataban>

Az alábbiakban olvasható egy részlet a kolozsvári *Krónika* című lap 2023. június 23-i számából.

Örök nyugalomra helyezték pénteken a kolozsvári születésű Veress Zoltán és Veress Telegdi Magda íróházaspár hamvait a kincses városbeli Házsongárdi temetőben – olvasható a *Helikon* irodalmi folyóirat honlapján.

[...] 1952-ben mindkettőjüket elítélték a Palocsay Zsigmond vezette diákszervezkedésben való részvételük miatt. 1954-ben szabadultak. Ezért a kettős politikai elmarasztalhatóság miatt mindvégig szorongatottabb helyzetben voltak, mint a velük együtt elítélt társaik. Ez vezetett végül ahhoz, hogy végső kétségbeesésükben Svédországba menekültek.

Veress Zoltán tanulmányait megszakításokkal folytatta: a *Bolyai Tudományegyetem* magyar nyelv és irodalom szakjáról kizárták politikai múltja miatt (ahol végül 1974-ben, levelező tagozaton szerzett oklevelet).

A *Hét* munkatársa, az *Utunk* korrektora és a *Korunk* szerkesztője is volt ezekben az években. 1965-ben elnyerte a *Romániai Írók Szövetsége prózadíját*, 1975-ben a *Kolozsvári Írók Egyesülete díját*.

1985-ben feleségével és két unokájával kitelepedtek Svédország fővárosába. Nyugdíjazásáig a stockholmi postán dolgozott. 2013. február 4-én hunyt el Stockholmban. Számos kötete jelent meg: gyermekversek, elbeszélések, verses mesék. Gyereknemzedékek nőttek fel a *Tóbiás és Kelemen* című kötete versein, kitelepedése után számos, az identitás kérdéskörét megközelítő írása látott napvilágot.

Telegdi Magda 1937. június 5-én született Kolozsváron, műfordító, prózaíró volt. Férjéhez hasonlóan ő is két évet börtönben töltött a diákszervezkedések tagjaként. Szabadulása után

érettségizett, majd tisztviselő volt egy, a *Könnyűipari Minisztérium* alárendeltségébe tartozó kolozsvári vállalatnál, gépírónó a *Korunknál* (1962–69), tisztviselő az *Utunknál* (1984–85). Stockholmi letelepedésük után a *Városi Könyvtárban* dolgozott 1987 és 2002 között, itt szerzett könyvtárosi szakképesítést és innen ment nyugdíjba. 2014. március 29-én hunyt el Stockholmban.

Forrás: <https://kronikaonline.ro/kultura/orok-nyugalomra-helyeztek-veress-zoltan-es-veress-telegdi-magda-irohazaspar-hamvait-a-kolozsvari-hazsongardi-temetoben>

Wennesz László
építészmérnök
(Elhunyt 2013-ban)

A Svéd Magyar Segélyszervezet

1989-ben alakult Stockholmban, Wennesz László kezdeményezésére, aki nem nézhette ölbetett kézzel, hogy a bezárt vagy felújított egészségügyi intézmények teljes felszerelése kárba vész, míg odahaza mindez aranyat érne. A kiselejtezett felszerelést szívesen odaadták a svédek, a stockholmi magyarok egy része is készen állt segíteni a rakodásban, egyedül csak a szállítással volt gond, azt kellett megszervezni valahogy. A Svédországba árut szállító kamionok rendszerint üresen tértek haza, ezt a helyzetet sikerült kihasználni, és ezután beindultak a szállítmányok...

A felvidéki *Új szó* című lapban megjelent cikkben Wennesz László maga mesél a segélyakcióiról. Ebből idézünk részleteket.

A jótékonykodás a hobbija

[2003] Május 10-én avatják fel a nádszegi *Szent Erzsébet Szociális és Egészségügyi Központot*. Juhos Ferenc polgármester közbenjárására a stockholmi és győri székhelyű *Svéd Magyar Segélyszervezet* bútorokat és egészségügyi berendezéseket ajándékozott a központnak. Wennesz Lászlóval, a segélyszervezet elnökével beszélgettünk.

A Svédországi Magyarok Országos Szövetségén belül több mint 30 szervezet működik, a Svéd Magyar Segélyszervezet 1989 óta magyarországi, illetve magyarok lakta területeket segít. Azokat az iskolai és kórházi segédeszközöket, berendezéseket továbbítjuk, amelyeket a svédektől ajándékba kapunk. [...] A svédek nem tudják, mit kezdjenek a lecserélt, de még használható bútorokkal, berendezésekkel. Ha nem vinnénk el, egyszerűen összetörnék, bezúznák. [...]

— Melyik volt a legemlékezetesebb szállítmány?

Talán a romániai csángóknak szánt. Ez mintegy háromszázézes, magyar ajkú közösség a Keleti-Kárpátokon túl, románok lakta területekkel körülölelve. Tavaly rendeztünk be ott egy teljes orvosi rendelőt, EKG-t, minilabort, komputert, vizsgálóasztalokat, de még függönyöket isadtunk. Két éve Jáki Sándor Teodóz győri bencés atyával jártam a csángók között. Lészpeden laktunk, nagyon szűk körülmények között, nem volt fürdőszoba, vécé, a nyugatról jött ember úgy érezte, a világ végére keveredett. Eljött hozzám egy hetvenéves férfi, Zöld János, hogy nincs a faluban orvosi rendelő, tudnék-e segíteni. Mondtam, tudok, de csak ha van egy olyan épület, ami megfelel rendelőknek, van benne víz, villany, fűtés, telefon. Ha ez megvan, akkor én a várótermi székektől a minilaborig mindent hozok. Erre elvitt a polgármesterhez, és kért egy épületet. Kaptunk is, még az eget is láttuk bentről, lyukas volt a tető, minden el volt korhadva. Zöld János ott azt mondta: László, én ebből rendelőt csinállok. Megszervezte a faluban, tetőt, padlót raktak, csempéztek, és egy éve

telefonált: László, küldjünk már valamit, mert félig készen vannak, és a falu nem hiszi, hogy tényleg jön valami. Akkor teherautót béreltünk és mindent elszállítottunk Lészpedre. Tavaly karácsony előtt jött a delegáció Zöld János vezetésével, hogy megköszönjék a rendelőt. Ezek miatt a dolgok miatt érdemes csinálni ezt az egészet.

— Említette, hogy Horvátországba is több szállítmányt juttattak el...

Szentlászló települést a háborúban teljesen szétlőtték, csupa törmelék volt a falu, a lakosság Eszékre menekült. Elmentünk a feleségemmel megnézni, mi a helyzet. Ott tudtuk meg, hogy a temetőt elfelejtették szétlőni, a lakosság Eszékről naponta járt a sírokat gondozni, mondták, vissza akarnak költözni. A horvát állam mindegyiküknek adott egy kis kunyhót, talán 35 négyzetméternél nem volt nagyobb. Újraindult az élet a faluban, a környéken, és nekünk adatott meg, hogy az iskolát és az orvosi rendelőt berendezzük. Én a gondviseléstől olyan lehetőséget kaptam, ami nagyon kevés embernek adatik meg. Azt, hogy tudok adni, semmibe nem kerül, és mégis rettenetesen nagy értékeket tudok ajándékozni.

Forrás: <https://ujso.com/kozelet/a-jotekonykodas-a-hobbija>

Se szeri se száma a Wennesz László nevéhez fűződő jótékonyági akciókról szóló cikkeknek. Alább olvasható egy kis beszámoló a segélyszállítmányok egyikéről.

Svéd adomány a vasi iskolának

Egy ölbői fiatalembernek köszönhetően lecserélhetik a három település – Szeleste, Ölbő és Pósfá – önkormányzata által fenntartott általános iskolában a tantermi berendezések egy részét. Hétfőn ugyanis egy zsúfolt kamion érkezett Magyarországra, amelynek rakományát Svédországból indították útnak.

Iskolabútorok tornyosultak az óriási raktérben; a három község közmunkásai alig győzték kipakolni a monstrumot a szelestei kultúrház előtt. Egyelőre ugyanis a művelődési ház nagyterme fogadja be a műanyag, fa és kárpitozott székeket, asztalokat, katedrákat, és azokat a táblákat, amelyekre már nem porzó, egészségkárosító krétával, hanem könnyen eltávolítható filccel írhatnak a diákok és a pedagógusok. A közeljövőben aztán szortírozzák az ajándékot: kerül a bútorokból az ölbői alsó tagozatba, s a szelestei felsőbb osztályokba is.

A mintegy húszmillió forint értékű adomány Svédországból érkezett, Wennesz László kapcsolatainak köszönhetően. Leégett ugyanis egy ottani iskola tetőszerkezete, s bár az osztálytermek berendezéseinek nem esett baja, az intézmény vezetői a felújításkor megváltak a bútoroktól. Erről tudomást szerezve Wennesz László rögvest fölvette a kapcsolatot magyar barátaival, a jószolgálati tevékenységet (is) végző Stanford-System vezetőivel. E cég karitatív munkatársa az ölbői Smideleus László; a fiatalember javaslatára érkezhetett ezúttal Vas megyébe az ajándék [...]

Wennesz László építészmérnök Stockholmban él, nyugdíjazásáig kórháztervezőként dolgozott az ottani megyei önkormányzatnál. Jószolgálati tevékenységként széleskörű kapcsolatait fölhasználva húsz éve segít magyarországi kórházakat, iskolákat, önkormányzatokat bútorokkal, tárgyi eszközökkel.

Forrás: <https://www.vaol.hu/hirek/2009/11/sved-adomany-a-vasi-iskolanak>

Elhunyt Wennesz László

Életének 75. évében elhunyt Wennesz László, a *Svéd Magyar Segélyszervezet* alapítója és tiszteletbeli elnöke, a *Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend* és a *Vitézi Rend* tagja, *Győr Város Egészségügyéért, a Nyugati Magyarságért és az Egyetemes Magyar Nemzet Érdekében Kifejtett Munkájáért és Segítségéért* kitüntetettje.

Wennesz László a *Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti keresztjének* kitüntetettje, Győrújbarát és Kunsziget község díszpolgára is volt.

Lelki üdvéért március 16-án 15 órakor, Öttevény község római katolikus templomában imádkoznak engesztelő szentmise keretében, majd 16 órakor utolsó útjára kísérik a község régi temetőjében.

Pápai Lajos megyéspüspök megrendülten értesült a hírről, s e szavakkal emlékezik az elhunyra: *Most, amikor László testvérünktől búcsúznunk kell, hálát adok. Hálát egy igaz magyarért, aki nem kérdezte, hogy mit ad neki a haza, hanem azzal foglalkozott, hogy mit adhat ő a nemzetnek. Hálát adok az 1956-os fiatalért, aki egy kis faluban, Öttevényen ki merte mondani a szabadságot követelő szavakat. Köszönöm Wennesz Lászlónak a bátorságot és tehetséget, mellyel az ismeretlen magyar menekült Svédország jelentős kórházfejlesztő építészévé válhatott. Mindezeket túl hálás vagyok elhunyt testvérünk karitatív szolgálatáért, melyet egyházmegyénkben, országunkban és határainkon kívül a magyarságért és a rászorulókéért tett. Kórházak, orvosi rendelők, iskolák tucatjai, több száz kamion segélyadomány, erdélyi, kárpátaljai, felvidéki és délvidéki települések voltak tanúi segítőkészségének. Most, amikor búcsúzunk tőle, vigasztal minket a feltámadás hite és a szentírási bölcsesség bizonyossága: 'Az igazak örökké élnek, és az Úrban van a jutalmuk, és a Magasságbeli viseli gondjukat.'* (Bölcs 5,15)

Forrás: Győri Egyházmegye/Magyar Kurír, 2013. március 13. <https://www.magyarurir.hu/hazai/elhunyt-wennesz-laszlo>

Öttevény község Önkormányzata díszpolgári címet is adományozott, a cím birtokosa: Wennesz László, aki már csak posztumusz címként kaphatta meg ezt az elismerést, melyet felesége vett át. A díszpolgári címet egy olyan honfitársunknak ítéltük oda, aki Öttevény szülöttjeként, kis falunkat féltett emlékei között tartotta számon, mert itt harangozott Eperjesi Jóska bácsinak, a harangozó-nak, ministrált Kejfes Károly esperes úrnak, és az Öveges kisasszonyoktól tanulta a betűvetést. Életművében pedig olyan kiemelkedőt alkotott, hogy a nevét nem csak Öttevényen ismerik, hanem az egész országban, sőt még határainkon túl is. Véletlenül vált az 1956-os forradalmi események részesévé, itt a településünkön az *Öttevényi Forradalmi Bizottság* elnökévé választották, majd a *Dunántúli Nemzeti Tanács* munkájában is részt vett. A Szigeti Attila vezetése alatt működő 16 fős tanács tagjaként az Ausztriából érkező gyógyszer és élelmiszerszállítmányok Budapestre juttatását szervezte. Mindezek miatt a hazája elhagyására kényszerült. Svédországban telepedett le, ahol családot is alapított, melyből Viktor fia született. Új hazájában megbecsülték, építésmérnökként egészségügyi létesítmények tervezésével, kivitelezésével foglalkozott. Második feleségével, Icával, lányait, Nikolettát és Barbarát, valamint fiúkat, Pétert már itt a szülőföldjén nevelték fel. Visszatelepülve Magyarországra létrehozta a *Svéd-magyar Segélyszervezetet*, melynek keretében a magyarországi és az elcsatolt területek egészségügyi és oktatási intézményeit segítette. Környékünkön még életében több település is díszpolgárává avatta, valamint számos országos kitüntetés birtokosa, a teljesség igénye nélkül:

- *Köztársasági Elnöki Arany Emlékérem* (1997)
- *Hazáért Érdemkereszt* (1997)
- *Magyar Köztársaságért Érdemrend Tisztikeresztje* (1997)
- *Szent László Érem* (2001)
- *Rákóczi Emlékérem* (2003)

Öttevényhez, szülőfalujához mindvégig ragaszkodott, szerette, hazatérése után részt vett rendezvényein, ünnepein, és itt a helyi temetőben alussza örök álmát. Méltán lehetünk büszkék rá mi öttevényiek is!

Forrás: Öttevényi hírmondó, 2016. március. https://www.otteveny.hu/download/ujstag/02_1.pdf

Went Mária (Maya)

Dr. Went Mária bőrgyógyász főorvos. Hozzátartozói, barátai, sőt páciensei egy része is Mayának, vagy korábban Mayinkának, szólították. Életútja kihívásokkal teli eseménydús életpálya volt, jellemzően a múlt századra. Az elmúlt évszázad megrázta az egész világot, a két nagy világhégés felborította az addigi társadalmi, politikai, gazdasági rendszert, de megváltoztatta a világ geográfiai elrendeződését is.

Milliók veszítették életüket, de a földrajzi változások következtében az életbenmaradtak tömegei arra ébredtek, hogy egy más országba kerültek annak ellenére, hogy lakhelyet nem változtattak. Ez rányomta a bélyegét egyéni és családi sorsokra. Más nemzetek tagjai közé sorolták őket, a megszokottól eltérő gazdasági nehézségekkel kellett megbirkózni és meg kellett próbálni kiheverni a háborúk okozta veszteségeket. Ez a nehézségekkel teli új környezet érintett minden európaít, de különös hangsúllyal volt érvényes Kelet-Európában. A Mária családjának alakulása jellemző erre a két világháború közötti nehézségekkel teli korszakra.

Édesapja, dr. Went István a mai Romániához tartozó Aradon született. Orvos lett, tudását Franciaországban bővítette majd Debrecenben telepedett le, ahol az Orvostudományi Egyetem élettani tanszékén alkalmazták, ahol később tanszékvezető lett. Orvostanhallgatók számára tankönyvet is adott ki, amelyet jómagam is használtam tanulmányaim során Marosvásárhelyen.

Ekkor találkoztam a Went névvel először. A Maya édesanyja, Wagner Mária a felvidéki Piestanyiban született, majd tanulmányai befejezése után több szanatóriumban dolgozott a ma Szlovákiához tartozó Felvidéken. A két valamikori magyarországi országrészből származó apát és anyát a Sors összehozta, összeházasodtak majd Debrecenben telepedtek le. A család hamarosan gyarapodott. Az első gyerek Erzsébet volt, akit a család Titinek becézett, majd egy évvel később megszületett Mária 1942. december 17-én. A két testvér nagyon szerette egymást, ragaszkodtak egymáshoz életük végéig.

A korai gyermekkorukban zajló eseményekből bizonyára nem sokat foghattak fel, biztonságban érezve magukat a családi környezetben. A szörnyű világháborús borzalmak vége nem hozta meg a várva várt békét, a társadalmi biztonságot mivel a túlélő nemzetre egy idegen hatalom által diktált elnyomó rendszert kényszerítettek. Ebben a rendszerben a bizonytalanság, a reménytelenség, a szegénység és kulturálatlanság uralkodott. Annak ellenére, hogy azt sem lehetett tudni, hogy mit hoz a holnap, az önkényes bírások vagy rendeletek alapján ártatlan tömegeket deportáltak, börtönökbe zártak, állásuktól fosztottak meg.

Maya és testvére szülei biztatásával, kortársaihoz hasonlóan, elkezdtek iskolába járni. Tanult, barátságokat kötött, de az iskolában tanultakat ki kellett egészíteni az otthoni könyvek segítségével, mivel az akkori tanterv szerint torzítva, fontos részleteket kihagyva oktatták a történelmet, földrajzot, magyar és nemzetközi irodalmat, még a találmányok feltalálójának személyét is megváltoztatták.

Szerette a zenét, de sportolt is. Leginkább az úszást és a teniszszedést szerette. A család egyébként csendesen, visszahúzódva élt az egyetem árnyékában, a szórakozást az esti társasjátékok, az ártatlan kártyajátékok, az olvasás, zenehallgatás vagy az esetleges rövid kirándulások jelentették.

Az élet megismerése, a tudás bővítése egész életében foglalkoztatta és sokat tett, hogy eleget tegyen ennek a célnak. A középiskola után beiratkozott a *Debreceni Orvostudományi Egyetemre* 1960-ban. Két nagy sorsdöntő fordulatot élt meg orvostanhallgató korában. Igen megrázta édesapja viszonylag korai halála 1964-ben, de ugyancsak tanulmányai alatt ismerkedett meg orvostanhallgató kollégájával Sümegi Jánossal, akivel házasságra lépett 1965-ben.

Egyetemi tanulmányai utolsó évében született meg első gyermekük Péter 1966-ban. Az egyetemi orvosi diploma megszerzése után a *Debreceni Patofiziológiai Intézetben* dolgozott 1973-ig, amikor érdeklődése a klinikai orvosi gyakorlat felé fordult. Ezért férjével és Péter fiukkal együtt Szegedre költöztek, ahol Maya a nemzetközileg elismert bőrgyógyász Simon Miklós professzor által vezetett bőrgyógyászati klinikán sajátította el szakterületét, a bőrgyógyászatot, amihez hű maradt egészen élete végéig. Alkalma volt részt venni egy hathónapos tanulmányúton Strasbourgban 1976-ban. Ezután továbbra is Szegeden dolgozott, ahol megszületett második gyermekük, Zsolt, 1978-ban.

Annak ellenére, hogy az akkori Magyarország nyitottabb volt, mint más kelet-európai állam, a mozgáslehetőségek, az ismeretek bővítésének a lehetőségei, a szabad gondolkodás továbbra is korlátozott maradt. Így családjával együtt kitelepedett Svédországba, 1980-ban. Az új hazában a letelepedés és a szakmája folytatásának a legfontosabb előfeltétele a svéd nyelv elsajátítása volt, amivel Maya ragyogóan megbirkózott. Nyelvtanulásában segítette a már jóval korábban Svédországba érkezett nyelvtudós, Mervel Ferenc, akinek jómagam is tanítványa voltam, aki óriási szakértelemmel és tapasztalattal lopta be a nyelvet tanítványai fejébe.

A nyelvtanulás mellett nagy energiával dolgozott azon, hogy megszerezze a svéd orvosi kompetenciát, amit el is ért 1983-ban, ami lehetővé tette, hogy elhelyezkedjen a *Karolinska Kórház Bőrgyógyászati Klinikáján*, megismerve a modern bőrgyógyászati gyógymódokat. 1987-ben érettnek találta az időt arra, hogy egy privát klinikán folytassa a tevékenységét, de hamarosan teljesen függetlenítette magát és saját privátrendelőt nyitott, amit meg is tartott 25 éven át.

Nagy öröme megérkezett Svédországba szeretett unokatestvére, Went Ida Erdélyből, akit barátai Babának hívtak. Baba nagy támasza volt nemcsak Mayának, hanem a gyerekeinek is.

Amikor jómagam Svédországba költöztem, 1986 őszén, Maya és Baba az első honfitársaim között volt, akikkel itt találkoztam. Mindkettőjükkel baráti viszonyban maradtunk életük végéig.

Mayával igen hamar megbarátkoztam, hiszen már első találkozásaink alkalmával sok közös témánk akadt, leginkább az egészségügyi kérdésekben, azon belül pedig a kettőnk szakmai területének igen számos kapcsolódása mentén is. Mayától hallottam az első gyakorlati információkat az egészségügy felépítéséről, szervezéséről, működéséről, és hogy mit kell tenni a svéd orvosi működési engedély megszerzéséért. Kíváncsian hallgattam az itteni gyógymódokat, kezelési eljárásokat meg az igen sok, számomra ismeretlen gyógyszer nevét. Útmutatásai nagyban segítettek első munkahelyem megszerzésében. Szakmai kapcsolatunk megmaradt életünk folyamán annál is inkább, mert nemcsak jómagam, de családom több tagja is Maya paciensei voltunk.

Szakmai tudását a diagnózis helyessége és a kezelés eredménye igazolta. Paciensei mindig elismeréssel vélekedtek róla, kiemelve empátikus, nyugodt, együttérző magatartását!

Soha nem volt indulatos, gondosan megválogatta a szavait. Minden pacienseinek megadta a lehetőséget, hogy soron kívül is zavarják telefonon, sohasem vált ingerültté. A beteg embereken segíteni, gyógyítani vagy enyhíteni a panaszokat, ez vezérelte élete végéig!

Annak dacára, hogy a munkája lekötötte ideje nagyrésztét, időt szakított a kulturális igényei kielégítésére is. Élettársával, a zeneszerző Deák Csabával, 1993-tól kötötték össze életüket és együtt szereztek felejthetetlen zenei és más kulturális élményeket Svédországban és Európa más országaiban, de nem feledkezett meg korábbi hazájáról sem, ahova rendszeresen visszajárt minden évben.

A munka, a kultúra, a zenei élmények mellett rendszeresen részt vett Svédországban jól működő magyar szervezetek tevékenységében. Furának találtuk mindketten, hogy a sok magyar szervezet között nincs magyar orvosi egyesület, pedig az igény erre igencsak megnőtt azzal, hogy az 1980-as években egyre több egészségügyi személy érkezett Svédországba, akik mind eligazításra vártak, hogy lehetőleg minél hamarabb folytatni tudják hivatásukat az új hazában.

Végül, sok egyeztetés után, 1988-ban megalapítottuk a *Svédországi Magyar Orvosi Egyesületet a Magyar Házban!* Első elnökünknek Went Máriát választottuk meg, aki azután 17 éven át vezette nagy szervezői készséggel és odaadással az egyesületet. Felejthetetlen, élménydús programokat szervezett a vezetőségünk tagjaival, kihasználva nemcsak szervezői tehetségét, hanem tág ismeretségi körét is.

Miután már újabb megbízatást nem vállalt, továbbra is egyesületünk aktív tagja maradt, mint tiszteletbeli elnök. Maya továbbra is folytatta orvosi tevékenységét és miután rendelőjét feladta a Birger Jarls úton, munkáját a lakásán berendezett kis rendelőben folytatta. Orvosi munkáját nem tudta abbahagyni a nyugdíjkor elérése után sem, mert valódi orvos maradt élete végéig. Pedig elveszítette élettársát, négy évvel ezelőtt, és szeretett unokatestvérét, Babát is tavalyelőtt. A sorscsapások enyhítésére a szenvedélyes munka jó eszköznek mutatkozott, de továbbra is folytatta a kulturális életét, koncertekre járt, amíg csak ereje engedte. Együtt érzett szenvedő embertársaival, segíteni akart rajtuk, enyhíteni akarta szenvedéseiket. A mindig barátságos, kedves magatartásával megnyerte paciensei rokonszenvét, ami a paciens számára fél gyógyulást jelentett! Nemcsoda, hogy ragaszkodtak hozzá és megdöbbenéssel vették tudomásul, hogy eltávozott az élők sorából.

Távozása nagy veszteséget jelent mindannyiunk számára. Pacienseivel egyetemben így érzem jómagam is. Utolsó pillanatig dolgozott, amíg a betegség le nem vette a lábáról. A kezelések nem segítettek rajta, végül hosszú kórházi kezelés után, 2023. február 4-én visszaadta lelkét teremtőjének.

Kedves Maya! Eltávozásoddal pótólthatatlan úrt hagytál magad után, de emlékedet ápolni fogjuk, és kívánom a fiaid, a magam, a kollégáid, barátaid és pacienseid nevében, hogy Nyugodjál Békében!

Requiescat in pace!

(Az anyagot id. Sebestyén Gábor küldte, aki a fenti szavakkal búcsúztatta dr. Went Máriát)

Zsombori Erzsébet

Fotó: Lajtai György
Photo by George Lajtai

Született Bonchidán 1949. december 23-én. Színesnő akart lenni, tagja volt a *Kolozsvári Stúdió Színpadnak* nagynénje, a szintén festőművész Póka Zsombori Erzsébet javaslatára, de ugyancsak az ő hatására kezdett foglalkozni a képzőművészettel is. 1969 és 1984 között reklámgrafikusként dolgozott Kolozsváron és Zilahon. Közben, 1972–1973-ban díszítőművészetet tanult. Alkalmazott grafikusként kezdte pályáját, majd áttért a festészetre. Eleinte hagyományos technikával virágcsendéleteket (*Li-liom I. és II., Krizantémok, Kikerics, Mezei virágok*) portrékat, figurális kompozíciókat készített (*Hagyomány, Tánc I.*). A selyemmel való megismerkedése után kifejlesztette saját technikáját (*batik technika selyemfestéssel*). Témáit leggyakrabban a természetből meríti. 1990-től állított ki a *Budai Várban*: eleinte több helyszínen, később állandó jelleggel a Dísz-téren, majd saját galériájában az Úri u. 26–28-ban. 2014-től működteti Budapesten a Sütő u. 2. szám alatt műterem-galériáját, ahol állandó jellegű kiállítása van lányával. A galériában kulturális rendezvényeket is szervez. Ezen kívül több, mint 200 egyéni és kollektív kiállítása volt Magyarországon és külföldön egyaránt. Több könyvet illusztrált. Tagja a *Szőnyi István Alkotóközösségnek*, a *Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének* és a *Belvárosi Művészek Társaságának*. 2020-ban megkapta a *Kölcsey-díjat*.

Egyéni kiállítások (válogatás):

- 1975 *Stúdió 51*, Kolozsvár Batikkiállítás, *Művelődési Központ, Zilah Filo Galéria*, Kolozsvár
- 1987 *Sport Kórház*, Budapest
- 1988 *Külkereskedelmi Főiskola*, Budapest
- 1989 *Kulturinnov Galéria Művelődési Központ*, Bonyhád
- 1990 *Galéria*, Tamási Bonyhád
- 1990 *Erdélyi Kulturális Napok*, *Eger Kortárs Galéria*, *Debrecen Stúdió Galéria*, Budapest
- 1991 *Madách Kft. Galéria*, Budapest
- 1991-től állandó kiállítás, Budapest, Dísz tér 4-5
- 1992 Törökbálint *Enying Kernstok Galéria*, Tatabánya Ócsa Nagykőrös
- 1993 *Magyar Ház*, Stockholm
- 1994 Szolnok Tata Kolozsvár Vándorkiállítás (SVE)
- 1993, 1994 Budai vár, Budapest
- 1995 Budai vár Budapest, I. Dísz tér 4-5
- 1995 Koppenhága *Stúdió Galéria*, Bécs, New York, Washington New Brunswick
- 1995 *010 Galéria*, Budapest
- 1996 *Főkonzulátus*, New York
- 1996 *Zsámbéki Szombatok*, Zsámbék
- 1999 *Korunk Galéria*, Kolozsvár
- 2004 Pforzheim, Németország
- 2005 New Orleans, USA
- 2007 Sacramento, Westport, USA
- 2011 Bogense, Dánia
- 2013 Bécs, Ausztria
- 2013 Pozsony, Cemadok, Szlovákia
- 2019 *Kolozsvári Szépművészeti Múzeum*, Mayer Hellával
- 2019 Los Angeles Scenic Drive Gallery, USA
- 2020 Graz, Ausztria
- 2021 *Kolozsvári Szépművészeti Múzeum*
- 2022 Göteborg, Svédország

Könyve:

- Zsombori Erzsébet – Zsimbi: *Zsimbi a selyem útján*, Fekete Sas Kiadó, 2018.

Ars poeticája:

Az erdélyi táj szépsége ma is elvarázsol: abból táplálkozom, azt festem meg. Érzéseket, hangulatokat festek. Zenét. A virágban zene szól, a zenébe virágot képzelek. A bagoly néha szomorú, madarak röpködnek a tájban kettesben, néha egyedül, magányosan. A köveknek lelkük van, élet van a füvek közt. A napraforgó a nap felé fordul, benne az élet spirálja. A tél tiszta, makulátlan, hó borít be mindent. Kísérletező alkat vagyok, kíváncsi, saját technikát alakítottam ki, idővel kialakult a magam képi világa. Mindig a természet ihletett, de volt idő, amikor az anyaságomat éltem meg: nagyjából 80 madonnát festettem. (Erdélyi Napló, 2017. március 22.)

Néhány képe:

NORVÉGIAI MAGYAR PORTRÉK

Összeállította Kovács katáng Ferenc

A. Dobos Éva

Életem nagyobb részét Norvégiában éltem le, így negyven év külföldön élés után írom ezeket a sorokat. Hogy mennyit változott körülöttem a világ, az emberek, mennyit változtam én magam, honnan, hová kanyarodott az életutam? Egyszeri kaland, tanulság, rengeteg tapasztalat, amit nem is nagyon lehet röviden leírni. De ebben a kis bemutatkozásban nem is erről lesz szó, inkább azt próbálom elmondani, mit szeretek Norvégiában, miért kezdtem el könyveket fordítani, mi volt fontos a „másság” megismerésében.

Huszonöt évesen költöztem Oslóba, ami akkor az Európát kettéosztó vasfüggönyön túl volt, akkori mértékkel mérve az Óperencián is túl, hiszen abban az időben minden, ami a közép-kelet-európai országok határain túl volt, mesebeli messzeség volt a számunkra. Lassan szoktam meg a másságot, az északi magatartást, a szokásokat, amelyek eleinte nagyon idegenek és érthetetlenek voltak. Nehezen találtam barátokra. Akaratlanul is azt kerestem, amit Pozsonyban hátra hagytam. Amit, most már tudom, fölösleges volt keresni. Az első években ösztönösen a magyar közösségek felé fordultam, az akkori oslói magyar protestáns gyülekezet, később a magyar egyesület jelentett fontos fogódzót. Aztán sajnos megszakadtak ezek a kapcsolatok, más irányba sodort az élet.

Jó tíz év telt el, mire rájöttem, hogy minden idegensége és furcsasága ellenére megszerettem és megszoktam ezt az országot, és körülbelül akkor értettem meg, hogy nem tudnék már visszalépni a régi életembe. Pozsonyban a Műszaki Egyetemen végeztem, és dr. Borka László jótevőm, apai barátom révén a norvég gyógyszerellenőrző intézetben kaptam munkát. Közben, munka mellett, szinte kedvtelésből kezdtem el norvég irodalmat fordítani magyarra. Az első könyv Liv Ullmann önéletrajzi kötete volt. Akkoriban világszerte elismert színésznő volt, és rengeteget utazott Afrikába, Ázsiába, menekülttáborokat látogatott és beemelte az elmaradott országokban élő gyerekek sorsát a köztudatba. Tetszett, amit csinál, és nagy lendülettel fogtam a fordításnak. Nem tudom, hogy mertem belevágni, de szerencsére jól sült el, nagy példányszámban fogyott a könyv. Lenyűgözött a szerző személye, a puritán, közvetlen stílusa, éppen azok a vonások, amelyek eleinte idegennek tűntek. Megéreztem benne, hogy a másság nem is annyira más, csak nyitott füllel kell közelíteni, nem azt keresni, ami nincs, hanem elfogadni, amit egy új ország adni tud.

A 90-es években egy svéd gyógyszergyárnál dolgoztam, klinikai gyógyszerkipróbálásokat vezettem, és sokat utaztam Észak-Norvégiába. Beleszerettem a norvég természetbe, amely azóta is csodálattal tölt el. Szinte nem tudok betelni a végtelen hatalmas vizek, fjordok, hegyek látványával. Északon, a Lofot-szigetek csodás, hófehér homokkal borított partjai, a dagály-apály alkotta területeken felbukkanó, majd nyomtalanul eltűnő apró homokpiramisok, amelyeket „homokgiliszták” építenek fel néhány óra alatt, és persze a varázslatos fehér éjszakák, a sejtelmes napfény a nyári égbolton; nyugaton a hegyek, a gleccserek és a smaragdzöld gleccserfolyók – páratlan szépség, erőt és ihletet lehet belőle meríteni.

Liv Ullmann önéletrajzi könyvei után – mások mellett – Jon Fosse regényeit fordítottam, ezek a Kalligram kiadó gondozásában jelentek meg. Jon Fosse egyedi, egyéni irodalmi univerzuma ismét új világot nyitott meg előttem, nemcsak sajtósági nyelvi és stilisztikai eszközei miatt, hanem a norvég gondolkodás, a természet, a vizek, a tenger közelsége által meghatározott életfelfogás, az

elhallgatások, a szavak nélküli kommunikáció fogott meg leginkább. (2023 irodalmi Nobel-díját Jon Fosse kapta, a szerk. megj.)

Huszonvalahány norvég regényfordítás után új erőpróba következett. A norvég CappalenDamm kiadó megbízásából norvégra fordítottam a magyar irodalom nagy klasszikusát, *Az utas és holdvilágot*. Szerb Antal regényét, habár a pandémia közepén jelent meg, lelkesen fogadta a kritika, és az egyik legtöbbet olvasott magyar könyv lett Norvégiában. Ismerős mesélte, hogy az oslói Deichman könyvtárban „várólistás”, és 1-2 hónap után lehet csak hozzájutni. Nagy öröm és elismerés a számomra, természetesen, mert ez azt is jelenti, hogy sikerült átültetnem ezt a kivételesen gazdag, elegáns és könnyed nyelvet, és visszaadni a regény különleges hangulatát.

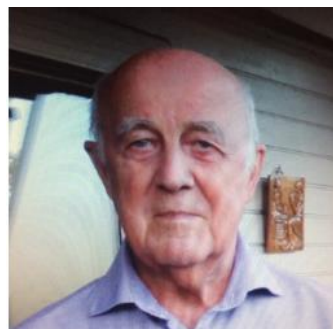
Mit adott hát a két nyelvben, két kultúrában töltött negyven év? Úgy érzem, hogy nehézségeivel, kompromisszumaival és kihívásaival együtt igen gyümölcsöző korszak volt. És hogy hova, mit viszek ebből tovább? Nem tudom, de kíváncsian, nyitott füllel, nyitott szemmel figyelem és várom az újabb útkanyarokat.

PhD Borka László

Milyen Norvégia?

1957 januárjában érkeztem Norvégiába. 1960-ban házasodtam, feleségem magyar. Két gyermekünk, hat unokánk és három dédunokánk van.

Mint több menekült, én is egyetemre jártam Oslóban. Utolsó vizsgámnál professzorom megkérdezte, hogy volna-e kedvem egy meghívással Amerikába menni. Feleségemnek is volt kedve, így kislányunkkal együtt elutaztunk Minnesotába. Munkám a Minnesotai Egyetem kutatóintézetben volt. Kedves, barátságos embereknek ismertem meg az amerikaiakat. Szakmailag is hasznos volt ez a másfél év. Főnököm ott akart tartani, de Amerika számunkra nagyon idegen volt.

Norvégiába visszatérve a NYCO gyógyszergyárban dolgoztam két évet. Onnan a Statens Legemiddelkontroll-hoz kerültem s egy idő után a laboratórium főnöke lettem. Sok szakmai örömem volt. Évekig Strasbourgba jártam az Európai Gyógyszerközpontba, mint norvég küldött. A laboratóriumban volt egy észrevételem a gyógyszer alapanyagok kristályosodásával kapcsolatban, ami egy doktori disszertációhoz vezetett. Megfigyeltem ugyanis, hogy a gyári próbaanyag, amit a gyár beküldött, az teljesen másképp viselkedik, ha kísérletezünk és több oldószerben újra kristályosítjuk. Például vízben könnyen oldódó anyag vízben oldhatatlanná válik. Ha erre nincs figyelemmel a gyár, és takarékoságból egy olcsóbb oldószert választ, akkor esetleg a piacra egy szervezetben oldhatatlan gyógyszer kerül. Azaz a gyárnak, a szabadalomban benyújtott eljárástól csak ennek figyelembevételével szabad eltérnie.

Nyugdíjba lépésemkor a WHO-Genf két éves analitikai munkára kért fel. Egy indiai gyógyszert kellett megvizsgálni. Mindez mikroszkóp segítségével történt, a kristályok fényképezésével. A felvételek polarizált fényel készültek s olyan mutatósnak bizonyultak, hogy 1986-ban a Nikon

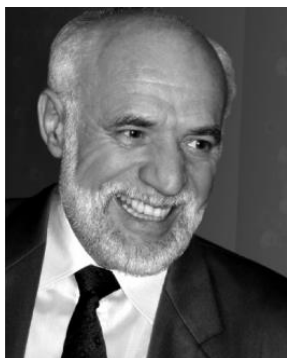
fotóversenyén egy képem díjat nyert. Felbátorodva felajánlottam képeimet egy nagy amerikai szaklapnak, a Journal of Chromatography-nak, mert címlapjukat unalmasnak találtam. El is fogadták ajánlatomat s két évig a havilap címlapjára kerültem.

Irodalom? Könyvet nem tudnék írni, de az egy-két oldalas cikkek a kedvenceim. Írtam a pesti Élet és Tudománynak, az MBK Híradónak és a Tar Károly szerkesztette Ághegynek. Anne Holt 1222 c. regényét és egy dráma első felvonását fordítottam magyarra. Mindkettő megjelent Magyarországon.

Milyen Norvégia? Egy társaságban felkértük egymást, hogy mindenki mondjon három jó és három rossz dolgot Norvégiáról. Többek véleménye szerint a három jó a politikai stabilitás, a jó sportlehetőségek és a sok finom „sea food”. Három rossz: a hosszú tél, a rossz állapotban lévő utak és az Európától való nagy távolság.

Buday Károly

Art Vitrea

1936-ban született Magyarországon. 1956 óta él Norvégiában. Magyarországon mérnöki végzettséget szerzett, és mint üzemi- és sajtófotós dolgozott.

Elismert fotóművész. 1972-ben volt az első önálló kiállítása a norvég Országos Kézműipari Szövetség (Landsforeningen for norsk brukskunst) U2 Galériájában. 1974-ben a Henie Onstad Kultúrközpontban mutatta be a nagyvolumenű multivizionális programját „Brytninger. Prisma de profundis” címmel. Kepeit különböző norvég és külföldi publikációkban láthattuk: az A-Magazinban, a Fotografi-ban, a Norsk Fagfotoban, a Photocinemában, a ZOOM-ban, az OMNI

magazinban és még sok más helyen.

A fent említett két önálló kiállításon kívül több nemzeti és nemzetközi kollektív kiállításon is részt vett képeivel (Le International Salon of Photographic Art, Belgia, 1973, Intercontinental Foto en Diafestival, Leper, 1974, Fotografisk vårutstilling 1976, 1978, 1980). Több plakátjával is nyert díjat. 1978-ban az Országos Kézműipari Szövetség 60. évfordulójára dekorációs megbízást kapott. 1978-ban az Északi Kultúrbizottság (Nordisk kulturråd) támogatta az Art Vitrea című programját. Még ugyanebben az évben ösztöndíj- és tanulmányút-támogatásban is részesült.

A Preus fotómúzeumbeli kiállításán főleg absztrakt képei voltak láthatók. Ugyanakkor az a néhány kiállított természetfotó arról árulkodott, hogy honnan is indult a művész. Erős, telített színek jellemzik képeit, melyek mint lebegő lángnyelvek borítják el képfelületeit. Színskálája széles, legtöbbször mégis csak egy meghatározott szín s annak különböző tónusai az uralkodók. Némelyik képe a Victor Vasarely (1908) képviselte Op-art stílusirányzatba sorolható. Buday motívumai a variációk végtelenségéről árulkodnak. Bőségszarujából ránk zúdul a felületek, és a színek számtalan kombinációja, egy magával ragadó, örömet ébresztő képgazdagság. Soha nem volt kétséges, hogy egyszer sor kerüljön Buday kiállítására a Preus Fotómúzeumban.

(Leif Preus nyomán lejegyezte Kovács katáng Ferenc)

Csángó Péter András
(Budapest, 1942)

Nagy-Britannia legjobb virológusai voltak a tanárain

Miután Édesapám a doni áttörésnél 1943 januárjában eltűnt, Édesanyám egyedül nevelt a nagyszüleim segítségével. A budapesti Eötvös József gimnáziumban érettségiztem 1960-ban. A budapesti Vasasban boxoltam, ahol Papp Laci és edzője volt a mesterem. Az orvosi egyetemre nem volt könnyű bekerülni, mert úgynevezett egyéb származású diákokat nem kedvelt a rendszer. Orvosi diplomámat (a Pécsi Orvostudományi Egyetemen) 1967-ben szereztem. A tanulmányok alatt sokat utaztam Lengyelországba, az egész országot bejártam autóstoppal. Sokszor elhagyott vasúti vagonban aludtam, de a lengyelek szíve nyitott volt és sokszor teljesen ismeretlen emberek hívtak meg az otthonukba. Első munkahelyem 1967–1968-ban Szombathelyen, a Markusovszky Tüdőkórházban volt. Talán én voltam az utolsó utas azon a Szombathely és Budapest közötti repülőn, melyet a Magyar Népköztársaság Vietnammal ajándékozott.

Katonaorvosi pályámat Körmenden és Csornán töltöttem, ahonnan 1968 márciusában szereltem le, mint hadnagy. 1968–1969-ben mint segédkorvos Budapesten, a Semmelweis Kórház központi laboratóriumában dolgoztam. 1969 júniusában Jugoszlávián keresztül elhagytam Magyarországot. Két hónapot menekülttáborban töltöttem Trieszt mellett Padricianóban. Több ezer más középkelet-európai menekült társaságában.

1969. szeptember 8-án érkeztem Norvégiába egy hátizsákkal. Néhány hétre rá már munkába álltam, először, mint segédkorvos, a Tromsø-i állami Tüdőkórházban. Majd 1970–1978 között rezidens voltam az oslói Közegészségügyi Intézetben. A norvég nyelvet munka közben sajátítottam el. Jó alapom volt otthonról: orosz, latin, angol, francia, lengyel, német és eszperantó, meg egy kis svéd. 1972–1973-ban a norvég Külügyminisztérium ösztöndíjával és az említett intézettől teljes fizetéssel, posztgraduális képzésben vettem részt Birminghamben (UK) az egyetem virológiai osztályán. Az alapvető virológiai képzés melletti disszertációm témája a himlővírus volt. Nagy-Britannia legjobb virológusai voltak a tanárain.

1974-ben lettem norvég állampolgár, a szokásos 7 év helyett 5 év után. 1977-ben az oslói Állami Közegészségügyi Intézetben megalapítottuk a Chlamydia trachomatis diagnosztikáját Norvégiában. 1979–2004 között Kristiansandban a megyei Központi Kórház mikrobiológiai osztályának vezető főorvosa voltam több mint 30 beosztottal. Későbbi kutatási területeim: Chlamydia trachomatis, human papillomavirus, Gardnerella vaginalis, Chlamydia pneumoniae, Mycoplasma pneumoniae, Borrelia és kullancs encephalitis vírus: TBE. 1989–1991 között a Norvég Mikrobiológiai Társaság elnöke voltam. Ezután két időszakban a Norvég Mikrobiológiai Társaság megbízása alapján a mikrobiológiai szakma jövőjét tervező választmány vezetője lettem. Több mint tíz nemzeti és nemzetközi kongresszust szerveztem. Alapító tagja voltam a Scandinavian Society of Genitourinary Medicine-nek. A következő helyeken is dolgoztam: Oslo (Nemzeti Közegészségügyi Intézet), Tromsø (Universitetet i Nord-Norge), Lillehammer, Skien, Sandvika, Ålesund és Upplands Väsby

(Svédország). Tudományos publikációim száma több mint száz, amik nemzetközi és norvég folyóiratokban jelentek meg. Ezek részben a National Library of Medicine weboldalán láthatók.

Mint magánember is írtam történeteket, ezek jó része a Norvégiában töltött két emberöltőről szól. Egy részüket a skandináviai Magyar Liget közölte, míg a két legutóbbi írásom, a Norvég-magyar diplomáciai kapcsolatok a két világháború között és a Norvég Vöröskereszt #2. világháború utáni magyarországi működése címűek, 2023-ban jelentek meg egy antológiában.

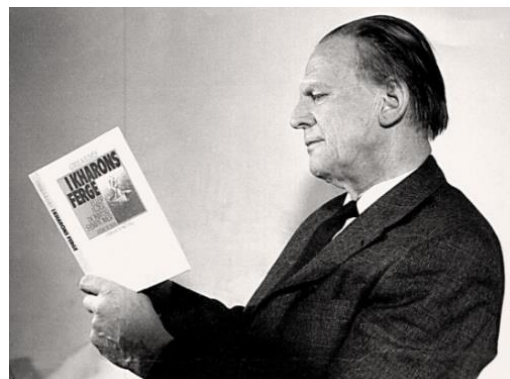
Otthoni látogatások alkalmával jó kapcsolatot tartok barátokkal és több régi osztálytárral. Aranydiplomámat a Pécsi Orvostudományi Egyetemen 2016-ban kaptam kézhez. 2022-ben egy gimnáziumi és egy egyetemi évfolyamtalálkozó szervezésében vettem részt. 2023-ban a Diagen International és az Aerte skandináv cég orvosi munkatársa, Chief Medical Officer-e vagyok. Ennek kapcsán is sokat utaztam és utazom. Több, mint negyvenszer jártam az USA-ban, hivatalos és magánúton, Oroszországban, ezen kívül Ázsiában, Afrikában, Dél-Amerikában, a Közel-Keleten és néhány kivétellel az összes európai országban. A Norvég Orvosszövetség, a Magyar Orvosi Kamara, a Norvég Mikrobiológiai Társaság, a Norvég Infektológiai Társaság és az Amerikai Mikrobiológiai Társaság (ASM) és a Magyar Családkutató Egyesület (MACSE) tagja vagyok.

Hobbim: Minden napi úszás, napi 5-6 km gyaloglás, kerékpározás, olvasás, genealógia. Nős vagyok. Három felnőtt lányunk van, a norvég nyelv mellett mind a három jól beszél magyarul is. Nejem és három lányunk norvég és magyar állampolgár.

Albert Lange Fliflet

Aki Oslóból Budapestre kerékpározott

(1908–2001) Norvégiában született. Lomb Kató könyvében olvashatjuk: „...egy Hedstrand nevű kis norvég településen nőtt fel. Betegsége miatt csak a gimnázium felső tagozatában került nyilvános iskolába, addig otthon forgatta evangélikus pap édesapjának könyveit. [...] Tizenkét éves korában *halálosan* (ő mondja így) beleszeretett egy kislányba. Szenvedélyes hangú norvég verset írt hozzá, de mindjárt a vers latin fordítását is mellékelte.” (Lomb Kató: Bábeli harmónia – interjúk Európa híres soknyelvű embereivel, Gondolat 1988)

Albert Lange Fliflet 19 évesen végzett az Oslói Egyetem finn-ugor szakán, majd filozófiát és történelmet tanult. 24 éves korában adjunktus lett, 30 évesen magiszter fokozatot szerzett a finn-ugor nyelvekből. Ha beleolvasunk Schelken Pálma 1977-ben készített írásába, akkor sok érdekességet tudunk meg róla, a magyar nyelv barátjáról: „Albert Lange Fliflet a magyar irodalommal Jókai *Az aranyember* című regénye norvég fordításában találkozott először. Tizenhét éves volt, amikor elhatározta, hogy a finnugor nyelveknek és az irodalomnak lesz tanára, népszerűsítője. A heidelbergi egyetemen találkozott és barátkozott össze Szegedy-Masszák Aladárral és Vargha Györggyel, akik a nyelvi különlegességeken kívül népdalokra is tanították. Az együtténeklés még közelebb hozta

nyelvünkhöz úgy, hogy később is kereste a magyar lányok, fiúk társaságát, pl. Grenoble-i ösztöndíjas korában is. Az igazi nyelvi próba, megmérettetés 1934-ben történt, amikor Oslóból egyenesen Budapestre kerékpározott: falvakban tájékozódni, vásárolni és kérdésekre felelni! Későbbi látogatásai alkalmával az egész országot bejárta, hallgatója volt a debreceni nyári egyetemnek is. Így lett népünk lelkes barátja, irodalmunk ismertetője, népszerűsítője.” (Evangélikus Naptár, 1996)

10–12 nyelven írt és beszélt, ebből norvégul, svédül, finnül, észtül és lappul anyanyelvi szinten, angolul, németül, franciául, hollandul és magyarul kiválóan. De például fordított olaszból, latinból, héberből is. Nemzetközileg elismert műfordító volt. Kritikusai szerint legmonumentálisabb alkotása a finn Kalevala újnorsokra (nynorsk) fordítása (1967). Két jelentős norvég fordítása: Madách Imre *Az ember tragédiája*, és Illyés Gyula Kháron ladikján című műve (Menneskets tragedie, 1979 és I Kharons ferge eller alderdommens symptomer, 1979). Több nyelven írt verseket, magyarul is.

A kilencvenes évek végére teljesen elvesztette a látását. Ezért csak felesége, Marianne áldozatos segítségével tudta 1999-ben kiadni a vadonatúj fordításait tartalmazó verseskötetét. Ebben a nyolc nyelvhez tartozó költők társaságában ott találhatjuk Vörösmarty Mihály, Ady Endre és Illyés Gyula egy-egy versét is.

Id. Dr. Hafenscher Károly (1926–2018) így emlékszik egy találkozásukra: „Néhány évvel ezelőtt egy Pax Romana-kongresszuson alig akartam hinni a fülemnek, amikor egy norvég nyelvész magyarul mondta el Szózatunkat. Amikor megkérdeztem, miért tanult meg magyarul, *Az ember tragédiáját* említette. Később kiderült, hogy Szabó József püspökkel is kapcsolatban volt dr. Albert Lange Fliflet professzor: az egykori evangélikus lelkész fia a német, francia, finn nyelv után magyarul is megtanult – Madách miatt.” (Hafenscher Károly, 2004).

Egy másik konferencia kapcsán Schelken Pálmának a következőket mondta Fliflet professzor: „Legnagyobb élményem, itt a Pen Clubban, a Vörösmarty téren: hátam mögött Vörösmarty szobra és itt olvashattam fel az ő költeményét, a SZÓZAT-ot – fordításomban! Lehet ennél csodálatosabb élmény? Ez él az emlékezetemben, ezzel az élménnyel távozom és mindig örömmel jövök vissza.” (Evangélikus Naptár, 1966)

Lomb Kató *Bábeli harmónia* című könyvében kérdései között szerepelt a következő: „Van-e a latinnek jelene? Lesz-e az eszperantónak jövője?” Fliflet válasza: „A magam részéről őszintén sajnálom, hogy például a görögben sosem vittem tovább a Miatyánk elmondásánál. Hogy nem folyik általában latinoktatás, azt veszteségnek érzem, de kulturális veszteségnek, nem gyakorlatinak. Az eszperantót viszont gyakorlati okokból tartom kitűnőnek. Mégis kétlem, hogy „világnyelv” lesz belőle. Abban sem vagyok egészen biztos, hogy alkalmas lesz-e irodalmi művek alkotására. A művészet az életből fakad: egy nemzetközileg szabályozott nyelv kevés teret enged az egyéni kezdeményezőképességnek. Ha egy nyelv élni akar, akkor változnia kell. Szabadon változva azonban már nem tud univerzális szerepet betölteni.”

Albert Lange Flifletről két kisfilm is készült. 1996-ban (készítette Kunszenti Ágnes, Kovács Ferenc) és 2000-ben (készítette Bogyá Emese Lujza, Kunszenti Ágnes, Kunszenti-Kovács Dávid, Kovács Ferenc). Mindkettőt még a forgatás évében bemutatta a Magyar televízió (m2 és DunaTV). (összeállította Kovács katáng Ferenc, fotó: Kristina Fliflet engedélyével)

Forró Tamás

Csömörön keresztelték

foto: ujkor.hu

(1985–2017) Budapesten született. Csömörön keresztelték meg evangélikus vallásúként, ott nőtt fel, oda járt általános iskolába, és ott konfirmált. Tanulmányait a Deák Téri Evangélikus Gimnáziumban folytatta. A történelem és az idegen nyelvek iránt élénken érdeklődött. Ez vezette végül az ELTE- BTK skandinavisztika, majd történelem szakára. 2013-ban diplomázott norvég, később történelem szakon. Először 2006-ban jött Norvégiába egy népfőiskolára, ahol egy évet töltött. 2009-ben a Norvég Külügyminisztérium ösztöndíját nyerte el. Ez adta az ihletet, hogy a két nemzetet érintő témában írjon.

Forró Tamás korán eltávozott közülünk. Végül a tragédiában, hogy fiatal kora ellenére sikerült jelentős nyomot hagynia maga után. Diplomadolgozatában, néhány szakkikkében, műfordításai-ban felvillantotta a tehetségét. Az *1956-os magyar menekültek Norvégiában* (Napkút Kiadó, 2021 Budapest) című kötetében pedig hiánypótló ismereteket közöl. Skandinavisztikai és történelmi tanulmányait ügyesen ötvözve dolgozta fel az ezidáig feltáratlan témát, az 1956-os magyar menekültek Norvégiába kerülését és hivatalos fogadtatásukat.

Arra készült, hogy Norvégiában szerez levéltáros képesítést, hogy még szakavatottabb legyen a norvég-magyar vonatkozású dokumentumok feltárásiában. 2012 tele óta élt Oslóban. A „norvég, mint idegen nyelv” tanárként dolgozott egy nyelviskolában. Tervei között szerepelt, hogy az 1956-os norvégiai magyarokra vonatkozó kutatásait folytatva a témát doktori értekezés keretében dolgozza fel. Az Ághegy (Skandináviai Irodalmi és Művészeti Lapfolyam) munkájában 2006-tól, norvég népfőiskolai tanulmánya kezdetétől vett részt. Nagyszerű munkát végzett egy Knut Hamsun verskötet nyersfordításában (Furulya szólt a véremlében – Nagyvilág Kiadó, 2011). Karinthy Márton *Ördögörcs* című regényének norvég fordításán dolgozott. Sürgette a leadási határidőt, és egy másik kétnyelvű kötet összeállítását is terveztük. Nem kímélte a kór, brutálisan, agresszíven tört rá s ragadta el tőlünk fiatalon.

(Forrás: Kovács katáng Ferenc)

1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából Gyönki Viktória az Újkor.hu részére készített vele interjút a Norvégiába került magyarokról és a velük kapcsolatos kutatásról. (rövid részlet)

Újkor.hu: *Az 1956-os eseményekkel kapcsolatban talán az egyik legérdekesebb kérdés, hogy miként reagált a közvélemény Norvégiában?*

Forró Tamás: Kutatásomhoz, többek között, az Aftenposten nevű jobboldali ellenzéki lapot vizsgáltam, 1956. október 22-től 1958-ig. Naponta kétszer jelent meg, tehát volt esti kiadás is. Ebben az időben Norvégiában a Munkáspárt volt hatalmon, és a parlamentben a Kommunista Párt is ott volt. Az Oslói Egyetemen írt szakdolgozatot is elolvastam, amely baloldali újságot tanulmányozott, s több ponton tárgyalta a magyar forradalom eseményeit. Főként az Aftenposten olvasásakor derült ki az számomra, hogy a norvégokat – főként az ifjúságot és a középosztályt – érdekelte, hogy mi zajlik Magyarországon, és még több információt akartak erről megtudni. Október 22-én még semmi hír nem volt, de 23-án már megemlítették, hogy valami történik Magyarországon. Ezután október 24-től egészen 1957 januárjáig napi szinten írtak valamit. Az újságcikkeket tanulmányozva megállapítható, hogy jól lefedték az eseményeket. Akkoriban a politikában leginkább aktív réteg a diákság volt. Tüntetések rendeztek az érintett államok nagykövetségei előtt, és konferenciát

szerveztek novemberben, ahová politikusokat, szociológusokat és történészeket hívtak meg. Ha megnézzük a korabeli fotókat, láthatjuk, hogy főleg fiatalok voltak jelen a tüntetéseken.

Hogyan képzelték el a magyarok társadalmi integrációját?

Az alapvető elképzelés az volt, hogy azok jöhetnek, akik dolgozni tudnak. Így elsősorban a munkaképesek jöttek, illetve fiatalok. Az utóbbi nehézséget okozott, hiszen az 1951-es ENSZ jogszabályok alapján őket szülői beleegyezés nélkül nem lehetne befogadni. Megvolt az esély tehát, hogy őket vissza kell majd küldeni. '57 januárjától viszont megváltozott a hozzáállás. Inkább a családokra koncentráltak, illetve a betegekre. Sokan lettek TBC-sek az osztrák táborokban, és rajtuk is szerettek volna segíteni. Ennek lehetséges oka, hogy a bécsi norvég kapcsolattartó maga is orvos volt, és tbc-s betegekkel foglalkozott korábban. Az '56-os magyarok ügyében már együttműködött az állam ezekkel a magánszervezetekkel. A Norvég Menekültügyi Tanácson belül létrehozta egy albizottságot, amely csakis a magyar ügygel foglalkozott. Itt a fő kérdés az volt, hogy ki hova fog költözni, és hol fog dolgozni. Egyénileg vizsgáltak mindenkit, hogy megtudják, ki milyen munkát tud végezni, milyen tanulmányi háttérrel rendelkezik.

Az 1951-es ENSZ menekültügyi határozat előírja, hogy a menekülteket nem lehet csoportként kezelni. Ezért is nem volt lehetséges több embert behozni, mert nem volt meg az államapparátus, hogy ennyi emberrel egyénileg foglalkozzanak. Még úgy sem, hogy a tartózkodási engedélyekkel, munkavállalási engedélyekkel és ideiglenes útlevellel a rendőrség foglalkozott. Az integráció a háttérben zajlott, a menekülteknek Norvégiába érkezésük után már volt lehetőségük nyelvet tanulni, és voltak orientációs előadások is, hogy mit kell csinálni, mik az elvárások, lehetőségek. A Norvég Diákszövetség segítségével elkészült egy szótár, amit kiosztottak a magyarok között. 1956 előtt Norvégiába került magyarokat is hívtak ezekbe a táborokba, hogy segítsék a menekülteket. Voltaképpen nem integráció, hanem asszimiláció valósult meg, amit egy 1986-os kutatás részben meg is erősített. Sokan beházasodtak norvég családokba. A norvégok úgy tekintettek a magyarokra, mint új polgártársakra, és 1959 után el is halt az érdeklődés a magyar ügy iránt. Ez sokaknak rosszul esett, úgy érezték, hogy elfelejtkeztek róluk.

(2016.10.22. <https://ujkor.hu/content/norvegia-es-1956-interju-forro-tamas-kutatoval>)

Hulej Enikő

Oslói évek – Isten ajándékeként

Polcomon négy – fotókkal, e-mailekkel, múzeumi belépőkkel, plakátokkal teli – spirálfüzet sorakozik. Minden Norvégiában töltött félévevről egy. Őrzi a 2001. augusztus és 2003. július közötti időszak emlékeit. A norvég állam ösztöndíjas programja keretében végeztem el a mesterképzést az oslói *Det teologiske Menighetsfakulteten* erdélyi, örmény, etióp, észt, litván diákokkal együtt. Ahogy telik az idő, egyre drágább számomra e gyűjtemény, hiszen sok emlék halványul, de van, amire ma is kristálytisztán emlékszem!

2001 nyarán a piliscsabai rádiómissziós konferencia után Gáncs Péter országos missziói, későbbi püspök búcsúzaskor a homlokára csapott: jaj, Oslo! Ott van a Kovács Feri! Vedd fel vele a kapcsolatot!

Alig pár nappal érkezésem után fel is hívtam, s vasárnap délután már a szállásom melletti gyönyörű tó, *Sognsvann* körül róttuk a köröket vele, a feleségével, Ágival és a fiukkal, Dáviddal. A szereteten és törődésen kívül annyi mindent kaptam tőlük: pl. számítógépet, tv-t, biciklit. Ez utóbbi nem kopt el alattam, dehát ugye nem csoda, ha egy Petőfi szülőföldjéről (Kiskőrös melletti faluból)

származó alföldi lány a *Majorstua – Kringsjå* közti emelkedő láttán nem érez indíttatást arra, hogy ott kerekessen...

Feriék által jutottam el az oslói magyar kulturális alkalmakra. Nem túlzás: ott lettem igazán magyar! Bár az irodalmat gyermekkorom óta szeretem, a külföldi közeg tudatosította bennem magyarságomat. Sok neves hazai vendég fordult meg ott előadóként. A legemlékezetesebb a Bánffy Györggyel való találkozás volt, aki mikor a kocsifelé ballagtunk, azt mondta: „Ne használjon mikrofont, ha prédikál! Szépen beszél, ez nagy érték...” Később, már újra Magyarországon egy körinterjú keretében a Misszió magazin számára őt kérdeztem a szenvedésről, majd egy CD felvételt is készítettünk együtt a Rádiómisszió stúdiójában Babits Jónás könyvéről. Kiváltság volt számomra ez a közös munka!

Visszatérve norvég éveimre... Terray László nevét egyháztörténeti tanulmányaimból ismertem, ám ott jó kapcsolatba kerülhettem vele is. A teológia könyvtárába járt be havonta Råde-ból, s olyankor mindig hívott, hogy csatlakozhatok hozzá a kávéházban az ebéd idejére. Hatalmas ajándék volt a rendszeres találkozás Istennek ezzel az áldott emberével!

2003 nyarán ünnepelte 40 éves jubileumát a Magyar Evangélikus Rádiómisszió. Az első magyar nyelvű műsort 1963-ban Laci bácsi a norvég *Israelsmisjon* megbízásából készítette el Smöla szigetén, és hosszú időn át hűségesen végezte is e szolgálatot. Első interjúmat vele készítettem az évforduló kapcsán. A cikk írásban jelent meg, de a beszélgetést a tapasztalatlanságom miatt felvettem, s ez a felvétel nemrég előkerült! Bár a háttér zajos, érdemes meghallgatni: <https://misszio.lutheran.hu/mediatar/regi-felvetelek/2669-tortenetek-a-radiomisszio-hoskorabol>

Megismerkedtem kint az oslói magyar gyülekezetekkel is. A katolikusoknál havonta volt alkalom, a protestánsoknál az ünnepekhez kapcsolódóan. Ez utóbbiban én is tartottam többször istentiszteletet – naplóm tanúsága szerint először 2002 pünkösdjén. Az otthoniaknak ezt írtam utána levélben: „Tele van a szívem hálával! Ez az egyetlen, ami nagyon hiányzik! A rendszeres istentiszteleti szolgálat!” Hiszen otthon – már gimnazista koromban is, de teológusként főleg – sok ilyen alkalmam volt.

Kunszenti Ági, Bakay Timi és Buday Márti személyében kedves barátnőkre leltem, akikkel gyakran találkoztunk is. 2002 karácsonyán – a norvég szokások iránti kíváncsiságból indítva – kint maradtam. Ám e drága hölgyek nem hagyták, hogy a kollégiumban töltssem az ünnepnapokat, szépen beosztottak magukhoz, így családi körben tölthettem ott is a karácsonyt. Csodálatos élmény volt!

2005. július 16-án, a lelkészszentelésemen ott volt több norvégiai magyar barátom és ösztöndíjas társam. A Skandináviához fűződő kapcsolatom azóta is megmaradt. A pestszentlőrinci gyülekezetben szolgáltam először, s emellett a rádiómissziónál dolgoztam, ahol a norvég és finn rádiósokkal (*Norea, Sanansattajat*) való kapcsolattartásért én feleltem.

Aztán a kecskeméti éveim alatt a svéd-magyar lelkésztalálkozók keretében többször jártam Vadstenában. Amikor pedig 2022 szeptemberében Kisvárdán beiktatták a Filadelfia Evangélikus Egyház községi lelkészi állásába, a gyülekezet norvég – *Voldai* – testvérgyülekezetének vezetője is jelen volt. S mivel az Északi Egyházkerületnek, amelyhez nyár óta tartozom, eleven norvég kapcsolatai vannak, újra erősödik ez a szál az életemben.

Nagy áldásnak éltem meg, hogy mindjárt őszi részese lehettem a norvég-magyar imaszolgálatnak, amikor két hónapon keresztül a Hajdú-Szabolcsi és az Indre Nordmøre Egyházmegye gyülekezetei egymásért imádkoztak.

Életem és szolgálatom egyik meghatározó igéje: „*Isten ajándékai és elhívása visszavonhatatlanok.*” (Római levél 11,29) Az oslói évek is ezek közé az ajándékok közé tartoznak... Kisvárdán, 2023

A szerkesztő megjegyzése: Enikő oslói tartózkodása alatt, majd hazatérése után is sok tárcát, ismertetőt írt irodalmi, képzőművészeti témákban. Személyes visszaemlékezései, interjúi élményszámba mennek, gazdagítják a két ország közötti kulturális kapcsolatokat. Egyik tartalmas, összefoglaló írása 2013-ban, az *Európai kulturális füzetek* 11. számában jelent meg. Ebben az *Ághegy* c. internetes lapfolyam első, könyv alakban megjelent (Nis Kiadó, Kolozsvár) kiadványát elemezte. Másutt a Jézus és mi címmel Gebauer Ernő alkotásainak bibliai hátterét mutatta be a norvég Hvasser-i templomban található hat Gebauer festmény kapcsán.

(http://epa.niif.hu/02600/02690/00026/pdf/EPA02690_aghegy_2012_40_5458-5461.pdf)

Juhász Gyula

Magamról

Feladatomat abban látom, Varga Bálint András zeneesztéta sorait idézve: „az alábbiakat afféle ‘palackpostaként’ megőrizzem a következő nemzedékek számára és átnyújtsam nekik”.

Szüleim az ún. „Trianon előtti Magyarország” szülöttei. Apai ágon a Felvidék, anyai ágon Erdély gyermekei. Én már a háború utáni Budapesten láttam meg a napvilágot 1946-ban, leánytestvérem pedig 1948-ban. Ő, Juhász Judit ragyogóan tangóharmonikázott, zongorázott és énekelt, de professzionista pályafutása házassága után abamaradt.

Édesapám muzsikus volt, ennek köszönhetően kották, zenei könyvek, és ami ennél is több, élő zene vett körül, magyarnóta- és népdalénekes volta miatt rádió- és lemezfelvételek (Odeon). A háború előtt énekes/dobosként kereste meg a betevőt. Ragyogóan bársonyos fényű bariton hangját ma is őrzöm lemezen, melyen egy háborús években készült filmben énekel (*Jazz and Light Music on Hungarian films 1934—1944*, *Pannon jazz PJ 2000*). Az EMKE kávéházban, majd nyolc évig a Nemzeti Szálló éttermében lépett fel minden este. Az 1956-os forradalom már a ferencvárosi Liliom étteremben érte, ahol nem kisebb zenei zenéi, mint Hlasznyi Béla tangóharmonikás triója kísérte. Ezekben az években hazánkban négy, európai mércével mérve is kimagasló tangóharmonikás zenélt a pesti éjszakában: Hlasznyi mellett Herrer Pál, Tatár és Tabányi Mihály.

Én óvodába nem jártam, ezért, hogy felnőtt felügyelete alatt legyek, édesapám sokszor vitt magával a délelőtti próbákra. Nekem elbűvölő volt hallgatni az akkori híres cigányzenekarokat, Szendlay, Koródy, a legendás Sovinszky primással az élen, és játéuk mély benyomást tett rám. A bőséges választékból immár 70 év távlatából nehéz választani: mely pillanatokat emeljem ki ezekből a gyönyörű időkből. Édesapám végül a híres városligeti Széchenyi kertből, (Ezerjó étterem) ment nyugdíjba, ahol egy nagy formátumú muzsikus, Bulka Sándor tárogatóművész és zenekara kísérte.

Hegedülni nyolcévesen kezdtem Walter Gitta Mozsár utcai Körzeti Zeneiskolájában. Tanárom nevére nem emlékszem, csak arra, hogy az Operett Színház hegedúse volt. Zongorázni 1957-től Bercekiné Vermes Lili tanított. 1963 karácsonya döntő fordulatot hozott: a fa alatt egy vadonatúj Kelet-Német gyártmányú Velklang tenor szaxofon feküdt és ezzel a jövőm megpecsételődött. Sok rock zenekarban játszottam (Hobo együttes, Nivrák, Wanderers, Liversing, Atlantis). Katonaidőmet a Magyar Népköztársaság Központi Fúvószenekarában töltöttem, olyan ragyogó karmesterek pálcája alatt, mint Wagner Rudolf, Auth Henrik és Jávor Zoltán. Tanulmányaimat 1969-től 1972-ig a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola Jazz Tanszékén végeztem Vukán Györgynél. Az 1972-es év novembere már Skandináviában, Dániában talált a Purple Stone (Bíborkő) együttesel.

Születésem óta különböző történelmi korszakokban és társadalmi terekben telt az életem. Sztálin és Rákosi nyílt diktatúrája, a hruscsovi olvadás és végül a Brezsnyev-éra után a skandináviai társadalmak akkor homlokegyenest más valóságképet mutattak, ami teljesen idegennek tűnt számomra. A környezet, aminek hátat fordítottam, tele volt bizalmatlansággal, ami beférkőzött minden közösségbe: az intézményekbe, a munkahelyekre, a baráti társaságokba, a családokba. Itt, Északon egészen mást tapasztaltam. A legszembetűnőbb, hogy a versenyképesebb tudás számított a szakmai előrelépésnél. A teljes nyíltság nemcsak szakmai ügyekben, de minden területen megnyilvánult. A magyarországi művészet még a totális sztálini-rákosi diktatúra, majd az Aczél-féle „puhább” vonal esztendeiben sem volt teljesen egyneműsíthető. A gondolatszabadság ott is utat tört magának, igaz, valóban szerepet játszhatott a bátorság is. Lehet, hogy pont ez a „bátorság” hiányzott belőlem, és valószínűleg ezért döntöttem a kint maradás mellett.

A 70-es évek zenéléssel teltek: Dánia és Norvégia ismertebb szállodáiban, majd a Norvég- Amerikai Társaság (Norwegian-America Line) világjáró luxushajóján, a Norvég Fred Olsen Lines, MS Black Prince sétahajón amerikai, lengyel és csehszlovák muzsikussal léptem fel. Az évtized utolsó éveiben Hollandiában éltem. Felléptem, mint zeneigazgató/előadó, Kairóban és Bagdadban. 1980-ban végleg Norvégiában telepedtem le. Szerencsémre Skandinávia egyik legrégebb és legpatinásabb zeneműkiadójának, a Musikk-Husets Forlag A/S lemez-és kottaboltjának az alkalmazottja lettem főállásban, 1981 nyarán. Akkor még nem is sejtettem, hogy itt maradok 28 évig. 1991-ben a kottaosztály vezetője lettem. Időközben részállásban állandóan tanítottam két szakosított zeneimnáziumban (Hartvig Nissen Skole, i Oslo, Rud vgs. Bærum), és karvezető voltam. Az Oslói Zenetudományi Intézetben a zenekari karmesteri diplomát is megszereztem, majd részidőben a tanári- és a gyógypedagógiai diplomát. Nyolc évig zeneterápiával foglalkoztam.

A norvégiai magyarokkal könnyű volt megismerkedni, ami nemcsak az aktív zenélés idején történt, de a zeneboltban dolgozó magyar híre is gyorsan elterjedt. Az itt dolgozó magyar származású muzsikusként szinte hónapok alatt tudtak rólam. Az egész országból kerestek tanácsért, de elsősorban kotta- és lemezanyagért. Rengeteg emberrel ismerkedtem meg.

Életem egyik nagy ajándékának tekintem, hogy a magyar hegedűs, Hubay Miklós Norvégiába került fiának apósa által 1935-ben alapított Norvég-Magyar Egyesület (Norsk-Ungarsk Forening) tagja lettem, közelebről is megismerkedhettem a tagokkal. Évekkel később a vezetőségben is tisztséget vállaltam. Immár több mint 35 éve együtt vagyok a tagsággal, figyelhetem őket, az újakat és a régieket, miként reagálnak az őket körülvevő világra, mit tartanak fontosnak, mire irányul a figyelmük.

A Magyarok Barátok Köre (MBK) a másik fórum, amihez rengeteg kulturális élményem fűződik. Sok emlékezetes színházi előadás, koncert, és mindez magyar nyelven, magas művészi színvonalon.

Ezek után természetesnek ható módon jutottam el írásom végéhez, a „kontinuitás” érzékeny, és szinte megválaszolhatatlan kérdéséhez. Az a mérce, amit magam, édesapám és zene tanáraitól elém állítottak, mind a mai napig érvényes számomra gyakorlás (néha felveszem a hangszer) vagy tanítás (már mind kevésbé) közben. Érték és minőség!

Norvégiában és szerte a nagy Skandináviában hihetetlen mennyiségű a magyar vonatkozású zenei anyag, amelyre senki sem fordít kellő és méltó figyelmet. Optimista vagyok: egyszer sikerül többet megismertetni.

2023 húsvét, Oslo

Kemény Ferenc

Tengertől tengerig

Kemény Ferenc diplomata, műfordító. „Norvég születésű, de magyarul tökéletesen beszélő feleségét, Johanna asszonyt követve telepedett le Oslóba, ahol egy ideig az egyetem magyar lektora volt. 1917-ben, Budán született. Kétnyelvű világ volt ez, magam is emlékszem rá. A piacokon tejfelt, tojást áruló asszonyságokkal, a kis boltok vászonkötényes tulajdonosaival, a különböző iparágak *majszter uraival* könnyebb volt németül, mint magyarul szót érteni. A bilingvis környezet, a német anyanyelvű nagymamától hallott keveréknyelv hatására hamar felébredt benne a világ soknyelvűsége iránti érdeklődés. A gimnáziumban már sűrűn forgatta a könyveket, a német és latin mellett a franciával ismerkedett. Órákat nem vett: az olaszt is egyedül tanulta” [1]

Nem csupán idegen nyelvekről fordított magyarra verset, hanem magyarról idegenre, sőt idegenről idegenre is. Például angolról spanyolra és viszont, norvégről oroszra és viszont, s így tovább. Vagyis nem kevesebb, mint 102 viszonylatot tesz ki versfordításainak összessége. „De ez a Guinness Book of Records-ba nem vehető be, mert, a szerkesztőség véleménye szerint ez *nagyon is sajtószerű teljesítmény*. Mert ugyebár nem oly egyszerű és világos, mint a leghosszabb prédikáció vagy a leghosszabb szakáll.” [2]

2003-ban, a kiadás előtt álló *Tengertől tengerig* című, versfordításait összefoglaló kötete kapcsán az alábbi adatokat közölte magáról: „1917-ben született, Budapesten. Érettségizett 1935-ben a budapesti kegyesrendi gimnáziumban. Államtudori oklevelet szerzett a budapesti egyetemen 1939-ben. 1938-tól 1943-ig a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara tisztviselője.

1939-től 1943-ig katonai szolgálatot teljesít. 1948-ban nősül. 1943-tól 1952-ig külügyi szolgálatban van; 1952-től 1955-ig az Idegen Nyelvek Főiskoláján az orosz és az angol nyelv valamint a fordításelmélet előadója. 1955-től 1957-ig a Corvina Könyvkiadónál működik idegen nyelvű szerkesztőként. 1957-ben felesége, Johanne honába, Norvégiába települ.

Három, 1950-1951-ben és 1953-ban született gyermeke folyékonyan beszél magyarul. Kivándorolta óta legelőször 1989-ben látogatott el Magyarországra; de azóta úgyszólván évről-évre látogat oda.

Szellemi téren Kemény Ferenc egyfajta homo universalis-nak tekinthető, minthogy érdeklődése minden területet átfog, a bölcselétől a közgazdaságtanig, a természettudományoktól a szépművészetekig. Katonai szolgálatban végül tartalékos hadnagyi rendfokozathoz jutott, de amikor 1942-ben a zászlósit elérte egy tiszttársa bizalmasan megmutatta neki állománytestbeli minősítését, ahol többek között ez állt: 'Nagy műveltségénél és széles körű olvasottságánál fogva alantos tiszti beosztásra kevésbé alkalmas'. S így 1942 vége felé a magyar VII. hadtest összekötő tisztjeként került az olasz alpesi hadtesthez a keleti fronton. Itteni működése keltette fel érdeklődését a diplomáciai pálya iránt, ahol széleskörű nyelvtudását és nem csekély tárgyalóképességét hasznosíthatni vélte. Ezért aztán 1943 nyarán külügyi fogalmazói tanfolyamra jelentkezett, amivel kapcsolatban a katonaságtól el is bocsátották.

Amikor 1939 nyarán először járt Norvégiában, Kemény Ferenc a magyar nyelvről szóló rövid rádióelőadást tartott. S ebben persze a ma is még mindig uraló finn-ugor rokonsági elméletet fejtegette, nem is sejtve ennek téves voltát. Norvégiába kerülvén pedig részt vett egy nemzetközi nyelvész-kongresszuson, alaposan megismerkedett a katedrai nyelvészet alaptételeivel és rájött azok

képtelenségére. Ennek folytán nyílt tehát lehetősége arra, hogy a nyelvészeti kutatásnak teljesen új utat törjön. Ebbeli munkásságának eredményeit foglalta össze két német nyelven írt könyvben. Ezek: *Das Sprechenlernen der Völker* (Wien, 1975) és *Im Anfang war das Korn* (München, 1993). A budapesti Magyar Adorján Baráti Kör gondozásában adták közre magyar nyelvű nyelvészeti írásait – *Ér-e valamit a történeti összehasonlító nyelvészet?* (1994) – valamint a relativitási tant cáfoló, *Az elméleti fizika új alapjai* (1996) című értekezését.” [2]

[1] Lomb Kató: *Bábeli harmónia*. Interjú Európa híres soknyelvű embereivel (Gondolat, 1988) 88–92. o.

[2] Kemény Ferenc saját közlése

Kemény Kari Erzsébet
(1950 Budapest – 2021 Oslo)

Apanyelvéről fordított anyanyelvére

Édesapja Kemény Ferenc (1917–2008) műfordító, diplomata volt, édesanyja norvég. Szüleivel 1957-ben telepedtek át Norvégiába. Színháztudományt, spanyolt és franciát tanult.

„Mikor tanulmányait befejezte, szerelmes lett, egy férfi miatt kezdett el fordítani, aki Koppenhágába ment tanulni. Azért vállalt fordításokat, mert azt bárhova magával vihette. Akkor még nem gondolta, hogy ez a döntés egy egész életre szól.

[...] *Elég sokat fordítottam angol-amerikai íróktól, emellett franciából és spanyolból is norvégra. Tolmácsoltam is, de az nagyon fárasztó, úgyhogy azt már nem szívesen vállalom. Most folyamatosan magyarból fordítok. Kertész Imre Nobel-díja sokat segített: nem csak neki volt jó, hanem a többi magyar íróra is felhívta a figyelmet.*

[...] Melyik volt eddig élete legnagyobb munkája, amire a legbüszkébb?

*Talán a *Harmonia Caelestis*, mert az nagyon nehéz volt. Arra vagyok a legbüszkébb, mert eleinte, az igazat megvallva, magam se nagyon hittem, hogy képes leszek lefordítani.*[1]

Magyarról norvégra fordította például Dragomán György *A fehér király*; Esterházy Péter *Egy nő, Semmi művészet, Harmonia caelestis, A szív segédigéi*; Füst Milán *A feleségem története*; Kertész Imre *Sorstalanság, A kudarc, Felszámolás, K. dosszié*; Konrád György *Kerti mulatság, Kőóra*; Kosztolányi Dezső *Édes Anna*; Krasznahorkai László *Sátántangó*; Krúdy Gyula *Napraforgó*; Márai Sándor *A gyertyák csonkig égnek, Eszter hagyatéka*; Nádas Péter *Párhuzamos történetek*; Szabó Magda *Az ajtó, Pilátus*; Vámos Miklós *Zeng a zének* című műveit. 2001-ben Bastian-díjjal ismerték el Norvégiában *A gyertyák csonkig égnek* című fordítását.

2020-ban a magyar kultúra népszerűsítéséért kifejtett tevékenysége elismeréseként megkapta a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetését.

[1] Norvégiában szeretik a magyar szerzők műveit (Új Szó online, 2005. szeptember 30.

<https://web.archive.org/web/20170202062550/http://uj szo.com/cimkek/gondolat/2005/09/30/norvegiaban-szeretik-a-magyar-szerzok-muveit>)

Kiss Pál László
(1923–2007)

Nem csak látvány az élet...

„1923-ban születtem Budapesten a Terézvárosban, ami számomra most is ugyanolyan élő, mint akkor volt. Terézváros azért is élő és érdekes számomra, mert majdnem a keresztmetszetét adta a fővárosnak. Voltak mellékutcák, amik sötétek voltak, a velük járó tragédiákkal, és volt az Andrassy út a maga fényével, a palotáival. A házban, amiben laktunk, véletlen folytán úgy alakultak a lakók, hogy a padlásszobában Derkovitsék laktak, és ugyanazon az emeleten lakott egy idősebb néni, aki festett. Furcsa dolog, amikor is egy hároméves gyerek majdnem minden nap felmegy műteremlátogatásra. A festék szagát még most is érzem, amikor ott néztem, hogy mi van az állványán. Tíz évig laktunk ott, aztán a város másik részébe költöztünk, és nagyon sok szempontból megváltozott a világ körülöttem, de a szerencse úgy hozta, hogy bekerültem a Főiskolára (Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola 1908–1945, Magyar Képzőművészeti Főiskola 1945–2001, 2001-től Magyar Képzőművészeti Egyetem, a szerk. megj.), s újra visszakerültem a Terézvárosba. Bernáth Aurél növendéke voltam, később tanársegéde, s ott ismerkedtem meg feleségemmel, Szinnyei Ildikóval.” [1]

A feleségének, Ildikónak a 2009-es visszaemlékező írásából való az alábbi néhány sor: „A mester (Bernáth Aurél, a szerk. megj.) külföldi tanulmányutatót ajánlott, mint szükséges utánpótlást. Nagy mesterek műveit szemlélve a festő vagy szobrász sok tapasztalatot szerezhet a kompozíció felépítésére, formák egyensúlyára, színek harmóniájára és a festőtechnikára vonatkozóan. Úgy terveztük, először Olaszországba, onnan pedig Párizsba vezetne utunk. Az utazáshoz pénzre és útlevele van szükség. László (Kiss Pál László, az ifjú férjjelölt, festő, munkatárs) szerény ösztöndíjat kapott. Ez 1948-ban nagy csoda volt, mert ilyen célra az *új rendszerben* nem volt pénz. Nekem Bernáth Aurél szerez támogatást az útra, eladja egy olajképemet. Az útlevel megszerzése nehézségekkel járt. A politikai rendőrség vette át az útlevelesztályt. Kérelmemet elutasították, azzal a kifogással, hogy hibásan töltöttem ki a kérvényhez az űrlapot. A mester közbenjárására megadták az utazási engedélyt, de előtte egy négyszemközti interjúra, *kihallgatásra* idéztek be. Kellemetlen kérdéseket tettek fel. Miért utazom Olaszországba, mikor a Szovjetunióban is vannak gazdag múzeumok? Mi a véleményem a főiskolai oktatásról, a polgári festészetről?

[...] László (már Itáliában, a szerk. megj.) a Norway Design üzletnek ezüstből, rézből ötvözött ékszereket, karkötőket, nyakdíszeket. Nagyon illettek a napbarnította olasz nők mélyen dekoltált színes nyári ruháihoz. Szerencsére állandóan volt munkánk, de a díjazás nem volt arányban a leszállított munkákkal. László egy textiltervező stúdióban is dolgozott, ahol a tulajdonos, aki bárónő volt, pottom pénzért megvette a rajzokat, majd az egész kollekciónak elvitte Milánóba, s a nagy selyemgyáraknak jó pénzért eladta.” [2]

Folytassuk László életútját saját szavaival: „1948-ig éltem Magyarországon, majd három évig Olaszországban. Utána kerültünk Norvégiába, ahol télen méteres hó van. Én nem sieltem soha. Kezdetben, egy rövid ideig kerámiaműhelyben dolgoztam, nagy hóban kellett az állomásig elmenni. Persze nem csak én úsztam a hóban. Mellettünk három család lakott, délután elővettük a

hólapátokat és megpróbáltunk egy kis ösvényt kilapátolni, hogy másnap, ha a feleségek el akarnak menni a boltba...” [1]

Ide újabb sorok kíváncsoznak a feleség visszaemlékezéseiből:

„Nem sokkal 1951 karácsonya előtt jött az értesítés, hogy Mysenben (Oslótól 70 km-re fekvő hat-ezer fős kistelepülés, a szerk. megj.), egy kerámiaműhelyben találtak munkát Lászlónak. A tulajdonos egy, a háború után Norvégiában maradt jugoszláv tengerész hadifogoly volt. Kiderült, hogy annyit értett a kerámiához, mint hajdú a harangöntéshez. Eidsbergben alakítottak egy menekülteket fogadó bizottságot. Vezetőjük Oslóba jött értünk autóval, hogy elvigyen a szállásunkra, s hogy a Magyarországról jött csodabogarakat bemutassa az eljövendő házigazdának, aki nyugdíjas agglegény volt, s valamikor a Glomma nevű folyón úsztatott rönköket. Kávéval és kaláccsal várt. Az út a parasztgazdasággal teli Eidsberg járásba ezen a borongós téli délutánon hol sűrű fekete fenyőerdőn át vezetett, hol hóval borított dombok között. A domboldalakon a magas hóban kis színes családi házak kuporogtak, a kémények vidáman füstöltek. Esteledett, az ablakok mögött kigyulladtak a lámpák, olyan volt a látvány, mintha egy mesekönyvet lapozgattunk volna.” [2]

1955-ben Mysenben volt a Szinnyei-Kiss házaspár első közös kiállítása az Olaszországban festett akvarellekből és a Norvégiában készített olajfestményekből. Később Oslóban, kollektív kiállításokon is szerepelhettek közösen. Kiss Pál Lászlót egyre több önálló kiállításra invitálták.

Kiss Pál László 1956-1971 között tagja lett a Fiala Művészek Szövetségének, 1974-től pedig a Norvég Festők Országos Egyesületének. Az Oslói Festőművészek körébe pedig 1979-ben nyert felvételt. [3]

A hatvanas évektől formanyelve a nonfiguratív felé fordult. Jellemző példája a Kværner Brug ebédjójét díszítő, szögletes elemekből ritmikusan építkező *Erők játéka* c. festménye, vagy a későbbi, a hetvenes évek elején készült lágyabb, organikus elemeket ötvöző *Konkylie*. 1967-ben az oslói Lille Galériában a norvég mitológia elemeiből készült grafikáit állította ki.

„Kiss László Pál élete végéig megmaradt alkotó művésznek, aki az 1960-as évektől nonfiguratív műveket alkotott, majd később ő is visszatért a figurális alkotásokhoz. Ebben az időszakban főként csendéleteket festett, illetve rajzolt pasztellel. Ezek közül hármat Magyarország norvégiai nagykövetségének adományozott halála előtt. Mindkettőjük munkáit többször is beválogatták az igen rangos oslói Őszi Kiállításra (Høstutstilling).” [4]

1956-ban a fővárosba, Oslóba költöztek. Ez nagyban megkönnyítette az alkotó közösségre vágyó házaspár életét. Bár ide is elkísérte Lászlót a művész örök problémája: ha szabadúszó, nincs pénze, ha állást vállal, nem tud alkotni. Gyakran találkoztak olyan megjegyzéssel, hogy még mindig érződik munkáikon, hogy nem norvég alkotók. 1967-ben a *Dagbladet* című oslói napilap cikke azt emeli ki László kiállítása kapcsán, hogy „hiába a telemarki fenyők s az oslói Városháza reliefjeinek látványa, nem tudták eltéríteni a művészt saját, magával hozott Stílusától”. Egy 1977-es kiállításukról pedig a napilap tudósítója azt írta, hogy „Kiss művészete úgy hat, mint az orosz kaviár a puritán norvég étkezésben”. S arra a kérdésre, hogy milyen témák foglalkoztatják leginkább a művészt, László azt válaszolta, hogy „a téma csak az alkotó szempontjából érdekes, a folyamat elindítása, a mű megalkotása végett. A kiállított anyagnak már csak szín- és kompozíció-együttesként kell hatnia a látogatókra. A téma ott lappang valahol, de nem szabad, hogy orránál fogva vezesse a befogadót. Nem csak látvány az élet, hanem minden más is. De a látványon, a fényen és árnyékon

keresztül mutatkozik meg az élet, a fényben az öröm, a siker, az árnyékban a tragédia, a csalódás. A művész feladata, hogy élményeit valami módon átadja másoknak...” [5]

A festőházaspár különféle művészeti ösztöndíjak támogatásával beutazta Európa műgyűjteményekben gazdag nagyvárosait. Tapasztalataikat László az alábbi frappáns gondolatokban összegezte: „Munch nem akart kiállítani Párizsban, mert tudta, hogy a francia festészet, a francia szellem nehezen barátkozik meg az ő képeivel, és nem fogja megkapni azt a fogadtatást, amihez ő hozzászokott. Szőnyi Rómában járt és azt mondta, hogy a pálmával nem tud mit kezdeni, és egyáltalán nem lelkesedett az olasz tájért. Nekünk lehetőségünk volt Szicíliában hosszabb időt eltölteni, volt alkalmunk, nyugalmunk festeni is, és számomra nagy élmény volt. Pálmákat nem festettem, de festettem csendéleteket, és az volt a furcsa benne, hogy a színviláguk olyan lett, mintha Pesten festettem volna. Amikor én Munchot először láttam itt Oslóban, nekem úgy tűnt, mintha képei óriási, jó vázlatok lennének. Ha három országban élt az ember, akkor nagyon szembetűnő neki, hogy mennyire más világok, mennyire mások a formák, mennyire mások a színek. Itt a fák, a súlyos fenyőerdők, a zord hegyek, a táj annyira domináns.

Budapesten is esett a hó, és sütött a nap, és árnyék ott is esett a hóra, de nem emlékszem arra, hogy ezt az árnyékot élénk kék színűnek láttam volna. Pár évvel ezelőtt egy téli napon sétáltunk a Vigeland parkban, sütött a nap, és a magas fák árnyai sorban vetítődtek a ragyogó, vakító hóra, és kékek voltak. Élénk kobaltkékek – ilyen nincs Magyarországon, ahol a nyár sokkal hosszabb, van tavasz és ősz. Egész más élményvilágban van a festőnek része. Az emberek is másképp mozognak. Ha valaki azt képzelem, hogy egy olasz ember ugyanúgy mozog, mint egy magyar, akkor nagyon téved. Ha valaki úgy képzelem, hogy egy magyar ugyanúgy mozog, mint egy norvég, akkor nagyon téved. Mert mind a három egészen másképpen mozog, és akkor valakinek festőnek kell lenni, hogy ezeket az óriási, de alig látható különbségeket észrevegye. Persze a festészet nem csak az, hogy az emberek pontos mozgását vagy egy színvilágot tükrözzön. Magyarországon is lehet olyan színes, olyan fölfokozott festészetet művelni, mint amelyet Munch...” [1]

Kiss Pál László munkái megtalálhatók:

- Nasjonalgalleriet, Oslo
- Argigento, Városi Múzeum
- Trondheim, Faste Galleri
- Porsgrunn, Faste Galleri
- Haugesund, Faste Galleri
- Nordens Hus, Reykjavik
- Oregon State University
- Magyar Nemzeti Galéria
- Budapest fővárosi gyűjtemény
- Riksgalleriet
- Norsk kulturråd, Oslo
- Christianssands Faste Galleri, Oslo

[1] Részlet a közel háromórás videó- és hangfelvételből, Oslo 2012

[2] Idézet Szinnyei Kiss Ildikó önéletírásából, 2009

[3] Norvég művészek lexikona I-IV. 1982-86

[4] Dr. Tóth Károly: Magyar képzőművészek Norvégiában - kézirat, 2022

[5] Videóinterjú Kongsberg, 1999

Kovács katáng Ferencet Szárász Anita kérdezte

Honnan ered az életében a művészetek iránti szeretet? Családi örökség, vagy az évek során érték olyan hatások, élmények, amelyek az irodalom és a képzőművészet felé terelték?

Nagyszüleim, szüleim egyszerű emberek voltak. Anyai nagyapámtól lestem el sok kézre álló fogást. Ács volt, Horthy flottájában matróz a Nagy háborúban, Pulában szolgált. Kevés beszédű, brummogó hangú dalárdista. Apai nagyapám is világhírt, amerikai. Odaát épp csak anynyit tudott összegyűjteni, hogy hét gyermekét elindíthassa az életben.

Egyedül apámat, a vézna, késői gyereket adta a városba egy szabó mellé tanoncnak, a többiek maradtak gazdálkodni falun, tanyán. Anyám varrónőnek tanult. Szüleim otthon dolgoztak, maszekok lettek. Én pedig nyitott füllel, és szemmel próbáltam láthatatlanná válni a közös telken álló nagyszülői, szülői házakban. Vizuális típus lévén, keveset tanultam szakkönyvből, de minden nálunk járt mester fogásait elmentettem az emléktáramba. Tudnék cserépkályhát rakni, fazekat foltozni (ahogy azt egy drótostót tenné). Egész kiskoromtól javítottam villanyvasalót, varrógépet és biciklit. Tudok szabni, varrni, horgolni, hímezni, de persze nem viszem túlzásba. A művészetek? Nem egyenesági rokonom, Sipkay Barna (aki festett, rajzolt, regényeket írt, s két szép lányt is nevelt), akaratlanul is felborzolta a kíváncsiságomat. Utánozni kezdtem. Anyám nem szerette, ha *rontom a szemem és túlterhelem az agyam*. Így hát zugolvasó lettem. Örököltünk egy faragott könyvállványt tele könyvvel, Jókai, Eötvös, Herczeg Ferenc s aranyozott Arany János kötetekkel. Amint *elfogyasztottam*, 6 évvel idősebb nővérem elzárt (de milyenek is voltak az akkori szekrénykulcsok?) pöttös, csikos könyvei következtek. S végül a fiók-, majd a városi könyvtárba csöppen-tem. Fogyasztóból, kultúraszervezőből alkotóvá új *állomáshelyemen*, Norvégiában nőttem ki magamat. Friss élmények, északi színek, fagyos hangulatok. Hazámtól távol egyre több ablak tárult előttem a művészetek felé.

Azt szokták mondani, hogy valaki vagy reál, vagy humán beállítottságú – az Ön esetében mindkettő a legmagasabb szinten van jelen. Hogyan fér meg egymás mellett e két terület? Hatnak egymásra?

Alapjában véve racionális ember vagyok. Ugyan a sokféle eltérítő tevékenység közben időnként bukdácsolva vettem az egyetemi akadályokat, de nyugdíjazásomig (minden más mellett) villamosmérnökként dolgoztam, kerestem a kenyeremet. Szerettem a műszaki rajzot, a tervezést, a logikus gondolkodást, az objektíven mérhető kihívásokat. Hogy a szabadidőmben a *piszkos anyagiaktól* függetlenül alkothattam, az már csak hab a tortán. A lekicsinylő amatőr és kontár megjegyzéseknek elejét véve, dán design tanulmányokat folytattam, magántanítvány voltam a budapesti Színház- és Filmművészet Főiskolán film- és színházdramaturgia vonalon. De fedje örök homály, hogy a villamosmérnökök között én lettem-e a legjobb író, vagy a filmesek közt a legjobb mérnök. Most már mindegy is, szögre akasztottam a logarlécet, elajándékoztam a festőállványomat, a videókamerákat, a lámpákat, a hangfelvevőket, „csak” olvasok, írok és a Napút internetes folyóiratban szerkesztek.

A magyar és norvég kulturális kapcsolatok önkéntes diplomatájává vált – miért tartotta fontosnak, hogy megismertesse a magyar kultúrát Norvégiában és fordítva? Milyen volt kezdetben e törekvés fogadtatása, hogyan alakult azóta?

Nagy szívfájdalmam, hogy a fordítás egyirányú maradt, norvégról, dánról, svédről magyarra. 33 évesen, magyar feleséggel, esélyem sem volt arra, hogy irodalmi szinten sajátítsam el valamelyik északi nyelvet. Az ilyesmi csak keveseknek adatik meg. Viszont környezetemnek, egyetemi kollégáimnak és több száz diáknak szítottam kedvét „magyarni”. Hoztam, vittem embereket, hogy elmerülhessenek a másik nép közegében, kultúrájában. Negyven évig kísérleteztem a norvég nyelv megújításával, próbáltam rájuk erőltetni a szó szerint norvégra fordított magyar kifejezéseket. Pl. amikor egy kézilabda csapathoz szegődtem, s állítottam, hogy kapus vagyok (dørvakt), jegyszédőnek, kidobó legénynek értették. Műszakis létemre szeretek kategorizálni, csoportba sorolni (persze tisztában vagyok vele, hogy ez nem pontos, és néha nem is fair). Kb. két egyenlő táborba sorolom a velem kapcsolatba került norvégokat. Akik megszerették, és akik megutálták általam/miattam Magyarországot (attól függően, hogy a Magyarországon megmutatott kulturális gazdagság és a bemutatott emberek sokoldalúsága csodálatot vagy éppen irigységet váltott-e ki belőlük). Reménykedem, hogy az előbbieket száma számottevőbb... Ami pedig a magyarra fordítást illeti, norvég olvasmányélményeimet szerettem volna megosztani az itthoniakkal. Én ezt elsőkézből tudtam tenni, hiszen évtizedekig, 24 órában *gázoltam szügyig* a norvég kultúrában. Újdonság voltam. Ma már nagyon sokan és sokat fordítanak az északi nyelvekből, rám pedig más feladatok várnak.

Pont négy évtizede él Norvégiában: nem nehéz-e ennyi idő elteltével is odaadón ápolni a magyar nyelvet, a magyar kultúrát egy, a magyartól sok tekintetben eltérő közegben?

Feleséggel, Kunszenti Ágnessel még az egyetemi évek alatt házasodtunk össze, s a klubjairól híres-neves Vári kollégiumban laktunk a Mátyás templom mellett. Néhány magyarországi munkásság után 1982-ben disszidáltunk. Együtt küzdöttünk az idegen nyelvvel s annak 5 millió dialektusával (akkoriban ennyi volt Norvégia lakossága, és ők maguk regéltek e nyelvi furcsaságról). Együtt pályáztunk több tucat állásra, mígnem az Oslói Egyetem Ciklotron laboratóriuma felajánlott egyet, s választhattunk magunk, hogy melyikünk töltse be. Ágnesnek passzolt inkább a gyengeáramú szakterület, én kis időre rá, végzettségemnek megfelelően, erőművek és alállomások tervezésére szegődtem el. Otthon magyarul beszélünk. Négy év után én is az egyetemre kerültem, a Média és kommunikációs Intézetbe médiamérnöknek, s egyre több Oslóba látogató magyar kutató, oktató és diák talált meg bennünket. Lakásunk magyar szigetté vált, de a norvég diákjainknak is tartottunk hetente egy-egy nyitott ház estet: magyar filmeket néztünk, Bartókot hallgattunk, jó paprikás ételeket kínáltunk... S kezdtem az Oslóban élő magyaroknak (főleg 56-osoknak) filmesteket, irodalmi teadélutánokat tartani/szervezni. Magyar színészeket, rendezőket hívtunk, láttunk vendégül, s mutattuk be őket a mieinknek s norvég hozzátartozóinknak, barátainknak. Mi, sok magyar menekülttől eltérően, a kint született fiúnkat is megtanítottuk anyanyelvünkre, nem csak beszélni, hanem írni és olvasni is. Ő az érettségi után már itt végzett az ELTE matematikus szakán, azóta is itt él, ide nősült, s három unokával csábít vissza bennünket – visszidensnek – Magyarországra.

Sándor György egyszer úgy jellemezte Önt: kulturális atyaúristen. A katáng virághoz hasonlóan önnek is „három dolga van”: nyílni, nyitni, adni. Mi az, amivel ez a számos tevékenység gazdagította az életét?

Hú! Az ilyen kérdésekre szokták mondani, ha én ezt tudnám, akkor nem itt lennék (de akkor hol is?). Apám s anyám a szabó-varró munkájukat pontosan, igényesen és alázatosan végezték. S mindig arra biztattak: tanulj, hogy ne kelljen annyit gürzölned, mint nekünk! Hát ezt jól megkaptam! Tekerem a pedált, pörgök, mióta az eszemet tudom. Úgy istenigazából sosem pihenek. Vagy az agyam vagy a kezem jár, vagy egyszerre mind. Ha egy filmestre készülve 15-20 filmet is végignézek, jegyzetelek, 5-10 percekét illusztrációnak összevágok, hát munka ez vagy szórakozás? Szerencsém van, nálam alapból egy a kettő. S hogy pontosítsak, Sándor Gyurinál nem az volt a poén, hogy atyaúristennek titulált (bár ez egy szocialista élvárosban még 1980-ban sem volt bölcs dolog tőle),

hanem hogy sem a pontos címemet, sem valódi nevemet nem tudva a következőket kanyarította egy borítékra: Katáng, kulturális atyaúristen Dunaújváros. S levele megtalált, bár a fent említett Sipkay Barna egyik regényéből kapott katáng nevet ebben a városban kevesen ismerhették.

Több rangos állami kitüntetéssel is elismerték a munkáját – mit gondol a díjak jelentőségéről, hol van a helyük az Ön életében, fontosabbak-e, mint például az olvasói visszajelzések?

Ha úgy ülnék neki egy novella megírásának, hogy érte kitüntetést várnék, hát az olyan is lenne... Az ember még csak nem is reménykedik, nem is számíthat elismerésre, hiszen vagy fizetett munkáját végzi, vagy szabadidejében juttatás nélkül *szolgál*. Az előbbit az életben maradásért, az utóbbi a fennebbvalóért. Én még ajándékot sem szeretek kapni. De, amikor eljön a pillanat, hogy meg kell jelenni egy díjátadáson, hát az nagyszerű, hátborzongató érzés. Hátulütője, hogy ha már így megtiszteltek, még magasabb fokozatra kell kapcsoljak... Az Arany János-díj hallatán, ugyan nem túl férfias dolog, könnybe lábadt a szemem, úgy éreztem, tényleg itthon a helyem...

Vannak olyan értékek, kapaszkodók, amiket Nyíregyházáról vitt magával, és amelyek a mai napig fontosak az életében?

Első 19 évemet Nyíregyházán éltem. Kitorölhetetlen idő. 10 év a Debreceni utca 15-ben (ott is születtem) az áldott jó tirpák Dédivel, a közeli 4-es iskolával, az evangélikus templomi harangozó-sokkal, grundfocival. Aztán átmeneti szállás a Vasvári Pál utcában, szoba konyha négyünkkel, de vigasztaló ősszel és nagyhavas, szánkózós téllel a közeli Nagyerdő Hármadombján. Végül a Sarkantyú utca 9. Nagyiékkal, nagy kerttel, szőlőlugassal. Innen vitt Krecsák Laci bácsi a nagyapámék kórusába; emlékezetes fellépések nagy csibészkedések. A Vasvári Pál gimnáziumban kitűnő tanárok pásztoroltak. *Hazafelé* című verskötetemet iskoláimnak, tanárimnak ajánlottam.

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei hírportál 2022.11.05.)

Kovács Ferenc 1949-ben született Nyíregyházán. A Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett villamosmérnöki diplomát. 1982 óta él Norvégiában. Az Oslói Egyetem Média és Kommunikációs Intézetének nyugalmazott médiamérnöke. Oktatástechnológiával, interaktív multimédiával, filmezéssel foglalkozott. Fest, rajzol, kiállításai voltak Magyarországon, Bulgáriában, Norvégiában. Illusztrációi jelennek meg folyóiratokban, szépirodalmi kötetekben. Szerkesztő helyettese volt az Ághegy és a Magyar Liget c. magyar nyelvű skandináv irodalmi folyóiratoknak. Jelenleg a NapútOnline rovatvezetője. Író, műfordító, szerkesztő. Irodalommal kapcsolatos alkotásait Kovács katáng Ferenc néven jegyzi.

Irodalmi és képzőművészeti kötetei:

17. Válogatott interjúk – kézirat (Orpheusz, Bp. 2024)
16. Ablaklakók csillagközelben – prózafűzér (Orpheusz, Bp. 2019)
15. Vizek egymás között – versek (Gaál Zoltán társszerzővel, Napkút, Bp. 2018)
14. Hegyek egymás között – versek (Gaál Zoltán társszerzővel, Napkút, Bp. 2016)
13. Ajánlott versek 3. – versek (Pont Kiadó, Bp. 2016)
12. Fák egymás között – versek (Gaál Zoltán társszerzővel, Ághegy könyvek, 2014)
11. Krúdy-kalucsni, Hamsun-köpönyeg – próza (Napkút, Bp. 2013)
10. Ajánlott versek 2. – versek (Pont Kiadó, Bp. 2012)
9. Ajánlott versek 1. – versek (Pont Kiadó, Bp. 2009)
8. Északi ellenszélben – esszék (Nagyvilág Kiadó, Bp. 2008)
7. Soha ne kérj bocsánatot! – versek (Napkút, Bp. 2005)
6. Hazafelé – novellák (MZSMVK, Nyíregyháza, 2004)
- innen-onnan – grafikák (Vasady, Falkeid) (Új Mandátum, Bp. 2003)

- képszak – grafikák (Szalóky, Nyulasi, Leitner) (K&KKönyvek, Oslo 2002)
- 5. Körnégyszög – dráma magyar, angol és norvég nyelven (Professz. Háza, Bp. 2000)
- 4. A napok maradéka – novellák (Új mandátum, Bp. 1998)
- 3. Nincs többé... – dráma (Színháztörténeti Intézet, Bp. 1997)
- 2. Olvasópróba előtt – „Ibsen: Jon Gabriel Borkman” – esszé (Sz. tört. Int., Bp. 1996)
- 1. Színrevalók – „Ibsen én vagyok”, „Énekek éneke” drámák (Nemzeti TK, Bp. 1995)
- Multimédia – dramaturgia, esszé (társsz.) (főisk. jegyzet, Dunaújvárosi Főiskola, 1994)

Fordításkötetei:

- Marte Huke: Természetrájk – regény (Napkút, 2017)
- Jégsvivárvány – A legújabb norvég drámák (Napkút, 2014)
- Jørgen Lorentzen: Az apaszerep Norvégiában, 1850-2012 – pedag. Kunszenti Ágnessel (Pont Kiadó, Bp. 2014)
- Arne Svingen: Hubert kalandjai – ifj. regény (Pont Kiadó, Bp. 2013)
- Linn T. Sunne: Tolvaj a hegyen – ifj. regény (Napkút, Bp. 2013)
- Helge Rønning: A lehetetlen szabadság – irodalomelm. Kunszenti Ágnessel (Nagyvilág Kiadó, 2012) ISBN 978-963-9175-49-5
- Tina Åmodt: Betonpróza – szövegek (Pont Kiadó, Bp. 2012)
- Cecilie Løveid: Maria Q – dráma (Napkút, Bp. 2012)
- Knut Hamsun: Furulya szólt a véremlen – vers (Nagyvilág Kiadó, 2011)
- Gunnar Wærness: Teremj, világ! – képregény (Napkút, Bp. 2010)
- Jon Fosse: Suzannah – dráma (Új világ Kiadó, 2007)
- Ari Behn: Rohadt szomorú – novellák (Nagyvilág Kiadó, 2007)
- Jostein Gripsrud: Médiakultúra – médiaelmélet, Kunszenti Ágnessel (Új Mandátum, Bp. 2007)
- Knut Hamsun: Élettöredékek – novellák (Nagyvilág Kiadó, 2006)
- Északi fuvalat - norvég kortárs versantológia (Új Mandátum, Bp. 2004)
- Roald Nygård: Cselekvő vagy bábu – médiaelmélet, Kunszenti Ágnessel (Új Mandátum, Bp. 2003)
- Cecilie Løveid: Ludwig W – dráma (Masszi Kiadó, Bp. 2000)
- Svennik Høyer: Kis beszélgetések, nagy médiumok – médiaelmélet, Kunszenti Ágnessel (Nemzeti TK, Bp. 1999)
- Anita Werner: A tévé-kor gyermekei – médiaelmélet, Kunszenti Ágnessel (Nemzeti TK, Bp. 1998)
- Jon Fosse: A gyermek – dráma (Színháztörténeti Intézet, Bp. 1997)
- Jon Fosse: Valaki jönni fog – dráma (Nemzeti TK, Bp. 1995)

Antológiák (szerkesztő, és részben fordító):

1. Norvég minta (POLISZ 36. szám, Bp. 1998)
2. Mai norvég irodalom (Magyar Napló 7. szám, Bp. 1998)
3. A mai dán irodalom (Magyar Napló 2. szám, Bp. 2004)
4. Északi fuvalat – Norvég ifjak (VárUcca műhely 3. szám Veszprém 2004)
5. Új tengert kéne teremteni – A norvég irodalom ma (Nagyvilág 3. sz. Bp. 2005)
6. Ungarsk litteratur i samtiden (Kortárs magyar irodalom, Kuiper 01. Oslo 2005)
7. Különös, fehér csend – Mai svéd irodalom (Nagyvilág 3. szám Bp. 2006)
8. Ibsen én vagyok (Európai kulturális füzetek 24. szám 2007)
9. Ungarsk Samtidslitteratur (Kortárs magyar irodalom, Nordahl amp; Eftf. 3-4, Oslo 2007)
10. Hamsun gyermekei (Napút 7. sz., Bp. 2011)

Tagja:

- a Magyar Írószövetségnek
- a Norvég Szakíró és Fordító Szövetség írói tagozatának (NFF)
- a Norvég Szakíró és Fordító Szövetség fordítói tagozatának (NFF)
- a Norvég Íróegyesületnek (Forfattersentrum)
- a Magyar Olvasástársaságnak
- a Magyar Kultúra Lovagrendjének
- a Magyar Művészeti Akadémia köztestületének (irodalom tagozat)

Elismerések:

- a Köztársasági Elnöki arany emlékérem (1999)
- a Xantus János emléklakett (2005)
- a Magyar Kultúra Lovagja (2005)
- az Oslói Egyetem Bölcsészkar „népszerűsítés” díj jelöltje (2008)
- a Ratkó József díj jelöltje (2010)
- A Neumann J. Számítógéptudományi Társaság: az év távoktatója, Multimédia az oktatásban gyűrű (2011)
- a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2012)
- Cédrus Művészeti Alapítvány, a Napút folyóirat műfordítói Hetedhét-díja (2017)
- Arany János-díj (2022)

Kunszentí Ágnes ***villamosmérnök, tényirodalom fordító***

1953-ban születtem Óbudán. Persze aztán jött Sztálinváros (ma Dunaújváros), mert lakást csak ott kaptunk, hol a legtöbb gyerek született, ha már Apu se nem párttag, sem nem akart elválni klerikális családban felnőtt feleségétől. Szegény húgom papírjaiban örökre Sztálinváros áll.

Szüleinktől megtanultuk, hogy tereljük el a beszélgetés témáját a gyerekeket faggató felnőttekkel találkozáskor. Hogy továbbtanuláshoz muszáj kitűnőnek lennünk, és olyan pályát válasszunk, ahol politizálásra nem, de ránk szükség lesz. Nyolcadikban, szakfelügyelő előtt 56-os *forradalmat* mondtam. A mindig szigorú, kiabálós tanárnő óra után négy szemközt kedvesen figyelmeztetett, a jövőben mire kell vigyáznom. Örök hála neki. A gimnáziumban (matematika-fizika tagozaton!) az osztályfőnök történelem szakos (sztálinista?), első perctől oda nem valónak nyilvánított. De fogást nem talált rajtam. Büszke vagyok rá, hogy kényes témákban sosem azt mondtam, hogy így vagy úgy van, hanem csak hogy ki szerint hogy. Még tudományosnak is találták feleleteimet! Az *elvtárs* szót se mondtam senkiről és senkinek, később a munkahelyen sem.

Aki valamiben teljesített, azt akár békén is hagyták. Vívás, atlétika, Úttörő olimpia, matematika, fizika, orosz, angol stb. versenyek, országos döntőkben is. Kisvárosban mindjárt (el)ismertség. Gyakoroltuk, hogy edzés közben legalább egyszer „meg kell halni” (később pedig, hogy az egészségért kell edzeni). A Budapesti Műszaki Egyetem jó kihívás, igazi nagy csoda, meglepetés a kollégiumi élet, a híres Vári Kollégium kultúrája. Volt ott helyben minden, nekünk ingyen. Jazzklub (Gonda, Benkó, Pleszkán...), szombaton és vasárnap Várklub (Illés, Metró, Omega), mozi kivételes filmekkel (Bergman, Truffaut, Godard, Tarkovszkij), kiállítások (a népművészet mesterei, M. Kiss kerámia, Kocsis Iván fotó, Kortárs grafikák, Szász Endre ...) stb. A legfontosabb pedig: Irodalmi presszó keddenként, végén a 2R+S zenéjére tánc. Két hónap után felkért az egyik rendező (Kovács Ferenc,

Katáng), majd közölte, a felesége leszek. Jót nevettem. Két év múlva, idén 50 éve megvolt a templomi esküvőnk. Nem tudtam nemet mondani. Ő erős, én gyenge voltam. (Mármint áramos. A villamosmérnöki karon). Egy-kettőre én is rendező lettem a Presszón és a Várklubban is, később ő a Presszó főrendezője. Csodálatos, már vagy később híres emberek nyitottak nekünk kaput új világokba, engedtek magukhoz közel.

Színészek kicenzúrázhatatlan versek ügyes megválogatásába és sorrendjébe rejtették mondandójukat (Mensáros, Bánffy, Bálint András, Haumann...), amatőr színpadok (Vári Irodalmi Színpad, Orfeo, Universitas Együttes...), pantomimesek (Karsai, Köllő, M. Kecskés...) jöttek. Készülő előadásait nálunk (is) tesztelte Sándor György humoralista és Cseh Tamás. A határon túli területek szinte eltitkolt világát hozta el Tompa László színész, Kóka Rozália mesemondó, Dévai Nagy Kamilla énekes, az Építész-karos Sebő együttes, az előadásuk után késő éjszakába nyúló beszélgetésekre maradó tudós Kallós Zoltán, Domokos Pál Péter...

Végzés után 4 év Dunaújváros, műszaki főiskola. Tanítottunk szaktárgyakat, Katáng népnevelő, én tanársegédi állásban, készítettünk műszaki terveket, szerveztük a főszuli kulturális életét, de a Monspart Sarolta által indított „Aranyjelvényesek az olimpiára” öt sportágból tett nagy erőpróbájába is bevontunk diákokat, kollégákat. Feszegettük a városi pártvezetés tűrészhatárait.

Nagy törés: 1979–80-as tanévben havi politikai tájékoztatók a tankörvezető tanároknak, hogy aztán mi vezessünk vitát a diákoknak. Szép csendben elszabotáltuk, és a tanév végén elköszöntünk. Eltűntünk egy pesti tervezőirodában. 1982-ben útlevelet kaptunk, azóta (még) Norvégiában élünk. Pár sorban nem fér el, mit jelent új országban nulláról kezdeni, beilleszkedni, itt is és ott is, vagy itt sem és ott sem otthon lenni, mindig bizonyításkényszert érezni, kicsit mindig butának maradni (más háttérrel sosem érthetsz meg minden utalást, felnőttként tanulva a nyelv sem lesz anyanyelv), rájönni, hogy itt sem minden remek és hogy sokan épp azt a rendszert hiszik jobbnak, amit magunk mögött hagytunk. Az idegenség, zárkózottság falán átjutva belátásokhoz, mély barátságokhoz jutni, elzárt országból kijutva utazni tudni. Értelmes szakmai feladatokat találtunk az Oslói Egyetem nyitott, nemzetközi légkörében, meg a magánéletben.

1985: Dávid. Sok idő hármásban, magyarul, „tökéletesen” csak azt tudjuk. Első szavai bölcsőde után az ágyban: nei (=nem), min (=enyém). Szörnyű.

Még több idő, játék, beszélgetés, pontos fogalmazás, jó, érti a logikai összefüggéseket, lehet vele számolni, 3 évesen már törtekkel is, magyarul olvas, ír, francia óvoda (majd iskola érettségiiig), már 3 nyelv, jön majd az angol és a német is. Ekkoriban dolgoztam a doktorimon, elég szabadon gazdálkodtam az időmmel. Matekot csempészttem mindenbe, Dávid életkorához, játékedvéhez, mozgásigényéhez, pillanatnyi hangulatához igazodva matekoztunk-játszottunk. 10-11 éves korára már a magyar tagozatos érettségi szintjére jutott.

A vele való foglalkozás és az arra készülés nekem is igazi kihívás, jó játék volt! 11 évesen bejutott a 18-19 évesek közt a norvég matek-olimpiai csapatba, és máig világcsúcsot tart azzal, hogy 7-szer vett részt. Míg kicsi volt, kértek kísérjem (Argentína, Taiwan, Dél-Korea). Ő szerezte Norvégia első aranyérmét. Diplomáját Mo.-on, az ELTE-n, doktoriját Tübingenben szerezte, Bp-en habilitált, és most ott kutató matematikus. Kedves magyar feleséggel, 3 tündéri gyerekkel végleg Mo.-on. De norvég kötődése most is van, ő a norvég matekolimpiai csapat vezetője. Mikor már nem versenyzett, én is részt vettem a matek felkészítőtáborokban. Az 1990-es határnyitásra már stabil lábakon álltunk, tele tenniakarással.

Amíg Mo.-on nem volt elérhető, vittünk elektrotechnikai eszközöket és előadássorozatot tartottunk egyetemeken, főiskolákon. Oslóban vendégül láttunk, akár hetekre is, magyar kutatókat, diákokat. Katáng 22 éven át népfőiskolákra szerzett kedvezményes helyet magyar diákoknak. Munka mellett norvég szépirodalmat fordított, én „csak” egyetemünk professzorai által írt szakkönyveket (pszichológia, média és kommunikáció, irodalom). A szerzőknek Mo.-i programokat szerveztünk. Negyedszázadon át dolgoztam a NUFO (=Norvég-magyar szövetség) vezetőségében,

ez is a kapcsolatokról szólt, no meg segélyek hazaküldéséről (árvíz stb.). A „régii” (pl. 56-os) magyarok egy része az általunk szervezett, Katáng által tartott irodalmi- és filmesteken ismerte meg a távollétük alatt keletkezett értékeket, tanult meg újra magyarul a zárt körben évtizedek alatt kialakult norvégos magyar helyett. Magyar előadó- barátaink szívesen jöttek szerepelni, sokan nálunk is laktak.

Ún. disszidensként 82 és 90 között nem mehettünk haza, internet sehol, telefon és posta úgyahogy. (Fiatalok, értitek?) Itt Oslóban beindultunk, jó munka, iskola, barátok. Hát maradtunk.

Most gyakran járunk haza, régi és új kapcsolatok, a jót tenni lehetőségének érzése, a hazaszeretet húz vissza. Visszidálunk. Örömmel, várakozással; de itthagyni 41 norvégiai évünket akkor sem könnyű.

Kunszenti-Kovács Dávid ***Matematikus***

1985-ben született Oslóban. Magyar villamosmérnök szülők gyermeke. Matematikus „pályafutását” három és fél évesen kezdte, akkor már túrhetően bánt a törtekkel. Óvodás korától érettségiig az oslói francia iskolába járt. Édesanyja, valamint a budapesti nagy matematikus generációhoz tartozó Pósa Lajos irányítása alatt, továbbá a magyarországi Középiszkolai Matematika Lapok (KöMaL) matematikai pontversenyein elért sikerek után már 11 évesen elindult a norvég középiskolai matematikai Abel versenyen. 4. helyezéssel tagja lett a 6 fős norvég diákolimpiai (IMO) csapatnak – mely általában 17-19 éves gimnazistákból áll –, s utazhatott Argentínába. Második olimpiáján, Tajvanon már dicséretes oklevelet kapott (ami egy feladat tökéletes megoldásáért jár), évente lépett előrébb és előrébb. Már a norvég Abel versenyeket is megnyerte, majd az elkövetkező öt olimpián egy bronz, három ezüst és egy (a norvégoknak először) aranyérmét is szerzett.

Hétszeres olimpiai szereplésével rekorder. Dávid az érettségi után sem szakított a matematikai versenyekkel, az Abel verseny szakmai felelőse, a norvég olimpiai csapat vezetője. Az olimpiákon nyolc éven át etikai bizottsági tag volt, s jelenleg is vezetőségi tag. Nagy szerepe volt abban, hogy 2022-ben Norvégia – az ország történetében először – rendezhette az olimpiát, ahol Dávid szakmai vezetőként értékesíthette 25 évnyi olimpiai tapasztalatait.

Érettségi után a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem matematika szakán szerzett diplomát, majd Tübingenben doktorált. Jelenleg a Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet tudományos főmunkatársa. Sajátjai mellett Lovász László Abel-díjas professzorral és Szegedy Balázssal közösen publikál. Erdős száma 2. Fő és kedvenc területe az operátorelmélet, és úgy általában az analízis alkalmazásai a matematika más – főleg kombinatorikai – területein.

Nős, három gyermekük van.

Édesapja ösztönzésére a tőle örökölt humán hajlamát is kiélve norvégból, svédből, dánból, izlandiból fordított verseket, novellákat magyarra (s utóbbi angolra [1]). Több kötet olvasószerkesztője. Öt nyelvet anyanyelvi szinten bír. Több fórumon és publikációkban terjed róla az alábbi történet: Dávid repülőgépen utazott Budapestről Németországba. Szomszédjával, egy német professzorral kezdett beszélgetni, s hallva annak berozsdásodott angolját, németre váltott. Búcsúzóskor a beszélgetőpartner elismerően érdeklődött: Árujja el fiatalember, német létére hogy tanult meg ilyen jól angolul?

[1] <http://memex.c3.hu/%7Eeufuzetek/en/eng/16/index.php?mit=poemsisland>

Lisztes István *Szobrászművész*

1942-ben született Kecskeméten. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult szobrászatot 1962 és 1969 között, majd közel egy évtizedig ugyanott volt tanársegéd. „Ebben az időszakban ismerkedett meg az ott tanuló norvég ösztöndíjossal, Wenche Gudbrandsennel, akivel később összeházasodtak. Így Lisztes tulajdonképpen feleségét követve került 1977-ben Norvégiába, majd lett több évtizedes kitartó munkával az északi ország egyik legelismerettebb, elsősorban köztéri műveiről ismert szobrásza. 1996-tól 2002-ig tanított szobrászatot az oslói Állami Művészeti Akadémián (Statens Kunstakademi, ami 1996-tól a Kunsthøgskolen i Oslo része). Tanári munkájának eredménye, hogy számos növendékének átadta jól azonosítható, a klasszikus szobrászati értékeket alapkövetelményként érvényesítő formaképzését. Munkáját számos elismerés kísérte, több norvég művészeti szervezet is tagjai közé fogadta, jelentős szoborpályázatokon nyert, illetve volt maga is zsűritag.

Lisztes szobrászatában elsősorban a figurális elemek dominálnak. Jellegetes, az emberi testrészeket felnagyító, klasszikus formavilágot hangsúlyozó stílusát az 1980-as évek óta használja folyamatosan. Az 1970-es években még érzékenyebb megmintázású, időnként a technikai megoldások és az anyagok keverését is felhasználó szobrokat készített.

Formaképzésének egyik tipikus példája a norvég Nemzeti Múzeumban őrzött, 1986-ban készült *Diálogo (Dialog)* című kompozíciója, ahol két egymással megegyező, háromlépcsős talapzaton áll egy-egy emberalak, akik könyökből emelve egymás felé nyújtják jobb kezüket. A sötét bronzszobrok elegáns, tógyszerű viselete, a fejek kopaszsága időtlenséget sugall. A kultúrák feletti álló emberi test, az azonosságukon keresztül, az emberi párbeszéd lehetőségét hangsúlyozza. Jellemzőek Lisztes szobrászatára a reprodukált formák, azaz ugyanannak a formának a többszöri megjelenése egy kompozícióban, az időtlenné formált emberi arc és a gondolati elmélyültség együttes alkalmazása. Több műkritikus az egyiptomi szobrászat hatását vélte felfedezni Lisztes István műveiben, amit a művész több interjúban is megerősített. Az emberi alak időtlen formáját minden esetben hasonló eszközökkel, az egyedi karakterjegyek kizárásával végezte, amely talán közelebb áll a norvég szobrászat vigelandi hagyományához, mint a folyamatosan új, individuális utakat kereső közép-európai szobrászathoz.

A norvég vigelandi hagyományhoz történő kapcsolódás Lisztes 2007-es, épp az oslói Vigeland Múzeumban rendezett *Kontrapost* című egyéni kiállításán jelent meg a legszembetűnőbben, ahol elsősorban nagyméretű, az emberi testet ábrázoló szobrai domináltak. 2001-ben sikeres kiállítást tartott a lillehammeri Kunstmuseumban is, *A szobor reflexiója önmagára (Skulpturens refleksjoner over seg selv)* címmel, ahol a nagy kiállítóterben a földre fektetett, gipszből öntött testrészek

különbéféle nézeteinek sokféleségét hangsúlyozta a közjük behelyezett különféle tértagoló tükrök felhasználásával. Néhány évvel korábban, az oslói Kunstlerforbundet kiállítóhelyiségében a torna-sort imitáló gipszalakjaival keltett nagy feltűnést. Lisztes legjelentősebb magyarországi bemutatkozása 1994-ben volt, amikor szinte az egész addigi, norvégiai munkásságát átfogó kiállítást tudott rendezni a Kiscelli Múzeum reprezentatív templomterében, amely rusztikus, csupasz téglafalaival rendkívül impozáns keretet szolgáltatott Lisztes letisztult felületű, embernagyságú szobrainak.

A kiállításokra készült plasztikai műveken túl Lisztes számos alkotása norvég köztereken is megtalálható. Az 1994-es lillehammeri téli olimpia előtti évben készült a Håkons hall főbejárata előtt álló *Férfi kis kézmozdulattal* (Mann med liten håndbevegelse) című 175 centiméter magas, egészalakos szobra. Ugyanebben az évben megnyert pályázat után került kivitelezésre az Oslói Egyetemhez tartozó Rikshospitalet klinikai tömbje előtt található három különböző lépcsőfokra elhelyezett *Három gráciát* formázó szobra. Magyarországon készült köztéri szobrai közül talán legismertebb a Bartók Béla úti Csontváry-emléktábla az egykori Csontváry műterem is magában foglaló elegáns bérház Bercsényi utcai sarkán. De ugyancsak Lisztes munkája az Óbudai Művelődési Ház előtt álló lovasszobor vagy az 1972-ben átadott szigetzsentszentmiklósi Petőfi-szobor is. [1]

Jarle Strømmodden kurátor egy 2007-es kiállításon a következőkkel jellemezte Lisztes bemutatott műveit: „Az itt látható szobrok Lisztes karakterisztikus formanyelvét mutatják. Leegyszerűsített, stilizált emberi testek, torzók. Bronzból és gipszből. Figuratív szobrok individuális vonások nélkül. Inkább típusok, mint karakterek. Formanyelve hasonlatos a XIX. század eleji francia szintétizmuséhoz. Lisztes munkái egyaránt hivatkoznak a művészet- és a szobrászattörténetre. A felsorakoztatott alkotások tűnhetnek elszigeteltnek, önállóknak, de könnyen felfedezhető összetartozásuk. Említhetnénk a XI-es teremben lévő *Férfi kis kézmozdulattal* című 1993-as installációt, vagy az emeleten kiállított 2006-os Sorozat című installációt. Mindkettő a filmes stop-frame technikára utal, ahol a szemlélők a látvány-időt emlék-mozgásként élik meg. Ezek a formájukban, ismétlődésükben egymásra nagyon hasonlító alkotások a minimalista irányzatra emlékeztetnek bennünket. De Lisztes István nem minimalista. Vagyis nem az, ha a munkái tartalmát tekintjük. A *hard-core* minimalizmusra az önreflexió a jellemző, vagyis amikor a tárgy nem akar más valamire, csak önmagára reflektálni. Lisztes munkái kifejezetten *hivatkozó* alkotások. Látható és bátran kijelenthető, hogy Lisztes jól ismeri a minimalizmus formanyelvét, de munkái inkább a reduktív esztétika jegyeit viselik magukon. Munkáinak sima, fényes felülete az alkotó munkamódszerét tükrözi. Lisztes izoporból formázza alkotásait, a képlékeny tömbből lehántja a fölös részeket, így tör a mű magja felé. Olyanképpen, mint a kőfaragók. Olasz szakszóval *per forza di lavare*. E módszer ellentéte a modellezés, ahol az addícióselv szerint rétegről rétegre épül a mű; *per via di porre*. Amikor a forma kialakult, Lisztes pozitív gipszmodellt készít a bronzöntő számára. Lisztes tiszteli a formai tartalmi szobrásztradíciót. Kiállított művei egyaránt utalnak a klasszikus és a modern hagyományokra. Szobrainak perspektívája is mutat bizonyos kétértelműséget. Egyrészt a reneszánsz hagyományát sugallva, művei egy nézetből, előlről szemlélhető, statikus alkotások, ugyanakkor –e kiállításon is jól érzékelhető–, hogy körüljárhatók, dinamikusak. Egyes alkotások bizonyos talapzatszerűségeen állnak. Ezek a geometrikus formák nem egyszerűen talapzatok, amik elkülönítik, kiemelik a művet a szemlélő teréből, hanem szerves részei a műnek.” [2] (fotó KkF)

[1] Dr. Tóth Károly: Magyar képzőművészek Norvégiában - kézirat, 2022

[2] Jarle Strømmodden: kiállítási katalógus - Oslo, 2007 - ford. Kunszenti-Kovács Dávid

Löffler Ervin
Pro Cultura Hungarica-díjas magyar szobrászművész
(1922 – 2012)

Löffler Ervin (1922-2012) Fotó: Kovács Ferenc

Budapesten született. 1940-ben érettségizett a magyar királyi Állami Berzsényi Dániel Főgimnáziumban. Egy rajziskolában folytatta tanulmányait, majd kőszobrász képzést szerzett a Százados úti Művésztelepen, ami tudvalevő, hogy Budapest első, egyben Európa legrégebb folyamatosan működő művésztelepe.

Ervinnek Domján Barna barátjával közösen volt műterme a Tisztviselő telepi Család utcában, ahol több szobra is készült. A szovjet katonák 1944-ben kidobálták belőle mindent, és lóistállónak használták. Ott készült munkái mind elvesztek, de

barátja fotói néhányat megőrkítettek közülük.

1942-ben az Erzsébet téren, a Nemzeti Szalon Tavaszki tárlatán állították ki egy pilisi vörös márványba faragott szobrát.

„Löffler budapesti zsidó családban született és alig 19 évesen már kiállító művész volt: az Országos Magyar Izrealita Közművelődési Egyesület (OMIKE) 1941. évi tárlatán vett részt egy férfiportréjával. A magyar fővárosban élte túl a deportálásokat és Budapest ostromát. Ezt követően a norvég állam által felajánlott, kelet-európai zsidókat támogató program segítségével menekülteként került Oslóba, ahol aztán élete végéig élt.”[1]

Ervin egyik kolléganőjének teljes családját deportálták, egyedül maradt Pesten. Ekkor Ervin megkérte szüleit, hogy az ifjú hölgy lakhasson náluk. A fiatalok végül is összeházasodtak, majd 1946-ban elhagyták Magyarországot. Ervin bevallása szerint eléggé kacskaringós úton jutottak el 1947 tavaszán Norvégiába. *Érkezésünk után rögtön tanulni kezdtük a nyelvet. A segítőkész tanár, értesülvén Ervin képességeiről, agyagot szerzett az alkotáshoz. Ervin egyik szobrát még abban az évben beavagották az oslói Őszi Tárlatra (Høstutstilling: a legnagyobb norvég kortárs képzőművészeti seregszemle, ahol zsűri válogat, de bárki beküldheti a munkáit).* Ervint 1948-ban is, majd évekkel később egyre rendszeresebben válogatta be a szigorú zsűri. Munkái akadémista, realista stílusban készültek. Az akkori gipszformák még ma is megvannak.

Oslóban egy kőfaragó műhelyben kezdett dolgozni, de fizikuma alkalmatlan volt a megerőltető munkára, így asszisztens lett egy szobrászművész mellett. Majd sorra következtek hasonló beosztásai. 1954-ben kaptak norvég állampolgárságot. A háború után nagy lakáshiány volt Norvégiában is. *Egyszobás kislakásban éltünk két kisgyerekekkel és kutyával. Igaz, volt saját konyhánk, fürdőszobánk. Két gyermekük még csak 10-11 éves volt, amikor elvesztette feleségét. Gyerekevelés mellett kevés ideje jutott önálló művészi megnyilvánulásra. Azért az alkotást sosem hagytam abba. Időnként mindig készítettem valamit. Amikor a gyerekek önállóak lettek, könnyebb is lett, meg nem is. Bizonyos szülői feladatok egyből hiányozni kezdtek.*

Míg a művészek körében dúlt a naturalizmus–modernizmus vita, taxisofőrként dolgozott. 1970-71-ben norvég ösztöndíjjal Magyarországon alkothatott. Hosszú élete során termékeny alkotó volt. *Sok-sok szobor készült, mert azt hittem, hogy lehet sokkal jobban csinálni, és megpróbáltam újból-újból.*

Hat önálló kiállítást rendezett Oslóban, s többet vidéken is. Hamarban, Skienben, Bergenben, Stavangerben, Sandefjordban, Haugesundben, Trondheimben, Arendalban, Tyraban. Külföldön csak egy önálló kiállítása volt, de az a szobrászok Mekkájában, Pietra Santában. Magyarországon, a Múcsarnok nemzetközi biennáléján kétszer állították ki 1-1 szobrát. Csoportos kiállításon láthatták Monacóban, Finnországban, Lettországon. Köztéri munkái vannak Romsåsban, az Oslói

Egyetem Társadalomtudományi Kara előtt, az oslói Orvosi ügyelet bejáratánál, a Rendőrákadémia teraszán, a Datasentralban, Tønsbergben a Tűzoltóságon.

Az utóbbi évtizedekben szobrait nem maga faragta. A plasztilinből megformált modellt egy régi kollégája öntötte gipszbe. *Ott, ahol magam is dolgoztam két évet, s megismertem a műveletek csinját-bínját. De ő jobban csinálja.* A gipszmodellt Pietra Santába (Pietrasanta) vitte magával, ahol kőszobrászok a megálmodott nagyságúra faragták. Az ott élő kőfaragó dinasztiák munkáját igénybe vette többek között Michelgelo, Henry Moore, Juan Miro is.

Mindig ugyanaz a mester dolgozott nekem. Megtanultam annyira olaszul, hogy a műveletek során megértsük egymást.

Második felesége, Tone Drage zongoraművésznő oldalán kiegyensúlyozott, teljes életet élt oslói otthonában. Óriási sétákat tett a közeli Vigeland park árnyas ösvényein. Igaz, kerülte az embereket, de ha megszólították, mindenkihez volt egy-egy biztató szava. Az elektromos áramhoz hasonlította magát, igyekezett mindig a kisebb ellenállás irányában haladni, kompromisszumra hajló, konfliktuskerülő ember volt. *Fiatalon minden könnyűnek tűnt, ma már a cipőt is nehéz bekötni.*

A 70-es években váltott, s lett nonfiguralista. Utolsó éveiben, a kezdethez vissza-visszatérve, egyre több figura, testjel, arcvonás bontakozott ki a szobraiból. Szűk társaságban hamiskás mosollyal mondogatta: *legjobb szobraimat gyerekkoromban csináltam.*

(lejegyezte Kovács katáng Ferenc)

[1] Dr. Tóth Károly: Magyar képzőművészek Norvégiában - kézirat, 2022

* A dőlt betűs idézetek a Löffler Ervinnel készült kisfilmből valók. Bogyá Emese Lujza – Kunszenti Kovács Dávid – Kovács Ferenc: Löffler Ervin portré, Duna TV 2002.)

Nádasdy-Farkas Irén

Több száz kötetes szakácskönyv gyűjteményem van

Apukám hivatásos katonaként a Térképészeti Intézetben dolgozott, s mint ilyen, ők készítették azokat a Magyarországot ábrázoló térképeket, amiket mi is tanulmányoztunk az iskolákban. Később pedig, a technika fejlődésével a vakok számára kitapintható háromdimenziós térképeket is nyomtattak. A térkép elkészültét nagyon sok munka előzte meg, ezért az ott dolgozók az egész nyarat földméréssel, rajzolással, fényképezéssel töltötték. Amikor már hároméves lettem, anyukám is csatlakozott az egyik csoporthoz és ott vállalt munkát.

Több éven keresztül tavasszal elindultunk Magyarország valamelyik területére és egészen októberig ezeken a terepeken dolgoztak a szüleim. Igaz én még csak néhány éves voltam, de gondolataimban nagyon sok emléket őrzök ezekről az időkről. Ma is kedvemem a zsíros kenyér valamilyen gyümölcscsel, ami egy kellemes emlékhez kapcsolódik. Az anyukámtól reggelire kaptam egy szelet zsíros kenyeret az apukám pedig felültetett a cseresznyefa egyik vastagabb ágára és azt mondta, hogy egyek a kenyér mellé cseresznyét. Azt hiszem ennél finomabbat keresve sem találtam volna. Ez az időszak volt életem egyik legszebb szakasza.

Az általános iskolát is vidéken kezdtem, ahol egy hónapot tanultam, majd, amikor visszatértünk Budapestre, akkor a szüleim beíratk az abba az iskolába, ahova az akkori szokás szerint nyolc évig jártam. Sajnos ezt követően többet nem mehettem a vidéki utakra, mert az iskolából nem lehetett plusz két hónapot kimaradni. Ennek ellenére a nyári szünidők remekül teltek el, mivel a Duna közelében laktunk, így lehetőségünk volt arra, hogy kisebb csoportokba verődve az ártéri részeken játsszunk. Jómagam sokszor kimaradtam ezekből a játékokból, mert engem a Duna árterületének gazdag élővilága érdekelt. Mindent begyűjtöttem, növényeket, bogarakat, gilisztákat, még a

kavicsok is vonzottak. Szegény anyukám nem szívelte ezeket a becipelt, sokszor sáros szerzeményeket, s ilyenkor az udvar hátsó felébe küldött, hogy ott szelektáljak.

Az általános iskolai évek hamar elszaladtak, s mivel remekül rajzoltam, ezért a szüleim és a tanáraink úgy gondolták, hogy varrónőként kihasználhatom a kézügyességemet és a kreativitásomat. Sajnos csak az iskola végeztével jöttem rá, hogy engem továbbra is a természet törvényei, valamint a növényekkel kapcsolatos kérdések foglalkoztattak. Vágyaim között kertek tervezése és építése szerepelt. Azonban a középiskolában más szakmára irányuló képzést kaptam ezért csak álmaimban terveztem kerteket és arborétumokat.

Eljött az az idő is, amikor férjhez mentem, s egy szép májusi napon megszületett a fiam, Dávid. Jó néhány év telt el, amikor egy borongós novemberi napon Dóra nevű lányom is meglátta a napvilágot. Emlékszem, hogy amikor kijöttünk a kórházból, akkor kezdtek szállingózni az első hópelyhek Budapesten.

Sok-sok év a szokásos módon telt el; munka, továbbképzés, gyereknevelés, háztartás. 1986 egyik esős őszi napján felvetődött, hogy jó lenne szerencsét próbálni Norvégiában.

Talán néhány hónap telt el, amikor is adódott egy munkalehetőség a férjemnek. Az első repülővel már Oslóban is termett. A vizit jól sikerült, de még sok papírmunka várt rá, hogy ténylegesen megkezdje a munkát, ami a következő év júniusában meg is történt. Azután családegyesítés címén már csak arra kellett várni, hogy mi hárman is zöld utat kapjunk az ideköltözéshez. Ehhez is néhány hónap kellett, s szeptember utolsó napján felültünk az akkor még meglévő egyik MALÉV gépre, amiről Koppenhágában át kellett szállni, hogy Oslóig repülhessünk.

Nagyon nehéz időszak következett, olyan érzésem volt, hogy mindent előről kellett kezdeni, megtanulni olyan dolgokat, amiről azt hittem, hogy tudom. Néhány hónap elteltével munkát is kaptam, igaz nem álmaim vágya volt, de legalább pénzt kerestem vele. Közben persze nagy gőzzel tanultam a norvég nyelvet, ami igencsak eltért a jól megszokott és már évtizedek óta begyakorolt magyar nyelvtől. Közben Dávid is az egyik iskola előkészítőjében tanulta a nyelvet. Őszintén bevallom, hogy neki könnyebben ment a nyelvtanulás, mint nekem. Közben felfedeztük a barnepark létezését és Dóra nagy öröme a nap néhány óráját ott tölthette.

Baráti kapcsolataink is bővültek, egyre több emberrel ismerkedtünk meg. Nem sokkal később megalakult a Magyarok Baráti Köre (MBK), ahol egyre többet tüsténkedtem. Minden összejövetelkor volt büfé, ahol enni-inni lehetett. Valahogy úgy alakult, hogy ennek a büfének a felelőse én lettem, azonban nem szabad megfeledkezni azokról a résztvevőkről sem, akik lelkesen készítették a süteményeket, amiket a büfében árultunk. A befolyó összegből kifizettük a szükséges kiadásokat, a többit pedig az MBK használta fel. Akkor még az internetet nem használtuk a nap minden órájában, ezért az információkat a később megalapított MBK Híradó nevű, néhány lapos újsággal terjesztettük. Természetesen az új hírek mellett történetek, fejtörők, receptek is helyet kaptak. Mondanom sem kell, hogy a receptek és a hozzá tartozó történetek megírása nagy örömet okozott nekem. Mindig is elvarázsolt az ízek és a fűszerek világa. Lelkesen kutattam a gasztronómia világában újabb, kevésbé ismert történetek után. Volt is hol keresgélnem, hiszem többszáz kötetes szakácskönyv gyűjteményem van.

Innen már csak egy lépés volt, hogy a Svédországban megjelenő Ághegy és a Magyar Liget nevű lapokba is írhattam cikkeket. Ezekben már nem korlátozódott a téma csak a gasztronómiára, mert sokkal változatosabb, érdekesebb ötletek kerültek előtérbe.

Lelkesedésem az évek múltával sem csökkent. Kialakult egy kisebb csoport, ahol beszélgettünk a legújabb cikkekről, ötletekről, sőt elolvastuk egymás írásait is, hogy véleményünkkel segítsük a szerzőket a legjobb cikk megírásában.

Sajnos ezek a folyóiratok már nem kerülnek kiadásra, de remélem, hogy ez csak egy átmeneti állapot, s egy szép napon ismét felélednek.

Røkenes K. Erzsébet

Csöbörből, vödörbe

Magyarországon született 1938-ban. 1956 óta él Norvégiában. Négy különböző szakot végzett az egyetemen s tornatanári képesítése is van. Különböző tanfolyamokon szerzett jártasságot selyem, porcelán- és tojásfestésben. Az ikonfestést Danilo Ivanovic festőtől, ikonspecialistától tanulta. Könyve jelent meg *Tojásfestés - a hétköznapitól a művészetig* címmel. Számátlan önálló és csoportos kiállításon láthattuk műveit. 2004-ben első díjat kapott a Norvég Néprajzi múzeum *Húsvéti tojás a hazámban* elnevezésű pályázaton.

10 éves korában járt először Norvégiában. Egy család meghívására érkezett Oslóba repülővel, és két és fél hónap után utazott vissza Magyarországra. 19 éves korában újra eljött azokhoz, akiket második családjának tekintett. A papát Vatinak a mamát Muttinak szólította. 75. születésnapjára meglepte gyermekeit, barátait, ismerőseit egy napló jellegű emlékezésfolyammal:

„1948-ban, megérkezésem után Vati a Fornebo repülőtérről Nærnesbe autózott velem. Az volt az érzésem, hogy egy új világ nyílt meg előttem. Csak tíz éves voltam, de jó volt a megfigyelő képességem. Elképesztő volt tapasztalni, hogy Norvégia milyen tiszta, és jól szervezett ország volt akkoriban. Mindenki becsületesnek látszott. Az emberek bíztak egymásban, nem gyanakodtak és nem hitetlenkedtek a másik állításában. A háború utáni években Magyarországon általános volt a kettős erkölcs, többen csaltak, hazudtak. Emlékszem, Norvégiában az út mentén napi begyűjtésre kített tejet senki sem dézsmálta meg. A strandon felejtett dolgokat, ruhákat néhány nappal később is ott találtuk, ahol hagytuk. Az oslói villamosokon kipihent, de kicsit unott emberek ültek. Szép arcokat, szép ruhákat lehetett látni. A budapesti villamosok lépcsőin fürtökben lógtak az emberek. Ilyen volt az első benyomásom Norvégiáról.

Visszatérve Magyarországra, és mert szegények voltunk, 1948 és 1956 között az iskolai tanulmányaim mellett nagyon sok, és sokféle munkát végeztem. A mamámon is próbáltam segíteni: hólapátolás, szódavízfeltöltés, bambi palackozás, minden nyáron földműves munkák falun. A nagypapa festményeit is próbáltam eladni, de senkinek sem volt pénze képvásárlásra. Nem is tudom, hogy mit nem csináltam, munkálkodtam az életemben.

1956 után, újra Norvégiában, úgy folyt az életem, mint Magyarországon. Sok-sok munkával. Csöbörből, vödörbe csöppentem. Hátrány volt-e vagy előny a korábbi sokféle munkatapasztalat? A válasz egyértelmű, igen, előny volt. Könnyebb volt elviselni, hogy az élet Norvégiában, és bizonyára a világ más részén is fárasztó, és vesződéses. Rugalmasnak, kitartónak kellett lennem ahhoz, hogy fiatalon, összeszorított fogakkal, de folytassam az életet tovább, és a munka mellett tanuljak az egyetemen.

Tíz év múlva, a tanulmányaim befejeztével, férjemmel együtt felköltöztünk északra, Mo i Rana-ba. Nagy volt a tanulmányi kölcsönünk, szegények voltunk ahhoz, hogy Oslóban kezdjünk hozzá a jövőnk építéséhez. Mo i Ranában állást, és egy 72 négyzetméter alapterületű lakást kaptunk. A „berendezése” nagyon egyszerű volt, úgyszólván semmi. Csak néhány könyv, egy Tandberg rádió, hanglemezek és egy kihúzható asztal. Négy széket a férjem unokatestvérétől kaptunk kölcsön. Az anyósom nászajándéka egy ágy volt. „Könyvespolcot vennünk kellett, és megleptük magunkat egy hintaszékkel. Utóbbi még ma is megvan. Későbbben kibővítettük az ülőgarnitúrát egy keskeny dívánnyal. A konyhába került egy furnérozott asztal, és két hokedli. További bútorok beszerzése csak igen lassan ment. Mindkettőnk tanulmányi kölcsönét harminc év alatt fizettük vissza. Nehéz volt a kezdet, de nemcsak az anyagiak miatt. Szokatlan volt, hogy az év nagy részében a nappalok

legnagyobb része is sötét volt. Nekem az még rosszabb volt, ha egész éjjel nem ment le a nap. Viszont itt északon könnyebb volt kapcsolatba kerülni az emberekkel.

Sokkal ismerkedtem meg. Mindenhol köszöntek az utcán. Dél-Norvégiával ellentétben, ahol hosszú időbe kerül barátságot kötni.

Kilenc év után visszatértünk Osló közelébe, Bærum községbe. Lakást béreltünk egy iskolaigazgatónál. Olyan volt délre költözni, mintha paradicsomba érkeztünk volna. A Mo i Rana-i vas- és kokszyár okozta piros, vasporos szennyezett levegője után itt tisztaság volt, finoman süttött a nap, és mi levehettük a sok réteg meleg, gyapjú ruhát. Itt a fák magasak, és terebélyesek voltak, a virágok sokféle színben pompáztak. Iskolába menet minden nap néztem, és csodáltam a világot. A természet másfajta arcát mutatta, mint északon. Nem véletlen a mondás, „grana går til Rana”, a fenyők Ranáig nőnek, északabbra már ültetni kell őket. Ez a déli, egészen más világ, a buja természet nekem nagyon imponált.

Alkalmazkodtunk az új környezethez, szottuk az itt is kemény munkát.

Több, kevesebb szerencsével megéltem 85 évet. A gyökereim segítettek, és adtak nekem erőt a nehézségeket áthidalni. Büszke vagyok a múltamra, és a jelenemre is. A „magamságomból” szép nagy család lett. Két lányom, és unokák.

Továbbra is próbálom megtartani a hitemet abban, hogy a norvég becsületes nép, még ha egynémely csalódás is ért.

Gyerekeim nyomán nagyobb részem norvég, de magyar gyökerekből táplálkozom. Kiváltságosnak érzem magam, mert sok lábon állok. A lehetőségek nagy része itt, Norvégiában ért, és megpróbáltam azokból a tehetségem szerint a legjobbat kihozni.”

Szinnyei Ildikó
Festőművész, rajztanár
(1924 Budapest – 2014 Oslo)

A Szinnye-Kiss festő házaspárral több órás videó- és hanganyagot rögzítettem. Visszaemlékezés gyanánt alább kiragadok néhány részt az Ildikóval folytatott beszélgetésekből.

Mindig izgalmas kérdés, hogy mi indít el valakit a művészi pályára. Hol kezdődik, és mikor? Hogy emlékszel vissza a kezdetekre?

Korai „műveimre” nem emlékszem, akkor még nem becsülték a gyermekrajzokat annyira, mint most. Az elemi iskolában sokat rajzoltunk. Már kiskolás koromban sokszor mentünk a szüleimmel, nővéremmel, két öcsém-mel múzeumba. Főleg a Szépművészetibe, hiszen a közelében laktunk. Szerettük is, meg nem is ezeket a látogatásokat, érdekesek voltak, de fárasztóak. Nagy termék nagy festményekkel, és apám mesélt és mesélt. Furcsa, hogy nem emlékszem arra, hogyan hatottak rám az „igazán” szép képek, de Velazquez festményét, amely a spanyol királyi udvar egyik bohócát/törpéjét ábrázolja, nem tudtam kiverni a fejemből. Torz arányaival, nagy fejével, rövid lábával, gondolom, nagyon szokatlannak, ijesztőnek hatott. Az akkor nyolcosztályos gimnázium első négy évében unalmasak voltak a rajzórák. A táblára akasztott nagy, kétdimenziós rajzokon ábrázolt tárgyakat kellett lemásolni (biztosan megvolt az értelme: megfigyelni és pontosan visszaadni az arányokat). Kézimunkához magyaros hímzsmintákat terveztünk stb. stb. Később a rajz szabadon választott tantárgy lett. A tanárnő modelleket állított be. Szabadon válogathattunk a szertárban. Görög fejek

gipszmásolatait, különböző fatárgyakat, edényeket állíthattunk be „csendéletnek”, színes madarakat, kitömött állatokat rajzoltunk vagy festettünk vízfestékekkel. Végre kezdtünk „megtanulni látni”.

Tanulmányaidat viharos időkben végezted a Képzőművészetin. Hogy alakult a sorsod?

A háború befejezése után Rudnay Gyula nyugdíjazása miatt új mester vette át az osztályt. Bernáth Aurélt csodáltuk, munkáját jól ismertük a kiállításokról. Végre szabadabb szellem, szabadabb látásmód... És színek, színek, színek! Végre festhettem! Közben a tanári vizsgára is kellett készülni: művészettörténet, filozófia, pedagógia, ábrázoló geometria módszertan. A rajztanításhoz egy iskolai évre szóló tantervet kellett összeállítani. Nem tudom elképzelni, hogy másutt is volt a XX. században ilyen szigorú, alapos, a klasszikus kultúrára, hagyományokra épített tanár és képzőművész képzés. (Nekem úgy tűnik, hogy Norvégiában nem volt, és most sem ilyen.)

A világlátás, a tapasztalatszerzés nélkülözhető egy művész életében?

László (Kiss László Pál, az ifjú férjjelölt, festő, munkatárs) kapott egy szerény ösztöndíjat. Ez 1948-ban nagy csoda volt, mert ilyen célra az új rendszerben nem volt pénz. Végre 1948 novemberében, két hónapra érvényes útlevelemmel, elhagytuk Magyarországot. Először néhány napot Bécsben tartózkodtunk. Hihetetlen élmény volt a már fekete-fehér reprodukciókról ismert nagy mesterek eredeti műveit „vizsgálni”. Bécs után Velencében, majd Firenzében álltunk meg néhány napra. Városok, amelyeket (végül három évre elnyújtott olaszországi tartózkodásunk alatt) újból és újból felkerestünk, mert mint a mágnes vonzottak. Aztán végre Róma! „Rómát látni és meghalni!” A római Magyar Akadémia igazgatója egy félévre szóló dél-olaszországi utazásra szerzett nekünk jegyet. A katonai felszerelések bolhapiacán beszerzett hátizsákokkal felpakolva – pénzünk egy részét, kofferjainkat, a téli ruhánkat az Akadémia gondjára bízva – január végén elhagytuk Rómát. Nápoly, Capri, Herculaneum, Pestum görög és római építészetből megmaradt kövei, oszlopai az antik kultúrát, Pompei a Vezuv kitörésének rettenetes katasztrófáját elevenítették meg. Szorgalmasan rajzoltam kis vázlatfüzetembe. Fényképezőgép hiányában így próbáltam valahogy megörökíteni az élményeinket.

Úgy tűnik, mintha csak a művészet bűvkörében éltél/éltetek volna.

Közben útlevelem lejárt, kérvényezni kellett meghosszabbítását. Kaptunk igazolást, hogy a meghosszabbítás folyamatban van. Folytattuk utunkat dél felé. 1949 augusztus végén visszatértünk Rómába. A hazai hírek hallatán, az egyre rosszabb politikai viszonyok miatt, fájdalmas fontolgatások után úgy döntöttünk, hogy nem térünk vissza Magyarországra. Rómában radikálisan megváltozott társadalmi helyzetünk, megélhetésünk és lehetőségeink. Olaszország-ösztöndíjas, Magyarország teljes jogú polgárai helyett magyar menekültek lettünk. 1950 áprilisában a Szent Péter Bazilikában összeházasodtunk. A tartózkodási engedélyünket egyre rövidebb és rövidebb időre hosszabbították csak meg. Folyton kérdezték, hogy mikor hagyjuk el Itáliát. Azzal fenyegetőztek, hogy a Lipari-szigetekre internálnak bennünket. 1952 áprilisára gyereket vártam. Érdeklődtünk, hogy hová emigrálhatnánk. Felvilágosítottak, hogy Európában csak Norvégia és Svédország fogad be menekülteket. Vége lett régi álmunknak, hogy olaszországi tartózkodásunk után Franciaországban, Párizsban telepedjünk le. Hosszú volt az út a zakatoló vonaton Koppenhágáig. Huszonnégy órás várakozás után indult a hajó Oslóba.

Az új környezetben, saját szavaiddal élve „a világ végén”, hogy alakult a művészi pályafutásod?

1952 áprilisában megszületett a kislányunk, Krisztina. Ecseteimnek, palettámnak továbbra is türelemmel kellett várakoznia. Hadd várjanak! Van-e nagyobb élmény, mint hogy az újszülött kisgyermeket, a teremtés csodáját tarthatod karodban, ápolod, óvod, figyeled minden mozdulatát, megnyilvánulását, fejlődését? De nagyon hiányoltam az olajfesték szagát, hozzáláttam egy önarckép festéséhez. Egy olajképpemmel szerepeltem a „Külföldi művészek Norvégiában” című, az oslói művészegyesület által rendezett kollektív kiállításon. Miután már egész jól bírtam a norvég nyelvet,

kedvem támadt megpróbálni a tanítást. Kiderült, hogy sem az általános iskolában, sem a középiskolában nem volt művészettörténet oktatás. Tanári diplomámat lefordítottam. A hivatalos lapban meghirdetett számos állást megpályáztam. Az eredmény semmi. És ez így folyt éveken át. Még csak válaszra sem méltattak. Végül csak, mint tanító kaptam állást egy kilencosztályos általános iskolában. Elhatároztam, hogy ha törik, ha szakad, akkor is elkezdek foglalkozni azzal, amire szintén képesítem van: az alkotó képzőművészettel. Rajzzal kezdtem, ceruza/grafit vagy tollrajz/tuslavírozás technikával. Minden adandó alkalmat kihasználtam. A vasárnapokat, a hosszabb vagy rövidebb iskolai szüneteket. Kitartóan dolgoztam. A tollal megrajzolt kompozíciókat lavírozással, különböző árnyalatú szürke tónusokkal gazdagítottam. Csökkentett óraszámot kértem, hogy még több időt fordíthassak alkotómunkára. A következő években több önálló kiállítást rendeztem, részt vehettem kollektív kiállításokon, úgynevezett éves és területi kiállításokon. 1995-ben idősebb művészeknek szánt ösztöndíjat kaptam. Elhagytam az időközben felvett absztrakciót, és a formanyelvem újból figurális lett. Olajfestéket és akrilt praktikus okokból nem használtam. Áttértem a gouache használatára. Az így készült munkákból önálló kiállításaim születtek: Eidsberg Kunstforening (1991), Galleri Asbjörn, Kongsvinger (1995), Galleri Hoftunsgården, Kongsvinger (2000), Galleri Vera, Droøbak (2003). Részt vettem csoportos kiállításokon is: Seljordutstilling (1985), Galleri L. M. M. Jubileumi kiállítás (1993), Galleri L. M. M. Oslo (1985-1991), Vígadó Galéria, Budapest (1995), Østland-utstilling, Høst utstilling (1995).

Mit tapasztaltál, hogyan értékelték/fogadták alkotásaidat az északi látogatók?

Szülőhazája elhagyása után előbb vagy utóbb észreveszi az idegenbe szakadt, hogy nem csak a földrajzi távolság nagy. Mindkét ország az európai kultúrkörbe tartozik, ennek ellenére már a kultúra meghatározásában is különböznek. Hogy mi tekinthető kultúrának, és mi nem? Egy nemzet kultúrájának egyik legérzékenyebb megnyilvánulását a művészetekben találjuk.

Irodalomnak, zenének, képzőművészetnek (különösen a népművészetnek) megvan a nemzeti egyéniséget éreztető hangja/ hangulata. Az alkotó művészek, ha nem is tudatosan, de éreztetik a nemzeti karaktert. Ez a jól ismert, a megszokott, ezt szeretik, és ehhez viszonyítják az idegenszerűt. Ez érthető Észak- és Közép-Európa lakóinak. A különböző földrajzi, természeti, éghajlati, történelmi viszonyok és iskolák alakították szemléletüket, érzésvilágukat, ízlésüket. (Ezt a különbséget tompítja a tömegkommunikáció fejlődése és elterjedése.) Ismert emberi tulajdonság, hogy az, ami idegenszerű, attól többé-kevésbé tartózkodunk. A művész munkáját megérteni, lelkesedni érte tapasztalást, időt követel. A művészt az emberiség szemének tartom. A művész mélyebbre lát, érzékeivel többet fog fel.

Ezt adja át műveiben a többieknek, akik nem látnak „úgy”, mert nem részesültek esztétikai nevelésben. Az esztétika: olyan ismeret, tudás, amit érzékeink segítségével szerzünk. Fontos tényezője az általános műveltségnek. Meglep, hogy az esztétika nem tantárgy a norvég általános- és középiskolai oktatásban. A művészetértés, a harmonikus műveltség hiánya fosztja meg az embereket ennek a csodálatos, megszakítás nélküli áramlatnak a megismerésétől. Az iskola célja, hogy felvilágosult, mesterségre vagy szellemi munkára felkészített, önálló véleményt alkotó harmonikus embereket neveljen. Az emberiség célja, hogy minél nagyobb általános műveltségre tegyen szert. A görögök szellemi, lelki nyomorékoknak tartották azokat, akik vakok voltak a szépség ideájára. Már Arisztotelész is úgy vélte, hogy a rajztanítás célja az esztétikai érzékek fejlesztése. Ennek tudatában, és az újból és újból megreformált tantervek ismeretében, saját kezdeményezésemre bevezettem iskolánkban a művészettörténeti oktatást. Ahhoz, hogy megértsék, hogy mit üzen alkotásával a mester, meg kell ismerkedniük a művészet nyelvvel.

(A beszélgetést lejegyezte Kovács katáng Ferenc)

Sulyok Vince
történész, költő, műfordító
(1932–2009)

Foto: Sulyok Vince emlékszoba Ménfőcsanakon

Ménfőn született. A gimnáziumot 1944 őszén a győri bencésekénél kezdte, de az egyházi iskolák államosítása miatt a Révai Miklós gimnáziumban érettségizett 1952-ben. Az 1956-os forradalom alatt az Egri és Heves Megyei Forradalmi Tanács tagja, az egri Népújság főszerkesztője. Forradalmi tevékenységéért le akarták tartóztatni, de az utolsó pillanatban külföldre menekült. Erről így ír egy vallomásában:

„Tevékeny részvételem az 56-os forradalomban azzal a rettenetes következménnyel járt tehát, hogy hazámat elhagyni kényszerültem végül is, bármennyire nem akartam is azt. Jugoszláviában öt hónapnyi, internálással felérő tartózkodás várt rám hat különböző lágerben (menekülttáborban), míg végre 1957. július 5-én Norvégiába kerülhettem. Éspedig saját kívánságom szerint, ám bár kezdetben inkább Svájcba, majd Németországba szerettem volna eljutni, ez azonban nem volt lehetséges, mert előírányzott kvótáik közben beteltek. A norvég világ már gimnazista korom óta vonzott, noha persze nem oly módon, mintha már akkor ott kívántam volna letelepedni és ott leélni életemet. De Knut Hamsuntól és Sigrid Undsettől mindent elolvastam, amihez csak hozzáférhettem magyarul, később Henrik Ibsentől és más norvég íróktól is, és Grieg zenéjéből is ismerem valamit, hasonlóképpen Edvard Munch festészetéből. Legizgalmasabb nem-szépirodalmi olvasmányaim közé tartoztak Fridtjof Nansen és Roald Amundsen írásai is, valamint a róluk írt beszámolóik. Szellemileg-lelkileg tehát egyáltalán nem felkészületlenül indultam Norvégiába, mikor erre 1957 júniusának közepén váratlanul lehetőséget nyitott a sors.”

(Sulyok Vince: *Az én ezerkilencszázötvenhatom, részlet*)

Sulyok Vince Norvégiában talált második otthonára, az Oslói Egyetemen folytatta tanulmányait, s 1963-ban német és történelem szakon cand.philol.-címet szerzett. Ezt követően az Egyetemi Könyvtárban volt évtizedeken át a közép- és kelet-európai részleg (s benne a bőséges hungaricagyűjtemény) szakértője és vezetője. Eközben folyamatosan publikálta verseit az emigráció folyóirataiban: az *Irodalmi Újságban*, a *Katolikus Szemlében*, a *Nemzetőrben* és az *Új Látóhatárban*. 1958-ban verseskötete jelent meg a római Katolikus Szemle (*Rámdöntött világ*), majd 1961-ben Brüsszelben a Magyar Ház kiadásában (*Céltalan ég alatt*).

A rákövetkező években további kötetekben, antológiákban, nyugati magyar lapokban és folyóiratokban jelentek meg versei. 1997-ben a budapesti Széphalom Könyvműhely gondozásában egy bősséges, 307 oldalas válogatás látott napvilágot *Fényörvény életünk* címmel. Ugyanott jelent meg 2002-ben a *Tegnapodban élsz* című kötete, amelyben az 1998-2001 között írott versei kaptak helyet.

Közben folyamatosan publikálta irodalmi és történelmi tárgyú cikkeit és tanulmányait a norvég lapokban és folyóiratokban. A norvég, a német, az orosz és a magyar irodalom jeles műfordítója volt. Szinte évente jelentkezett új kötettel: Többek között Petőfi Sándor, József Attila, Illyés Gyula, Weöres, Pilinszky, Csoóri, Kányádi, Konrád és Esterházy Péter neve szerepelt a kiadványokon. A Nyugat-nemzedék költészetét a *Moderne ungarsk lyrikk (Modern magyar líra)* című kötetben mutatta be.

Az 1970-es évektől fokozatosan lehetősége nyílt arra, hogy a skandináv, így a norvég irodalmat is magyarországi és erdélyi folyóiratokban és kötetekben az olvasók elé tárja. A Magyar Írószövetség Arany János Alapítványának „Az év könyve” (műfordítói kategória) címét 2002-ben az *Idillország kéklő ege, Huszadik századi dán költők antológiája* című kötete nyerte el. Korábban pedig Oslo Város Fordítói-díját kapta meg Petőfi kötetéért. G. Komoróczy Emőke *Határ Győző életműve* c. írásában olvashatjuk Határ Győző emlékezését:

„A diaszpóra költői közül *Sulyok Vince* tette meg a legnagyobb utat: a hazai költészet motyójával indult, de odakint övé lett a teljes *látóhatár*; érzékeny idegrendszerű kozmopolita és a kultúra minden komfortjával berendezett elme.”

A Norvég Lexikon meghívott szerkesztőjeként több mint 800 magyar vonatkozású szócikket írt a sorozat 16 kötetébe: irodalmunkról, nyelvünkéről, történelmünkéről, művészetünkéről, művelődésünkéről. Az „Ungarn” címszó 12 oldalas történelmi bemutatást tartalmaz. Mint történész nagy szolgálatot tett a magyarságnak. 10 éves áldozatos munkával készítette el a több mint 700 oldalas monográfiáját *Magyarország története és művelődése* címmel (*Ungarns Historie og Kultur, Solum Forlag* 1995), amelyben az északi népeknek mutatta be hazánk történelmét, kultúráját.

Kitüntetései:

- Petőfi-emlékérem (1972)
- Oslo város irodalmi díja (1975)
- Ady-emlékérem (1978)
- Bethlen Gábor-díj (1994)
- Pro Cultura Hungarica-díj (1996)
- Árpád-érem (1997)
- Nagy Imre-emlékplakett (1999)
- Révai Miklós-érem (2000)
- Év Könyve-díj (2003)
- Partiumi Író tábor díja (2006)
- Hollandiai Mikes Kelemen Kör Irodalmi Figyelő Díja (2008)
- Ménfőcsanakért Emlékplakett (2009)

Műveinek, fordításköteteinek listáját lásd a Wikipedia oldalán:
https://hu.wikipedia.org/wiki/Sulyok_Vince

Tóth Károly

művészettörténész, történész, műkritikus

1984-ben születtem Hódmezővásárhelyen, ahol a helyi Bethlen Gábor Református Gimnáziumban érettségiztem. 2002 és 2007 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem művészettörténet-történelem szakos hallgatójaként a Ménesi úti Eötvös Collegium Történelem Műhelyének tagja és bentlakó diákja voltam. 2007 és 2010 között az ELTE Művészettörténet-tudományi Doktori Iskolájába jártam, amellyel párhuzamosan 2008-tól a budapesti MissionArt Galériában dolgoztam félállású művészettörténészként. 2011 és 2013 között az ugyancsak fővárosi Kieselbach Galéria és Aukciósház művészettörténészeként dolgoztam és kutattam.

Doktori értekezésemet Tímár Árpád művészettörténész témavezetésével 2013-ban védtem meg, amelynek témája az 1914 előtti hódmezővásárhelyi művészcsoporthoz (Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula, Pásztor János) története volt.

2013 augusztusában kötött házasságomat követően, az év októberében Oslóba költöztünk, ahol feleségem, Mihálykó Ágnes az Oslói Egyetem (Universitetet i Oslo) papírusgyűjteményében kapott kutatói állást, illetve kezdte meg PhD-képzését. Norvégiába költözve igyekeztem lezárni még futó tudományos kutatásaimat (pl. Péter András művészettörténész műkritikusi munkásságáról kiadott könyvem), illetve doktori disszertációmát könyvvé formáltam, amely végül 2015 végén jelent meg a L'Harmattan Kiadónál Budapesten. Ezt követően Oslo város önkormányzatának Edvard Munch kutatási ösztöndíját nyertem el, melynek témája a norvég művész Osztrák-Magyar Monarchiabeli recepciótörténete és gyűjteményezéstörténete volt.

Ennek lejárta után, 2016-tól az oslói magyar nagykövetség sajtótitkáráként dolgoztam és a sajtókapcsolatok szervezésén túl elsősorban kulturális események megszervezésével foglalkoztam. Itt számos, az oslói magyarságot megmozgató, emlékeztető esemény (2016. október 23-i ünnepség és koncert az 1956-os forradalom 60. évfordulójára; 2017. október 3-án Szabó Magda születésének 100. évfordulója, Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége (MKISZ) tagjainak kiállítása egy oslói magángalériában) szervezésének lehettem részese.

2019-ben, – első gyermekünk megszületése előtt két hónappal – feleségemmel egyetértésben hazaköltöztünk Budapestre, ahol a gyermeknevelés nyugalmasabb hónapjait élvezhettük a nyelvi és kulturális szempontból intenzív, sok utazással teli oslói éveket követően. A Skandináviában töltött éveket igyekeztünk felhasználni úgy is, hogy a hazai szakmai közeggel is tartsuk a kapcsolatot, így például számos cikket írtam magyar nyelven – főként a Műértő című folyóiratnak – elsősorban oslói kiállításokról, művészeti eseményekről, időnként ott élő, dolgozó magyar művészekről. Ennek kifutása egy hosszabb, a norvégiai és svédországi magyar művészek jelenlétét több korszakon át bemutató két szaktanulmány lett.

Jelenleg Budapesten a Szépművészeti Múzeum 2021-ben létrejött új tagintézményében, a Közép-Európai Művészettörténeti Kutatóintézet archívumi és dokumentációs igazgatóhelyetteseként tevékenykedem, osztályvezető főmuzeológusként. Megtiszteltetés számomra egy olyan intézményben dolgozni, mint a Szépművészeti Múzeum, amelynek kiváló szakértői az oslói Nasjonalgalleriet után a második múzeumként már a 20. század első éveiben vásároltak jelentős skandináv művészek, köztük a később világsztárra avanszolt Edvard Munch alkotásaiból. Az Oslóban töltött évekre, mint a nemzetközi kitekintésünket és nyelvtudásunkat megerősítő, életre szóló élményekkel teli periódusra tekintek vissza és szép emlékekkel gondolok a Nasjonalmuseet és az Universitetsbiblioteket művészeti és irodalmi könyvespolcai között olvasással töltött hosszú órákra, az ott megismert alkotókra, művészekre és a skandináv életritmusra.

Trencsényi Diána

Szerető, gondoskodó családban nevelkedtem

1987-ben születtem Nyíregyházán. 2011-ben a Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Karán, Nemzetközi Tanulmányok szakon szereztem Mester diplomát, Kultúrdiplomácia és Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok szakirányon. Tanulmányaim által Nagykövetségeken is dolgozhattam, ezen belül is a Budapesti Dán Királyság Nagykövetségén, mint sajtófigyelő, valamint az Oslói Magyar Nagykövetségen, mint sajtóreferens. 2013-ban Norvégiába, Oslóba költöztem, ahová tapasztalatszerzés, tudásbővítés, kalandvágy, idegen kultúra megismerése és nyelvtanulás céljából érkeztem. Szerető, gondoskodó családban nevelkedtem, így még inkább nehezemre esett ilyen távolra mennem az otthonomtól, a szüleimtől, de akkor úgy éreztem, hogy ott a helyem. Mindeközben erős honvágyam ellenére is nagyon megszerettem Norvégiát, amely a második otthonomná vált. Olyan, mintha két életem volna; az egyik itthon, a másik otthon. Tavaly, 2022-ben, 9 év után elhatároztam, hogy hazajövök Budapestre és jelenleg most itthon próbálgatom a szárnyaim. Hogy mit hoz a holnap és meddig maradok, azt nem tudom, bármi lehetséges.

Amióta az eszemet tudom rajzolok és festek. Édesapám is fest, többek között rajzszakos tanári diplomát is szerzett. Mindig is tele volt a házuk képeivel, festményeivel. Minden bizonnyal így szívhattam magamba a művészetek iránti szeretetemet, a festékek szagát, a színek világát. Emlékszem milyen jó volt gyerekként lemenni a műtermébe és figyelni, ahogy Édesapám fest. Mindig is tudtam, hogy ez az én utam, de az élet úgy hozta, hogy messzire kerültem tőle. Csak az elmúlt 10 évben, Norvégiába költözésem óta foglalkozom komolyabban az alkotással. 2014-től online képzés keretében belekóstolhattam a tervezőgrafikába és a webdesignba, valamint ekkor kezdtem el digitálisan is festeni. 2015-től 2022-ig Oslóban 6 éven át festettem 12 étterem és kulturális tér falfelületeit, reklámtábláit, mint illusztrátor. Nagyon jó érzés volt úgy végigsétálni Osló utcáin, hogy több helyen is fellelhetőek voltak a festményeim, néhány még mai napig látható. 2016-ben az a megtiszteltetés ért, hogy én illusztrálhattam Gaál Zoltán és Kovács katáng Ferenc „Hegyek egymás között” című csodálatos verseskötetét, a Cenk és a Tokaji-hegy párbeszédét.

Fantasztikus élmény volt, hogy a 2017-es budapesti Sziget Fesztiválon az Agora program keretein belül egy hétig festhettem – mint művész – az ArtZone területén. Kovács katáng Ferenc író, költő, műfordító által 2018-ban újabb felkérést kaptam a „Vizek egymás között” című, Gaál Zoltánnal közösen írt verseskötetének illusztrálására, amelyben a Feketeügy-folyó és a Bujdosai tó grafikáit készíthettem el. Valamint a 2019-ben megjelent „Egy év Norvégiában” című könyvet is én illusztrálhattam Kovács katáng Ferenc szerkesztésében. 2021-ben egy oslói színházi előadás alkalmából, a Bibbys Bonanza of the Bizarre (<https://www.facebook.com/BibbysBonanza/>) felkérésére, egy 4 perces rövidfilm animációt készítettem, amely bemutatásra került Oslo egyik legfelkapottabb kulturális terében a SALT-ban. A 2D digitális rajzanimációm, a „Fertőtlenített” névre hallgat, szürreális, bizarr, és groteszk műfajban. Mottója, hogy nemcsak a testnek van szüksége fertőtlenítésre, hanem a léleknek is.

Ugyanebben az évben, ugyanebben a térben, vagyis a SALT-ban, egy tengeri raktár konténer külső falait festhettem ki az általam tervezett designban, fő témája a medúza volt. Mivel ez a művészeti tér pontosan az Oslo-fjord partján fekszik, így adott volt a tenger hangulatát és világát megjeleníteni ilyen nagy felületen, ahol a medúzaim azóta is megtekinthetőek. Mindeközben, évek óta a Napút Online irodalmi folyóiratban és az Ághegy skandináviai magyar irodalmi és művészeti

folyóiratban is többször jelentek meg vers, novella és portré illusztrációim Kovács katáng Ferenc felkérésére, amiért végtelenül hálás vagyok és ezúton is szeretném megköszönni neki, hogy mennyi lehetőséget biztosított nekem a megjelenésre.

2022 óta Budapesten folytatom a tanulmányaimat, amely által intenzív alkotó folyamatba kezdtem. A Corvin Rajziskolában illusztrációt és grafikát, valamint a Hegyező online képzésein animációt tanulok. Folyamatosan alkotok és képezem magam, ugyanakkor újabb terveket és célokat állítok magam elé. A Bunker Galériában egy bemutatkozó közös kiállításon vettem részt csoporttársaimmal, ahol tizenketten állítottunk ki „Nem egy tucát” címmel. Ha Isten is úgy akarja, célom továbbra is az alkotás, mivel gyermekkorom óta rajzolok, festek, ezért ez nekem teljesen természetes, hogy szinte majdnem minden nap rajzolok valamit, olyasmi ez, mint halnak a víz, vagy földnek az eső. Az alkotás egybenőtt velem, vagy én nőttem az alkotáshoz, de az biztos, hogy létszükségletem.

Dr. Degré Miklós: Magyar orvosok Norvégiában

Nehéz teljes áttekintést szerezni a Norvégiában praktizált vagy jelenleg is dolgozó magyar orvosokról. A Norvég Orvosi Egyesület (Den Norske Legeforening) 1873 óta többé-kevésbé rendszeresen adott ki életrajzi adatokkal ellátott névsort a norvég és Norvégiában praktizáló orvosokról. A *Norges leger* címet viselő ötkötetes könyv, aminek 13. kiadványa 1996-ban jelent meg s ennek különleges értéke, hogy nem csak a most élő, hanem a valaha itt élő orvosok is szerepelnek benne. A korábbi generációk bibliográfiai adatait a korábbi kiadványokból vették át a szerzők. Ez a kiadvány volt a legfontosabb forrásanyagom, innen szereztem a magyar orvosokról a legtöbb adatot. Ezen kívül, ahol lehetett, az in-

terneten elérhető adatokat és a személyes nyilatkozatokat is felhasználtam. Sajnos az 1996 utáni időkről csak igen kevés információt találtam. Ez kár, mert a rendszerváltozás utáni években erősen megnőtt a Norvégiában ideiglenes, vagy állandó jellegű munkát vállaló, vagy tanulmányúton itt tartózkodó magyar orvosok száma. Becslésem szerint napjainkban több mint 100 olyan magyar orvos van itt, akikről gyakorlatilag alig vannak adataim.

1956 után érkezettek

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után közel negyed millió ember menekült nyugatra. Közülük csak igen kevesen kerültek Norvégiába. 1500–2000 főre tehető a magyar letelepedettek száma. Nem meglepő, hogy orvosok is voltak közöttük. Az ide került orvostanhallgatók közül jó néhányan voltunk olyan szerencsések, hogy bekerültünk norvégiai orvosi egyetemre. Először vegyük számba azokat, akik magyar orvosi diplomával érkeztek ide.

Gábor Imre Budapesten született 1931-ben. Pannonhalmán érettségizett 1949-ben. Az orvosi egyetemet Budapesten végezte 1955-ben. A forradalom kitöréséig Szőnyön dolgozott a nőgyógyászati osztályon. Aktívan részt vett a szabadságharcban, s hogy a megtorlást elkerülje, ésszerű volt elhagynia az országot. A rendszerváltozás után magas kitüntetésekkel jutalmazták, többek között a Magyar Arany Érdemkeresztet. 1957-ben érkezett Norvégiába, ahol a legrövidebb időn belül munkába állt a Mo i Rana-i kórházban, Észak-Norvégiában. A norvég működési engedélyét 1960-ban szerezte meg. Több helyen dolgozott, részben kórházban, részben körzeti orvosként. Volt többek között Risørben, Skånevikben és Trondenés körzetben. Sebészeti, és később ortopéd sebészeti szakképzést 1966-ban, illetve 1974-ben szerzett. Harstad, Trondheim, Drammen és a

Martina Hansen (Bærum) kórházakban dolgozott. 1981-től a Sofies Minde (Oslo) kórházban volt főorvos. Jelentős szerepet vállalt sportorvosként is. Többek között az I. osztályú Vålerenga foci-csapat és a norvég jégkorong válogatott orvosa volt egy időszakban. Komoly részt vállalt a magyar ügyek támogatásában, például az erdélyi magyarok megsegítésében.

Rományi Béla Kecskeméten született 1919-ben, ott érettségizett 1937-ben, míg az orvosi diplomáját a szegedi egyetemen kapta meg 1943-ban. Szakorvosi vizsgát belgyógyászatban 1948-ban, gyermekgyógyászatban 1954-ben tett. Gyakorlatot Hódmezővásárhelyen és a szőnyi kórházban végzett. 1957-ben érkezett Norvégiába. Itt a Trondheim-i Ringvål szanatóriumban kezdett dolgozni. Később a Haugesund-i kórházban, Skånevikben, az oslói Rikshospitalban és a Kristiansand-i kórházban. 1963 után gyermekgyógyászati privát praksisa volt Kristiansandban. Ugyanekkor a Kongsgårdheimen rehabilitációs klinika vezetőjeként is dolgozott.

Bentze György Budapesten született 1926-ban, Sáropatakon érettségizett 1942-ben, és az orvosi egyetemet Budapesten végezte 1952-ben. Sztálinvárosban és Budapesten dolgozott, 1957-ben került Norvégiába. Működési engedélyét 1962-ben kapta meg, de már addig is több helyen dolgozott, többek között Stavernben, Tønsbergben, és Oslóban az Ullevål kórházban és a Grefsen szanatóriumban. Több szezonban hajóorvosként vett részt bálnavadászati expedíciókon. 1962 után privát praksisa volt Vestfossenben, Hokksundben, és 1971-től Oslóban. A 60-as évek folyamán ideggyógyászati és akupunktúrás továbbképzésen vett részt Düsseldorfban és Londonban (International College of Oriental Medicine). A Norvég Akupunktúra Társaság egyik alapítója és első elnöke volt. Több, kínai akupunktúrát ismertető könyve jelent meg.

Rajka György Budapesten született 1925-ben, ott érettségizett és szerezte meg orvosi diplomáját 1949-ben. Dermatológiai szakképzését a budapesti Szent István Kórházban kezdte édesapja, Rajka Ödön vezetése alatt. 1957-ben került Svédországba, ahol a stockholmi Karolinska Hospital-ban folytatta karrierjét. Ott védte meg 1963-ban a doktori disszertációját az atópiás dermatitisz területén. Ez volt további kutatásának fő témája is, amiről több könyvet és jelentős mennyiségű, magas színvonalú tudományos közleményt írt. 1971-ben először az Umeå-i, majd ugyanezen évben az Oslói Egyetemre nevezték ki egyetemi tanárnak. Itteni működése jelentősen megemelte a norvég dermatológia tudományos színvonalát. Jó néhány kollégájának volt mentora és konzulense a doktori disszertációjukkal kapcsolatos kutatómunkájukhoz. Rajka Györgyöt számtalan nemzeti és nemzetközi tudományos társaság választotta be rendes vagy tiszteletbeli tagnak. Többek között a Norvég Tudományos Akadémia rendes tagja. Rendszeresen szervezett nemzetközi konferenciát az atópiás dermatitisz témában, ami ma már az ő nevét viseli.

Godán Frigyes Mohácson született 1924-ben. Békésen érettségizett 1943-ban és Szegeden végzett orvosként 1950-ben. Ezen kívül elektromérnöki diplomát is szerzett 1956-ban. Szakorvosi elismerését 1968-ban kapta röntgen és radiológia, valamint onkológia szakokból. Szegeden és Budapesten dolgozott 1950 és 1963 között. 1963-ban került Norvégiába. Az oslói Radiumhospitalban, később Arendalban az onkológiai és röntgen osztályon dolgozott. 1971-től körzeti orvosként és privát szakorvosi rendelőjében működött Vennesslában, Lyngdalban és Kristiansandban.

Csángó Péter Budapesten született 1942-ben, ott érettségizett 1960-ban, míg az orvosi diplomáját a pécsi egyetemen szerezte meg 1967-ben. Szakorvosi elismerését mikrobiológia szakon 1977-ben kapta meg. Végzés után néhány évig a tüdőbetegségek osztályán dolgozott Szombathelyen, és a Semmelweis kórház központi laboratóriumában Budapesten. 1969-ben került Norvégiába. Itteni karrierjét Tromsøben kezdte a tüdőbetegségek osztályán. 1970-ben kezdte kiképzését mikrobiológiából Oslóban, a Nemzeti Közegészségtani Intézetben (Statens Institutt for Folkehelse). E területen volt főorvos a Bodø-i és Kristiansand-i kórház laboratóriumában. Szervezetileg és szakmailag

is aktív volt: több tanulmányúton vett részt Birminghamban és Beer Sheva-ban. Egy ideig a Norvég Orvosi Mikrobiológiai Társaság elnöke volt. Fertőzőbetegségekről és azok diagnosztizálásáról több, mint 60 tudományos közlemény jelent meg a neve alatt.

Kerty Emilia Kaposváron született 1948-ban, ott is érettségizett 1966-ban, míg orvosi diplomáját a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetemen szerezte meg 1972-ben. Végzés után alorvosként dolgozott Budapesten a szemészeti klinikán. 1974-ben Norvégiába költözött. A kötelező szolgálati idő után még 1974-ben megkapta a norvég működési engedélyt. 1981-ben szakorvosi elismerést kapott szemészet területén. Ideggyógyászatból 1986-ban. 1996-ban megvédte doktori disszertációját a nyaki érszűkülettel kapcsolatos vérkeringési zavarok keltette, a szemben és az agyban fellépő problémákról. 1976-tól a Rikshospital szemészeti és ideggyógyászati osztályain dolgozott. Az első években, mint alorvos, aztán mint egyetemi oktató. 1992 óta főorvos és 2000 óta egyetemi tanár az Oslói Egyetem Orvostudományi Kar ideggyógyászati tanszéken. Ő volt az első női ideggyógyász professzor Norvégiában. Több, mint 100 tudományos közleménye jelent meg. 1989 és 1993 között a Norvég Ideggyógyászati Társaság titkára volt. Sokszor vett részt doktori disszertációk elbírálásában. 2018-as nyugdíjazása után is folytatja tudományos és klinikai munkáját az Oslói Egyetemen.

Kovács Attila Hevesben született 1935-ben. Pécsen érettségizett 1953-ban, és ott szerezte meg orvosi diplomáját is 1960-ban. 1964-ben klinikai vegyszertan és mikrobiológia szakokon tett szakvizsgát. Járványtani osztályokon dolgozott Szekszárdon, Pécsen, Kaposváron, Szigetváron és Kőszegen. 1967-ben érkezett Norvégiába. Trondheimben és Stavangerben kórházi laboratóriumokban dolgozott alorvosi, később főorvosi beosztásban. Magyarországi szakvizsgáját Norvégiában a nukleáris medicina területére is kiterjesztette.

Kovács (Vadon) Mária Dorogon született 1938-ban. Pécsen érettségizett 1956-ban, és ott szerezte meg orvosi diplomáját 1963-ban. Szemészeti osztályon kezdte karrierjét Kaposváron és Szombathelyen. 1967-ben került Norvégiába. Többek között a Strinda-i, Stavanger-i és Bergen-i kórházak ideggyógyászati, idegsebészeti, aneszteziológiai és pszichiátriai osztályain dolgozott.

Langó (Gombay) Mária Szegeden született 1949-ben, ott érettségizett, és ott szerezte meg orvosi diplomáját 1980-ban. Rövid idővel végzése után jött Norvégiába, 1981-ben megszerezte a norvég működési engedélyét. Fizikai rehabilitáció és ideggyógyászat szakterületen dolgozott néhány évig, majd általános orvosként először Kristiansandban majd Bergenben rendelt. 1989-ben általános orvos szakvizsgát tett. Páciensei igen kedvező jelentéseket írnak róla.

Még van néhány kollégám, akiről nagyon kevés adatot találtam. *Gáspár Zoltánról* csak annyit, hogy 1917-ben született, Magyarországon végezte el az orvosi egyetemet és 1967-ben kapta meg a norvég működési engedélyét. *Somogyi Péter* 1943-ban született és 1988-ban végezte el az orvosi egyetemet. *Tamás János* 1935-ben született, bőr- és nemi betegségek szakorvosaként dolgozott. *Takács István* 1956-ban született. *Horváth György* pedig 1942-ben. Létükről a *Norvég orvosok* című (Norges leger) életrajzi adattár csak ennyi adatot közöl.

Norvégiában végzett magyar orvosok

A végére hagytam azokat, akik Norvégiában szereztek diplomát. Nagyrészüket az 56-os forradalom után menekült Magyarországról. Néhányan már ott elkezdték az orvosi tanulmányaikat. A norvég egyetemek gyakorlatilag teljes mértékben elismerték az ott letett vizsgákat. Ez fantasztikus előny volt. Csak akkor kellett újra felvenni egyes tárgyakat, ha azt a tanrendi különbségek úgy kívánták.

Ide soroltam azokat is, akik fiatalabban kerültek Norvégiába, többen közülük itt jártak középiskolába és itt érettségiztek.

Molnár István Budapesten született 1934-ben, ott érettségizett 1953-ban. 1956-ban negyedéves medikus volt a budapesti SOTE-n. A forradalom után Norvégiába került. Az Oslói Egyetemen kapta meg az orvosi diplomáját 1960-ban. Rövid idővel végzése után kezdte el képzését az aneszteziológia és intenzív terápia szakterületen. Dolgozott az oslói Ullevål kórházban, Stavangerben, az Akershus-i kórházban, Tromsøben és Fredrikstadban. 1969-ben kapta meg szakorvosi elismerését. 1979-től az oslói Diakonhjemmet kórházban volt osztályvezető főorvos. Jelentős szerepe volt a szakma fejlesztésében, többek között az Intenzív Terápiás Szövetség elnökeként. Több szakmai cikke jelent meg ezen a területen. Úgy beteget, mint kollégái is nagy elismeréssel beszélnek róla.

Nagy Lucia Mária (1934–2020) Szentgotthárdon érettségizett 1948-ban. 1956-ban negyedéves volt a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetemen. A forradalom után Norvégiába került. 1960-ban az Oslói Egyetemen kapta meg az orvosi diplomáját. Különböző kórházakban dolgozott alorvosként a belgyógyászati szakképzéséért, amit 1969-ben kapott meg. Azóta Bærumban, Oslo külvárosában dolgozott, mint privat belgyógyász szakorvos. Sok hálás magyar páciens problémáit kezelte. E mellett önkéntes alapon látta el a Franciskánus segélyszolgálat orvosi munkáját. A Norvég-Magyar Egyesület vezetőjeként sokat tett a norvég-magyar együttműködés erősítéséért. Munkájáért több magas kitüntetésben részesült, többek között a Köztársasági Elnöki arany emlékérmét, a Magyar Arany Érdemkeresztet és a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét kapta meg.

Závodni Lászlóról (1935–2016) keveset tudunk. Orvosi tanulmányait Budapesten a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen kezdte, amit az 1956-os forradalom miatt kellett megszakítani. Negyedéves medikus volt, amikor 1956-ban Norvégiába került. Az Oslói Egyetem Orvosi Karán végzett 1961-ben. Sebészeti szakvizsgáját 1968-ban tette le, szakterületén különböző kórházakban dolgozott.

Somfai Jenő Pécsen született 1933-ban, ott érettségizett 1952-ben. 1956-ban ötödéves medikus volt a Pécsi Orvostudományi Egyetemen. Norvégiában a Bergeni Egyetemen folytatta tanulmányait, és itt kapta orvosi diplomáját 1961-ben. Körzeti orvos volt Ballangenben, azután az Akershus és a Dikemark kórházban dolgozott. 1975-től privat praksisa volt Oslóban.

Szanday Zoltán 1936-ban született valószínűleg Budapesten. 1957-ben került Norvégiába. 1973-ban az Oslói Egyetem Orvosi Karán kapta kézhez a diplomáját. Üzemi orvosként dolgozott Husnesben. Ezen a szakon szerzett szakvizsgát is. Később Porsgrunben volt privat praksisa. Csak két apró adatot találtam róla: A Brevik és környéke Tengerész Klub tagja volt, s egy Husnes-i jubileum alkalmából az ő fényképe is megjelent az emlékkönyvben, amire sok hűséges páciense reagált hálás megjegyzésekkel.

Molnár Béla Garamvezekényben született 1932-ben. Budapesten érettségizett 1952-ben. Orvosi diplomáját az Oslói Egyetem Orvosi Karán szerezte meg 1963-ban. Ortopéd sebészen szerzett szakvizsgát. Ilyen minőségben dolgozott Oslóban a Sophies Minde és az Ullevål kórházban. Később Svédországba költözött, Uddevalla és Borås kórházaiban dolgozott. Később a SAAB Scania nagyvállalatnál lett üzemorvos.

Matlár Árpád Kalocsán született 1935-ben. Pannonhalmán érettségizett 1955-ben. Orvosi tanulmányait az Oslói Egyetemen végezte, 1963-ban kapta meg a diplomáját. Fő érdeklődési területe a gyermekideggyógyászat, valamint EEG kiértékelések. Képzését Fredrikstadban, az oslói Ullevål és Rikshospitalban, Jönköpingben (Svédország), a Zürich-i gyermekkórházban és Tromsøben

szerezte. Szakorvosi elismerést 1970-ben kapott gyermekgyógyászatból és 1978-ban EEG vizsgálat és kiértékelésből. Későbbi munkahelyei: Központi Cerebral Paresis Intézet, Berg Gård, Oslo Helse-råd anya és gyermekosztály. Dolgozott Nigériában a Norvég Vöröskereszt gyermekkórházában. Tanulmányúton volt a Baltimore-i Kennedy Intézetben. Több cikket közölt gyermekideggyógyászati témákról.

Tónay Béla Budapesten született 1936-ban. Esztergomban érettségizett 1954-ben. Orvosi tanulmányait az Oslói Egyetemen végezte, ott kapta diplomáját 1965-ben. Szakorvosi elismerést, mint általános orvos 1985-ben és mint üzemi orvos 1987-ben szerzett. 1967-től privát praxsisa volt Bærumban. Ezen kívül üzemi orvosként is dolgozott. Sok magyar páciense volt hosszú ideig.

Bérczy József Tiszaföldváron született 1940-ben. Az ausztriai Wiesenhof Hall-ban érettségizett 1958-ban. A Bergeni Egyetemen végezte orvosi tanulmányait. Ott kapta meg diplomáját 1967-ben. A kötelező szolgálat után Svédországba költözött. Ott a trópusi betegségek, fertőző betegségek, majd az általános orvosi szakorvosi minősítést kapott 1979-ben, 1974-ben, illetve 1981-ben. Különböző állásai voltak az Eskilstuna-i fertőző betegségek kórházában, Lund-ban, Umeå-ban. Több évig Botsvanában működött körorvosi (senior regional medical officer) állásban. 1987 után privát praxsisa volt Svedalában. Fertőző betegségek témákról írt néhány cikket.

Molnár (Gávay) Olga Budapesten született 1938-ban, 1956-ban érettségizett. Orvosi tanulmányait az Oslói Egyetemen végezte. Diplomáját 1969-ben kapta meg. Szakorvosi elismerését szülészeti- és nőgyógyászati szakágon 1978-ban kapta meg. Szakorvosi képzése alatt Tromsøben, az oslói Radiumhospitalban, az Akershus központi kórházban, Ullevål egyetemi kórházban és az Aker kórházban dolgozott. 1979 óta Bærumban volt privát praxsisa.

Grábner Pál Budapesten született 1944-ben. Magyarországon érettségizett 1962-ben. Orvosi diplomáját az Oslói Orvostudományi Egyetemen szerezte meg 1970-ben. Sebészeti képzését az oslói Ullevål és a Diakonhjemmet kórházban szerezte. Ezen kívül egy évet a Chicago-i University of Illinois kórházban töltött tudományos ösztöndíjjal. Ezután tovább szakosította magát az emésztőrendszer sebészete területén. Szakorvosi elismerését általános sebészetből 1982-ben, gastroenterológiai sebészetből 1987-ben kapta meg. Ugyanakkor tudományos kutatómunkát is végzett. 1982-ben védte meg doktori disszertációját, ami a gyomor és bélrendszer szekréciós aktivitásáról szólt. Neve alatt több cikk jelent meg erről a témáról. Mint szakorvos az oslói Ullevål kórházban, a Rikshospitalban, később főorvosként a Ski-i városi kórházban dolgozott.

László Ferenc Monorban született 1941-ben. Az 56-os forradalom után került Norvégiába. Bærumban érettségizett 1964-ben, és az Oslói Egyetemen szerezte meg orvosi diplomáját 1971-ben. Szakorvosi képesítést belgyógyászat területén 1980-ban, és klinikai kémiából 1984-ben kapott. Többek között a Kristiansand-i, és Ringerike-i kórházban dolgozott. 1992-től a Buskerud központi kórházban (Drammen) volt laboratóriumi főorvos.

Tóth Géza Budapesten született 1941-ben. 1957-ben került Norvégiába. 1962-ben elvégezte a Testnevelési főiskolát és Oslóban iskolai tornatanárként dolgozott. Majd 1982-ben Oslóban orvosi diplomát szerzett. Érdeklődési köre a sport- és a megterhelési sérülések voltak, és ezen a területen kombinálta képzését. 1984-től Bærumban volt privát praxsisa.

Vánky Eszter Erdélyben született 1961-ben. Stockholmban érettségizett 1980-ban, és a Linköpingi Orvostudományi Egyetemen szerzett orvosi diplomát. Először a Norköping-i kórházban dolgozott, ahol szülészet és nőgyógyászat szakorvosi képesítést szerzett. Norvégiába az NTNU (Trondheimi Tudományegyetem) St. Olav kórházába került, ahol főorvosi és egyetemi tanári minőségben dolgozik. Fő kutatási területe a policisztás petefészek szindrómák. Kutatási eredményeit számos

tudományos cikkben közölte. Munkáját a Norvég Kutatótanács (Norsk Forskningsråd) komoly ösztözzekkel támogatja.

Márton Valéria a jugoszláviai Kikindán született 1959-ben. Az ott élő magyar kisebbségben nőtt fel. 1979-ben került Norvégiába. Orvosi tanulmányait a Tromsøi Egyetemen végezte, diplomáját 1988-ban kapta kézhez. Ezen kívül 2002-ben szociálanropológiai tanulmányokat is folytatott. Az ideggyógyászatban és kórtanban tett kitérő után az orvosi genetika szaknál kötött ki. Érdeklődési köre az etnikai kisebbségek, és az öröklött betegségek problematikája. Ezen a területen dolgozta ki doktori disszertációját is, amit 2006-ban védett meg. A szakmai munka mellett érdeklő az irodalom. Verseskötete Varm sommer (Meleg nyár) címmel jelent meg 2012-ben.

Fiatal(abb) nemzedék

A fiatalabb generációról kevés adatot találtam. Legtöbbjük már Norvégiában született és itt is járt iskolába, egyetemre. Ezen kívül találtam néhányat, akik az 1989-es rendszerváltozás után jöttek Norvégiába tanulmányútra vagy vállaltak hosszabb, rövidebb időre munkát. Ez a lista sajnos nem teljes.

Rajka Tamás Stockholmban született 1963-ban. Bærumban érettségizett 1982-ben. Orvosi tanulmányait a Németországi Würzburgban végezte. 1992-ben kapta meg diplomáját. Több éve az Oslói Városi Egyetemi Kórház (Ullevål sykehus) gyermekgyógyászati osztály intenzív részlegén dolgozik, utóbb már, mint vezető főorvos. Gyermekgyógyászati témában több közlemény jelent meg a neve alatt.

Macsali Ferenc Kristiansandban született 1969-ben, ott érettségizett 1988-ban. Orvosi tanulmányait a Bergeni Egyetemen végezte, diplomáját 1995-ben kapta meg. A Haukeland-i Egyetemi kórház szülészeti és nőgyógyászati osztályán dolgozott, és ezen a szakon szerezte meg a szakorvosi képesítését. Fő érdeklődési köre a női hormonok szerepe a légzőszervi betegségekben. Erről írta doktori disszertációját is, amit 2013-ban védett meg. Ehhez kötődő témákban több szakcikk jelent meg neve alatt.

Fedorcsák Péter 1973-ban született Magyarországon. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen szerzett diplomát 1998-ban. Rövid idővel azután Norvégiába költözött. Itt az Ahus- és az Oslói Egyetemi kórház szülészeti és nőgyógyászati osztályán dolgozott. Ott végezte kutatómunkáját is, amit a doktori disszertációjában összegezett 2004-ben. Témája az „assistert befrykning” (asszisztált megtermékenyítés), a termékenység és az életkor összefüggései. E témakörökből több cikket is megjelentetett.

Czibik Gábor 1975-ben született. Az Oslói Egyetem Preklinikai Intézetében dolgozik. Szívinfarktus-sal kapcsolatos alapkutatótást végez. Ezen a területen írta és védte meg doktori disszertációját 2008-ban.

Kerekes Kinga 1970-ben született Magyarországon. Ott végezte iskoláit és ott szerezte meg orvosi diplomáját. 2003-ban került Norvégiába, ahol az általános orvosi szakosítását 2010-ben kapta meg. Az oslói Tveita városrészben rendel ebben a minőségben. Számos páciense ír róla igen lelkesen.

Összefoglalva el lehet mondani, hogy a Norvégiában működő vagy működött magyar orvosok igen heterogén csoportot alkotnak. A fentiekben felsorolt orvosok között van fiatal és van idősebb. Van, aki már nincs közöttünk. És van olyan, akiről nem tudom, hogy él-e még. Van közöttünk általános orvos, szakorvos, kutató, vezető- és alorvos. Van, akiről a páciensei írnak igen elismerően,

és van, akinek munkássága hivatalos elismerésben is részesült. Szerénytelenség nélkül állíthatjuk, hogy mindannyian hozzájárultunk a norvég egészségügy sikeres működéséhez.

Utóirat

A cikk szerzője **Dr. Degré Miklós** Budapesten született 1936-ban. Pécsen érettségizett. 1956-ban harmadéves medikus volt a pécsi Orvostudományi Egyetemen. A forradalom után a véletlen Norvégiába hozta. 1961-ben az Oslói Egyetemen szerezte meg orvosi diplomáját. Néhány évet klinikai osztályokon dolgozott Skienben és Fredrikstadban. 1964-ben kezdte szakorvosi képzését orvosi mikrobiológia területén. 1969-ig az oslói Ullevål egyetemi kórház mikrobiológiai intézetében dolgozott alorvosként. 1969-től az Oslói Egyetemi kórház (Rikshospitalet) mikrobiológiai intézetében, mint alorvos, később egyetemi adjunktusként (prosector) dolgozott. Ezekben az években alapította és építette fel az intézet virológiai laboratóriumát. 1981-től 1986-ig az Országos Közegésztani Intézet (Statens Institutt for Folkehelse) vírusosztályán volt osztályvezető főorvos és professzor az Oslói Egyetemen. 1986 után visszatért az egyetemi kórházba, egyetemi tanárként. Tanulmányúton volt Rochesterben, Salt Lake Cityben és Stockholmban. 1971-ben védte meg doktori disszertációját a légzőszervek vírusos- és baktériumos fertőzéséről. Több, mint 200 tudományos közlemény jelent meg a neve alatt, több szakkönyv szerkesztője volt. Számos kollégáját segítette kutatómunkájukban, ami vagy egy tucat doktori disszertációhoz vezetett. Számos doktori disszertáció bírálatában vett részt. Belföldi és nemzetközi szakmai szervezetekben fejtett ki aktív tevékenységet. A Norvég Mikrobiológiai Társaság elnöke, a Nemzetközi Interferon Társaság vezetőségi tagja, az Európai Klinikai Virologia Társaság vezetőségi tagja, később elnöke. Több szaklap szerkesztőbizottságának tagja. Az 1956-os forradalomban való részvételéért megkapta a Magyar Szabadságharcos Világszövetség Pro Patria et Libertate érmét.

Borka László, Kovács katáng Ferenc: Magyarok Norvégiában

A Norvégiában élő magyarok életkörülményeiről, munkás hétköznapjairól, ünnepeiről, szervezeteiről szól ez a beszámoló. Írásban, szóban kértünk meg néhány Oslóban élő honfitársunkat, hogy osszák meg élményeiket, tapasztalataikat az érdeklődő olvasókkal. dr. Borka László összeállításába, az általa feltárt anyagba szőttük bele a Dobos Évától, Nagy Melindától, Molnár Gábortól, Kovács katáng Ferentől és néhol az internetről kapott információkat, történeteket, élménybeszámolókat.

dr. Borka László:

Néhány magyar már 1956 előtt is élt Norvégiában. Kettőjük, Charles Roka és Zichy Nándor rövid története szerepelni fog a későbbiekben. Jelenleg az 56-os magyarok érkezésével kezdődő időszakot szeretném részletesebben bemutatni. A forradalom után már 1956 novemberében megérkeztek az első magyarok – Ausztrián keresztül – Norvégiába. Valószínűleg azok hagyták el először Magyarországot, akik biztosak voltak abban, hogy komoly bajuk támad a hatalommal a forradalomban vállalt szerepük miatt. A második hullámban talán azok jöttek, akik a „biztos, ami biztos” elvet követték. Mindenki Ausztriában gyülekezett. Onnan egészen 57 nyaráig érkeztek menekültek Norvégiába.

Tizenöt fiatallal s több, családossal együtt Bécsből kerültem én is Oslóba. Ez 1957 januárja volt. Hogy miként helyezték el a családokat, azt nem tudom, de a fiatalokat, ha ők egyetemistának jelentkeztek, jómódú családok fogadták be, akiknek volt egy üres szobájuk. Én is ilyen családhoz kerültem, mert a fiuk egyéves katonai szolgálatát töltötte. Megkaptam a szobáját. Ezt a

jószívűséget nagyon szép gesztusnak tartottam. Ott laktam fél évet, aztán a diákszállóban kaptam helyet, ahol már volt 10-15 magyar diák, egyesekkel máig tart a barátság.

1957 első felében folyamatosan érkeztek magyar csoportok. A későbbiek rossz jugoszláviai táborokból jöttek. Norvégia először csak kevés menekültet akart befogadni, de a nagyszámú magyar menekült láttán a keretet állandóan bővítették. Végül körülbelül 1500 magyar került Norvégiába. Norvégia számára nem volt teher ennyi menekült befogadása. Mi nem kértünk semmit ingyen. Csak munkát a megélhetéshez. A magyar munkaerő jónak bizonyult, hiszen jobbára képzett szakemberek érkeztek.

A diákszálló a város peremén volt. Egyfajta HÉV-vel jutottunk be a belvárosba. Ott találkoztunk a „régiekkel”, ahogy mi, 1957-ben érkezettek az 56-os novemberi csoportot hívtuk. Ők már jártak nyelvtanfolyamra, s tudtak néhány szót norvégul. Ezzel a tudásukkal gonosz tréfát űztek velünk. Mi magyar ízekre vágytunk, s kérdeztük tőlük, hol lehet magyar kolbászt venni. Hogy kell azt kérni? Elvezettek bennünket a legelegánsabb bolthoz, kezünkbe nyomtak egy cédulát, hogy azt szép hangosan olvassuk fel, a ránk kerül a sor. Azért hangosan, hogy gyakoroljuk a norvégot. Én is jó hangosan felolvastam, „Kérek szépen 100 gramm kutyaszart”. Ez talán ártatlan csínynek tűnik, de valójában nagyon kellemetlen volt.

Az első hét év 1957–1964

Teltek-múltak a hónapok, mindenki igyekezett megtalálni a helyét. Baráti körök alakultak, de egyetlen klubunk nem volt. Nagy élményt jelentett, hogy nyugati országokba szabadon utazhattunk. A Vasfüggöny túlsó oldaláról kiszabadult emberek számára ez ajándék volt. De hazautazni nem tudtunk. Csak hét év elteltével kaphattunk norvég állampolgárságot. Ezzel a lehetőséget is, hogy hazautazhassunk. Az 56–57-ben távozottak 1963-ban amnesztiát kaptak Magyarországon. Az első út haza emlékezetes marad. De addig mindenki az itteni karrierjével volt elfoglalva, norvégul tanult. Az eredmények változatosak voltak.

A második szakasz 1964–1990

Születtek szép eredmények. Listánk elég hosszú a sikert elért magyarokról: *Wassányi Miklós* Ibsen szülővárosába, Skienbe került 20 évesen, kezdettől fogva érdekelte a város élete. Aktív volt, politizálni kezdett. Munkáját és modorát becsülték, végül Skien polgármestere lett. Nem mindennapi karrier. Magyar polgármester egy norvég városban! *Batta Péter* a Norvég Háztulajdonosok Szövetségének elnöke volt sok évig. A Szövetség adózási kérdésekben, adás-vételnél támogatja a tagjait. Jelenleg (dr. Nagy Lúcia Mária évtizedekig tartó regnálása és 2020-as halála után) a Norvég-Magyar Egyesület (NUFO) elnöke.

Konkoly-Thege Miklós a Veritas vezérigazgatója volt nyugdíjas koráig. A Veritas az egész világon működő, hajókat minősítő, ellenőrző cég. *Zichy Nándor* az oslói Vas- és Szögyár gazdasági igazgatója volt. Őt már itt találtuk, mikor 57 elején megjöttünk. Berlieni közgazdász diplomával, budapesti doktorival pályázott erre az állásra. Kedves öniróniájával mesélte: „Meghívót + repülőjegyet kaptam Norvégiába. Vettem egy kivándorló útlevelet, és 1946-ban elrepültem 5 dollárral a zsebemben Oslóba. Azért kaptam meg a magas állást, mert az üzem igazgatói gyűlésén a vezérigazgató azt mondta, hogy *Vegyük fel ezt a Zichyt, jó diplomája van és grófunk még úgyse volt.*” Nándor kedves, segítőkész ember volt.

Róka Károly (Charles Roka 1912–1999) a régi oslói magyarok közé tartozik (1937-ben telepedett le Norvégiában). Jó barátunk volt. Ő volt a giccsherceg. Szexepiles cigánylány képei az 1970-es évek óta nagyon sok norvég lakás falát díszítik. Egy marseillesi, valóban szép cigánylány olyan emléket hagyott Rókában, hogy egész életében őt festette. Giccs vagy nem giccs, de festeni ragyogóan tudott. Kritizálni csak szűk témaválasztását lehet. Halála után a műkereskedők a művészi giccs kategóriába sorolták műveit. *Rajka György* bőrgyógyász (1925–2013) az Oslói Egyetem professzora volt. A Norvég Tudományos Akadémia tagja. 150 tudományos cikket írt és két

kulcsfontosságú könyvet: *Atopic dermatitis* (1975) és *Essential Aspects of Atopic Dermatitis* (1989). 1979-ben szervezett egy nemzetközi szimpóziumot, amelyet kétévenként ismételnék a világ különböző országaiban, és ami már egy ideje az ő nevét viseli: *Georg Rajka International Symposium on Atopic Dermatitis*. Több magyar professzor máig is aktív: *Kerty Emilia* ideggyógyász, *Degré Miklós* mikrobiológus, *Keresztes László* nyelvész, *Lisztes István* szobrászművész, (szobrai több helyen láthatóak Oslóban, és a téli olimpia városában, Lillehammerben is).

Műfordítóink (névsorba szedve):

Bendes Rita (pl. Vasadi Péter versek), *Borka László* (novellák, drámarészlet és Anne Holst), *Dobos Éva* (pl. Jon Fosse, Knausgård, Szerb Antal: Utas és holdvilág, Borbély Szilárd: Nincstelenség), *Fás-kerti Mária* (pl. Örkény: Rózsakiállítás, Nádas Péter: Egy családregény vége, Bulyovszky Lilla: Reimeminner fra Norge), *Forró Tamás* (versek, novellák), *Horváti Eszter* (pl. Malgot István: Sigøynemåne), *Kemény Ferenc* nyelvész (1917–2008) 40 forrásnyelvből 24 célnyelvre fordított, 12 nyelven beszélt folyékonyan (*Tengertől tengerig* című kötetébe 2500 év európai költészetéből válogatott. 30 nyelvből készített 150 formahű műfordítást.), *Kemény Kari* (az Oslói Egyetemen végzett bölcsész. 2000-ben a Norvég Kulturminisztérium gyermek- és ifjúsági irodalom fordítói díjának kitüntetettje. Kari „apanyelvről fordít anyanyelvére”, vagyis magyarról norvégra, pl. Eszterházy Pétert, Kertész Imrét, Nádas Pétert, Dragomán Györgyöt, Szabó Magdát), *Kovács katáng Ferenc* (pl. 57 norvég költőt fordított négy antológiába), *Krisár Csilla Mária* (mesék), *Kunszenti Ágnes* (pl. pedagógiai- és médiaelméleti szakkönyvek), *Kunszenti-Kovács Dávid* (versek, novellák), *Osztovits (Ölveczky) Cecilia* (színházi dramaturg, rendező svéd szerzők műveit fordította, s közreműködik magyarországi színreviteleknél), *Tomán Mónika* (Klaus Hagerup: Markus és Diana), *Sulyok Vince* (1932–2009) nem csak műfordító, hanem kiváló költő, szerkesztő, történész volt. Több verseskötete jelent meg Magyarországon is: *Szegény ország* - versek és műfordítások 1956-ról; *Vérezni kezd a tenger* – versek. Elnyerte Oslo város fordítói díját. Fő művének számít: *Ungarns historie og kultur*, Oslo 1994., a norvég olvasóknak szánt 700 oldalas modern kézikönyv).

Művészeink: *Bordás Mária* operaénekes, *Bondor Zsuzsanna* zománcművész, *Budai Károly* fotóművész, *Dick Gábor* festő, *Kiss László Pál* festőművész, *Kovács katáng Ferenc* grafikus, *Lisztes István* szobrász, *Nagy Imola* iparművész, *Nagy Melinda* festő, *Røkenes K.* *Erzsébet* tojás- és ikonfestő (festett tojásaival elnyerte az Oslo/Bygdøy Néprajzi Múzeum első díját), *Silye Frank* természetfotós, *Szinnyei Kiss Ildikó* festőművész, *Trencsényi Diána* grafikus. Kulturális területeken tevékenykedők: *Dávodai Barna* filmklubszervező, a norvég-magyar internetes szótár szerkesztője, *Füri Katalin* művészettörténész, tárlatvezető, *Martinovits Kati* idegenvezető.

Elmondhatjuk, hogy professzorok, művészek, fordítók, írók és az az 1500 magyar, aki munkahelyén megállta a helyét, megbecsült tagja lett a norvég társadalomnak. Követtek el magyarok bűncselekményt? A 63 év alatt 2 olyan törvényszegésről tudok, ami börtönbüntetéshez vezetett.

A közelmúlt 1990–2021

A Norvégiában élő magyarok életében az elmúlt harminc évben is rengeteg új és nagyszerű esemény történt:

- Megalakult a norvégiai Magyarok Baráti Köre (MBK)
- Újraszerveződött a Norvég-Magyar Egyesület (Norsk Ungarsk Forening)
- Működésbe lépett a svédországi Ághegy és a Magyar Liget „oslói fiókja”
- Undredali magyar Fesztivál
- Magyar Filmhetek, Magyar Filmklub
- autókaravános Romániai segélyakció

- Megjelent a NORMA műhely
- az oslói Magyar Nagykövetségi kulturális rendezvényei

Vegyük sorra a fentieket:

Magyarok Baráti Köre (MBK)

„2020-ban ünnepelte a Norvégia Magyarok Baráti Köre fennállásának 30. évfordulóját. Dobos Éva az ötlettől a megalakuláson át sok évig aktív szervezője, vezetője volt.

– Nagyon élesen emlékszem az egyesület megalakulására, az 1990-es év március 15-ére. Hihetetlen lelkesedés és tenni akarás fűtött bennünket, a mostani eszemmel szinte felfoghatatlan az a naiv merészség, amivel nekivágtunk, és végül is létrehoztunk egy új magyar egyesületet Norvégiában. Az ötlettől a megvalósításig – vagyis az alakuló gyűlésig – nem telt el sok idő, talán éppen ezért sikerült. Az első lendületet az 1989-as év végi drámai események adták, amikor Románián a tüntetésekből forradalomra duzzadt felkelés seprert végig. Karácsony előtt egy kis csoport gyűjtést rendezett a Sankt Sunniva iskola tornatermében, SOS Romania néven. Több tonna élelmiszer, ruha, játék, orvosi felszerelés stb. gyűlt össze, és a szervezők emberfeletti erővel, és nagy nagy bátorsággal elszállították a rengeteg holmit Erdély különböző városaiba. Tudni kell, hogy 1990. januárjában akkora volt a felfordulás Romániában, hogy senki nem lehetett biztos sem abban, hogy beengedik a teherautókat, sem abban, hogy nem történik bajuk az úton. Izgalmas karácsony volt; szinte minden időnket segélycsomagok pakolásával töltöttünk; remélem egyszer valaki megírja az SOS Romania történetét. Szóval a gyűjtés alatt összekovácsolódott egy jó kis csapat, és a március 15-i ünnepségre már elkészült egy 12 pontból álló dokumentum, az azóta is érvényben lévő „Alapító okirat”. Az ünnepséget az oslói Nobel Intézetben tartottuk, és ennél a gyönyörű épületnél mi sem adhatott volna méltóbb helyszínt és lelkesítőbb márciusi hangulatot egy új szellemiségű egyesület megalapításához.

Tudtuk, hogy nem mi vagyunk az elsők, hiszen akkor már régen létezett a Norvég-Magyar Egyesület (Norsk-Ungarsk Forening, NUFO), ám a 80-es évekre már megcsappant az 56-os magyarok lelkesedése, és ha jól tudom, a vezetőségen kívül alig volt tagság. Úgy emlékszem, a mi Nobel Intézeti ünnepségünkön 100-120 ember lehetett jelen, és ott helyben 80-90 tagot sikerült verbuválnunk közülük. Később a NUFO is életre kapott, és egymást kiegészítve igyekeztünk tartani az évfordulókra való megemlékezéseket.

Eleinte géppel irt, sokszorosított leveleket küldtünk a tagoknak – a postán küldött levél még jellemző kommunikációs eszköze volt a 90-es éveknél – rövid beszámolókkal és programokra való meghívókkal. Aztán szinte magától körvonalazódott egy hírlevél, amelyben nemcsak meghívók és programismertető volt, hanem portréinterjúk, képes riportok a rendezvényeinkről, eseménynaptár. Eleinte csetlett-botlott a szerkesztőség, hiszen egyikünk sem volt profi újságíró és minden munkát lelkesedésből, este-éjszaka végeztünk. Az első szerkesztőség tagjai Fáskert Marika, Kesselbauer Gyöngyvér és Bendes Rita voltak, azután mások is csatlakoztak hosszabb-rövidebb időre.

Az utolsó papírkidás talán 2015-ben jelent meg, azóta az olcsóbb, egyszerűbb netes megoldás vette át az MBK Híradó szerepét. 2000-ben, fennállásunk 10. évfordulójára *Magyarok Norvégiában* címmel emlékkönyvet adtunk ki 177 oldalon, 14 oldal képmelléklettel. Ez a pótolhatatlan dokumentumgyűjtemény bizony óriási tett volt. Nem is gondoltuk végig, hogy mekkora munka lesz egy könyv kiadása. De fontosnak tartottuk, hogy ne csak a mi egyesületünknek állítsunk emléket, hanem az itt élő magyaroknak. Akkor még nem jöttek Norvégiába tömegével magyarok, és bár számokat nem tudok, de a 90-es években kb. 2000 magyar élhetett az országban. Nagy részük 1956-ban jött, de voltak korábban, 1945 után idekerültek is. Az MBK törzsgárdája azonban a 70-es és 80-as években jött, sokan Erdélyből, politikai vagy személyes okok – házasság – miatt. Vagyis nagyon különböző hátterű, különböző beállítottságú emberek. Ez azonban soha nem jelentett konfliktust, hiszen nem politizáltunk, nyitottak voltunk mindenki számára, akit érdekelt a magyar

nyelv és kultúra, a magyar beszéd, és nem kevésbé a tartalmas gyerekprogramok. A Csincsele gyerekcsoport egyébként elég röviddel az MBK megalakulása után, 1994-ben indult, Horváti Ildikó vezetésével.

2010. óta nincs pontos áttekintésem a rendezvények látogatóiról. Azt azonban látom, hogy egy új generáció nőtt fel, és az egykori Csincsele gyerekcsoport tagjai már szülőkként jönnek az MBK rendezvényekre. Hozzák a csemetéiket, akik ugyanúgy futkosnak, zajongnak, örülnek a Mikulásnak, mint szüleik – 30 évvel ezelőtt. Egyre kevesebb ismerős arcot látok a rendezvényeken, de örülök, hogy van folytatás. Sok nyitott, érdeklődő fiatal él Oslóban, akiknek fontos a magukkal hozott anyanyelv, és a kultúra ápolása. Hiszen olyan könnyen kicsúszik a szánkon a norvég szó, észre sem vesszük a nyelvünk lassú romlását, és háttérbe szorulását. Ami végül is természetes, hiszen ebben a nyelvi közegben élünk, de ha tehetünk valamit, kompenzációként, akkor az pontosan a közösségi programokon való részvétel. Hogy a magyar ne csak a család nyelve legyen, hanem élőben halljunk szép magyar beszédet. Ezen igyekezett az MBK a kezdetektől fogva, a digitális - és a koronavírus előtti időkben: színielőadásokat, zenészeket, előadókat hívtunk meg Magyarországról, Felvidékről és Erdélyből. Ritkán volt az, hogy valakiben csalódtunk volna, jellemző volt az előadások utáni vastaps, és a művészekkel való hosszú beszélgetés.

Nekem személyesen sokat adott az MBK, hiszen jóformán egy nagy baráti társaság voltunk, gyerekeink együtt nőttek fel, és sok régi csincselős ma is tartja a kapcsolatot. Felejthetetlen élményeim közé tartozik a *János vitéz* bemutatása, ahol minden szerepet itteni magyar gyerekek játszottak-énekeltek. Ma is megvan a felvétel, és ritka alkalmakkor meg is nézzük a családdal.

Nem sok egyesület életét követtem itt Norvégiában, de megfigyeltem, hogy a bevándorlók egyesületei 15-20 év után elhalnak. Nincs érdeklődés, nincs utánpótlás. Az MBK mostani vezetői és szervezői valóban büszkék lehetnek, hogy 30 év után is él az egyesület. Nem szeretnék nevetek említeni, hiszen a 30 év alatt nagyon sokan és sokat dolgoztak, de Fáskertti Marika személye, három évtizede tartó szívós munkája nélkül ma nem lenne Norvégiában Magyarok Baráti Köre.”
(*lejegyezte Dobos Éva*)

Norvég-Magyar Egyesület (NUFO - Norsk Ungarsk Forening)

„Dr. Nagy Lúcia Mária, a NUFO elnöke, sok-sok évi áldozatos szervezés, tervezés és anyaországi és kárpátmedencei magyarok javára szervezett évenkénti 1-2 pénzgyűjtési akció lebonyolítása után árván hagyta a „gyermekét”, 2020-ban meghalt. A Norsk Ungarsk Forening (NUFO) célja Norvégia és Magyarország kapcsolatát erősíteni, a kulturális fejlődést is beleértve írja az alapszabály bevezetője. Három fontos publikációt adtak ki, ebből kettő – *Az első ország, mely szembeszállt a szovjet diktatúrával: Magyarország 1956, és Szabadság és hazaszeretet* – emlékezetes, az 56-os évfordulóra jelent meg norvégul. Az első kötet 1996-ban, a második 2006-ban. A Keresztes-Lund féle *Norvég-Magyar, Magyar-Norvég zsebszótár* kibővített, javított kiadása 2002-ben jelent meg, ezt követte több utónyomás is. Az egyesület NUFO INFO címmel norvég nyelvű lapot adott ki, norvég és magyar kulturális tartalommal, évi 3-4 alkalommal. A személyes találkozások ellehetetlenülése a koronavírus miatt, az elnök váratlan halála, valamint a törzstagságot alkotó 1956-os menekültek és norvég támogatóik és családtagjaik sorainak elkerülhetetlen gyérülése nehéz feladat elé állítja az új vezetőséget.”

(*lejegyezte Kovács katáng Ferenc*)

Forró Tamás az *56-os magyar menekültek Norvégiában* (Napkút kiadó, 2021) című kötetében egy rövid fejezetet szentelt az egyesület bemutatására:

„A Norvég–Magyar Egyesület életének feldolgozására két forrást használtam fel. Egyrészt a 60 éves évfordulóját ünneplő NUFO 1997-ben megjelent jubileumi kiadványát, másrészt az eredeti vezetőségi jegyzőkönyveket. A Norsk-Ungarsk Forening, azaz a NUFO eredetileg 1937. december 15-én alakult Oslóban. Nem ez volt a legelső norvég-magyar egyesület. A jogelőd 1930-ban alakult

Norvégiai Magyar Egyesület néven. Ez 1937-ben feloszlott, és az alapító csatlakozott a Norvég-Magyar Egyesülethez.

Az alapításban a magyar királyi főkonzulnak és az alkonzulnak nagy szerepe volt. Az egyesület első elnöke a norvég Ebbe Astrup, Hubay Andor apósa volt. Az egyesület eredeti célkitűzése a Magyarország és Norvégia közötti kulturális, irodalmi, zenei együttműködés, valamint a két ország polgárai közti megértésen és barátságon alapuló kapcsolat kialakítása volt. A vezetőség, melyben a három korabeli legnagyobb oslói napilap főszerkesztői foglaltak helyet, 7 főből állt. A tagság pedig több mint száz fő volt, norvég többséggel, de nagy valószínűséggel magyarok is voltak a tagok közt (erről részletesebben Sulyok Vince magyar származású történész tanulmányában lehet olvasni). A második világháború kitörése és a német megszállás miatt, majd az azt követő felszabadulás után az egyesület mély álomba merült, a két ország közti hivatalos kulturális kapcsolatok elhaltak (de az Egyesület nem szűnt meg, mert ahhoz 2/3-os felhatalmazás kellett volna a tagoktól).

Az újonnan Norvégiába érkezett magyar menekültek lehettek életet az egyesületbe. 1957. november 27-én az Oslói Egyetem aulájában tartották az újra-alapító ülést, a korábbiak szellemi hagyatékaként. Az eredeti statútumoktól azonban az 1957-es újraalapítás eltért, hiszen kiemelte a Magyarországról Norvégiába menekültek felé nyújtandó szolidaritást és szimpatizálást. A magyar kultúra norvégiai bemutatása mellett hangsúlyozták a még külföldi menekülttáborokban élő magyarok megsegítését, illetve esetleges Norvégiába hozatalát. A tagdíjat évi 10 koronában állapították meg.

Az egyesület vezetőségi tagjai a norvégok közül: Rakel Seweriin, Odd Nansen, Carl Höegh, Henning Astrup. A magyar vezetőségi tagok: Sárfi István, Takács Dezső, Zichy Nándor (alelnök), Bejczy Antal és Juhász Lajos (a legtöbb magyar vezetőségi tag még a háború előtt vagy közvetlen 1946 után hagyta el Magyarországot). Az egyesület elnökévé Odd Nansent, a Nobel-békedíjas Fritjof Nansen fiát választották.

A NUFO élete nehezen indult be. Hiányzott az állandó iroda, a telefon. A vezetőségi tagok közül többen megbetegedtek, ezért mások vették át a helyüket. A legelső feladatok közt volt az 1957-es karácsony megszervezése, iroda és könyvelő keresése, a következő év március 15-e méltó megünneplésére való felkészülés és egy újság beindítása. Az egyesület politikai céljait jól tükrözte az, hogy a június 19-ei újságcikkben és a Stortingetnek (Norvég Parlament) továbbított levélben elítélték Nagy Imre, Maléter Pál és más szabadságharcosok kivégzését.

Az Egyesület élete 1958-ban indult be igazán. Ebben az évben jelentették meg Kis Hírek címmel azt az információs füzetet, amit nemcsak az egyesületi tagoknak, de az összes norvégiai magyarnak megpróbáltak eljuttatni. Az újságnak sikere volt a magyarok körében, ugyanis sokan visszaírtak, segítséget kérve a szerkesztőségtől adózási, munkaügyi, válási és egyéb kérdésekben. A lap, mely 1958 és 60 között jelent meg, nagy segítséget jelentett a kezdeti időkben. Ezen kívül az egyesület tolmácsolással és levélfordítással is segített a rászoruló magyaroknak.

Az Egyesületen belül, Terray László (evangélikus lelkész, a szerk. megj.) vezetésével létrejött egy szociális választmány, és a *Kis Hírek* segítségével kérdőíveket töltettek ki a magyarokkal, hogy szeretnének-e gyorsítottan állampolgársághoz jutni. Ezen kívül a szociális választmány segítette Terray László DNF-ben (Norvég Menekültügyi Tanács) folytatott munkáját is. Az októberi forradalom második évfordulóján, az oslói Diákszövetséggel közösen, megemlékezést tartottak, ahol C. A. Macartney tartott előadást Magyarországról.

Az Egyesület aktivitását a költségvetés növekedése is tükrözi. Az 1957-es 7200 koronás bevételhez képest 1958-ban 11 000 koronás költségvetéssel számoltak. Az egyesület bevételeit a tagsági díj, magántámogatások, vállalatok támogatásai és a DNF anyagi hozzájárulása tette ki. Az utóbbi segítsége nélkül a *Kis Hírek* meg sem jelenhetett volna. Az 1959-es év eseményeire már teljes erőbedobással készültek. A március 15-i és október 23-i megemlékezések szervezése mellett kiadtak

egy antológiát. Címe *Tross alt, Et folks kamp for friheten i dikt og prosa. En ungarsk antologi* (Dreyers Forlag, Oslo). Ez az 1956-os forradalommal kapcsolatos versek és prózai művek antológiája. A borítón Kiss Mária Münchenbe menekült művész színes fametszete látható. Norvég és magyar szerzők szerepelnek benne. A könyv tervezett megjelenése október 23-ára esett volna, de nyomdai bonyodalmak miatt csak november 7-én (sic!) jelent meg. A könyvet több újságnak és híres személyiségnek postázták. A befolyt összegből az Egyesület költségvetését támogatták.

Az Egyesület a magyar állampolgárok számára a norvég állampolgárság gyorsított megszerzéséért kampányolt a hivataloknál.

1960-ban 273 tagja volt, a Norvégiában élő magyarok töredéke. A Kis Újságban viszont szinte mindenki olvashatta a magyar vonatkozású programok hírét. Kulturális rendezvényekben nem volt hiány. Több alkalommal tartottak előadást 1848-ról, az októberi forradalomról, 1960 áprilisában pedig Cs. Szabó László író látogatott Norvégiába. Januárban és áprilisban pedig katolikus és protestáns magyar egyetemi hallgatók találkozóját rendezték Norvégiában. A szervezéséről és a propagandáról is a NUFO gondoskodott.

1961. április 20-a, a Magyar Otthon (Ungarsk Hjem) megnyitása új mérföldkövet jelentett a NUFO életében. Ezzel egy olyan magyar kulturális központ jött létre Oslóban, ahol könyvtár, olvasóterem, társalgó és egy nagyterem várta mind a magyar, mind a norvég látogatókat.” (FT)

Ághegy 1999–2019

Az *Ághegy* című skandináviai irodalmi és művészeti lapfolyam megjelenése nagy esemény volt. A lapot egy Svédországba költözött erdélyi író, Tar Károly indította az összes skandináviai magyar olvasó számára. Minden országban keresett egy segédszerkesztőt. Norvégiában Kovács katáng Ferenc vállalta ezt a feladatot (sok-sok alkalmi szerző mellett állandó segítői Borka László, Csángó Péter, Juhász Gyula, Kunszenti Ágnes és Nádasdy Farkas Irén voltak). Az internetes lap egybegyűjtött anyaga évente egyszer könyv formájában is megjelent, amit az Oslói Magyar Nagykövetségen rendszeresen be is mutattunk. 2019 áprilisában már a tizedik kötetet. Ezekbe közel 50 Norvégiában élő/dolgozó/tanuló magyar adott le anyagot: írást, festményt, grafikát, fotót, szoborképet, kézimunkát stb. Köszönet jár Kovács katáng Ferencnek, hogy munkát és fáradságot nem kímélve dolgozik a magyar kultúra terjesztésén Norvégiában. Nélküle azt sem tudnánk, mi az az *Ághegy*. Érdemeiért 2012-ben átvehette a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét.

Sajnos az *Ághegy* és a *Magyar Liget* 2020-ban, a svédországi főszerkesztő koros volta miatt megszűnt. Tar Károlynak szép, nyugdíjas életet kívánunk.

Undredal – Magyar Fesztivál a fjordok hazájában

Az ötletgazda, a fáradhatatlan Dobos Éva kitalálta, hogy jó lenne meghívni egy magyar népzene-kart a fjordok hazájába, és egy kis magyar fesztiválon bemutatni valamit a magyar népi kultúrából. A néhány házból álló kis település az egyik legszebb fjord mellett található. Kék tenger, havas hegyek, ragyogó napsütés. Mi más kellett, hogy a zenekar magyar hangulatot teremtsen? Az egész környékről jött a közönség s velük sok turista. Vehettek jegyet a koncertre, vagy koncert-vacsorára. Legtöbben az utóbbit választották, mert a kondérban fővő gulyás illata a fél fjordot elárasztotta.

Az olvasó joggal kérdezheti, hogy Magyarországon egy tanyának számító kis település hogy lehet turistaparadicsom Norvégiában? Érdemes pár szót erről szólni. A vonzás oka az 1145-ben épült „stavkirke”, gerendatemplom. Az 1100-as években 500 ilyen fatemplom épült Norvégiában, belőlük mára csak 28 maradt, ezek a Világörökség részei. Egész Európában szokás volt a nagyvárosi kőtemplomokon kívül, kisebb helyeken egyszerű fatemplomot építeni. Ezekből egy sem maradt. Hogy a szélvihar fel ne döntse, a gerendákat 50-60 centiméterre leásták a földbe. Ez lett a vesztük. Az idők folyamán a nedvességtől a fa elrohadt. Egy zseniális norvég ötlet segített: A templom 4

sarkára nagy követ teszünk, arra rádolgozzuk a templom alsó, erős keretét és a keretre felépítjük a templomot. Így a szél elfúj a keret alatt s nemhogy elkorhadna a fa, hanem még szárad is a széltől. Ilyen módon épült fel a sok stavkirke, gerendatemplom. S itt, az undredali közelében rop-ták a legények a magyar népitáncot.

Magyar Filmhetek, Magyar Filmklub

Kovács katáng Ferenc ötlete volt a Magyar Filmestek, a Filmklub megalakítása, amit ő szorgalommal évek óta életben is tartott előadássorozataival. Szervezésben legfőbb segítője Dávoti Barna programozó matematikus volt. Erről egy átfogó, adatokban gazdag tanulmány készült. (Ághegy 2010. 3. szám.

(https://epa.oszk.hu/02600/02690/00019/pdf/EPA02690_aghegy_2010_30.pdf)

Romániai segélyakció

Az erdélyi szűkös viszonyokról régóta tudomásunk volt, de a zárt határok miatt lehetetlennek tűnt a megsegítésük. Elérkezett a pillanat, 1989 karácsonya alatt és utána komoly gyűjtés vette kezdetét Oslóban. S.O.S. ROMANIA - NORGE lett az akció neve. A norvégok, itteni románok és magyarok mögé a Caritas Norge és több más szervezet is beállt. Teherautókat a Veritas és a Postverket biztosított. Ekkoriban Konkoly Thege Miklós volt a Veritas igazgatója, ő sokat segített. A mottó így hangzott: Szívtől szívnek – Kézből kézbe. Erdélyben Marosvásárhely volt a fogadóállomás, ahonnan gyermekotthonokba, felekezetekbe osztották szét a segélycsomagokat. Martinovits Géza előre utazott, és Makón készítette elő a karaván útját és a határátkelést. Az autókat maguk a szervezők vezették, így Konkoly Thege Miklós is. Négy kis kamiont is béreltek, amiknek vezetését norvég újságírók vállalták, hogy tudósíthassanak az eseményekről.

Norma Műhely

Szerencsések vagyunk, mert a normamuhely.com alapítója, Nagy Melinda maga számol be a történekről:

„A Norvégiai Magyar Művészeti Műhely, röviden Norma Műhely című internetes művészeti portál és hírfolyam ötlete 2016-ban született meg a fejemben, amit gyors kivitelezés követett. Egyszerű és esztétikus kialakítására törekedtem, hogy a látogató kényelmesen és gyorsan el tudjon igazodni az oldalon. Egy régen betöltetlen rést volt hivatott szolgálni az oldal, nevezetesen azt, hogy a Norvégiában élő magyarok művészeti és közéleti lényét bemutassa, helyet adjon különböző magyar kezdeményezéseknek, továbbá új oldalról mutassa be az itt élőket, gondolkodásukat, egyéni történeteiket, gazdag személyiségüket. A portál tartalmát főbb művészeti ágak mentén tagoltam, mint *képző- és iparművészet, zene- és előadóművészet, irodalom*, valamint helyet biztosított a helyi, közösségi rendezvényekről, eseményekről szóló *hírek* számára is. Ehhez biztatást és segítséget is kaptam az oslói Magyar Nagykövetség munkatársaitól. (Külön köszönet Sikó Anna Mária nagykövet asszonynak és Dr. Haraszi Zsolt konzulnak, kulturális attasénak.) Több, jól sikerült rendezvényt szerveztünk közösen, mint például fotókiállítás, vagy a Napút folyóirat bemutatása. Skandináviában már évtizedek óta mindenhol élnek magyarok, a legkisebb, legészakibb szigettől kezdve, a legdélibb régióig. Svédországban egy jól működő Magyar Ház gondoskodik a mai napig az ottani magyarok kulturális összefogásáról, amihez hosszú éveken át kapcsolódtak a norvégiai magyar közösségek is.

Nem melleleg napjainkban egyre több az olyan internetes közeg, amely egy fajta küldetéstudattól vezérelve próbál valamiféle szemléletváltást kicsikarni az emberekből. Úgy gondoltam és most is úgy gondolom, hogy ki kell állni az emberek elé, és odafordítani az érdeklődők fejét egy-egy kreatív ötlet vagy alkotás felé. Ha merünk nagyokat bátran és kreatívan álmodni, akkor előbb-utóbb azt fogjuk észrevenni, hogy kezd körénk alakulni egy kézzelfogható, új élettér a maga szebb és minőségibb tárgyaival, gondolataival és eszközeivel együtt.

A Norma Műhelyt 2016. augusztus 23-án indítottam útjára, ekkor jelent meg az első szám, és 2019. július 1-ével szűnt meg. Ennek az az oka, hogy tíz év norvégiai lét után hazaköltöztem, és úgy éreztem, hogy mivel már nem vagyok résztvevője a norvégiai magyar közösségnek, így nem is folytathatom tovább a portál működtetését. A két végpont közötti időben a világ négy kontinensén olvasták, több, mint harmincnégy városban, amire a legmerészebb álmaimban sem számítottam. Ha a honlap a tartalmával hozzá tudott járulni ahhoz, hogy egy picit terelje az oda tévedőt, akkor beteljesítette a küldetésének egy részét. Remélem, hogy a példámat követve lesz olyan, aki hasonló küldetéstudattal újra létrehoz egy virtuális helyet, ahol a Norvégiában élő magyarok inspirálhatják és motiválhatják egymást. Kelt Budapesten, 2021. január 14-én. Nagy Melinda, a Norma Műhely szerkesztője és üzemeltetője.”

Oslói Magyar Nagykövetség

Míg a Nagykövetséget a fordulat évéig messze elkerültük, utána nagy örömmel vettünk részt az ott tartott rendezvényeken. Ezek zenei estek és egyéb előadások voltak. Utána koccintás, finom falatok kínálása következett. Leginkább három nagykövetre emlékszem, a Krausz házaspárra, Jeszenszky Gézára és Sikó Annára. Különösen kellemes emlékek Krauszné Judit intim irodalmi estjei az ideiglenes otthonukban, a követségi rezidencián. De mind a három, fent említett nagykövet szívesen támogatta az oslói magyarokat. Helyet adtak kulturális események számára (filmvetítésekre, irodalmi- és zenés estekre, színészek, írók, fotósok bemutatására), amiket sok esetben Kovács katáng Ferenc szervezett. 2018 óta a Nagykövetség Tudós esteket is tart, ahol a Norvégiában élő, vagy ideiglenesen itt dolgozó magyar kutatók számolnak be eredményeikről. Csak néhány példa:

Dr. Kerty Emilia (Oslói Egyetem, ideggyógyász): *Az agyi infarktusok modern kezelése*. Dr. Szőke Réka (a haldeni reaktor kutatója): *Az atomenergia szerepe a világban*. Dr. Szőke István (a haldeni reaktor kutatója): *Nukleáris leszerelés – életciklus vége, új technológia melegágya*.

Az alábbi magyar csoportokról, tevékenységükről többnyire csak internetes információink vannak, a honlapjukon feltüntetett módon biztosan készségesen tájékoztatják az érdeklődőket:

Magyar-Norvég Fórum

„A honlap szerkesztésénél arra törekedtünk, hogy a Magyar-Norvég Fórum nevű Facebook csoportban felhalmozódott tudásanyagból témákra bontva, egy magyar nyelvű, könnyen áttekinthető anyagot állítsunk össze. Célunk, hogy a honlapon található összefoglalók eljussanak mindazokhoz, akiket érdekel Norvégia, költözni szeretnének vagy akár már itt is élnek.

Az oldalon található információk tájékoztató jellegűek. Az anyag összeállításánál törekedtünk a pontosságra, azonban nem garantáljuk azt, hogy folyamatosan naprakész, hibátlan és teljes. Ezért javasoljuk, hogy döntések előtt a hivatalos forrásokra támaszkodjatok. Várunk mindenkit a Facebook csoportunkban is, ahol a honlaphoz hasonlóan izgalmas és érdekes tartalmak olvashatóak, ugyanakkor arra is van lehetőség, hogy egy-egy témáról bővebben beszélgessünk, vitázzunk, a felmerülő kérdésekre, problémákra közösen választ találjunk. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani mindazoknak, akik ötleteikkel, tapasztalataikkal, szakértelmükkel segítettek az anyag összeállításában, illetve támogattak bennünket abban, hogy a honlapnak megfelelő tárhelyet biztosíthassunk.

A honlap tartalma, illetve oldalainak bármilyen alkotóeleme szerzői jogvédelem alá esik. Ezek üzleti célú felhasználása, publikálása, terjesztése, nyilvános programokon való bemutatása stb. kizárólag előzetes írásbeli engedéllyel lehetséges. A tartalom non-profit céllal szabadon, azonban csakis a forrás pontos megjelölésével, online felület esetén link elhelyezésével (ami a portál megfelelő oldalára mutat) idézhető.” Üdvözlettel: az oldal szerkesztői: *Pál Bettina, Hortobágyi Krisztina, Bora Éva Beatrix és üzemeltetője: Orbán-Kereki Renáta.*

Norvég-Magyar Kultúrtörténeti Egyesület

„Örömmel tesszük közzé, hogy 2012. május 10-én megalakítottuk a Norvég-Magyar Kultúrtörténeti Egyesületet (norvégul Norsk-Ungarsk Kulturhistorisk Forening). Szervezetünk célja és jellege: közös norvég-magyar kultúrtörténeti események felkutatása, feljegyzése és bemutatása. Az Egyesület politikailag, vallásilag és világnézetileg semleges, tevékenységét a norvég törvények keretein belül, és mindkét ország kultúrájának teljes körű tiszteletben tartásával folytatja.” (Részlet az alapszabályzatból)

„A Norvég-Magyar Kultúrtörténeti Egyesülettel nem kívánunk konkurensé lenni a meglévő norvégiai magyar szervezeteknek. A kultúrtörténeti eseményeken kívül nem tervezzük a már működő magyar szervezetek által végzett tevékenységeket programunkra tűzni. Az együttműködés jegyében Egyesületünk kezdeményezője felajánlott egy-egy elnökségi tagsági pozíciót a Norvégiai Magyarok Baráti Köre (MBK) és a Norvég-Magyar Egyesület (NUFO) képviselője számára. A lehetőséggel az utóbbi szervezet élt.

Egyesületünk nem tudományos, hanem elsősorban ismeretterjesztési feladatokat kíván ellátni, ugyanakkor a későbbiekben szeretnénk kutatásokat is támogatni, összefogva más magyar szervezetekkel.

Szervezetünket bejegyezték (regisztrációs száma: 998384451), és 2012. május 17-től hivatalosan is működhetünk. A Norvég-Magyar Kultúrtörténeti Egyesület nyitott szervezet, így sorainkba várunk bárkit, aki alapszabályunkat elfogadja, függetlenül attól, hol él.

Idén a következő norvég-magyar vonatkozású eseményekről kívánunk megemlékezni:

- Hell Miksa és Sajnovics János által vezetett, az 1769-es Vénusz-átvonulás megfigyelésére szervezett expedíció (MBK és NUFO együttműködéssel);
- Bartók Béla 1912-es norvégiai utazása (Bartók a stockholmi olimpia előtt „menekülve” jött át Norvégiába, és utazott végig a nyugati partok mentén - élményeit Kodálynak írta meg);
- 1872-74-es osztrák-magyar északi-sarki expedíció (Tromsøből induló, és Vardøbe érkező expedíció során fedezték fel a Ferenc József-földet);
- Mensen Ernst, norvég síelő és maratoni futó 1837-es, pesti bemutatója (a hazai sísport története ezzel az eseménnyel kezdődik).

Egyesületünk jelenleg gőzerővel dolgozik azon, hogy méltóképpen megünnepeljük a Hell-Sajnovics expedíciót. VII. Keresztély dán király kérte fel – mint korának egyik legelismertebb csillagászat –, Hell Miksát, hogy a Vénusz Nap és Föld közötti átvonulásának tanulmányozására Vardøbe expedíciót szervezzen. (Többek között a Nap és Föld közötti távolság kiszámításához volt nagyon fontos a megfigyelés sikeressége.) Hell a Vénusz átvonulást sikeresen észlelte. Mindeközben Sajnovics János, Hell jezsuita társa pótolhatatlan nyelvi és néprajzi kutatásokat végzett a számik között, felvetve a magyar-számi nyelvrokonság kérdését.

Az expedícióra való megemlékezés apropóját az adja, hogy 243 év után, 2012. június 6-án a Vénusz újból átvonul a Nap és a Föld között. Ebből az alkalomból nagyszabású fesztivált és szakkonferenciát rendeznek Vardøben.

Egyesületünk az MBK-val és a NUFO-val egyetemben, a fesztivál keretében az expedíció emlékére táblát avat fel a vardői városháza falán. Jelenleg szervezzük egy, a témában szakértő történész előadását június 5-ére, fél kettőssel kezdéssel. Megrendelésünkre és Szikra Ágnes, budapesti grafikus rajzai alapján a Norvég Posta belföldi, A-típusú, Norvégiában 20 grammig érvényes bélyeget adott

ki mind Hell Miksáról, mind Sajnovics Jánosról. A bélyegeket Egyesületünkön keresztül lehet megrendelni és megvásárolni.

Szintén Szikra Ágnes készítette felkérésünkre azt az akvarell-festményt, amely sorszámozott, szignált díszborítékon szerepel. A 100 db borítékra a vardøi észlelés során feltüntetjük a Vénusz helyét a napkorongban, az ehhez tartozó pontos időponttal.

A borítékokból és a bélyegekből befolyó plusz bevételeket Egyesületünk a táblaállítás költségeire fordítja. A bélyegek és a borítékok vásárlásának részleteiről napokon belül felvilágosítást adunk.

További információ az egyesület tevékenységeiről, működéséről a kulturhistorie(kukac)hotmail(pont)no e-mail címen és a (+47) 906 33 439-es telefonszámon kérhető." *Molnár Gábor, elnök*

A MIN (Magyar i Norge)

2007 óta létező klub, melynek tagjai főleg Oslo és környékén élő magyarok.

Hun-Nor

Aki bővebb áttekintést szeretne kapni magyar-norvég közösségi oldalakról, az keresse fel az amúgy is nagyon sok és hasznos információt tartalmazó Hun-Nor –Magyarok Norvégiában elnevezésű internetes oldalt https://www.hunnor.net/p/blog-page_9.html, ahol például a korábban említett programok részletei 2010-ig visszamenőleg megismerhetők.

Összefoglaló

A norvégiai magyarok élete 1956-tól máig a fenti fázisokon ment keresztül. Dicséretünkre válhat, hogy egyik fázisban sem volt politikai marakodás a magyarok között. Nem alakultak politikai jellegű csoportok. Norvég szemmel nézve szorgalmas, problémát nem okozó bevándorlók/munkavállalók/letelepedettek vagyunk.

Tóth Károly: Magyar képzőművészek Norvégiában [1]

Az 1970-es évektől egyre több magyar képzőművész kaphatott művésztelepi, alkotótábori meghívást Norvégiába. Így például a szentendrei művésztelepen dolgozó, akkor már az idősebb generációhoz tartozó **Kántor Andor** (1901–1990) vagy később, az 1970-es évek végén **Szüts Miklós** (1945) festőművész is ilyen, meghívásos ösztöndíj segítségével alkothatott Norvégiában. Kántor Andortól több norvégiai, színes falú házakat ábrázoló festmény is fennmaradt, Szüts Miklós pedig számos képet festett ebben a periódusban, sőt az Artex, az állami műkereskedelmi vállalat segítségével egy teljes kiállítási anyagot is ki tudott utaztatni Bergenbe.

Az 1990-es, magyarországi rendszerváltás után került be Norvégia művészeti vérkeringésébe **Mengyán András** (1945) békéscsabai születésű magyar képzőművész, aki ettől az évtől kezdve a bergeni Képzőművészeti Főiskola tanára lett. Mengyán ahhoz a generációhoz tartozik, amely a második világháború utáni első olyan volt, amely úgy tudott Norvégiában élni és alkotni, hogy hivatalosan távozott Magyarországról és fenntarhatta megszakítás nélkül a „kétlaki” életet, tehát a két ország között megkötések nélkül közlekedhetett. Mengyán 1968-ban diplomázott a budapesti Iparművészeti Főiskolán, majd az 1960-as évek végétől Bak Imre és Fajó János társaságában a Pesti Műhely grafikai képzőművészeti alkotócsoporthoz konstruktív, kísérletező szemléletű művészköréhez csatlakozott. Az 1970-es évek közepére alakult ki a későbbi munkáira is jellemző alkotói megoldása, amely a sötét, fekete felületeken elforgatott, elhajlított színes, sokszor vörös vonalak, a térbeliség különféle látszatát imitáló elemek nagy számú variációjára épül. A békéscsabai képgrafikai alkotóközösség irányának megfelelően Mengyán már pályája indulásától kezdve szívesen alkalmazta a sokszorosított grafikai eljárásokat, főként a szitanyomást. Az 1970-es évektől kezdve a

művész egyre többször állított ki nyugat-európai országokban, így 1974-től több éven keresztül részt vett a Fredrikstad-i nemzetközi grafikai biennálén (Norske Internasjonale Grafikkbiennale). Majd szerepelt 1980-ban az Oslofjord mellett fekvő Henie Onstad Művészeti Központ *Magyar konstruktivizmus (Ungarske Konstruktivisme)* című kiállításán is. 1991-ben és 1994-ben a Norske Vederlags Fond ösztöndíjával alkotott Bergenben, majd 1992-ben a bergeni Művészeti Egyesület (Bergens Kunstforening) rendezett számára kiállítást. 1995-ben egyéni kiállítással is bemutatkozhatott a Henie Onstad Kunstsenter-ben.

Mengyán norvégiai tartózkodását megelőzően, az 1980-as évek közepétől elkezdett intenzíven foglalkozni a digitális képkalkotási lehetőségekkel és ennek megfelelően fokozatosan megújította munkásságát. Számára tehát a norvégiai ösztöndíj és oktatási lehetőség nem csak új inspirációs forrásokat, hanem a legmodernebb képkalkotási technológiákhoz való könnyebb hozzáférést is biztosította. A 2000-es évektől kezdve a művész korábban kedvelt és sokszor alkalmazott, elforgatott vonalkompozíciói, mérnöki konstrukciókat leképező alkotásai egyre nagyobb számban tűnnek fel új médiumokon, így üvegre, rézre, műanyagra festve, vagy akár installációkra kivetítve is. Művészete ezen periódusára jellemzőbb a fényhasználat, amely a 2000-es évekre azt eredményezte, hogy Mengyán egyre erőteljesebben fordult a városi tereken tapasztalható vizuális élmények és fényjelenségek újraalkotása felé is. A fény művészeti felhasználásának lehetősége elsősorban UV-fények és lézerek, majd LED-ek által megvilágított nagyléptékű térinstallációiban nyertek kifejezést. Erre példa *UTCA* című 2001 és 2003 között kivitelezett nagyméretű installációja is, amely a kommercializálódott utcaképek UV-fényektől átjárt, elembertelenítő hatású tereit a besötétített kiállítótérben helyezte el. Mengyán 2005-ig dolgozott professzorként a Bergeni Képző- és Iparművészeti Főiskolán, így ezek a fent említett művei is ebben az időszakban készültek.

Középgenerációs művésznak számít a norvégiai magyarok között **Eva Christin Laszka** (1969), aki magyar apától és norvég anyától született Oslóban. Már fiatalkorában eldöntötte, hogy meg szeretné ismerni édesapja szülőföldjét és meg akarja tanulni a magyar nyelvet, ezért négy évet élt Magyarországon és folytatott képzőművészeti tanulmányokat. Az 1990-es években egy újfajta képkalkotási technikát fedezett fel, amelyet hosszú évek munkájával tökéletesített. Sokat dolgozott grafikusként és illusztrátorként, illetve hozott létre több, kereskedelmi szempontból is jól megjeleníthető sorozatot, amelyet főként lakásdekorációs cézzal árul. Legjellemzőbb művein elmosódott, színes emberalakok, arcok jelennek meg, amely a jelenkori digitális fotókra húzható filterek képi világát idézik. Művei között megjelennek digitális montázsok, főként elhalványított fotókra felrakott eltérő, általában élénk színelületek. Jellemzőek rá kisméretű, főként elvonatkoztatott állatalakokat megjelenítő színes akvarelljei is. Oslói helyszínhez kötődnek a 2010-es években felhúzott irodanegyedhez, a hosszúkás telkei miatt, Barcode (Vonalkód) negyednek nevezett területről készült nagyméretű, sok esetben alumíniumlapra nyomtatott, több példányban készülő művei is. Az itt tárgyalt, fiatalabb generációhoz tartozó művészek közül – tanulmányai kivételével – Laszka kapcsolódik legkevésbé a magyarországi művészeti közeghez, amelyet indokolhat, hogy ő már Norvégiában született és nőtt fel, illetve itt lett elsősorban ismert.

Több évig élt Norvégiában **Bobály Katalin** (1969) gyomai születésű nemez- és textilművész, aki a 2010-es évek elején költözött férjével Oslo közelébe. Bobály Katalin a szegedi tanárképző főiskolán végzett és az 1990-es évek közepén kezdett el nagyméretű nemezképeket készíteni. Norvégiába költözve viszonylag elszigetelt helyzete ellenére is már 2016-ban beválogatták nagyméretű, kelet-európai iróniát sugárzó, *Vacsora* című nemezképét a legjelentősebb norvégiai kortárs képzőművészeti kiállításra, a közel 120 éve folyamatosan megrendezett Őszi Kiállításra (Høstutstilling). A 120x190 cm-es nemezen Bobály egy vacsorázó norvég férfi előtt megterített asztalt, a háttérben pedig egy fehér anyagra vörös cérnával varrt tipikus magyar faliterítőt imitált, amely felirata szerint (Edvard Storm: *Heimreise fraa Sæteren* című versének első két sora: Os har gjort qva gjæras skulle, / ysta ost aa kinna smør. (A verscímének fordítása: Hazatérés a hegyi legelőről. A vers első két sorának magyar fordítása: „Elvégeztük, amit kellett / Sajtot erjesztettünk, vaját köpültünk”) egy norvég sajtírózési jelenetet ábrázolt. Egy évvel később ugyanezen a nagypresztízsű kiállításon

Bobály egy hatalmas Muhammad Ali portrét állított ki, amely ugyancsak kedvelt anyagából, nezezből készült. A textilművész esete is bizonyítja, hogy a nem sokkal korábban Norvégiába érkezett művész szinte a teljes ismeretlensége ellenére is el tudott jutni erre a szigorú zsűrizéssel válogatott norvég nemzeti kiállításra. Ehhez valószínűleg hozzájárult az északi országban feltűnést keltő nemeztechnika és néhány jól megválasztott téma nagyléptékben való kivitelezése.

A Norvégiában élő fiatalabb magyar művészgeneráció képviselője **Draviczky Ágnes** (1980). Draviczky 2005-ben végzett művészeti és rajztanári tanulmányaival a Magyar Képzőművészeti Egyetemen. A 2010-es évek elején Görögországban is élt, majd még ebben az évben Oslóba költözött, ahol azóta több, főként kisebb kereskedelmi galériában rendezett kiállítást. Munkásságán belül erősen elkülönül egy figurális és egy absztrakt vonal. Figurális képein főként világos háttér előtt, sötét színekkel megfestett emberalakokat, kezeket lehet látni, amely formákat gyakran több rétegben egymásra viszi fel. Nagyméretű vásznain az emberi figurák kontúrja mellett időnként szimbolikus elemek (pl. vörös folt) is megjelennek. Absztrakt művein ugyancsak nagy méretekben általában hatalmas, egymás mellé helyezett, de az egész vászonfelületet kitöltő színfoltok dominálnak. Ezeket általában különböző ecsetkezeléssel vagy csurgatással viszi fel.

Ugyan nem hagyományos értelemben vett képzőművész, de képzőművészeti értékű, nagyméretű fotósorozatokat készít **Virág István** (1982) Oslóban élő fotóművész is. Virág teljes művészeti képzését a skandináv országban szerezte egy rövidebb, New Yorkban végzett szabadiskola kivételével. A művészi pálya felé fordulást megelőzően Virág Budapesten és Pécsen közgazdasági diplomát szerzett, de 2013 és 2016 között elvégezte az oslói Kunsthøgskolen fotóművészeti szakát is. Norvégiában 2015-ben volt az első egyéni kiállítása, amelyet még kettő követett. Csoportos kiállításokon már 2012 óta van jelen, először Budapesten szerepelt fotóival, majd Oslóban és azóta több norvég vidéki városban is. Munkáira jellemző a skandináv fotóművészeti stílushoz, a végletes leltisztultsághoz való szigorú ragaszkodás. Megjelenik alkotásain a 2010-es évek jelentős fotóművészeti irányzatának több karakterisztikus jegye: a közelre hozott, felnagyított – sok esetben felülexponált – arcok, testek, tárgyak együttese is. Jellemző Virág Istvánra a sorozatokban való gondolkodás, amit leginkább a főként dél-kelet-ázsiai útjain fotózott felhőkarcolók sorozatában érhetünk tetten. Klasszikus fotóművészeti alkotásokon kívül Virág kísérletezik fényképeket, illetve rövid videókat felhasználó különféle háttérmegvilágításokat, pixelesedéseket megjelenítő installációkkal is.

A Norvégiában élő és alkotó művészek még náluk is fiatalabb generációját képviseli a szegedi születésű, Lillehammerben letelepedett festőművész, **Árnyas Koppány Ákos** (1988), aki már az „Erasmus-generáció” tagja. A fiatal festő a Szegedi Tudományegyetem rajztanári képzését végezte Szabó Tamás mester tanítványaként, majd egy Erasmus-ösztöndíj segítségével képezte tovább magát a Hamari Főiskolán, ahol bekapcsolódott a helyi művészeti életbe és elkezdett egy helyi galériával együttműködni. Nagyméretű, látványos festményei először szülővárosának tereit, jellegzetes utcáit, épületeit jelenítették meg, majd fokozatosan fordul festészete a figurális felől a geometrizálabb térbeli formák megjelenítése felé. Mindeközben munkásságát egy erőteljes színbeli kibontakozás, a kontrasztos színek erőteljes keverése jellemzi.

Árnyas Koppány orvosként dolgozó feleségével 2014-ben telepedett le a belső-norvégiai olimpiai városban, Lillehammerben, ahol hamar a helyi művészközösség elismert tagjává vált. Kisebb megrendelésekkel folyamatosan Lillehammerben dolgozott és tartott fenn műtermet. Árnyas művészetében hamar megjelentek a norvégiai életkörülményekkel kapcsolatos motívumok. Első norvégiai festményein a tipikusan norvég, fából készült házak részrebontható folyamatát, szerkezeti analizisét mutatta be, amely kapcsolatban állt a még Szegeden elkezdett, az egykor szebb napokat látott patinás műemlékhajó, a *Szőke Tisza* szétbomlását, elenyészését részleteiben dokumentáló és bemutató festményeivel. Norvégiai ihletettséggű művei sorát egyre több norvég elem beemelésével folytatta Árnyas, így jelentek meg a helyi fauna jellegzetes madarai, a rénszarvas sziluettje is egyes művein. Itt nem realista ábrázolásra, hanem egy többrétegben felépített konstruált háttérből elő-

előtűnő figurális alakokra kell gondolni. Miközben Árnyas folytatta kisebb méretű, a homogenizált térbe helyett geometrikus figuráira épülő kis sorozatát, nagyméretű munkákat is készített, amelyek közül több sikeresen szerepelt norvégiai kiállításokon.

Amint a fenti összefoglalások alapján is láthatjuk, a Norvégiában élő magyar képzőművészek különböző generációi más-más háttérből indulva, más műfajokban alkotva is jelentős alkotóművészeti tevékenységet tudtak kifejtetni a beilleszkedéssel, munkavállalással járó nehézségek ellenére is és hozzá tudtak járulni a skandináv ország művészeti szcénájának erősítéséhez, illetve kapcsolataik révén többeknek sikerült Magyarországon is bemutatkozni, ott jelentős kiállításokat rendeznie.

[1] Tóth Károly: Magyar képzőművészek Norvégiában - kézirat részlet – 2022

Felhasznált weboldalak:

www.adtplus.arcanum.hu
www.agnesdraviczky.com
www.andrasmengyan.com
www.gallerilaszka.com
www.istvanvirag.com
www.mke.hu

Tartalom

ELŐSZÓ	3
SVÉDORSZÁGI MAGYAR PORTRÉK.....	5
Magyarok Svédországban.....	7
Szervezeti élet.....	8
SMOSZ	8
Bálint Endre-Levente	9
Bán Ferenc	9
Dr. Bartha István.....	10
Bartha Magdolna	11
Bartosiewicz László.....	12
Both Barna.....	12
Benczedi Zsuzsanna	13
Bereczky Veress Rebeka Margit.....	14
Bereczky Sándor	14
Bereczky-Veress Biborka.....	15
Bihari Szabolcs.....	15
Csatlós János.....	16
Csikós Tibor.....	18
Csillag István.....	20
Csillag-Maros Magda	21
Deák Csaba	22
Erdős Irma	23
Eriksson Veronika	25
Fábián László	25
Fekete Jenő.....	27
Feldőtő Emese és Feldőtő Sándor.....	30
Fónyad Péter.....	31
Gergely Tamás.....	32
Gulyás (Gottlieb) Miklós	33
Heldal Ilona.....	34
Dr. Herczeghné dr. Juhász Edit	35
Kalocsi Miklósné	36
A Stockholmi Magyar Ház története	36
Keresztesi György	38

<i>Kiss Mózsi</i>	39
<i>Kiss Nimród Gergely</i>	39
<i>Lipcsey Emőke</i>	39
<i>Madarassy Enikő</i>	42
<i>Mayer Hella</i>	45
<i>Mervel Ferenc</i>	47
<i>Mészáros László</i>	48
<i>Mokos Imre</i>	49
<i>Mokos Magda</i>	51
<i>Molnár Gergely</i>	52
<i>Moritz László</i>	53
<i>Moritz Lívia</i>	53
<i>Nemes Endre</i>	55
<i>Dr. Németh Antal</i>	58
<i>Neufeld Róbert</i>	59
<i>Pázsit Imre</i>	60
<i>Rusz Julius</i>	62
<i>Sebestyén Gábor</i>	63
<i>Serafin Aliz emlékére</i>	64
<i>Sólyom János</i>	65
<i>Dr. Stuber György</i>	66
<i>Szabó Mátyás</i>	69
<i>Szente Imre</i>	71
<i>Dr. Szentkirályi (Júlia) Csaga</i>	73
<i>Szentkirályi Székely Erzsébet</i>	74
<i>Tamás Gábor</i>	75
<i>Tar Károly</i>	76
<i>Tálas Ernő</i>	79
<i>Thinsz Géza</i>	79
<i>Tittenberger József</i>	82
<i>Dr. Tompa Andrea Anna</i>	83
<i>Tompa Vadadi Anna</i>	83
<i>Tóth Ildikó-Irma</i>	85
<i>Tóth Károly Antal</i>	87
<i>Ungváry Tamás</i>	89
<i>Venyike Erzsébet és Venyike Lajos</i>	92

<i>Veress Mária</i>	93
<i>Veress Zoltán (1936 – 2013) és Veress Telegdi Magda (1937 – 2014)</i>	95
<i>Az Erdélyi Könyv Egylet</i>	96
<i>Wennesz László</i>	98
<i>Went Mária (Maya)</i>	101
<i>Zsombori Erzsébet</i>	103
NORVÉGIAI MAGYAR PORTRÉK	107
<i>A. Dobos Éva</i>	109
<i>PhD Borka László</i>	110
<i>Buday Károly</i>	111
<i>Csángó Péter András</i>	112
<i>Albert Lange Fliflet</i>	113
<i>Hulej Enikő</i>	116
<i>Juhász Gyula</i>	118
<i>Kemény Ferenc</i>	120
<i>Kemény Kari Erzsébet</i>	121
<i>Kiss Pál László</i>	122
<i>Kovács katáng Ferencet</i>	125
<i>Kunszenti Ágnes</i>	129
<i>Kunszenti-Kovács Dávid</i>	131
<i>Lisztés István</i>	132
<i>Löffler Ervin</i>	134
<i>Nádasdy-Farkas Irén</i>	135
<i>Røkenes K. Erzsébet</i>	137
<i>Szinnyei Ildikó</i>	138
<i>Sulyok Vince</i>	141
<i>Tóth Károly</i>	143
<i>Trencsényi Diána</i>	144
<i>Dr. Degré Miklós: Magyar orvosok Norvégiában</i>	145
<i>Borka László, Kovács katáng Ferenc: Magyarok Norvégiában</i>	151
<i>Tóth Károly: Magyar képzőművészek Norvégiában [1]</i>	161

